

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 20 Αυγούστου 2023 • Έτος 15° • Αρ. φύλλου 781

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΑΝΤΡΟΣ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ

Το «Ναι» θα οδηγήσει σε πλήρη διχασμό

Τη στάση που τήρησε το ΑΚΕΛ στο δημοψήφισμα του 2004 εξηγεί σε συνέντευξη στην «Κ» και στο βιβλίο που γράφει για το Κυπριακό ο πρώην γ.γ. του κόμματος Αντρος Κυπριανού. Αναφέρει ότι αιωρείτο η απειλή παραίτησης Τάσσου, αν περνούσε το Σχέδιο Ανάν και επισημαίνει ότι ενδεχόμενο «ναι» του ΑΚΕΛ θα οδηγήσει σε πλήρη διχασμό. **Σελ. 7**

ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΑΚΑΜΑ

Πνίγονται στα σκουπίδια

Τρεις παράνομες χωματερές βρίσκονται σε περιοχές κοινοτήτων του Ακάμα. Οι δύο είναι στα διοικητικά όρια των Πάνω Αρόδων και η τρίτη στις Κάτω Αρόδες. Οι αδυναμίες ελέγχου από τον κρατικό μηχανισμό και το αίτημα των κατοίκων για πράσινο σημείο. **Σελ. 8**

ΟΥΚΡΑΝΙΑ

Ο ρόλος των F-16

Τα μαχητικά αεροσκάφη F-16 θεωρούνται δυνατό χαρτί για το Κίεβο και ο Β. Ζελένσκι, υποστήριξε ότι σύντομα η χώρα του θα τα εντάξει στο οπλοστάσιό της. **Σελ. 22**

ΕΛΛΑΔΑ

Ο δρόμος για τη Χάγη

Επανερχεται στην επικαιρότητα το «στοίχημα» των ελληνοτουρκικών σχέσεων και η απόφαση να διερευνηθεί η δυνατότητα παραπομπής της μείζονος διαφοράς με την Αγκυρα, της οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ, στη Χάγη. **Σελ. 18**

ΕΝΟΧΗ... ΣΤΗ ΧΑΛΑΡΩΣΗ

Το δικαίωμά μας στην τεμπελιά

Όλο τον χρόνο περιμένατε τις μέρες των διακοπών, όμως νιώθετε να ασφυκτιάτε. Είναι αδύνατο να χαλαρώσετε. Μπορεί και να το έχετε ήδη μετανιώσει που φύγατε. «Καλύτερα είμαι στο σπίτι», δεν αποκλείεται να σκέφτεστε. Δεν είστε οι μόνοι... Τρεις ψυχολόγοι εξηγούν στην «Κ» την αδυναμία για χαλάρωση και το άγχος που προκαλεί σε πολλούς η «αηραξία» του καλοκαιριού. **Σελ. 16**

ΜΕΤΑ ΤΟ «ΟΧΙ» ΕΤΕΠ ΓΙΑ ΔΑΝΕΙΣΜΟ

Άλλες πόρτες κτυπά ο EuroAsia

Σε διαβουλευσεις με ευρωπαϊκό κρατικό οργανισμό και διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα βρίσκεται ο φορέας υλοποίησης του EuroAsia Interconnector μετά την απόρριψη από την ΕΤΕπ του αιτήματος δανεισμού. Την ίδια στιγμή, εκπρόσωπος της Κομισιόν σπ-

μείωσε πως η χρηματοδότηση των 675 εκατ. ευρώ από τον Μηχανισμό «Συνδέουμε την Ευρώπη» είναι εργαλείο συγχρηματοδότησης του οποίου ο στόχος είναι να ενεργοποιήσει την εξεύρεση πόρων από άλλες πηγές, είτε δημόσιες είτε ιδιωτικές. **Σελ. 6**

ΣΥΝΟΜΙΛΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ

Οι ελιγμοί Αγκυρας για κυριαρχική ισότητα

Οι προκλήσεις για τη Λευκωσία

Οφέλη από την ενδεχόμενη επανέναρξη των συνομιλιών θα επιδιώξει να αποκομίσει η τουρκική πλευρά, με πρώτιστο την κυριαρχική ισότητα. Προς τούτο εμφανίζεται να υπαναχωρεί από την πρόταση της «κυριαρχικής ισότητας» ως σημείο εκκίνησης μιας διαδικασίας διαπραγματεύσεων, αλλά την ίδια ώρα, απαιτεί «ένα είδος προ-δέσμευσης» της διεθνούς κοινότητας

ότι αυτό θα είναι το καταληκτικό σημείο, ακόμη και χωρίς λύση του Κυπριακού. Αυτό αποτελεί ενδεχομένως και το μεγαλύτερο πρόβλημα για τη Λευκωσία, η οποία έδειξε στις επαφές της με αξιωματούχους της Ε.Ε. να εστιάζεται στο διαδικαστικό κομμάτι και στην επανεκκίνηση των διαβουλεύσεων, χωρίς να εισέλθει στην ουσία του κυπριακού. **Σελ. 4**

ΠΥΛΑ

Αγώνας για αποτροπή τετελεσμένων

Εντονη διπλωματική δραστηριότητα είχε αναπτύξει η Λευκωσία τους τελευταίους μήνες, γνωρίζοντας τις προθέσεις της τουρκικής πλευράς να προχωρήσει σε κατάληψη μέρους της νεκρής ζώνης, κατασκευάζοντας δρόμο από το Άρσος στην Πύλα. Στόχος η αποτροπή νέων τετελεσμένων. **Σελ. 5**

ΓΡΑΦΟΥΝ ΣΤΗΝ «Κ»

- ✓ **ΧΑΡΙΔΗΜΟΣ Κ. ΤΣΟΥΚΑΣ**
Ποιος θα ταράξει ποιον στη νομιμότητα; **Σελ. 5**
- ✓ **ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**
Ποιος φοβάται τον Τζο Λο; **Σελ. 12**
- ✓ **ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ**
Οι αδύναμοι, οι αναρμόδιοι, οι αδιάφοροι και οι αδρανείς. **Σελ. 13**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Πάνω απ' όλα ομόνοια

Η κατάσταση στην Πύλα, όπως αυτή διαμορφώθηκε τις προηγούμενες ημέρες, είναι ανησυχητική για το Κυπριακό εν γένει και είναι σημαντικό να μην παρασυρθεί η πλευρά μας σε σπασμωδικές κινήσεις. Χρειάζεται ψυχραιμία αντιμετώπιση από πλευράς της κυβέρνησης, η οποία ομολογουμένως έχει δύσκολη αποστολή και γι' αυτό σύσσωμη η πολιτική ηγεσία θα πρέπει να σταθεί στο πλάι της, ψυχή τε και σώματι. Το τελευταίο που χρειάζομαστε είναι ανισορροπίες και μικροπολιτικές κινήσεις. Ομόνοια λοιπόν και αποφασιστικότητα, προκειμένου να ανακαταστούν νέα τετελεσμένα, που θα κάνουν δυσκολότερη κάθε προσπάθεια άρσης του αδιεξόδου για επανέναρξη των συνομιλιών.

ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ ΣΤΗ ΒΟΥΛΗ

Επαναρχίζει το σήριαλ των εκποιήσεων

Ξαναρχίζει τον Σεπτέμβριο το σήριαλ των εκποιήσεων. Στόχος είναι η εξεύρεση έως το τέλος Οκτωβρίου λύσης που να είναι προς

όφελος των δανειοληπτών, των τραπεζών, των εταιρειών εξαγοράς πιστώσεων και γενικότερα της οικονομίας. **Οικονομική, σελ. 3**

ΠΡΟΣΩΠΟ

Τα άγνωστα ελληνικά χρόνια της Κάλλας

Η Εθνική Λυρική Σκηνή (ΕΛΣ) θα παρουσιάσει στην αίθουσα «Σταύρος Νιάρχος» το ντοκιμαντέρ «Μαίρη, Μαριάννα, Μαρία – τα άγνωστα ελληνικά χρόνια της Κάλλας», που αφηγείται αυτή τη διαδρομή από το 1937 έως το 1945. **Τέχνες, σελ. 1**

ΜΟΥΣΙΚΗ

Φεστιβάλ Καπ Ροκάτ στη Μαγιόρκα

Ενα καινούργιο διεθνές μουσικό φεστιβάλ εξαιρετικής ποιότητας και προδιαγραφών εγκαινιάστηκε στο Καπ Ροκάτ της Μαγιόρκας. Στο διάστημα ενός τριμήνου, συγκέντρωσε επτά από τα λαμπερότερα αστέρια όπερας και πιάνου. **Τέχνες, σελ. 8**

FANEROMENI²³

ΙΟΥΝΙΟΣ | ΙΟΥΛΙΟΣ | ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ | ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

Η παράδοση είμαστε ΕΜΕΙΣ

μουσική ΤΕΧΝΕΣ χορός

κινηματογράφος

Με τη στήριξη:
ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

www.boccf.org

HUBLOT

CLASSIC FUSION
CHRONOGRAPH
TITANIUM BLUE

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Οι ήσυχες μέρες του Αυγούστου

Εδώ, στο ψυχαστήριο του Τροό-δους, ανακαλώ συχνά τη σοφή ρή-ση: «Αν έχεις ένα κήπο και μια βι-βλιοθήκη έχεις όλα όσα σου χρει-άζονται». Πλην όμως –κι ας μη θεω-ρηθεί αυτό ασέβεια– θα συμπλήρω-να τον σοφό Κικέρωνα με κάτι ακό-μα: «... συν μερικά νόστιμα, ενίοτε και πικάντικα, πολιτικά κουτσομπο-λιά». Αλλιώς, κυλάνε βασανιστικά αργά οι ήσυχες μέρες του Αυγού-στου, αγαπημένο μου ημερολόγιο.

«**Ένα στερεότυπο**, το οποίο επανα-λαμβάνεται, είναι τόσο πληκτικό που καταντά ανάξιο λόγου. Ένα στερεό-τυπο όμως που ανατρέπειται, μοιάζει με δροσερό αεράκι σε συνθήκες αφόρητου καύσωνα». Τάδε έφη Ιου-λία Παλαιολόγου Ουίλσον. Ας με συγχωρήσει ο μακαρίτης, αλλά φέ-τος το ταπάτο του γκρεμοτσακίστηκε στο δάπεδο των κυπριακών ΜΜΕ. Τον Αύγουστο δεν υπάρχουν ειδή-σεις; Εδώ καλέ έγινε το σύστριγγαλο!

«**Θα γίνει** ένα brainstorming, μια ανταλλαγή απόψεων, παρά κανονι-κή συνεδρία του Υπουργικού Συμ-βουλίου, όπως γινόταν άλλες χρο-νιές» δήλωσε η υφυπουργός Πική. Τούτέστιν, θα συνδυάσουν την ιδεο-θύελλα με τις σουβλες οι υπουργοί και η Κανάρη θα συντάξει το πόνη-μα: «25 ευφάνταστοι τρόποι για να ξεμπροσιτιάσουμε τη Γιαννάκη!» Αυ-τό πάντως με το προφορικό τεστ αγ-γλικών ήταν ομολογουμένως bril-liant ιδέα αγαπημένο μου ημερολό-γιο. Ως γυναίκες, ως άνθρωποι, ως μέλη του καρέ και ψυχή της αγγλό-φωνης Δεξιάς, θα μπορούσαμε δε να συνεισφέρουμε τα μάλα. Ένα small talk με τη λαλιότατη κατά τ' άλλα Χριστίνα μπορεί επιτέλους να μας κάνει όλους σοφότερους.

Με κίνδυνο να χαρακτηριστώ σνομπ, αγαπημένο μου ημερολόγιο, θα το παραδεχτώ: διπλωμα Καίριου; Αλήθεια; Στον κύκλο μας, εκτός από σουζε Καίριου (το γνωστό της Κων-σταντίνας «θα πάω με τους φίλους

«**Αν έχεις** ένα κήπο και μια βιβλιοθήκη έχεις όλα όσα σου χρειάζονται» διαμήνυσε η Ιουλία στο καρέ και συμπλήρωσε: «... συν μερικά πολιτικά κουτσομπολιά».

μου κ.λπ.») ό,τι ξέραμε από Κάιρο ήταν μια κρουαζιέρα στα 90s. Έκανε γυρίσματα τότε η Βάνια για το «Eu-χάριστο Σαββατόβραδο» και την ακομπανιάρουμε σύσσωμο το καρέ του ποκεριζέ. Παλαιό ΡΙΚ, ωραία χρόνια!

Ας ελπίσουμε ότι δεν θα ξημερώσει η αποφράδα εκείνη ημέρα που θα λέμε «διακυβέρνηση Νικαρού, ωραία χρόνια!» και θα το εννοούμε. Από σοσιαλιτέ άποψης βεβαίως κα-θότι, όπως μαθαίνω, μας διαβάζει και η Κάτια Θεοδότου (και μάλιστα μεγαλοφώνως). Δεν θέλω να γίνω δυσοίωνη, αγαπημένο μου ημερο-

λόγιο, αλλά τα προσκυνήματα του νυν προεδρικού ζεύγους «δείχνουν την κωλοσυρμαθικόν», όπως θα έλεγε και η αριστερή (με την καλή έννοια) φίλη μου Κουλλίτσα Κυρια-κού. Όταν βλέπω τον Πρόεδρο να κρατά την εικόνα του Αγίου Ιωάννη του Ρώσσου, μοιραία θυμάμαι τον Τέως με το λιαρ τζετ στις Σεύχελλες. Ζούμε την απογκλαμουροποίηση της εποχής Αναστασιάδη. Κι αυτή η νέα σκληρή πραγματικότητα, το ομο-λογώ, με πληγώνει.

«**Απορία** ψάλτου βηξ». Αυτό ήταν το μήνυμα της Ευγενίας της Καλαμα-ρούς στο καρέ όταν διάβασε τη βα-

θυστοχαστη δήλωση του Κωνσταντί-νου Λετμιμπιώτη: «Δεν κατανοώ ποι-ος ή ποιοι μπορούν να ισχυριστούν ότι κατέχουν το “επιτυχιόμετρο” ως προς το έργο που επιτελεί το κάθε υπουργείο/υφυπουργείο». Όσοι σας ψήφισαν ή πολύ περισσότεροι όσοι ΔΕΝ σας ψήφισαν, είναι μια πρόχειρη απάντηση, κύριε εκπρό-σωπε. Για να το πω κι αλλιώς, από τότε που υφίσταται η δυτικού τύπου δημοκρατία, καλό μου παιδί. Δεν θα επεκταθώ περισσότερο, γιατί δεν θέλω να χαλάσουμε τις καρδιές μας καλοκαιριάτικα.

Καλή η ανάγνωση βιβλίων, καλή η

δρoσιά του βουνού και το πολιτικό κουτσομπολιά, όμως τίποτε απ' όλα αυτά δεν μπορεί να αντικαταστήσει τη hard-core πολιτική. Γεγονός που μας οδηγεί στη συνέντευξη του τιτά-να υφυπουργού Έρευνας ΚΑΙ Καινο-τομίας ΚΑΙ Ψηφιακής Πολιτικής Φί-λιππου Χατζηχαχάρια, αγαπημένο μου ημερολόγιο. «Τoutestijn;» ψέλ-λισε εμφανώς σοκαρισμένη η οικια-κή μου βοηθός Σβετλάνα Αλεξάν-τροβα. Κι εγώ τότε, με αίσθημα ιστο-ρικής ευθύνης, διάβασα στο αποπαι-δι του καπιταλισμού, όσα επί λέξει γράφει το περιοδικό Insider: «Όρα-μά του είναι να καταστεί η Κύπρος ένας ανταγωνιστικός περιφερειακός

τεχνολογικός κόμβος, με μια κοινω-νία έτοιμη για το μέλλον και μια ακό-μη πιο δυνατή οικονομία χάρη στις ψηφιακές τεχνολογίες ταυτόχρονα με τη δημιουργία της κυπριακής Sili-con Valley».

Όταν καταλήγουμε να διαβάζουμε συνέντευξη του Φίλιππου Χατζηχα-χαρία είναι φανερό πως τον Αύγου-στο όχι μόνο δεν υπάρχουν ειδήσεις αλλά κι αυτές οι λίγες που υπάρχουν είναι του Δευτερότριτου. Τούτου δο-θέντος, δεν θέλει και πολύ να κατα-λάβουμε γιατί σάρωσε η συνέντευ-ξη του “Jho Low ο Προεδρικός Βα-φτιστικός” στην Κατερίνα Ηλιάδη και τον Πολίτη. Κάποιοι, στυχώς, προ-σπάθησαν να αμφισβητήσουν την ύπαρξή του ή ακόμα χειρότερα να εκπονήσουν θεωρίες συνωμοσίας για το πρόσωπο που κρύβεται πίσω από το parody account. Θα ήταν μάλλον πιο απλό να αποδεχτούν τον Τζο Λο ως σημείο των καιρών και να παραδεχτούν ότι ο πιο επιδραστικός λογαριασμός στο κυπριακό Twitter κάνει επιτυχία λέγοντας ότι αυτά που ο κόσμος θέλει ν' ακούσει αλλά αυτά που σκέφτεται και αισθάνεται.

Αν θέλει φυσικά ν' αποφύγει κανείς τα λασπόνερα της εγχώριας πολιτι-κής υπάρχει πάντα η ασφαλής οδός των ξένων ειδήσεων. Πώς αλλιώς θα μαθαίναμε άλλωστε ότι η Άγκελα Μέρκελ επιβάρυνε τα κρατικά τα-μεία με ένα ποσό περίπου 55.000 ευρώ για κόμμωση (!) και μακιγιάζ (!!) από το 2021 που εγκατέλειψε την καγκελαρία. Αν ΑΥΤΟ το μαλλί χρειάζεται ΑΥΤΟ το ποσό, τι θα πρέ-πει να ζητήσει η Χριστίνα Γιαννάκη για την κόμμωση – υπερπαραγωγή, μάνα μου; Το θέτω απλώς ως ερώτη-μα χωρίς να θέλω να βάλω ιδέες στο μυαλό της Πόπης Κανάρη. Brainstor-ming δεν ζητήσει η Πική; Ιδού η Ρό-δος, ιδού και το πήδημα για την πά-λαι ποτέ διερευνητική δημοσιογρα-φία, λέω εγώ...

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ»

20.8.1933

ΤΕΡΜΙΤΕΣ: Ο τερμίτης –ένα είδος μήρμυγκος– είναι το έντομον το πε-ρισσότερον ομοιάζον με τον άνθρω-πον. Μία στρατιά τερμιτών προχω-ρεί σήμερα απειλητικώς προς την Νέαν Υόρκην. Είναι τα μόνα έντομα τα οποία κτίζουν ουρανοξύστες δύο φορές μεγαλύτερους από το Εμπάι-αρ Στέιτ Μπιλντιν της Νέας Υόρκης, τηρουμένων, εννοείται, των ανα-λογιών. [...] Διά την αντιμετώπισιν του κινδύνου όστις απειλεί τας Ξυ-λινας οικοδομάς της Νέας Υόρκης λόγω της φοβεράς επιδρομής των τερμιτών, οι ειδικοί συμβουλευόντων να μη γίνεται πλέον χρήσις Ξύ-λου, ούτε να ευρίσκεται εις άμεσον επαφήν μετά του εδάφους, όπου δε χρησιμοποιείται Ξύλον να εμβαπτίζεται τούτο εντός κριεζώ-του ή εις άλλας ουσίας αίτινες έχουν την ιδιότητα να απομακρύνουν τους τερμίτας.

ΕΞΟΥΔΕΤΕΡΩΣΗ: Ο «Χρόνος», εξετάζων την εξωτερικήν πολιτικήν της Γερμανίας, διερωτάται αν η Γερμανία ακολουθή πολιτικήν δυνα-μένην να προσαρμοσθή είτε εντός του πλαισίου της ΚΤΕ είτε εις το, μάλλον περιωρισμένον, του τετραμερούς τοιούτου. «Δυστυχώς –το-νίζει– δεν φαίνεται δυνατόν τοιούτον τι». [...] Περαιτέρω υπομινμή-σκει την άποψιν καθ' ην πρώτιστον έργον της γερμανικής πολιτικής είναι να προσοπίσιν την Γερμανίαν κατά πάσης εξωτερικής επιβουλής διά την καταστροφήν του εθνικοσοσιαλιστικού κράτους. Δεύτερον, μέγα έργον αυτής είναι να εξουδετερώση την συνθήκην των Βερσαλ-λιών και ουχι απλώς να επιτύχη τροποποιήσεις τινάς των διατάξεων αυτής, αλλά το δεύτερον τούτο έργον θα γίνη όταν το γερμανικό κρά-τος ανασυγκροτηθή εν όλη αυτού τη ισχύι. «Σήμερον –εξακολουθεί ο «Χρόνος»– ουδείς αμφιβάλλει ότι προπαρασκευάζεται προς τούτο. Ιδού ότι προειδοποιήθημεν τώσων ημείς όσων και οι άλλοι λαοί».

ΘΑΥΜΑΣΜΟΣ: Το περίεργον αστρονομικόν ωρολόγιον των αυτοκρα-τορικών Ανακτόρων του Βερολίνου, το οποίον κατασκευασθέν από το 1791, είχε τραυματισθή από τας ξηφολόγchas των επαναστατών του 1918, επεσκεύασθη ήδη, κατά διαταγήν των Χίτλερ, και συγκεντρών-ναι πάλιν τον θαυμασμόν των Βερολινέζων.

ΟΜΗΡΟΥ & Σ Ε Β Ε Ρ Η / Γράφει ο ΟΝΑΣΑΣΓΟΡΑΣ

Τα δόντια της Αστικής Δεξιάς

Είμαστε η σκιάδης -κανονική και όχι υπεύθυν- αντιπολίτευση.

προκύπτει είναι το εξής: πήρε άρα-γε ο Φούλης άδεια από τη βασίλισσα του instagram και του ΔΗΣΥ για να διατυπώσει μια τέτοια θέση;

Ήμουν τις προάλλες σε φιλικό σπίτι και μεσήλικη κυρία, πρώην οπαδός του ΑΚΕΛ, ήταν έξωλλη με το κόμμα της Αριστεράς, διότι το θεωρεί υπεύθυνο που –κατά την έκφρασή της– «γεμίσαμε λαθρομετανάστες που δεν κάνουν τίποτε άλλο από το να τρώνε επιδόματα και να δημιου-ργούν προβλήματα». Ήταν δε κατηγο-

ρηματική στο ότι δεν πρόκειται να ψηφίσει ξανά ΑΚΕΛ μέχρις ότου το κόμμα σκληρύνει τη στάση του όσον αφορά το μεταναστευτικό. Η αλή-θεια είναι πως το συγκεκριμένο θέ-μα αποτελεί αγκάθι στο μάτι που κοι-τάζει το μέλλον –κατά το νέο σλόγ-καν του κόκκινου κόμματος– και δη-μιουργεί αμφιβολίες για το κατά πό-σο θα επιτευχθεί η θεαματική άνο-δος ποσοστών που έθεσε σαν στόχο ο Στεφάνου.

Ο Δίπληρος κάνει συμπολίτευση και

η Αννίτα υπεύθυνη –ημίση μου– αν-τιπολίτευση. Κανονική αντιπολίτευε-ση ποιος θα κάμει, σιόρ; Αυτό ακού-στηκε να διερωτάται σε καφετέρια του Πρωταρά –σε ομήγυρη Λευκω-σιατών– συναγερμικός πρώην Ανα-στασιαδός, νυν Αβερωφικός και αεί αντι-Χριστοδουλικός.

Κοιλοπονούσε το βουνό και γέννη-σε ποντίκι. Ενώ η τιτανομαχία των δύο Μεγάλων Κυριών του υποου-ργείου Υγείας βρισκόταν στο αποκο-ρύφωμα της και –ελλείψει άλλων σημαντικών ειδήσεων– μονοπωλού-σε τις στήλες των ΜΜΕ αλλά και τις αναρτήσεις των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης, επέστρεψε ο πρόεδρος για να κόψει τον γόρδιο δεσμό, ή έστω ένα από τα δύο κεφάλια. Φευ! οποία απογοήτευσις. Ο ξεκάθαρος Νίκος ζήτησε απλώς «να χαμηνλώ-σουν οι τόνοι» και μας θύμισε το σχετικό ανέκδοτο: -Γιατί, βρε κοπρί-τη, δεν αγοράζεις ψάρια απ' την ψαραγορά μου; -Κατ' αρχήν δεν μου αρέσει ο τόνος σου!

Μας καθησυχάζει ο υπουργός Οικο-νομικών όσον αφορά τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η κυπριακή οικο-νομία. Φυσικά κάπως έτσι μας καθη-συχάζει και ο ξεκάθαρος Νίκος, όταν αναφερόταν στις προθέσεις των Τούρκων για την Αρμόχωστο: μπλο-φάρουν μας έλεγε «και εμείς φωνά-ζαμε ζήτω και γεια, σαν κάθε μέρα», που λέει και το τραγούδι με τον φο-βερά συμβολικό τίτλο «μπήκαν στην πόλη οι οχτροί».

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ
Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νικόλαου Σαρτίδου 2 & Λεωφ. Λυκαβητού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διανομή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

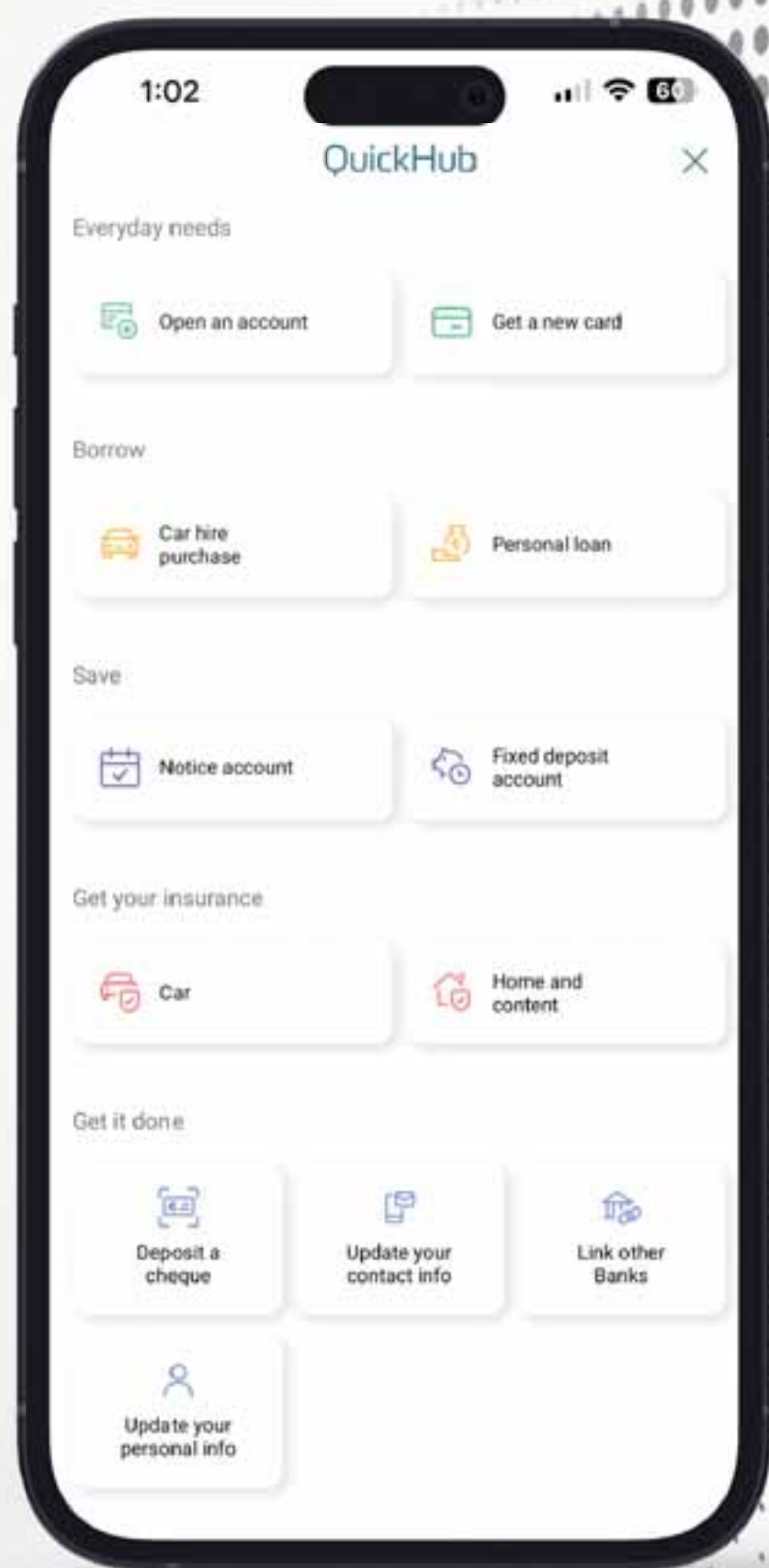
Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ένα τραπεζικό κατάστημα στα χέρια σου

Διαθέσιμο σε BoC Mobile App
και Internet banking.

bankofcyprus.com 800 00 800

Σε κάθε επόμενη κίνηση

Τράπεζα Κύπρου

Η Λευκωσία έδειξε στις επαφές της με αξιωματούχους της Ε.Ε. να εστιάζεται αποκλειστικά στο διαδικαστικό κομμάτι και στην επανεκκίνηση των διαβουλεύσεων, με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Διπλός σκόπελος χαρακτηρίζει τις προσπάθειες της Λευκωσίας για επανέναρξη της διαδικασίας επίλυσης του Κυπριακού. Αφενός, όπως έλεγαν στην «Κ» ενημερωμένοι κύκλοι στις Βρυξέλλες, η όλη προσπάθεια της κυπριακής κυβέρνησης εξαντλείται στη διαδικασία επανεκκίνησης του διαλόγου και κατά συνέπεια δεν έχει υπεισέλθει στην ουσία του Κυπριακού, κάτι που εκ των πραγμάτων δημιουργεί ένα θολό σκηνικό, αναφορικά με την πορεία που θα προσλάβει ένας ενδεχόμενος νέος διάλογος, υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών. Και αφετέρου «άρχισε να κερδίζει έδαφος», σε ισχυρούς κύκλους της Ε.Ε., η «δυνατότητα συζήτησης και της τουρκικής θέσης, για εξασφάλιση κυριαρχικής ισότητας. Όχι ως σημείο εκκίνησης, αλλά ως καταληκτικό σημείο των διαπραγματεύσεων». Σε μια μάλιστα «προκαταρκτική κουβέντα», που έλαβε χώρα σε διπλωματικό επίπεδο στις Βρυξέλλες, πριν από μερικές εβδομάδες, εκπρόσωπος της Άγκυρας διαμήνυσε προς ανώτατο Ευρωπαϊκό τεχνοκράτη ότι «σε κάθε περίπτωση μια ενδεχόμενη νέα διαδικασία θα πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα την αναγνώριση κυριαρχικής ισότητας της τουρκοκυπριακής πλευράς», είτε δηλαδή υπάρξει λύση του Κυπριακού, είτε όχι. Με άλλα λόγια, η τουρκική πλευρά εμφανίζεται μεν να υπαναχωρεί από την πρόταξη της «κυριαρχικής ισότητας» ως σημείο εκκίνησης μιας διαδικασίας διαπραγμάτευσης, αλλά την ίδια ώρα, απαιτεί «ένα είδος προδέσμευσης» της διεθνούς κοινότητας ότι αυτό θα είναι το καταληκτικό σημείο, ακόμη και χωρίς λύση του Κυπριακού. Το παιχνίδι που παίζει η Άγκυρα, αφήνοντας να εννοηθεί ότι «μετακινείται» από την προϋπόθεση εξασφάλισης κυριαρχικής ισότητας, πριν αρχίσουν συνομιλίες, στη διασφάλιση κυριαρχικής ισότητας ως αποτέλεσμα

Διπλός σκόπελος για τη Λευκωσία

Διαδικασία εποικοδομητικής ασάφειας στο Κυπριακό – Στο παιχνίδι η «κυριαρχική ισότητα»

των συνομιλιών, εκλαμβάνεται από ισχυρούς κύκλους της Ε.Ε. ως «θετική εξέλιξη» προς την κατεύθυνση διάνοιξης του αδιεξόδου για επανέναρξη της διαδικασίας επίλυσης του Κυπριακού. Αν και στην πραγματικότητα, η Άγκυρα δεν κάνει βήμα πίσω, αλλά μεταθέτει απλώς την εξασφάλιση κυριαρχικής ισότητας «στο τουρκοκυπριακό κρατίδιο, ως καταληκτικό σημείο μιας νέας διαδικασίας» ανεξαρτήτως μάλιστα της λύσης του Κυπριακού, αποτελεί ίσως το μεγαλύτερο πρόβλημα που καλείται να διαχειριστεί η Λευκωσία.

Η Λευκωσία, στην προσπάθειά της να «ξεκολλήσει» το Κυπριακό, έδειξε στις επαφές της με αξιωματούχους της Ε.Ε. να εστιάζεται αποκλειστικά στο διαδικαστικό κομμάτι και στην επανεκκίνηση των διαβουλεύσεων, με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Γίνεται κατανοητό ότι η αγωνιότητα της Λευκωσίας για επανέναρξη των διαπραγματεύσεων, σε ένα θολό τοπίο, χωρίς καμιά δέσμευση διασφάλισης του «συμφωνημένου πλαισίου» διζωνικής, δικαιοδικής ομοσπονδίας,

θα επιτρέψει μοιραία να εκκολληθεί μια διαδικασία «εποικοδομητικής ασάφειας», από την οποία ειθίσαι να βγαίνει νικητής ο ισχυρός και όχι ο αδύναμος. Ακόμη και εάν αυτός ο αδύναμος έχει «όλα τα δικαιά με το μέρος του».

Αυτό βεβαίως δεν σημαίνει ότι η ελληνοκυπριακή πλευρά δεν θα είναι σε θέση να εγείρει τις δικές της θέσεις και να επιμένει σε μια διαδικασία επίλυσης του Κυπριακού με βάση τα ψηφίσματα του Σ.Α. ΟΗΕ, τα οποία αναφέρονται ρητώς σε διζωνική, δικαιοδική ομοσπονδία, όπως άλλωστε και τα Συμπε-

Η Τουρκία εμφανίζεται να υπαναχωρεί από την πρόταξη της «κυριαρχικής ισότητας» ως σημείο εκκίνησης μιας διαδικασίας διαπραγμάτευσης, αλλά την ίδια ώρα, απαιτεί «ένα είδος προδέσμευσης» της διεθνούς κοινότητας ότι αυτό θα είναι το καταληκτικό σημείο, ακόμη και χωρίς λύση του Κυπριακού.

ράσματα των Ευρωπαϊκών Συμβουλίων της Ε.Ε. Η ευκαιρία αυτή και η δυνατότητα θα υπάρχουν αναμφισβήτητα για την ελληνοκυπριακή πλευρά. Όπως όμως μοιώς θα υφίσταται και η αντίστοιχη «δυνατότητα» της τουρκικής πλευράς να εμμένει σε «κυριαρχική ισότητα», θεωρώντας προφανώς ότι μπορεί να πείσει. Και ποντάροντας στον ολοένα αναβαθμισμένο ρόλο της Άγκυρας, αλλά και στην προσδοκία του δυτικού κόσμου, περιλαμβανομένων των Βρυξελλών και του Βερολίνου, να επανεντάξουν την Τουρκία στο δικό τους στρατόπεδο, αποκολλώντας την, έστω και εν μέρει, από το στρατόπεδο του Βλαντιμίρ Πούτιν. Με κάθε τιμμημα, όπως άλλωστε καταδεικνύει και η σπουδή Βρυξελλών και Βερολίνου να επαναφέρουν στο τραπέζι των «27» την αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας και να υποβάλουν συγκεκριμένες προτάσεις για το στρατηγικό προσανατολισμό των ευρωτουρκικών σχέσεων, πιθανότατα τον Οκτώβριο.

Ερντογάν, ο «μεσολαβητής»
Η Ε.Ε. όπως και ο ΟΗΕ προσδοκούν πάντως ότι παράλληλα, ότι ο Ταγίπ Ερντογάν θα συνεχίσει «να μεσολαβεί» για ζητήματα που άπτονται του πολέμου στην Ουκρανία και σε πρώτο χρόνο για την

επέκταση της συμφωνίας που αφορά στην εξαγωγή των ουκρανικών σιτηρών, από την οποία η Μόσχα έχει υπαναχωρήσει. Τα βλέμματα των Βρυξελλών είναι στραμμένα στη συνάντηση που αναμένεται να πραγματοποιηθεί μεταξύ Ερντογάν - Πούτιν (ενώ γράφονταν αυτές οι γραμμές εκτιμάτο ότι η συνάντηση θα γίνει εντός Αυγούστου). Αυτό που η Ε.Ε. και ο ΟΗΕ επιθυμούν, είναι ο κ. Ερντογάν να πείσει τον Βλαντιμίρ Πούτιν να συναινέσει στην επέκταση της συμφωνίας για την εξαγωγή των ουκρανικών σιτηρών, καθώς η υπαναχώρηση της Ρωσίας έχει ήδη οδηγήσει σε αυξήσεις που φτάνουν στο 15%, με τον αρμόδιο οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών (FAO), να καταγράφει αύξηση στα τρόφιμα 1,3%, μέσα σε ένα μήνα, από τον Ιούνιο στον Ιούλιο. Πρόκειται για την πρώτη αύξηση από τον περασμένο Απρίλιο, εξέλιξη, η οποία εκτιμάται ότι ενισχύει εκ των πραγμάτων τις πληθωριστικές πιέσεις, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την παγκόσμια οικονομία, περιλαμβανομένης της οικονομίας της Ε.Ε. και της ευρωζώνης, ενώ αναμένεται να επηρεάσει περισσότερο φτωχές, αφρικανικές χώρες. Σημειώνεται ότι η συμβολή της Άγκυρας στην προσπάθεια επέκτασης της συμφωνίας για εξαγωγή των ουκρανικών σιτηρών θα είναι για ακόμη μία φορά με το αζημίωτο, καθώς επιθυμεί ένα μέρος τους να κατευθυνθεί στην ίδια την Τουρκία, προκειμένου να εξασφαλίσει φτηνά σιτηρά για τους αλευρόμυλους της. Παράλληλα, όπως ανακοίνωσε ο ίδιος ο κ. Ερντογάν, στόχος της Τουρκίας είναι να λειτουργήσει ως διαμετακομιστικός σταθμός για την εξαγωγή ρωσικών σιτηρών, τα οποία θα μετατρέπει σε αλεύρι σε τουρκικό έδαφος και στη συνέχεια θα μεταφέρει το αλεύρι σε φτωχές αφρικανικές και υποανάπτυκτες χώρες. Υπό το «άγρυπνο βλέμμα» της διεθνούς κοινότητας, περιλαμβανομένης της Ε.Ε.

Κέρδη και απώλειες για την ε/κ πλευρά

Τι πραγματικά μπορεί να κερδίσει η Λευκωσία, εάν μια νέα διαδικασία λύσης του Κυπριακού επαναρχίσει και όλα βρίσκονται στο τραπέζι, περιλαμβανομένων των ψηφισμάτων του Σ.Α. για διζωνική, δικαιοδική ομοσπονδία αλλά και της γραπτής πρότασης της τουρκικής πλευράς για κυριαρχική ισότητα και για δύο χωριστά κράτη; Εκτιμάται ότι η επανέναρξη των διαπραγματεύσεων για το Κυπριακό, θα μπορούσε να λειτουργήσει αποτρεπτικά στη δρομολόγηση περαιτέρω ανοίγματος και εποικισμού της περικλειστής πόλης της Αμμοχώστου και παράλληλα να αποτρέψει νέες προκλήσεις στην κυπριακή ΑΟΖ. Αν και η ανάγνωση αυτή είναι εν μέρει ορθή, έχει και «ουρά». Καθώς, ακόμη κι αν υποθέσουμε ότι κλείνουν πρόσκαιρα οι «τρύπες» του Βαρώσιου και της ΑΟΖ, θα πρέπει να συνυπολογίσουμε ότι θα ανοίξει ταυτόχρονα μια άλλη τρύπα, ενδεχομένως μεγαλύτερη, καθώς πλέον στο τραπέζι θα μπει με κάθε επισιμότητα και η τουρκική θέση για εξασφάλιση «κυριαρχικής ισότητας» για το ψευδοκράτος, την οποία τουρκική θέση δεν απέρ-

Εκτιμάται ότι η επανέναρξη των διαπραγματεύσεων θα μπορούσε να λειτουργήσει αποτρεπτικά στη δρομολόγηση περαιτέρω ανοίγματος και εποικισμού της περικλειστής πόλης της Αμμοχώστου και παράλληλα να αποτρέψει νέες προκλήσεις στην κυπριακή ΑΟΖ.

ριψε ο γενικός γραμματέας Αντόνιο Γκουτέρες, καθώς παρέλαβε γραπτή πρόταση και εμφανίστηκε έτοιμος να τετραγωνίσει τον κύκλο μεταξύ της εν λόγω πρότασης και των δικών του όρων εντολής για διζωνική, δικαιοδική ομοσπονδία. Αυτό βεβαίως δεν σημαίνει ότι η ελληνοκυπριακή πλευρά δεν πρέπει να επιδιώκει την επανέναρξη των διαπραγματεύσεων. Οφείλει να το πράξει, αλλά πρέπει να κάνει την απαραίτητη προεργασία, ώστε να διασφαλίσει ότι η τουρκική θέση για «κυριαρχική ισότητα» δεν θα ικανοποιηθεί, έστω και συγκεκαλυμμένα, μέσα από αλχημείες «ανάλογες με αυτές που είχαμε συναντήσει και στο παρελθόν, κυρίως βρετανικής προέλευσης». Όπως εξήγησε ξένη διπλωματική πηγή, με βάση τα υφιστάμενα δεδομένα, η Λευκωσία «θα πρέπει να είναι έτοιμη να τα συζητήσει όλα», περιλαμβανομένων των ζητημάτων της κυριαρχικής ισότητας και των φυσικών πόρων της Κύπρου, όπως αξιώνει η τουρκική πλευρά. Με το τελευταίο αυτό ζήτημα «συνδιαχείρισης» των υδρογονανθράκων, «ωφελέρωτος ανοικτός» και κύκλοι της Ε.Ε.

ΑΡΘΡΟ / Του ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΣΕΡΚΕΖΟΥ

Ρωσο-ουκρανική σύγκρουση. Δοκιμασία της «τρωτότητας» δύο κόσμων;

Το ερώτημα δεν είναι πότε θα τελειώσει αυτή η σύγκρουση. Ήδη οι ειδήσεις για τη σύγκρουση αυτή έχουν περάσει σε δεύτερο πλάνο τουλάχιστον στην καθημερινή ενημέρωση. Κατά την ταπεινή μας γνώμη το ερώτημα είναι πότε τελικά θα προκύψουν παραδοχές από την σύγκριση και τελικά επικράτηση της «ατρωτότητας» των εμπλεκόμενων. Των δύο κόσμων. Δύο συστημάτων που μά-

χονται για την επικράτησή τους. Την επικράτησή τους στη διακρίση των τεχνολογικών εξελίξεων που έρχονται. Η δοκιμασία της σύγκρισης της «Τρωτότητας» των δύο συστημάτων δεν ξεκίνησε με την έναρξη των συγκρούσεων στην Ουκρανία. Έχει ξεκινήσει πολύ πριν, με πεδίο της μάχης την πληροφορηση και με άμεσο επακόλουθο την παραπληροφόρηση.

Έχει ξεκινήσει με την τρομα-

κτική ανάπτυξη της Κίνας και της Ινδίας. Από τότε που άρχισαν να διαγράφονται δύο κόσμοι. Δύο κόσμοι με διαφορετικές αναφορές. Οι νέες τεχνολογίες με τη χρήση τεχνητής νοημοσύνης και τεχνητής ευφυίας μέσα σ' ένα περιβάλλον μεταγωγής με κβάντα, έχουν αρχίσει από καιρό τώρα να είναι στη διαμάχη επικράτησης της διαχείρισης τους μεταξύ των δύο κόσμων.

Από χρόνια τώρα οι σύγχρονες

διαμάχες δεν γίνονται με όπλα. Αν μας ρωτήσετε τι γίνεται τώρα στην Ουκρανία, θα μπορούσαμε να απαντήσουμε ότι πολλά γίνονται επειδή πρέπει να γίνουν χωρίς όμως να είναι και καθοριστικά των εξελίξεων. Το καθοριστικό είναι, πάντα κατά την άποψή μας, πόσο από αυτή τη νέα τεχνολογία έχει ήδη απορροφηθεί και εξελιχτεί ώστε να κάνει περισσότερο «Ατρωτο» τον ένα κόσμο από τον άλλο.

Μόλις ο ένας κόσμος καταλάβει πόσο «Ατρωτος» ή «Τρωτός» είναι σε σχέση με τον άλλο, θα δούμε σιγά σιγά να τελειώνει και η ρωσο-ουκρανική σύρραξη. Μια θεαματική ανακατανομή της τεχνολογίας που τελικά ό,τι και να προκύψει, οι πολλοί, δηλαδή όλοι εμείς, θα είμαστε ωφελημένοι. Οι μάχες τα πολλά τελευταία χρόνια δεν δίνονται απαραίτητα το πεδίο της μάχης. Έστω και σε «δανικό» πεδίο

μάχης όπως είναι η Ουκρανία. Δίνονται σε μια διαδρομή πληροφόρησης, δοκιμασίας και τελικά επιλογής του πιο «Ατρωτού». Όχι στα όπλα. Στην δυνατότητα της απορρόφησης και διαχείρισης της τεχνολογίας.

Ο κ. Δίκαιος Τσερκεζός είναι καθηγητής Οικονομετρίας στο Τμήμα Οικονομίας και Διοίκησης, στο Πανεπιστήμιο Νεάπολης της Πάφου.

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Εδώ και μήνες ήταν σε γνώση της Λευκωσίας η πρόθεση της τουρκικής πλευράς να προχωρήσει σε κατάληψη μέρους της νεκρής ζώνης, κατασκευάζοντας δρόμο από το χωριό Άρσος μέχρι και την Πύλα. Όλο αυτό το διάστημα υπήρξε έντονη διπλωματική κινητικότητα για να αποφευχθεί κάτι τέτοιο, καθώς με την κίνηση αυτή δημιουργούνται νέα τετελεσμένα εντός της νεκρής ζώνης. Η κίνηση αυτή θεωρείται νομοτυπικά το σοβαρότερο

Ντόμινο έντονων αντιδράσεων από πλευράς της διεθνούς κοινότητας εξελίχθηκε μετά και τις τουρκικές προκλήσεις στην Πύλα.

τετελεσμένο από το 1974, με το πλάτο της Πύλας να είναι 400 φορές πιο μεγάλο από το έδαφος που έχει καταληφθεί στα Στροβίλια και η κατάσταση να εγείρει σοβαρές ανησυχίες καθώς:

- Το μήνυμα που επιχειρείται να σταλεί είναι πως οι τουρκικές δυνάμεις ελέγχουν το στάτους κβο στη γραμμή αντιπαράταξης και μπορούν ανά πάσα στιγμή είτε να το ανατρέψουν είτε να το αμφισβητήσουν.
- Η τουρκική πλευρά αποκτά σημαντικό στρατιωτικό πλεονέκτημα, καθώς στο ενδεχόμενο στρατιωτικής επίθεσης μπορεί εύκολα συγκεντρωθεί πυροβολικό και άρματα μάχης. Η κινούμενη τουρκική πυροβολαρχία που βρίσκεται στο Άρσος με τα νέα δεδομένα και στο ενδεχόμενο εκθροπραξιών μπορεί να απειλήσει το αεροδρόμιο της Λάρνακας.

Με ιστορικό η Πύλα

Προσπάθειες για κατασκευή δρόμου έγιναν αρκετές φορές από την τουρκική πλευρά τις οποίες ωστόσο απέκρουε η ΟΥΝΦΙΚΥΠ. Το 2016 και το 2020, ο τουρκικός στρατός επιχείρησε να ελέγξει το πλάτο της Πύλας, ενώ το 2021 η τουρκική πλευρά επιχείρησε να κατασκευάσει αγωγό νερού στην περιοχή. Οι σχεδιασμοί του τουρκικού στρατού συνεχίστηκαν και το 2022 (τον Μάρτιο και τον Αύγουστο), με την επιχείρηση κατασκευής αποθηκών και πάρκου φωτοβολταϊκών. Η δικαιολογία που προβάλλεται από τουρκικής πλευράς είναι ότι η εν λόγω κίνηση γίνεται για ανθρωπιστικούς λόγους και αφορά την εξυπηρέτηση των κατοίκων της Πύλας και του Άρσους. Οι κάτοικοι της περιοχής εξυπηρετούνται από το οδόφραγμα της Πύλας και του Περγάμους, που βρίσκεται εντός των Βρετανικών Βάσεων. Ο ισχυρισμός βεβαίως,

Η **Λευκωσία** ήταν πλήρως ενήμερη για τις τουρκικές κινήσεις εδώ και καιρό, ενώ ο Κόλιν Στιούαρτ επιχειρεί να εκτονώσει την κρίση διά της διπλωματικής οδού.

Διπλωματικό παρασκήνιο για αποτροπή τετελεσμένων

Οι τουρκικές προκλήσεις στην Πύλα προκαλούν νέα δεδομένα και ανησυχίες στη Λευκωσία

βάσει και της επιστολής που απέστειλαν οι Τουρκοκύπριοι στην ειρηνευτική δύναμη των Ηνωμένων Εθνών, είναι ότι οι Βρετανοί στο οδόφραγμα του Περγάμους προβαίνουν σε διακρίσεις και υποχρεώνουν σε ταλαιπωρίες τους Τουρκοκύπριους, σε αντίθεση με τους Ε/κ που απολαμβάνουν προνομίων λόγω της ένταξής τους στην Ε.Ε.

Οι κινήσεις της Λευκωσίας

Η Λευκωσία ήταν πλήρως ενήμερη για τις τουρκικές προθέσεις και προχώρησε σε ένα οργιώδες διπλωματικό παρασκήνιο όλο αυτό το διάστημα για να ανατρέψει την κατάσταση. Οι τουρκικές προθέσεις και η ανησυχία της Λευκωσίας για τα νέα τετελεσμένα συζητήθηκαν σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ» και κατά την συνάντηση που είχε

ο υπουργός Εξωτερικών Κωνσταντίνος Κόμπος με τον γ.γ. των Ηνωμένων Εθνών Αντόνιο Γκουτέρες, ενώ έντονες ήταν και οι παρασκηνιακές κινήσεις του Προέδρου της Δημοκρατίας Νίκου Χριστοδουλίδη με τα μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας και τις Βρυξέλλες. Κα-

θόλου τυχαία η οργανωμένη και αντίδραση της διεθνούς κοινότητας, η οποία σύμφωνα με διπλωματικές πηγές είχε υποτιμηθεί από την Άγκυρα και το ψευδοκράτος. Έντονη ήταν η τοποθέτηση της Ε.Ε. μέσω δηλώσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, της Κομισιόν και του Ευ-

Τμήμα χάρτη του ψευδοκράτους που παρουσιάζει το υψίπεδο της Πύλας, εντάσσοντας όλη την περιοχή στην τ/κ ζώνη ελέγχου.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΧΑΡΙΔΗΜΟΥ Κ. ΤΣΟΥΚΑ**

Ποιος θα τaráξει ποιον στη νομιμότητα;

«Θα τους τaráξουμε στη νομιμότητα», είχε πρόσφατα ο υπουργός Οικονομικών Κ. Χατζηδάκης. Αναφερόταν σε τουριστικές επιχειρήσεις που παράνομα καταλαμβάνουν παραλίες ή παραβιάζουν τις συμβάσεις τους με το Δημόσιο για τη χρήση παραλίων. Θα ήθελα πολύ να τον πιστέψω, αλλά δυσκολεύομαι.

Η φράση του υπουργού έχει ιστορική βαρύτητα. Τη χρησιμοποίησε πρώτος, το 1962, ο Ηλίας Ηλίου, κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος της ΕΔΑ. Η επίκληση της νομιμότητας τότε ήταν η καλύτερη στρατηγική αυτοάμυνας αριστερών και κεντρώων φοιτητών απέναντι στη βία του δεξιού κράτους και παρακράτους της εποχής.

Αν και υπονόησε την ιστορικότητα της φράσης, ο υπουργός παραβλέπει την κρίσιμη δυσαναλογία των δύο περιπτώσεων. Τη νομιμότητα τότε την επικαλούνταν οι αδύναμοι – αυτοί που συστηματικά υφίσταντο την παράνομη βία. Είναι λογικό: όπλο του αδικουμένου είναι το κράτος δίκαιοι, όσο ατελές ή προβληματικό κι αν είναι αυτό. Τώρα, όμως, τη νομιμότητα επικαλείται ο ισχυρός – ο φορέας νόμιμης κρατικής εξουσίας. Για τον κυβερνώντα,

η νομιμότητα δεν συνιστά ύστατο καταφύγιο, όπως για τον κυβερνώμενο, αλλά συστατικό στοιχείο της ισχύος του. Ο υπουργός δεν χρειάζεται να «τaráξει» κανέναν στη νομιμότητα για τον απλό λόγο ότι δεν χρησιμοποιεί αυτοαμυντικά τον νόμο· εφαρμόζει άτεγκτα τον νόμο.

Τι απέτρεψε την κυβέρνηση από την εφαρμογή της νομιμότητας στις παραλίες; Ιδανικά θα ανέμενα από έναν ειλικρινή υπουργό να υπαινιχθεί έστω, στοιχειωδώς αυτοκριτικά, την απάντηση. Αν το έκανε αυτό ο κ. Χατζηδάκης θα έφερνε μεν τον εαυτό του και την κυβέρνηση σε δύσκολη θέση, αλλά θα σηματοδοτούσε μια τομή με το πελατειακό κράτος – την κύρια πηγή των νεοελληνικών δεινών. Δεν το έκανε. Είπε τα αναμενόμενα τετριμμένα.

Αν διευρύνουμε το οπτικό μας πεδίο θα δούμε ότι, όπως οι προκάτοχοί της, η κυβέρνηση Μητσοτάκη έχει συνειδητά διευκολύνει αυθαιρέτους οικιστές και καταπατητές. Τον Νοέμβριο 2021 οι τότε υπουργοί Περιβάλλοντος και Οικονομικών, Σκρέκας και Σταϊκούρας, αντιστοίχως, έδωσαν δεύτερη αναστολή στην κατεδάφιση των

αυθαιρέτων σε αιγιαλούς και παραλίες, έστω κι αν οι συναφείς υποθέσεις είχαν τελεσιδικήσει προ πολλού. Τρίτη αναστολή δόθηκε ένα χρόνο αργότερα! Το αποτέλεσμα; Γιγαντώθηκε η οικοδομική αυθαιρεσία. «Σχεδόν όλα τα αυθαίρετα έχουν διπλοσιαστεί ή τριπλοσιαστεί», ανέφερε στην «Κ» (23/6/2023) η γενική γραμματέας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Κρήτης, Μαρία Κοζυράκη. «Το ίδιο το κράτος όχι μόνο δεν εκπλήρωσε τη συνταγματική του υποχρέωση να προστατεύσει τους αιγιαλούς και τις παραλίες, αλλά έβαλε τρικλοποδιά στον εαυτό του. Στην Κρήτη, τα τελευταία χρόνια [...] είχαμε βρει πόρους [...], κάναμε διαγωνισμό και είχαμε ανάδοχο εργολάβο από το τέλος του 2020. Και μόλις ξεκινήσαμε, στις αρχές του 2021, ανετράπησαν όλα», λέει η κ. Κοζυράκη. Ποιος πρέπει να τaráξει ποιον στη νομιμότητα, κ. Χατζηδάκη;

Μετά τον βάνουσο ξυλοδαρμό του αρχαιολόγου της Εφορείας Αρχαιοτήτων Κυκλάδων, Μανώλη Ψαρρού, τον περασμένο Μάρτιο, ήρθε στο προσκήνιο η πληθώρα οικοδομικών αυθαιρεσιών στη Μύκονο. «Υπάρχει ένα μεγάλο φάσμα

Οι αρμόδιοι υπουργοί και λοιποί εκλεγμένοι αξιωματούχοι, ex officio υπερασπιστές της νομιμότητας, είτε αδρανούν, είτε ανέχονται, είτε διευκολύνουν τους παρανόμους.

παρανομιών και διακυβεύονται πάρα πολλά εκατομμύρια. Οι αυθαιρεσίες πάντοτε βρίσκονται σε αναλογία με την ανοχή της πολιτείας», είπε σε συνέντευξή του στην «Κ» (14/3/2023) ο κ. Ψαρρός. «Από τη στιγμή που έχεις τον νόμο 4495 [...] κάνεις [πολεοδομικές] παραβάσεις γιατί ξέρεις ότι μετά μπορείς να τις “τακτοποιήσεις”. Θα έπρεπε να υπάρχουν αυστηροί έλεγχοι του υπουργείου Περιβάλλοντος. Μέχρι στιγμής δεν έχουμε δει κάτι τέτοιο». Ποιος πρέπει να τaráξει ποιον στη νομιμότητα, πρώην υπουργό Περιβάλλοντος κ. Χατζηδάκη;

Η μεγάλη εικόνα είναι ξεκάθαρη – και αποκαρδιωτική. Υπερασπίζοντας τα συμφέροντά τους, πολλοί

ρωκοινοβουλίου. Σημαντική θεωρήθηκε και η κοινή δήλωση των πρεσβειών των τριών μόνιμων μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών που καταδίκασαν τα επεισόδια στην Πύλα και προέτρεψαν σε τερματισμό της κατασκευής δρόμου. Ανακοίνωση στο ίδιο κύμα με αυτή των τριών χωρών εξέδωσε και η κινέζικη πρεσβεία στην Κύπρο. Αυτό βεβαίως που έχει τη δική του διπλή σημασία είναι η αντίδραση των Ηνωμένων Πολιτειών. Για την ανανέωση του εμπάργκο όπλων ήταν εδώ και μέρες ενήμερη η Λευκωσία, όμως η απόφαση να ανακοινωθεί σήμερα είχε τη δική της σημειολογία από πλευράς Ουάσινγκτον. Ιδιαίτερα σημαντική θεωρείται και η κίνηση της αμερικανικής πρεσβείας στην Κύπρο να δώσει οδηγίες προς τους πολίτες της να μην μεταβούν στα Κατεχόμενα. Το ερώτημα βεβαίως είναι αν αυτή η κίνηση των ΗΠΑ έγινε ως μέτρο πίεσης προς την τουρκική πλευρά ή αν υπάρχει πραγματικός φόβος κλιμάκωσης της έντασης.

Σ.Α. και επόμενα βήματα

Αυτό που ελπίζει η Λευκωσία βεβαίως είναι να μην εξαντληθεί η διεθνής αντίδραση στις εν λόγω – πολύ σημαντικές– ανακοινώσεις, αλλά να υπάρξει συνέχεια μέχρι και τον τερματισμό των προκλήσεων. Μέχρι τη στιγμή που γράφεται το ρεπορτάζ δεν έχει εκδοθεί ανακοίνωση από το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, ωστόσο όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ», η Λευκωσία αναμένει ένα πολύ ισχυρό λεκτικό στήριξης της Κυπριακής Δημοκρατίας και καταδίκης των τουρκικών προκλήσεων. Από τα διαβήματα που έχουν γίνει και η Ρωσία αναμένεται να στηρίξει την Κυπριακή Δημοκρατία απέναντι στις τουρκικές προκλήσεις. Αξίζει πάντως να σημειωθεί πως ο ειδικός αντιπρόσωπος των Η.Ε. στην Κύπρο και επικεφαλής της ειρηνευτικής δύναμης των Ηνωμένων Εθνών, Κόλιν Στιούαρτ βρισκόταν εδώ και καιρό σε μία προσπάθεια εκτόνωσης του κακού κλίματος και αποφυγής των όσων προκλήθηκαν τα τελευταία εικοσιτετράωρα. Ο ίδιος, μέσω διπλωματικών προσπαθειών επιχειρεί να επλύσει το όλο ζήτημα, καθώς βρίσκεται σε επικοινωνία τόσο με τις δύο πλευρές όσο και με κυβερνήσεις χωρών του Συμβουλίου Ασφαλείας ούτως ώστε να εκτονωθεί η κρίση. Ήδη συζητούνται κάποιες προτάσεις των Ηνωμένων Εθνών να αναφέρουν ότι μέχρι τώρα ήταν ιδιαίτερα εποικοδομητική η στάση της Λευκωσίας. Όχι μόνο γιατί αποφευχθηκαν εμνηστικές δηλώσεις αλλά και γιατί υπάρχει η βούληση να βρεθεί κάποια λύση. Ήδη ο τραυματισμός των Βρετανών ειρηνευτών από Τουρκοκύπριους και οι απειλές των Γκριζών Λύκων, ενέτειναν τις αντιδράσεις της διεθνούς κοινότητας.

Το Κυπριακό και η Τουρκία

Το ερώτημα βεβαίως που εγείρεται μετά και τα τελευταία επεισόδια είναι οι πολιτικές προεκτάσεις όλων αυτών. Διπλωματικοί κύκλοι σημειώνουν πως η χρονική συγκυρία δεν είναι καθόλου άσχετη με το Κυπριακό και τις εξελίξεις που δρομολογούνται. Πέραν του ότι ο πρόεδρος της Δημοκρατίας Νίκος Χριστοδουλίδης έχει εκδηλώσει την ετοιμότητά του για επανέναρξη των συνομιλιών και συζητάει την πρότασή του για διορισμό απεσταλμένου της Ε.Ε. στο Κυπριακό, το επόμενο διάστημα αναμένεται η κάθοδος του αντιπροσώπου του γ.γ. των Ηνωμένων Εθνών στην Κύπρο αλλά και η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη με τον Νίκο Χριστοδουλίδη να έχει ήδη προτείνει τριμερή συνάντηση. Άριστα ενημερωμένες διπλωματικές πηγές σημειώνουν πως η Άγκυρα ήθελε χρόνο για να μπει μία διαδικασία επανέναρξης των συνομιλιών και ενδεχομένων να ήταν ένας τρόπος για να κερδίσει χρόνο. Η κίνηση αυτή ωστόσο φαίνεται να έρχεται σε πλήρη αντίθεση με την ανάλυση ότι η Τουρκία στρέφεται προς τη Δύση αλλά και με τη ροή των γεγονότων και του κλίματος. Η ανακοίνωση των τριών χωρών η οποία κάνει λόγο «για επείγουσα ανάγκη όπως ο Γενικός Γραμματέας διορίσει έναν απεσταλμένο των ΗΕ και καλέσει τις δυο πλευρές να παραμείνουν ευέλικτες και ανοικτές στη λήψη δηλώσεων για επανέναρξη των διαπραγματεύσεων» καταδεικνύει και την ανησυχία που υπάρχει από την διεθνή κοινότητα, στο ενδεχόμενο στασιμότητας και τι αυτή η στασιμότητα μπορεί να προκαλέσει. Η κύρια αίσθηση είναι πως η Άγκυρα υποτίμησε τις αντιδράσεις της διεθνούς κοινότητας και όπως όλα δείχνουν το οποίο που έχει από την κίνηση αυτή δεν αξίζει το όφελος που θεωρητικά θα έχει. Ήδη διπλωματικές πηγές σημειώνουν πως μετά και από αυτές τις προκλήσεις θα πρέπει να διαφανεί τι παρενέργειες θα υπάρξουν στα υπόλοιπα ζητήματα που αφορούν την Τουρκία και ξεπερνούν το Κυπριακό καθώς δρομολογείται συζήτηση των ευρωτουρκικών ζητημάτων και ανακίνηση των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Από το κάδρο δεν πρέπει να αγνοείται ότι η Τουρκία είναι η μία εκ των δύο χωρών μαζί με την Ουγγαρία που ακόμη δεν έχουν επικυρώσει το πρωτόκολλο ένταξης της Σουδίας στη Συμμαχία, με την Άγκυρα να αφήνει, από την πλευρά της, να εννοηθεί ότι αυτό θα μπορούσε να γίνει κάποια στιγμή το ερχόμενο φθινόπωρο.

Θεοτίπτα της ψευδο-ανάπτυξης: «Η κατεδάφιση [αυθαιρέτων] θα δημιουργήσει προσκόμματα σε πολυπληθείς ομάδες ενδιαφερομένων (τουριστικές επιχειρήσεις κ.λπ.), οι οποίοι επικεντρώνουν τη δραστηριότητά τους σε έργα που έχουν κατασκευαστεί στον αιγιαλό [...] και δεν θα είχαν επαρκείς εναλλακτικές δυνατότητες μετά την κατεδάφιση [...]» (κυβέρνηση Ν.Δ., «Κ», 4/11/2022). Συμπέρασμα: η νομιμότητα είναι πολυτέλεια! Είμαι σκεπτικιστής απέναντι σε πολιτικούς που θυμούνται τη νομιμότητα μόνο όταν δεν μπορούν να την αγνοούν άλλο. Είμαι, όμως, καταδικασμένος να ελπίζω ότι ευσυνειδητοί δημόσιοι λειτουργοί όπως ο κ. Ψαρρός, η στήθαρχ Δικαιοσύνης, σοβαρές Ανεξάρτητες Αρχές και ακομμάτιστα οργανωμένη κοινωνία πολιτών θα καταστήσουν πολιτικά δαπανηρό για τους πολιτικούς να περιφρονούν το δημόσιο συμφέρον. Αν τους τaráξουμε στη νομιμότητα, ίσως αρθούν στο ύψος του αξιωματός τους.

Ο κ. Χαρίδημος Κ. Τσούκας (www.htsoukas.com) είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και ερευνητής καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Warwick.

Ψάχνει στήριξη ο EuroAsia

Σε διαβουλεύσεις με ευρωπαϊκό κρατικό
οργανισμό μετά το όχι της ΕΤΕπ

Τον ανταποκριτή μας στις Βρυξέλλες
ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Σε ευρωπαϊκό κρατικό οργανισμό και διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στρέφεται ο φορέας υπολοίπων του EuroAsia Interconnector για εξεύρεση των κονδυλίων που υπολείπονται για κατασκευή της ηλεκτρικής διασύνδεσης της Κύπρου με την υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Ένωση, μετά την απόρριψη του αιτήματος δανεισμού από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, σύμφωνα με τα όσα ανέφερε ο ίδιος ο φορέας σε γραπτή δήλωσή του στην «Κ». «Παράλληλα με τη δυνατότητα επανεξέτασης του αιτήματος χρηματοδότησης προς την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, ο φορέας υπολοίπων προχωρά με την ολοκλήρωση του χρηματοδοτικού προγράμματος για την κατασκευή του έργου», ενώ «βρίσκεται σε παράλληλη διαβούλευση με κορυφαίο ευρωπαϊκό κρατικό οργανισμό και, μαζί με διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, προχωρά στη σύναψη κοινοπρακτικού δανείου» αναφέρεται.

Την ίδια στιγμή, εκπρόσωπος της Κομισιόν που μίλησε στην «Κ» σημείωσε πως η χρηματοδότηση των 675 εκατ. ευρώ από τον Μηχανισμό «Συνδέουμε την Ευρώπη» είναι εργαλείο συγχρηματοδότησης του οποίου ο στόχος είναι να ενεργοποιήσει την εξεύρεση πόρων από άλλες πηγές, είτε δημόσιες είτε ιδιωτικές. Ο ίδιος εκπρόσωπος επιβεβαίωσε ακόμα πως τα επιπρόσθετα 100 εκατ. ευρώ τα οποία έχουν δεσμευθεί για το έργο από το Ταμείο Ανάκαμψης αποτελούν στήριξη μέσω δανεισμού, η χορήγηση της οποίας περνά μέσα από τη συμπλήρωση συγκεκριμένων ορόσχημων. Εν τω μεταξύ ο φορέας υπολοίπων του έργου – που αποτελεί ιδιωτική πρωτοβουλία – θεωρεί ότι το θέμα της ΕΤΕπ δεν έχει κλείσει, προαναγγέλλοντας διαβούλευση «με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, την κυπριακή κυβέρνηση και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή», και στη συνέχεια συζήτηση της αξιολόγησης της ΕΤΕπ με εκπροσώπους της τράπεζας τον Σεπτέμβριο. Σύμφωνα με τον φορέα, η απόφαση της ΕΤΕπ ήταν «καθαρά οικονομική», καθώς η επενδυτική τράπεζα πρόβαλε ως εναλλακτική την μαζική εγκατάσταση μπαταριών. Ο φορέας επικαλείται την αξιολόγηση της ΕΤΕπ (η οποία δεν έχει δημοσιοποιηθεί) για να τονίσει πως η επενδυτική τράπεζα αναγνωρίζει ότι το έργο είναι οικονομικά βιώσιμο και πως η υλοποίησή του θα φέρει οφέλη στην Κύπρο και την Ε.Ε.

Υπενθυμίζεται πως το έργο EuroAsia Interconnector αφορά την ηλεκτρική διασύνδεση Ελλάδας - Κύπρου - Ισραήλ, ωστόσο η συζήτηση για συγχρηματοδότηση από

την Ε.Ε. αφορά το πρώτο σκέλος του έργου που θα συνδέει την τοποθεσία Κορακιά στην Κρήτη με την Κοφίνου.

Θολό τοπίο και κόντρες

Οι αντιπαράθεσεις κατά πόσο το έργο είναι βιώσιμο συνεχίστηκαν και την περασμένη εβδομάδα μετά την ανάρτηση του πρώην υπουργού Οικονομικών Κωνσταντίνου Πετρίδη, στην οποία ανέφερε πως η Επιτροπή ενέκρινε τη χρηματοδότηση με πολιτικά κριτήρια και προϋπόθεση την εξεύρεση χρηματοδότησης και από άλλες πηγές. Το ζήτημα αναμένεται πως θα απασχολήσει την Κοινοβουλευτική Επιτροπή Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού την μεθεπόμενη Τρίτη, 29 Αυγούστου, με τη στάση του ΔΗΣΥ να θεωρείται πως θα έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον λόγω της συμμετοχής προσωπικοτήτων που προσκινείται στο κόμμα στην προσπάθεια, αλλά και των έντονων αντιρήσεων που έχει διατυπώσει ο κ. Πετρίδης.

Πληροφορίες της «Κ» θέλουν την ΕΤΕπ να έχει κάνει δεύτερες σκέψεις για την οικονομική βιωσιμότητα του έργου μεταξύ άλλων και λόγω της μη παροχής εγγυήσεων ή στήριξης μέσω της συμμετοχής στο μετοχικό κεφάλαιο, αλλά και για ερωτηματικά που παραμένουν, σύμφωνα με τις ίδιες πηγές, για τις τεχνικές προδιαγραφές του έργου. Το συνολικό κόστος του έργου, το οποίο αρχικά είχε υπολογιστεί στα 1,57 δισ. ευρώ, έχει αυξηθεί την τελευταία περίοδο στα 1,9 δισ. ευρώ λόγω της κατάστασης στην παγκόσμια αγορά.

Όπως έχει γράψει η «Κ», ο φορέας υπολοίπων έχει ζητήσει τη στήριξη του κράτους (επί της προηγούμενης και της σημερινής κυβέρνησης) μέσω κρατικών εγγυήσεων ύψους 600 εκατ. ευρώ, ούτως ώστε να μπορεί να προχωρήσει στην εξασφάλιση δανεισμού για κάλυψη του υπόλοιπου ποσού. Από την πλευρά της η κυβέρνηση εξετάζει μια σειρά από επιλογές, μεταξύ τους ακόμα και της μη στήριξης του έργου. Επιλογή για το κράτος πάντως αποτελεί και η συμμετοχή στο μετοχικό κεφάλαιο του έργου, όπως είχε αναφέρει στα μέσα Ιουλίου σε δηλώσεις του στα ΜΜΕ ο υπουργός Ενέργειας.

Τα κριτήρια της Κομισιόν

Ερωτηθείς για την απόφαση της ΕΤΕπ για μη χορήγηση δανείου στο έργο, εκπρόσωπος της Κομισιόν ανέφερε στην «Κ» πως δεν εναπόκειται στην Κομισιόν να σχολιάσει αποφάσεις της ΕΤΕπ. Πρόσθεσε ωστόσο πως το έργο αποτελεί Έργο Κοινού Ενδιαφέροντος, κάτι που σημαίνει πως «η Κομισιόν το αξιολόγησε και επιβεβαίωσε πως η ανάλυση κόστους - οφέλους

Πληροφορίες της «Κ» θέλουν την ΕΤΕπ να έχει κάνει δεύτερες σκέψεις για την οικονομική βιωσιμότητα του έργου μεταξύ άλλων και λόγω της μη παροχής εγγυήσεων ή στήριξης μέσω της συμμετοχής στο μετοχικό κεφάλαιο, αλλά και για ερωτηματικά για τις τεχνικές προδιαγραφές.

Το έργο EuroAsia Interconnector αφορά την ηλεκτρική διασύνδεση Ελλάδας - Κύπρου - Ισραήλ και η συζήτηση για συγχρηματοδότηση από την Ε.Ε. αφορά το πρώτο σκέλος του έργου που θα συνδέει την τοποθεσία Κορακιά στην Κρήτη με την Κοφίνου.

ήταν θετική». Επίσης, πρόσθεσε, προτού εγκρίνει το κονδύλι 675 εκατ. από τον Μηχανισμό «Συνδέουμε την Ευρώπη» η Κομισιόν εξέτασε μια σειρά από κριτήρια όπως «την ωριμότητα του έργου, και την ποιότητα της πρότασης του έργου, που συνεπάγεται οικονομική βιωσιμότητα».

Υπενθύμισε πάντως ότι η χρηματοδότηση από τον εν λόγω μηχανισμό «είναι πάντα μόνο ένα εργαλείο συγχρηματοδότησης του οποίου ο στόχος είναι να ενθαρρύνει επενδύσεις από άλλες πηγές, είτε δημόσιες είτε ιδιωτικές».

Σε σχέση με τα 100 εκατ. ευρώ από το Ταμείο Ανάκαμψης, ο ίδιος εκπρόσωπος επιβεβαίωσε πως πρόκειται για ενδεχόμενο δανεισμό. Οι πληρωμές από το Ταμείο Ανάκαμψης, πρόσθεσε, γίνονται αφού το κράτος μέλος ζητήσει την εκταμίευσή τους, και αφού η Κομισιόν αξιολογήσει κατά πόσο τα ορόσημα που τέθηκαν έχουν εκπληρωθεί, λαμβάνοντας υπόψη και γνώμη της αρμόδιας τεχνοκρατικής ομάδας του Συμβουλίου της Ε.Ε. Όλα τα ορόσημα (που αφορούν τη διαδικασία κατασκευής του έργου) πρέπει να εκπληρωθούν μέχρι τον Αύγουστο του 2026, ανέφερε.

Ειδικότερα για τον EuroAsia Interconnector, πρόσθεσε, το Εθνικό

Σχέδιο Ανάκαμψης της Κύπρου περιλαμβάνει τρία ορόσημα τα οποία δεν έχουν ακόμα αξιολογηθεί – αυτό θα γίνει εφόσον η Κύπρος ζητήσει πληρωμή του κονδυλίου. Όσον αφορά πάντως τη χρηματοδότηση από το Ταμείο Ανάκαμψης, το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης της Κύπρου αναφέρει πως ο δανεισμός θα πραγματοποιηθεί «δεδομένου πως το έργο θα εξασφαλίσει την απαραίτητη χρηματοδότηση από τον Μηχανισμό «Συνδέουμε την Ευρώπη» και την απαραίτητη χρηματοδότηση από την ΕΤΕΠ και/ή άλλους χρηματοδοτικούς οργανισμούς».

Διαφωνεί με εναλλακτική

Στη δήλωση του στην «Κ» ο φορέας επαναλαμβάνει το επιχείρημα που είχε παρουσιάσει σε ανακοίνωση Τύπου την περασμένη εβδομάδα πως η αξιολόγηση από την ΕΤΕπ ήταν «καθαρά οικονομική», καθώς η ΕΤΕπ έλαβε υπόψη εναλλακτικές λύσεις, όπως τη χρήση μπαταριών αποθήκευσης ηλεκτρικής ενέργειας. Λύση την οποία ο φορέας υπολοίπων θεωρεί πως δεν αρκεί για τις ανάγκες της Κύπρου και δεν έχει τα ίδια ποιοτικά οφέλη. Συγκεκριμένα, ο φορέας σημειώνει πως στο πλαίσιο της διαδικασίας αξιολόγησης του αιτήματος για δάνειο, η ΕΤΕπ αναγνώρισε πως το έργο είναι οικονομικά βιώσιμο, αλλά «συγκρίνει την υλοποίηση της ηλεκτρικής διασύνδεσης με άλλες δυνητικές εναλλακτικές (counterfactual scenarios)».

Η εναλλακτική που προτάθηκε από την ΕΤΕπ ήταν, σύμφωνα με τον φορέα, «η μαζική εγκατάσταση μπαταριών, σε όλη την Κύπρο, της τάξης 1350MW και διάρκειας 4 ωρών». Το αντιεπιχείρημα του φορέα είναι πως στην αξιολόγηση της ΕΤΕπ καταγράφεται ότι «δεν λήφθηκε υπόψη ο συντελεστής μείωσης της απόδοσης των μπαταριών (degradation factor), που συνήθως είναι 2,6% των χρόνων, ενώ θεωρήθηκε ότι οι μπαταρίες αυτές είχαν

δείκτη χρήσης 100%, ενώ πρακτικά ο δείκτης αυτός είναι 90%».

Σύμφωνα πάντα με τον φορέα, η διάρκεια ζωής των μπαταριών είναι 15 χρόνια σε σύγκριση με 40 με 50 χρόνια που είναι η διάρκεια ζωής της ηλεκτρικής διασύνδεσης, και γι' αυτό, σημειώνεται, «θα έπρεπε στη μελέτη να υπολογιστεί η μαζική αντικατάσταση των μπαταριών μέχρι και 3 φορές (αντί για 2 που υπολογίστηκε)». Επίσης, προσθέτει ο φορέας, σε περίπτωση βλάβης του συστήματος ή blackout οι μπαταρίες μπορούν να τροφοδοτήσουν το ηλεκτρικό σύστημα της Κύπρου μόνο για τέσσερις ώρες και μόνο αν είναι πλήρως φορτισμένες, σε αντίθεση με την ηλεκτρική διασύνδεση που μπορεί να προσφέρει συνεχή παροχή για όσο χρειαστεί.

«Η συγκεκριμένη αξιολόγηση της ΕΤΕπ είναι καθαρά οικονομική και δεν λαμβάνει υπόψη τα σημαντικά ποιοτικά, λειτουργικά και περιβαλλοντικά οφέλη που προκύπτουν από την υλοποίηση της Ηλεκτρικής Διασύνδεσης έναντι της μη συγκρίσιμης λύσης μόνο με εγκατάσταση μπαταριών» τονίζεται. Σύμφωνα με τον φορέα, στην αξιολόγηση της η ΕΤΕπ αναγνωρίζει πως το έργο είναι οικονομικά βιώσιμο και πως η διασύνδεση Κύπρου - Ελλάδας θα φέρει οφέλη στους καταναλωτές 300 εκατ. ευρώ ετησίως και μειωμένους λογαριασμούς, καθώς και ότι το οικονομικό όφελος υπερτερεί του κόστους του έργου.

Επίσης ο φορέας προβάλλει ως οφέλη τα οποία δεν λήφθηκαν υπόψη τον τερματισμό της ενεργειακής απομόνωσης της Κύπρου, τη γεωπολιτική διάσταση του έργου, τη βελτίωση της διείσδυσης ανανεώσιμων πηγών στο ενεργειακό μίγμα, και την ενίσχυση της ενεργειακής ασφάλειας.

Οι αντιρρήσεις Πετρίδη

Πάντως, όσον αφορά τον τώσ υπουργό Οικονομικών, Κωνσταν-

τίνο Πετρίδη, ο οποίος σχολίασε το θέμα την περασμένη Δευτέρα με αφορμή το δημοσίευμα της «Κ» για την απόφαση της ΕΤΕπ, μετά την απόρριψη του αιτήματος για δανεισμό «δεν μπορεί να τίθεται πλέον κανένα θέμα συμμετοχής της κυβέρνησης ούτε με μετοχικό κεφάλαιο, ούτε με παροχή εγγυήσεων». Ο κ. Πετρίδης μάλιστα ζήτησε διαφάνεια όσον αφορά το σκεπτικό και τα ευρήματα της ΕΤΕπ, ειδικά καθώς το έργο απασχόλησε αρκετά τα ΜΜΕ, προσθέτοντας πως αυτό έγινε «ενίοτε όχι με ορθό τρόπο». Σύμφωνα με τον κ. Πετρίδη, η έγκριση της χρηματοδότησης από την Κομισιόν έγινε «με πολιτικά κριτήρια με προϋπόθεση ότι η βιωσιμότητα θα διασφαλιζόταν από τις άλλες πηγές χρηματοδότησης», ενώ σημείωσε πως η ίδια η Κομισιόν δεν διενεργεί μελέτες βιωσιμότητας.

Σημειώνεται ότι η Κομισιόν δεν έχει διενεργήσει μελέτη βιωσιμότητας, αλλά έχει χρηματοδοτήσει τη διενέργεια μελετών στο πλαίσιο των Έργων Κοινού Ενδιαφέροντος. Ο κ. Πετρίδης αναφέρει επίσης πως πράγματι για το έργο έγινε πρόβλεψη παροχής 100 εκατ. από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, προσθέτοντας όμως ότι «είναι το μόνο έργο για το οποίο μπήκε πρόνοια για (ενδεχόμενο) δανεισμό και όχι επιδότηση, λόγω της αμφιβολίας για τη βιωσιμότητα και έκβαση του έργου», και εκτιμώντας ότι πλέον «το δάνειο απλά δεν θα αντληθεί». Στα μέσα Ιουλίου, όταν είχε προκύψει μέσω δημοσιευμάτων το ζήτημα για απώλεια της χρηματοδότησης από την Ε.Ε. λόγω της μη εκπλήρωσης συγκεκριμένων ορόσχημων (όπως η αγορά καλωδίων), ο κ. Πετρίδης έθετε ερωτήματα κατά πόσο βρέθηκαν επενδυτές για το έργο σε συνέχεια της πολιτικής στήριξης που δόθηκε από το κράτος, και ζητούσε, αν δεν βρέθηκαν, να εξηγηθεί το γιατί.

Κυπριακές Αξίες,
Παγκόσμιας Αποδοχής

1880 εργαζόμενοι
παγκοσμίως

22 γραφεία
παγκοσμίως

πωλήσεις σε
110 χώρες

29% των κυπριακών
εξαγωγών

Συνέντευξη στον
ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ

«**Αιωρείτο** η απειλή ότι ο Τάσος θα παραιτείτο, σε περίπτωση που υιοθετείτο το «ναι» στο Σχέδιο Ανάν», δηλώνει σε συνέντευξή του στην «Κ» ο τέως γενικός γραμματέας της Κεντρικής Επιτροπής του ΑΚΕΛ Άντρος Κυπριανού, εξηγώντας τη στάση που τήρησε το ΑΚΕΛ στο δημοψήφισμα του 2004. Αυτό καταγράφει, μεταξύ άλλων, σε βιβλίο που γράφει για το Κυπριακό, δίνοντας τη δική του άποψη για το πώς εξελίχθηκαν τα πράγματα εκείνες τις δύσκολες, όπως επισημαίνει, μέρες. Το βιβλίο θα καλύπτει την περίοδο από την προεδρία Τάσσου Παπαδόπουλου μέχρι τον Ιούλιο του 2021, οπότε ο Άντρος Κυπριανού αποχώρησε από γ.γ. ΑΚΕΛ. Επιρρίπτει ευθύνες στον Νίκο Αναστασιάδη για την κατάληξη στο Κραν Μοντανά και κάνει αναφορά σε τηλεφωνική επικοινωνία που είχε την ώρα του δείπνου με τον τότε πρωθυπουργό της Ελλάδας Αλέξη Τσίπρα.

—**Με τι ασχολείστε αυτή την περίοδο;**

—Άρχισα, πριν από περίπου δύο μήνες να γράφω ένα βιβλίο για το Κυπριακό. Έχω συσσωρευμένη εμπειρία πέραν των 20 χρόνων για πράγματα που έζησα. Θεωρώ υποχρέωσή μου να τα καταγράψω.

—**Ποια περίοδο καλύπτει;**

—Ξεκινά από την προεδρία Τάσσου Παπαδόπουλου και θα φτάνει μέχρι τον Ιούλιο του 2021, οπότε και αποχώρησα από γ.γ. του ΑΚΕΛ. —**Πότε περίπου θα ολοκληρωθεί;** —Μέχρι τα μέσα του επόμενου έτους. Έχω ολοκληρώσει το κεφάλαιο για τη διακυβέρνηση Τάσσου Παπαδόπουλου.

—**Αναφέρεστε σε πράγματα που δεν είναι γνωστά;**

—Αρκετά πράγματα θα λεχθούν για πρώτη φορά, τουλάχιστον δημόσια.

—**Μπορούμε να προϊδεάσουμε;**

—Έχω καταγράψει συζητήσεις και γεγονότα για την περίοδο των δημοψηφισμάτων στο Σχέδιο Ανάν. Για παράδειγμα, σύμφωνα με μαρτυρία των ιδίων, ο Τάσος Παπαδόπουλος ζήτησε τη βοήθεια ιδιοκτητών μέσων ενημέρωσης για να καλλιεργήσει το «όχι» στην κοινωνία, για να απορρίψει ο κόσμος το Σχέδιο Ανάν. Υπενθυμίζω ότι σε δημοσκοπήσεις που γίνονταν τον Γενάρη του 2004, το «ναι» συγκέντρωνε περίπου 60%.

—**Απαντάτε στο ερώτημα γιατί τελικά το «ναι» του ΑΚΕΛ έγινε «όχι» στο Σχέδιο Ανάν;**

—Δίνω τη δική μου άποψη για το πώς εξελίχθηκαν τα πράγματα εκείνες τις δύσκολες μέρες. Ήταν πολύ δύσκολη η λήψη απόφασης. Το ΑΚΕΛ έπρεπε να λάβει υπόψη του περιοχόμενο, τη βιωσιμότητα της λύσης και την ενότητα του λαού. Τα δεδομένα άλλαζαν συνεχώς. Τη Μεγάλη Παρασκευή, πρώτη μέρα συζητήσεων στην Κεντρική Επιτροπή, η πληροφόρηση ήταν ότι η ΕΔΕΚ θα υποστήριζε το «ναι» και ότι ενδεχομένως και ο ΔΗΣΥ θα έκανε το ίδιο. Θα δημιουργείτο μεγάλη πλειοψηφία υπέρ του σχεδίου, αν και το ΑΚΕΛ έλεγε «ναι». Το Μεγάλο Σάββατο, όταν συνήλθε εκ νέου η Κεντρική

«Γράφω βιβλίο για το Κυπριακό. Αρκετά πράγματα θα λεχθούν για πρώτη φορά, τουλάχιστον δημόσια».

Άντρος Κυπριανού, τέως γενικός γραμματέας ΑΚΕΛ

Αιωρείτο η απειλή παραίτησης Τάσσου, αν περνούσε το «Ανάν»

Δεν το είπε ποτέ δημόσια ο Τάσος Παπαδόπουλος, όμως για να κυκλοφορούσε, σημαίνει ότι το είχε πει σε κάποιους

Επιτροπή, το νέο δεδομένο ήταν ότι η ΕΔΕΚ είχε αποφασίσει υπέρ του «όχι». Επιπλέον, γνωρίζαμε ότι έστω κι αν ο ΔΗΣΥ έλεγε «ναι», μια μεγάλη πλειοψηφία του θα υποστήριζε το «όχι». Έπρεπε να μετρήσουμε πού θα οδηγούσε ένα δικό μας «ναι». Ουσιαστικά σε πλήρη δικασμό. Αυτά δεν μπορείς να τα παραγνωρίσεις. Επίσης, αιωρείτο η απειλή ότι ο Τάσος θα παραιτείτο σε περίπτωση που υιοθετείτο το «ναι». Αυτά τα πράγματα δεν λέχθηκαν δημόσια, αλλά ήταν πληροφόρηση που είχαμε. Σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα ζητείτο από τον Δημήτρη Χριστόφια, αν περνούσε το «ναι» στο δημοψήφισμα, να υπογράψει το σχέδιο, επειδή ήταν πρόεδρος της Βουλής. Ένα σχέδιο που δεν διαπραγματεύτηκε ο ίδιος, που είχε σοβαρές αδυναμίες και κενά και το οποίο, κατά την άποψή μας, στο τελικό στάδιο στο Μπούργκενστοκ, ο

Τάσος Παπαδόπουλος δεν το διαπραγματεύτηκε.

—**Πώς προέκυψε αυτό;**

—Δεν το είπε ποτέ δημόσια ο Τάσος Παπαδόπουλος. Όμως, για να αιωρείτο και να κυκλοφορούσε σημαίνει ότι το είχε πει σε κάποιους. Αυτή ήταν η πληροφόρηση που είχαμε.

—**Γιατί όμως το ΑΚΕΛ να λάβει υπόψη μια φήμη που αιωρείται για μια τόσο σοβαρή απόφαση για το «ναι» ή το «όχι» σε ένα σχέδιο;**

—Μου ζητάτε να πω πράγματα που δεν θα ήθελα. Τα υπόλοιπα στο βιβλίο.

—**Πέραν τούτου, το ΑΚΕΛ άλλαξε στάση επειδή φαινόταν να μην περνά το σχέδιο;**

—Όπως είπα το Σχέδιο είχε αδυναμίες. Επιμένω ότι αν δεν είχαμε μια σοβαρή πλειοψηφία υπέρ του «ναι» και ο λαός ήταν δικασμένος και με μια επιθετική ακροδεξιά που

θα έψαχνε τρόπους υπόσκαψης της συμφωνίας, θα προκαλούνταν τεράστια προβλήματα στην πορεία εφαρμογής του.

—**Απλά αν έλεγε το ΑΚΕΛ «ναι» θα δημιουργείτο δικασμός; Μπορεί το «ναι» του ΑΚΕΛ να οδηγούσε στην έγκριση του σχεδίου και να ήταν διαφορετική η ιστορία του τόπου σήμερα.**

—Ένα μεγάλο ποσοστό ακελικών, ανεξάρτητα από τη θέση της ηγεσίας, στήριξε το «ναι». Αρα ακόμη κι αν το ΑΚΕΛ στήριζε επίσημα το «ναι», ενδεχομένως να μην περνούσε το σχέδιο. Θα ήταν πενήντα — πενήντα.

—**Υπάρχει η άποψη ότι το ΑΚΕΛ είπε τελικά «όχι», επειδή είδε την τάση και στον κόσμο του κόμματος.**

—Είναι αλήθεια ότι πολλοί ακελικοί τηλεφωνούσαν στο κόμμα εκείνες τις μέρες και ασκούσαν πίεση στην ηγεσία για απόρριψη του

“
Επρεπε να μετρήσουμε πού θα οδηγούσε ένα δικό μας «ναι». Ουσιαστικά σε πλήρη δικασμό.

“
Ο Τάσος Παπαδόπουλος στο πίσω μέρος του μυαλού του είχε άλλα πράγματα. Και ο ίδιος και συνεργάτες του μιλούσαν για προσπάθεια δημιουργίας άλλης βάσης λύσης.

σχεδίου. Σε κάποιους μίλησα έντονα, λέγοντάς τους να αφήσουν ανεπιβεβαιωμένη την ηγεσία να λάβει τις αποφάσεις της. Αν δείτε την ομιλία του Χριστόφια στη συνδιάσκεψη αναφέρεται σε στελέχη και βουλευτές του ΑΚΕΛ που δεν στήριζαν τη θέση του κόμματος δημόσια και παρότρυναν κόσμο να τηλεφωνά και να πιέζει για απόρριψη του σχεδίου. —**Έντονο κλίμα και στο ΑΚΕΛ τότε.**

—Δεν ήταν απλό το θέμα. Προβληματιστήκαμε να πούμε «ναι» παρά τις αδυναμίες του σχεδίου. Μάς φόβιζε πώς θα αντιδρούσε η διεθνής κοινότητα σε ενδεχόμενη απόρριψη του σχεδίου. Προβληματίζομασταν ποιες θα ήταν οι συνέπειες του «ναι». Μας προβληματίζε έντονα πώς ο ίδιος ο Τάσος θα διαχειριζόταν το Κυπριακό σε ένα ενδεχόμενο «όχι». Γράφω στο βιβλίο ότι κατά την άποψή μου, ο Τάσος Παπαδόπουλος στο πίσω μέρος του μυαλού του είχε άλλα πράγματα. Εξηγώ τεκμηριωμένα πώς εξελίχθηκε η στάση του από το 2004 έως το 2008. Όσο είχε την υποστήριξη του ΑΚΕΛ, έλεγε ότι είναι αφελείς όσοι νομίζουν ότι τέτοια σχέδια φεύγουν από το τραπέζι. Όταν τον Ιούλιο του 2007 το ΑΚΕΛ αποφάσισε να στήριξε την υποψηφιότητα Χριστόφια, άλλαξε η ρητορική του.

—**Τι άλλα πράγματα είχε στο μυαλό του;**

—Και ο ίδιος και συνεργάτες του μιλούσαν για προσπάθεια δημιουργίας άλλης βάσης λύσης του Κυπριακού.

—**Ποια πίστευαν ότι θα μπορούσε να ήταν αυτή;**

—Δεν γνωρίζω, όμως, θεωρώ ότι τέτοιες ενδόμυχες σκέψεις, όταν διαπραγματεύεσαι να βρεις λύση, δεν βοηθούν.

—**Το ΑΚΕΛ έχει ευθύνη που στήριξε και εξέλεξε τον Τάσσο Παπαδόπουλο;**

—Το ΑΚΕΛ αποφάσισε ότι έπρεπε να απομακρυνθεί από την εξουσία ο ΔΗΣΥ λόγω των προβλημάτων που έφερε στην κοινωνία και η μόνη επιλογή που μπορούσε να πετύχει κάτι τέτοιο ήταν η υποψη-

φιότητα Τάσσου Παπαδόπουλου. Το ΑΚΕΛ τον στήριξε με ειλικρίνεια. Θεωρώ ότι ο Τάσος Παπαδόπουλος στα θέματα εσωτερικής διακυβέρνησης παρήγαγε σημαντικό έργο. Ως πολιτικός άφησε έντονα τη σφραγίδα του στην πολιτική ζωή του τόπου. Ικανός, εργασιομανής, αποτελεσματικός. Τού καταλογίζω δύο πράγματα στο βιβλίο. Το ένα ήταν η διαχείριση του Κυπριακού, που θεωρώ ότι ήταν λανθασμένη. Το δεύτερο είναι η ανοχή που επέδειξε στη δαιμονοποίηση της διαφορετικής άποψης στο σχέδιο Ανάν. Αυτό ήταν μια μελανή σελίδα στην ιστορία της κυπριακής πολιτικής ζωής.

—**Τι έκανε δηλαδή;**

—Τότε δεν υπήρχε ανοχή στην αντίθετη άποψη, κυρίως στο «ναι».

—**Γιατί φταίει ο Τάσος;**

—Ανέχθηκε αυτή την κατάσταση. Όταν στενοί του συνεργάτες συμπεριφέρονταν με αυτό τον τρόπο, ο ίδιος σιωπούσε. Αναφέρω στο βιβλίο ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα με τον Τάσο Τζιωνή, ο οποίος από το 2005 είπε ότι θα είναι προδοσία να δεχθούμε να πάμε σε συνομιλίες στη βάση της κωδικοποίησης που ενέκρινε το Εθνικό Συμβούλιο τον Απρίλη του 2005. Όταν ερωτήθηκε ο Τάσος Παπαδόπουλος γι' αυτή τη θέση του Τάσου Τζιωνή, η απάντησή του ήταν ότι δεν είναι σωστό από μέρος του να σχολιάσει τις απόψεις ενός πολίτη. Όμως, ο Τάσος Τζιωνής δεν ήταν ένας πολίτης. Ήταν ο στενότερος του συνεργάτης στο Κυπριακό και κατηγορούσε σύσσωμο το Εθνικό Συμβούλιο για τις θέσεις που υποστήριξε. Βέβαια, επί Αναστασιάδη αυτή η συμπεριφορά κλιμακώθηκε επικίνδυνα.

—**Στοίχισε τελικά στο ΑΚΕΛ το «άλλαξε ο άδρωπος σιόρ»;**

—Εγώ δεν θυμάμαι να είχε τέτοιο πράγμα ο Δημήτρης Χριστόφιας.

—**Μα επικράτησε τόσα χρόνια.**

—Επικρατούν διάφορες ατάκες που δεν έχουν σχέση με την πραγματικότητα.

—**Δεν είπε αυτή τη φράση;**

—Δεν νομίζω να είχε τέτοιο πράγμα. Αντιθέτως, θυμάμαι στις συζητήσεις που κάναμε πριν από την επιλογή του Τάσσου ότι αναλύονταν τα θετικά και τα αρνητικά.

—**Τελικά επιβεβαιώθηκε η στάση του ΑΚΕΛ ότι είπε «όχι» για να τσιμεντώσει το «ναι»;**

—Ο Δημήτρης Χριστόφιας το είπε, διότι θεωρούσε ότι μπορούσαν να επέλθουν τέτοιες βελτιώσεις στο σχέδιο που να το καταστήσουν αποδεκτό και από την πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων. Επιβεβαίωση αυτής της θέσης είναι οι συγκλίσεις Χριστόφια — Ταλάτ που βελτιώσαν σε μεγάλο βαθμό το σχέδιο Ανάν. Το ίδιο και οι συγκλίσεις Αναστασιάδη — Ακιντζί. Με αυτή την έννοια το είπε, αλλά έτυχε απίστευτης παραποίησης.

—**Δεκαεννιά χρόνια μετά ποια είναι η αίσθησή;**

—Στην πολιτική δεν μπορείς να είσαι απόλυτος. Εξαρτάται ποιος διαχειρίζεται το Κυπριακό. Δεν δέχομαι ότι ήταν νομοτέλεια μετά το 2004 λόγω του «όχι» ότι θα φτάναμε εδώ. Εάν ο Τάσος Παπαδόπουλος ή ο Νίκος Αναστασιάδης το διαχειρίζονταν διαφορετικά, οι εξελίξεις θα ήταν διαφορετικές.

Η τηλεφωνική επικοινωνία με τον Τσίπρα και οι ευθύνες Αναστασιάδη

—**Επί Χριστόφια — Ταλάτ μπορούσε να λυθεί το Κυπριακό;**

—Υπήρξε σημαντική πρόοδος, αλλά δεν είχαμε φτάσει σε ακτίνα συμφωνίας. Θα καταγράψω στο βιβλίο ένα στιγμιότυπο που δείχνει πώς ο Αναστασιάδης λειτουργήσει επί Χριστόφια. Όσο ήταν αντιπολίτευση δαιμονοποιούσε τις συγκλίσεις. Όταν έγινε Πρόεδρος ήρθε μια φορά στο Εθνικό Συμβούλιο και μας είπε, «ρε παιδιά, τώρα που βλέπω προσεκτικά τις συγκλίσεις Χριστόφια — Ταλάτ είναι πολλά καλές».

—**Για την κατάληξη στο Κραν Μοντανά, γιατί επιμένετε ότι ευθύνεται και η δική μας πλευρά;**

—Ο γ.γ. ΟΗΕ είπε στο δείπνο μερικές φορές στον Αναστασιάδη ότι η Τουρκία ήταν έτοιμη να συζητήσει κατάργηση εγγυήσεων από την πρώτη στιγμή και ουσιαστική αποχώρηση στρατευμάτων. Ο Αναστασιάδης απαίτησε αυτό να το πει ο Τσαβούσογλου. Ο Τσαβούσογλου τού έλεγε να ακούσει τι του λέει ο Γκουτέρες. Εμείς ξέρουμε από τις

«Είχα τηλεφωνική συνομιλία με τον Αλέξη Τσίπρα, ενώ ήταν σε εξέλιξη το δείπνο. Θεωρούσε ότι υπήρχε ευκαιρία να λυθεί το Κυπριακό στο Κραν Μοντανά και ήταν έτοιμος να έρθει εκεί για να ολοκληρωθούν οι συζητήσεις».

συζητήσεις που είχαμε με τη Ηνωμένα Έθνη ότι ο γενικός γραμματέας θα πίεζε την Τουρκία προς αυτή την κατεύθυνση. Η κριτική λοιπόν που ασκούμε στον κ. Αναστασιάδη είναι ότι με την όλη στάση που επέδειξε στο δείπνο δεν επέτρεψε να γίνει ουσιαστική συζήτηση και να δούμε κατά πόσο η Τουρκία ήταν έτοιμη να δεσμευτεί για εκείνα που είχε κατ' ιδίαν στον Γκουτέρες.

—**Τι είναι, όμως, αυτό που γνωρίζετε και λέτε ότι και ο Αναστασιάδης έχει ευθύνη;**

—Είχα μια συνομιλία με τον τότε πρωθυπουργό της Ελλάδας Αλέξη Τσίπρα εκείνο το βράδυ, ενώ ήταν σε εξέλιξη το δείπνο. Μού τηλεφώνησε ο στενός του συνεργάτης Νίκος Παππάς και μου ζήτησε να του τηλεφωνήσω. Τού τηλεφώνησα και μιλήσαμε. Θα μιλήσω πρώτα μαζί του για να βεβαιωθώ ότι αποδέχεται να καταγράψω όσα συζητήσαμε. Αν δεν δεχθεί, θα δω πώς θα τα αποτυπώσω.

—**Ποιο το νόημα εκείνης της συνομιλίας;**

—Ο Τσίπρας θεωρούσε ότι υπήρχε μια καλή ευκαιρία για να λυθεί το Κυπριακό στο Κραν Μοντανά και ήταν έτοιμος να έρθει εκεί για να ολοκληρωθούν οι συζητήσεις.

—**Και η δική μας πλευρά εμπόδιζε κάτι τέτοιο;**

—Επαναλαμβάνω ότι η κριτική που ασκούμε στον κ. Αναστασιάδη είναι ότι με την όλη του στάση δεν επέτρεψε να συνεχιστεί η συζήτηση για να δούμε κατά πόσο η Τουρκία εννοούσε αυτά που έλεγε κατ' ιδίαν στον γ.γ.

—**Αρα εσείς πιστεύετε ότι η Τουρκία ήταν έτοιμη να δεχθεί κατάργηση εγγυήσεων και αποχώρηση στρατευμάτων και ένας Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν το δέχθηκε;**

—Αυτό είπε η Τουρκία στον γ.γ. ΟΗΕ. Ο Αναστασιάδης με τη στάση του δεν επέτρεψε να μάθουμε, αν όντως ήταν έτοιμη να το κάνει ή όχι.

Εκατοντάδες τόνοι σκουπιδιών στη μεγαλύτερη παράνομη χωματερή της περιοχής, στις Πάνω Αρόδες. Σύμφωνα με το Τμήμα Περιβάλλοντος, το σημείο βρίσκεται κοντά σε περιοχή Natura 2000.

Οι κοινότητες της περιοχής συνδέουν τη διαίωνιση του προβλήματος με τη μη ικανοποίηση του κατ' επανάληψιν αιτήματός τους για πράσινο σημείο μεταξύ Ίνειας, Δρούσειας, Πάνω και Κάτω Αρόδων.

Του **ΠΑΥΛΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ**

Σε έναν φαύλο κύκλο αλληλοεπάρριψης ευθυνών βρίσκεται εδώ και χρόνια παγιδευμένο το πρόβλημα της ύπαρξης τριών παράνομων χωματερών στην περιοχή των κοινοτήτων του Ακάμα. Αν και το ζήτημα, κατόπιν καταγγελιών, βρίσκεται εις γνώσιν της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος και των επηρεαζόμενων τοπικών αρχών, συγκεκριμένα οι Πάνω και οι Κάτω Αρόδες, εντούτοις παραμένει άλυτο, με αποτέλεσμα χρόνο με τον χρόνο ο όγκος των αποβλήτων (κυρίως μπάζα, κλαδέματα και άλλα άχρηστα στερεά υλικά) που θα έπρεπε να κατέληγαν στο Πράσινο Σημείο Πόλεως Χρυσοχούς να αυξάνεται. Οι τοπικές αρχές, όχι μόνο των δύο κοινοτήτων, αλλά και των γειτονικών, Δρούσειας και Ίνειας, έχουν ζητήσει επανειλημμένα από την Πολιτεία τη δημιουργία πράσινου σημείου στην περιοχή, ώστε η λειτουργία του να αποτρέπει τους επιτηδείους από το να απορρίπτουν τα απορρίμματα στα τρία σημεία, όμως χωρίς αποτέλεσμα. Όπως φάνηκε από την έρευνα της «Κ», συνήθως σε τέτοιες περιπτώσεις και λόγω της δυσκολίας εξεύρεσης μαρτύρων κατά των επιτηδείων, ο κρατικός μηχανισμός, δηλαδή το Τμήμα Περιβάλλοντος, περιορίζεται στην καταγραφή, μετά από επί τόπου έρευνα, των παράνομων χωματερών και την αποστολή επιστολής προς

Το ζήτημα της παράνομης απόρριψης σκουβάλων βρίσκεται εις γνώσιν της Υπηρεσίας Περιβάλλοντος και των τοπικών αρχών, εντούτοις παραμένει άλυτο, με αποτέλεσμα ο όγκος των αποβλήτων να αυξάνεται.

τις τοπικές αρχές, με κοινοποίηση στην Επαρχιακή Διοίκηση, για απομάκρυνσή τους. Από την πλευρά τους οι κοινότητες δηλώνουν ότι είναι μικρές και δεν μπορούν να αντεπεξέλθουν οικονομικά για συνεχείς απομακρύνσεις των σκουπιδιών και τονίζουν ότι για να κλείσουν τις χωματερές απαιτείται η λύση της δημιουργίας πράσινου σημείου. Για τον συγκεκριμένο σκοπό αιτήθηκαν παραχώρηση τ/κ τεμαχίου από την Επαρχιακή Διοίκηση και εκκρεμεί η απόφαση. Την ίδια ώρα εκκρεμεί η υλοποίηση της υπόθεσης της παρούσας κυβέρνησης, για δημιουργία Υπηρεσίας Περιβαλλοντικών Ελέγχων.

Οι δύο παράνομες χωματερές βρίσκονται στα διοικητικά όρια των Πάνω Αρόδων και η τρίτη στις Κάτω Αρόδες. Για την περίπτωση των Πάνω Αρόδων, η πρώτη είναι ορατή από τον κύριο δρόμο Κάθηκα – Πόλεως Χρυσοχούς, ενώ η δεύτερη, που είναι η πιο μεγάλη, είναι δίπλα σε περιοχή Natura 2000. Σύμφωνα με τις τοπικές αρχές, οι τρεις χωματερές χρησιμοποιούνται κυρίως από κατοίκους των γειτονικών χωριών, διότι ο πληθυσμός των δύο μικρών αυτών κοινοτήτων δεν δικαιολογεί τις μεγάλες ποσότητες συγκεντρωμένων απορριμμάτων.

Επιστολές συμμόρφωσης

«Σύμφωνα με τον Περί Κοινοτήτων Νόμο είναι ευθύνη των τοπικών αρχών να καθαρίσουν τις εν λόγω παράνομες χωματερές» δήλωσε στην «Κ» ο ανώτερος λει-

τουργός στο Γραφείο του Τμήματος Περιβάλλοντος στην Πάφο, Κώστας Βοσκόδ. Πρόσθεσε ότι η ύπαρξη των δύο χωματερών στις Πάνω Αρόδες είναι σε γνώση τους, διότι έγιναν καταγγελίες από πολίτες το 2022. Σε ερώτησή μας για τη διαδικασία που ακολουθήθηκε, είπε ότι το 2022, μετά από επιτόπια επίσκεψη και διαπίστωση του προβλήματος από λειτουργό, το Γραφείο έστειλε επιστολή συμμόρφωσης στο Κοινοτικό Συμβούλιο Πάνω Αρόδων, με κοινοποίηση στην Επαρχιακή Διοίκηση. Μια δεύτερη επιστολή συμμόρφωσης, έστειλαν και τον Απρίλιο του 2023. Σύμφωνα με τον κ. Βοσκό, η μία χωματερή βρίσκεται δίπλα σε περιοχή Natura 2000 και γι' αυτό το Γραφείο κοινοποίησε τις επιστολές και στην Υπηρεσία Θήρας και Πανίδας.

Το πράσινο σημείο

Από την πλευρά τους, οι κοινότητες της περιοχής συνδέουν τη διαίωνιση του προβλήματος με τη μη ικανοποίηση του κατ' επανάληψιν αιτήματός τους για δημιουργία πράσινου σημείου μεταξύ των κοινοτήτων Ίνειας, Δρούσειας, Πάνω και Κάτω Αρόδων. Ο κοινοτάρχης Πάνω Αρόδων, Στέφανος Ματθαίου, που αναγνωρίζει το πρόβλημα εντός των ορίων της κοινότητάς του, τόνισε στην «Κ» ότι το να λάβει μέτρα το Κοινοτικό Συμβούλιο, ώστε να κλείσει μία χωματερή, είναι εύκολη ενέργεια, αλλά ζητάει να δώσει το κράτος την εναλλακτική λύση, που είναι η δημιουργία πρά-

σινου σημείου. Κατά την άποψή του, σε αντίθετη περίπτωση, θα επιστρέψει η εικόνα που επικρατούσε πριν από τη δημιουργία των δύο χωματερών, που ήταν η απόρριψη σκουπιδιών οπουδήποτε εντός των ορίων της κοινότητας, διότι οι κάτοικοι της περιοχής λόγω της απόστασης διστάζουν να μεταφέρουν τα απορρίμματά μέχρι το πράσινο σημείο στην Πόλη Χρυσοχούς. Επεσήμανε ότι το Τμήμα Περιβάλλοντος και η Επαρχιακή Διοίκηση γνωρίζουν το πρόβλημα και πρέπει να προσπαθήσουν να βρουν τη λύση, επαναλαμβάνοντας ότι το θέμα δεν είναι απλώς να κλείσουν οι χωματερές, αλλά να βρεθεί και η λύση, για να μη γεμίσει με σκουπίδια η περιοχή, όπως παλιά.

«Πριν από τον Αύγουστο προχωρήσαμε σε καθαρισμό του σημείου με τα σκουπίδια στα όρια των Κάτω Αρόδων, αλλά πάλι κάτοικοι της περιοχής -γιατί, όπως φαίνεται η θέση της κοινότητάς μας βολεύει και άλλες κοινότητες- ήρθαν και πέταξαν απόβλητα. Και μάλιστα πολλοί νομίζουν ότι αυτό που κάνουν είναι νόμιμο, διότι πιστεύουν ότι έρχονται στο πράσινο σημείο της περιοχής», δήλωσε από την πλευρά της η κοινοτάρχης Κάτω Αρόδων, Μύρια Ιωάννου. «Πρέπει να βρεθεί μια λύση, διότι υπάρχει μεγάλο πρόβλημα. Κάθε μήνα πρέπει να απομακρύνουμε τα σκουπίδια. Όμως είμαστε μικρές κοινότητες και αδυνατούμε οικονομικά. Πρέπει να δημιουργηθεί ένα νόμιμο, πράσινο σημείο, να εξυπηρετεί τους

κατοίκους», πρόσθεσε. Εξάλλου, σε δηλώσεις του στην «Κ», ο κοινοτάρχης Δρούσειας, Στέλιος Κουπιδάκης, είπε ότι στα γεωγραφικά όρια των κοινοτήτων δεν υπάρχει κρατική γη για τη δημιουργία πράσινου σημείου και για αυτόν τον σκοπό έχουν ζητήσει από την Επαρχιακή Διοίκηση Πάφου να τους παραχωρηθεί τουρκοκυπριακή γη, ώστε να αιτηθούν από το Τμήμα Περιβάλλοντος τη δημιουργία πράσινου σημείου, χωρίς να λάβουν μέχρι στιγμής απάντηση.

«Έχουμε υποδείξει στις κοινότητες της περιοχής ότι δεν πρέπει να υπάρχουν παράνομες χωματερές και ότι πρέπει οι ίδιοι να αποσταθούν και να εξασφαλίσουν άδεια για πράσινο σημείο από το Τμήμα Περιβάλλοντος και το Τμήμα Πολεοδομίας», δήλωσε στην «Κ» η έπαρχος Πάφου, Μαίρη Λάμπρου. «Πρέπει να εξετάσουν το θέμα οι αρμόδιες Υπηρεσίες, και από χωροθετικής πλευράς και από θέμα ασφάλειας, διότι μπορεί να υπάρξουν και θέματα παρενόχλησης, οχληρίας και πυρκαγιών», πρόσθεσε. Σύμφωνα με την κα Λάμπρου, εκτός από την περιοχή Πάνω και Κάτω Αρόδων, παρόμοιο καθεστώς παρανομίας υπήρχε και σε περιοχή της κοινότητας Χολετριών, της οποίας το Κοινοτικό Συμβούλιο μετακίνησε τη χωματερή, μετά από σύσταση της Επαρχιακής Διοίκησης.

Προβληματικοί έλεγχοι

Τη πιο πάνω εικόνα μεταφέραμε για σχολιασμό στον πρόεδρο του

Κινήματος Οικολόγων – Συνεργασία Πολιτών, Χαράλαμπο Θεοπέμπτου, ο οποίος ανέφερε πως το Τμήμα Περιβάλλοντος θα έπρεπε να κάνει ελέγχους στις μονάδες αποβλήτων, για τα οχήματα που πηγαίνουν για απόρριψη. Αν γινόταν αυτό συστηματικά, θα εντόπιζε τα οχήματα που δεν κάνουν απορρίψεις στα ενδεδειγμένα σημεία. Αναγνωρίζοντας την υποστολέκωση του Τμήματος Περιβάλλοντος, ο κ. Θεοπέμπτου τονίζει ότι σήμερα υπάρχουν ηλεκτρονικές - ψηφιακές λύσεις. «Υπάρχει νόμος που λέει ότι απαγορεύεται να πετάξεις απόβλητα, υπάρχουν τόποι που πρέπει να πηγαίνουν, αλλά δεν πάει κανένας να ελέγξει αν πήγαν εκεί». Ο κ. Θεοπέμπτου ανέφερε επίσης πως πριν από δύο περίπου χρόνια ψηφίστηκε νομοθεσία, η οποία, είτε χρησιμοποιείται από το υπουργείο Γεωργίας και τα Κοινοτικά Συμβούλια αδιαφορούν, είτε δεν χρησιμοποιείται, και δίνει το δικαίωμα στον υπουργό Γεωργίας να διορίσει οποιονδήποτε για επίβλεψη των αποβλήτων, ούτως ώστε, για παράδειγμα, να υποδείξει μία κοινότητα έναν υπάλληλό της, ο οποίος θα μπορεί επιβάλλει πρόστιμα, όπως προνοείται στον Περί Αποβλήτων Νόμο. Επίσης, ο αναφέρει πως αν και δόθηκαν υποσχέσεις, μέχρι σήμερα δεν συστάθηκε στο Τμήμα Περιβάλλοντος μία οργανωμένη δομή για περιβαλλοντικούς ελέγχους, με διορισμό των λεγόμενων «αστυνομικών περιβάλλοντος», τονίζοντας πως στην Κύπρο επικρατεί η κουλτούρα του

«δεν καταγγέλλουμε κανέναν». Τέλος, όσον αφορά τις ανεξέλεγκτες απορρίψεις κλαδεμάτων στην ύπαιθρο, ο κ. Θεοπέμπτου είπε ότι είναι ένα ζήτημα για το οποίο σύντομα η Κυπριακή Δημοκρατία θα βρεθεί στο μικροσκόπιο της Ε.Ε., με δυσάρεστες συνέπειες, «διότι έχουμε στόχο το 2020 – 2025, να κάνουμε 55% ανακύκλωση και για αυτά τα υλικά, για τα οποία η προθεσμία πέρασε πριν 7 – 8 χρόνια και απλώς δεν έκανε κανένας καταγγελία. Όμως όταν θα έρθουν από την Ε.Ε. να ελέγξουν για τους στόχους που αφορούν τα άλλα απόβλητα, θα μας “παραλάβουν” και για τα κλαδέματα».

Έρχονται 50 λειτουργοί

«Όταν γίνεται μία καταγγελία στο Τμήμα Περιβάλλοντος, για παράνομες ρίψεις σκουβάλων, η διαδικασία που ακολουθούν οι λειτουργοί είναι να διαπιστώσουν και να καταγράψουν το πρόβλημα και ακολούθως, σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές, να κάνουν έρευνα, ώστε να εξακριβωθούν οι υπαίτιοι. Όμως αυτό απαιτεί χρόνο και μαρτυρία», δήλωσε στην «Κ» ο γενικός διευθυντής του Τμήματος Περιβάλλοντος, Κώστας Χατζηπαναγιώτου, εξηγώντας τη διαδικασία που ακολουθείται σε περιπτώσεις όπως αυτές στα χωριά του Ακάμα. Όταν του αναφέραμε ότι προφανώς κανένας πολίτης δεν δίνει μαρτυρία, με αποτέλεσμα να παραμένουν τα

Όσον αφορά τις ανεξέλεγκτες απορρίψεις κλαδεμάτων στην ύπαιθρο, ο κ. Θεοπέμπτου είπε ότι είναι ένα ζήτημα για το οποίο σύντομα η Κυπριακή Δημοκρατία θα βρεθεί στο μικροσκόπιο της Ε.Ε.

απόβλητα και να αυξάνονται, απάντησε πως όταν ισχύει αυτό και οι σωροί παραμένουν, η ευθύνη είναι στην τοπική αρχή. Πρώτον, να περιφρουρήσει το σημείο και να μην ρίχνουν άλλοι σκουπίδια, και δεύτερον, να τα μεταφέρει σε μονάδα αποβλήτων. Σύμφωνα με τον κ. Χατζηπαναγιώτου, αν η τοπική αρχή χρειάζεται οικονομική βοήθεια για τη μετακίνηση, μπορεί να την αιτηθεί από το Τμήμα Περιβάλλοντος, μόνο εάν πρόκειται για περιπτώσεις επικινδύνων αποβλήτων και για απόβλητα εντός περιοχής Natura 2000.

Παράλληλα, τόνισε, ότι κάτι που απουσιάζει από την Κύπρο είναι η δημιουργία Υπηρεσίας Περιβαλλοντικών Ελέγχων. Σημείωσε ότι περιλαμβάνεται στο πρόγραμμα διακυβέρνησης του Προέδρου της Δημοκρατίας, Νίκου Χριστοδουλίδη, και σύμφωνα με το πλάνο, 50 λειτουργοί θα έχουν ως μόνη αρμοδιότητα τους ελέγχους, σε αντίθεση με το σημερινό καθεστώς, όπως ανέφερε, όπου οι έλεγχοι είναι ό,τι προλάβουν οι λειτουργοί του Τμήματος, μέσα στα άλλα τους καθήκοντα. Οι λειτουργοί θα έχουν έδρα τους τη Λευκωσία, και θα παρακολουθούν και θα «κυνηγούν» κύριες και επικίνδυνες περιπτώσεις, με επιβολές εξώδικων προστίμων και οδήγηση υπαίτιων σε δικαστήρια. Όσον αφορά τις χωματερές, διευκρίνισε ότι θα ασχολούνται μόνο με τις μεγάλες περιπτώσεις, ειδικά, θα πρέπει να αναλαμβάνουν δράση οι τοπικές αρχές.

Αναμνηστική φωτογραφία των παιδιών που φιλοξενήθηκαν στην Ηλεία λίγο πριν ξεκινήσει το ταξίδι της επιστροφής στην Κύπρο το καλοκαίρι του 1975.

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ**

Σαράντα εννέα χρόνια μετά την τουρκική εισβολή του 1974 παιδιά από την Κύπρο, που έζησαν μια ιδιότυπη προσφυγιά, θα αποδώσουν τον πρέποντα σεβασμό και τιμή στις οικογένειες από την Ελλάδα που άνοιξαν τα σπιτικά τους και τα φιλοξένησαν για ένα χρόνο. Τον ερχόμενο Νοέμβριο θα πραγματοποιηθεί μεγάλη εκδήλωση στον Πύργο Ηλείας κατά την οποία ο Σύλλογος που έχει δημιουργηθεί θα τιμήσει τις οικογένειες που αγκάλιασαν πάνω από 456 παιδιά που μεταφέρθηκαν στην Ηλεία. Στην Ελλάδα το καλοκαίρι του 1974 και υπό τον φόβο επέλασης των στρατευμάτων εισβολής στάλθηκαν, ανεπίσημα 5.000 παιδιά οικογενειών προσφύγων και επίσημα 2.000. Τα προσφυγόπουλα μεταφέρθηκαν στην Ελλάδα με πλοία και από εκεί με λεωφορεία στις νέες τους οικογένειες, για ένα χρόνο. Στην «Κ» μίλησαν τρεις οικογένειες της Ηλείας που το 1974 φιλοξένησαν παιδιά από την Κύπρο. Ανακάλυξαν μνήμες από την άφιξή τους, από τις πρώτες ώρες στο νέο τους σπίτι και την καθημερινότητα για τον επόμενο ένα χρόνο. Συγκινητικές είναι οι περιγραφές για την ώρα του αποχαιρετισμού και της επιστροφής στην Κύπρο. Μέσα στις τραγικές στιγμές της εποχής εκείνης δημιουργήθηκαν σχέσεις ζωής που αντέχουν μέχρι σήμερα. Αν και έχει περάσει σχεδόν μισός αιώνας οι οικογένειες στην Ελλάδα παραμένουν τα δεύτερα σπίτια τους, όπως και οι προσωρινοί γονείς τους, πατέρας και μητέρα, οι θείοι και οι θείες, όπως τους αποκαλούσαν και συνεχίζουν να τους αποκαλούν.

ΜΑΡΙΑ ΒΟΥΡΤΗ
Γαστούνη Ηλείας

Εγώ απέκτησα μια αδελφή

Η οικογένεια της Μαρίας Βούρτη, από τη Γαστούνη Ηλείας, φιλοξένησε το 1974 την 12χρονη Κατίνα Κυριάκου που σήμερα διαμένει μόνη στη Λεμεσό. Η συγκινητική εξομολόγησή της για το καλοκαίρι του 1974 εστιάζει στην άφιξη των παιδιών στον Πύργο Ηλείας, τη στιγμή που η αδελφή της Κατίνα πήγε στο σπίτι τους και τα όσα έζησαν τον ένα χρόνο που έμεινε μαζί τους. Η πιο δύσκολη στιγμή, όπως θυμάται, ήταν η ώρα της επιστροφής στην Κύπρο. Μέχρι σήμερα η κα Μαρία διατηρεί στενή σχέση με την Κατίνα και την οικογένειά της.

—**Κυρία Μαρία γυρίστε τη μνήμη σας στο καλοκαίρι του 1974, όταν ήλθαν τα παιδιά από την Κύπρο.**

—Θυμάμαι τα πάντα. Πρώτα απ' όλα θυμάμαι την υποδοχή που τους κάναμε όλοι οι κάτοικοι της Γα-

στούνης, συγκεντρωμένοι στην εκκλησία, όταν ήλθαν πέντε πούλμαν. 17 Σεπτεμβρίου ανήμερα της Αγίας Σοφίας και έφεραν τα παιδιά μας από την Κύπρο. Και λέω παιδάκια μας, γιατί οι γονείς μου τότε είχαν αποφασίσει να φιλοξενήσουν ένα παιδί για ένα χρόνο, για μια σχολική χρονιά. Αυτό ήταν ένα παιδί που είχε ζητήσει ο τότε μητροπολίτης Ηλείας Αθανάσιος.

—**Μια οικογένεια ένα παιδί.**

—Ακριβώς. Είχαν κάνει αίτηση οι γονείς μου, εγκρίθηκε η αίτηση για να έλθει το κοριτσάκι μας από την Κύπρο. Η Κατίνα Κυριάκου, η οποία σήμερα μένει στη Λεμεσό. Εγώ απέκτησα μια αδελφή. Έχω έναν αδελφό, απέκτησαν και μια αδελφή. Και για να σας πω πόσο δεμένη είμαστε, όταν μεγάλωσε, παντρεύτηκε και έφερε στον κόσμο ένα κορίτσι στο οποίο έδωσε το όνομα της μητέρας μου. Είναι ακόμα αδελφή μου. Είχα πάει τον περασμένο Μάρτιο, κάναμε Πάσχα μαζί, έμεινα σαράντα μέρες, συνάντησα και τα υπόλοιπα παιδιά που έχω γνωρίσει τελευταία, αλλά η Κατίνα δεν παύει να είναι αδελφή μου. Τα παιδιά της είναι ανίψια μου.

—**Όταν ήλθε στο σπίτι σας μένατε στο ίδιο δωμάτιο;**

—Όχι μόνο στο ίδιο δωμάτιο,

κοιμόμαστε στο ίδιο κρεβάτι. Το παιδάκι τότε πήγαινε έκτι δημοτικού και φοβόταν πολύ, γιατί διπλά είναι η αεροπορική βάση Ανδραβίδας και τα αεροπλάνα τα πολεμικά συνήθως πετούσαν καθημερινά και κάνανε ασκήσεις, τρόμαζαν το παιδί, νομιζοντας ότι είναι τουρκικά αεροπλάνα και πεταγόταν όλη την ώρα. Οπότε ζήτησε να κοιμόμαστε αγκαλιά και εγώ το χάρηκα πάρα πολύ. Όλο το διάστημα που έμεινε σπίτι μας ήμασταν αγκαλιά σε ένα κρεβάτι.

—**Πηγαίνατε μαζί σχολείο;**

—Εγώ πήγαινα τρίτη γυμνασίου και η Κατίνα έκτι δημοτικού, αλλά το διαβάσαμε, το λατρεύαμε, τους γονείς μου τους φώναζε μπαμπά και μαμά από την τρίτη μέρα που ήλθε στο σπίτι. Είμαι σίγουρη δεν το ξεχώρισαν από εμάς. Μέχρι τελευταία στιγμή που έφυγε η μαμά μου, πριν από δύομιση χρόνια, και μιλούσε μαζί της, παρακαλούσε να έλθει το παιδί της. Δεν το ξεχώρισαν όπως δεν μας ξεχώρισε και αυτή από την οικογένειά της.

—**Περιγράψτε μου τη στιγμή του αποχαιρετισμού και της επιστροφής στην Κύπρο.**

—Ήταν δραματική στιγμή για όλους μας. Και λέω δραματική, γιατί αυτό το παιδί είχε γαντζωθεί από

τους γονείς μου και σπάραζε. «Λέγατε ότι με αγαπάτε ότι είμαι κόρη σας τώρα με αφήνετε να πάω στους Τούρκους»; Έτσι έλεγε κλαίγοντας. Για μας ήταν λες και είχαμε κηδεία μες στο σπίτι. Καθόμαστε να φάμε για δυο εβδομάδες, πάντα έβαζε το πιάτο της στο τραπέζι χωρίς να είναι εκεί. Από συνήθεια; Δεν ξέρω. Εμένα μου έλειπε η παρουσία της στο κρεβάτι, επικοινωνούσαμε όμως πολύ τακτικά. Και τηλεφωνικά και με γράμματα. Την είδαμε μετά από ένα χρόνο που έφυγε οικογενειακά, ήταν πέντε παιδιά και οι γονείς της, για Αυστραλία και επέστρεψε στα 18 της και από τότε κάθε χρόνο την βλέπω, ή έρχεται ή πάω.

—**Έρχεται στον τόπο της...**

—Ναι, και το πρώτο πράγμα που κάνει, αφήνει τα πράγματά της και πάει στο κοιμητήριο για τον μπαμπά και τη μαμά μου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΣ
Σαβάλια Αμαλιάδας

Νιώθουμε την Κύπρο τόπο μας

Η οικογένεια του Κωνσταντίνου Βασιλόπουλου φιλοξένησε τον Ανδρέα Θεοδοσίου. Φτωχοί όπως εξο-

μολογείται στην «Κ» δεν το σκέφτηκαν, όταν τα παιδιά πήγαν στο χωριό τους. Όπως και άλλες οικογένειες μέχρι και σήμερα θεωρούν τα παιδιά της Κύπρου που πήγαν στην Ελλάδα αδελφια τους. Ο Ανδρέας Θεοδοσίου που σήμερα μαζί με άλλα παιδιά του '74 πρωτοστατεί να τιμηθούν οι οικογένειες που τους φιλοξένησαν δεν ξέχασε τη δεύτερη οικογένειά του και όποτε χρειάστηκε, στα δύσκολα και στα εύκολα, βρέθηκε κοντά της.

—**Έχετε μνήμες από την άφιξη των παιδιών από την Κύπρο το καλοκαίρι του 1974;**

—Εγώ δεν ήμουν στην άφιξη των παιδιών, ήταν ο πατέρας μου. Εγώ τον Ανδρέα τον γνώρισα όταν ήλθε στο σπίτι με τον πατέρα μου. Μείναμε εκεί, το καλοκαίρι πηγαίναμε στη θάλασσα, στα χωράφια που είχαμε δουλειές, αγρότες είμαστε, πέντε παιδιά, δύο οι γονείς και ο Ανδρέας οκτώ. Φτωχή οικογένεια, αλλά συμπαρασταθήκαμε όσο μπορούσαμε στα κατατρεγμένα παιδιά της Κύπρου. Εγώ τον Ανδρέα τον θυμάμαι πολύ καλά, είχαμε και το τρακτέρ με το οποίο πηγαίναμε στη θάλασσα. Η χαρά του ήταν όταν ανέβαινε στο τρακτέρ. Εγώ το 1974 ήμουν 29 χρονών. Ο Ανδρέας ήταν 12 ετών.

—**Όταν πρωτοήλθε στο σπίτι πώς ήταν;**

—Ήταν μαζεμένος, δεν ήξερε τι θα βρει. Αλλά πήρε τόση αγάπη, ειδικά από τη μάνα μου, που το είχε καλύτερα από εμάς. Η μάνα μου ήταν θρησκόλαπτη και τον αγάπαγε σαν πραγματικό της παιδί. Οι γονείς μου τον προσέχανε.

—**Γνωρίζατε για την κατάσταση στην Κύπρο την εποχή εκείνη;**

—Βέβαια είχαμε μάθει. Τα βλέπαμε από τις τηλεοράσεις.

—**Ποιος σας ειδοποίησε ότι θα έλθουν παιδιά από την Κύπρο τα οποία χρειάζονται φιλοξενία;**

—Από τη Μητρόπολη Ηλείας και μετά ο πρόεδρος του χωριού μας είπε ποιος θέλει να φιλοξενήσει παιδιά στο χωριό. Ήταν αρκετά παιδιά στο χωριό μας.

—**Πόσο καιρό έμειναν στο χωριό;**

—Κανά χρόνο περίπου. Όταν θα επέστρεφαν στην Κύπρο τα πήγε ο πατέρας μου με τη γυναίκα μου στη Βάρδα σε ένα ίδρυμα για παιδιά. Τα συγκεντρώσανε εκεί να φύγουν για Κύπρο. Του είχε δώσει η γυναίκα μου ένα πουλόβερ, το οποίο το έχει ακόμα. Του έδωσα και πεντακόσιες δραχμές. Είχαμε χαθεί για κάποια χρόνια και ήλθε κάποτε στο χωριό και ρώταγε, γιατί δεν θυμόταν το επώνυμο. Θυμόταν το όνομα της γυναίκας μου, Λουίζα, που δεν υπήρχε άλλο όνομα στο χωριό. Και από τότε έρχεται συχνά.

—**Ο Ανδρέας και οι δικοί του είναι και δική σας οικογένεια;**

—Αφού τον έχουμε σαν αδελφό. Αδελφια μας λέει, αδελφό τον ανεβάζουμε αδελφό τον κατεβάζουμε. Στο σπίτι μου έχω ένα δωμάτιο το

οποίο είναι το δωμάτιο του Ανδρέα. Τον περιμένει, όταν έρχεται.

—**Εσείς πήγατε στην Κύπρο;**

—Με έχει «σταυρώσει» χρόνια τώρα να πάω. Έλα στην Κύπρο μου λέει. Δεν έχω αξιωθεί να πάω. Πήγε πριν από δύο χρόνια η αδελφή μου με τον γαμπρό μου και τους φιλοξένησαν.

—**Μετά από όσα ζήσατε με τον Ανδρέα πώς νιώθετε για την Κύπρο;**

—Νιώθουμε πως είναι ένα δικό μας τόπος. Ήταν μια εμπειρία που δεν ξεχνιέται εύκολα. Σε μια δύσκολη στιγμή τους συμπαρασταθήκαμε παρόλο που και εμείς ήμασταν μια φτωχή οικογένεια. Και άλλοι στο χωριό που φιλοξένησαν παιδιά φτωχοί άνθρωποι ήταν. Είναι ανθρώπινο. Ο Ανδρέας δεν μας ξέχασε. Έφτιαξε και το μνήμα της μάνας μου. Ήλθε λίγο πριν πεθάνει η μάνα μου. Κάποτε είχα χτυπήσει στο πόδι. Μόλις το έμαθε ήλθε την επόμενη μέρα από την Κύπρο. Τόσο είμαστε δεμένοι.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΠΡΗΣ

Πύργος Ηλείας

Τους θεωρούμε οικογένειά μας

Η οικογένεια του Γιώργου Μπρή, από τον Πύργο Ηλείας, φιλοξένησε το 1974 δυο αδελφια από την Κύπρο. Τον Μιχάλη Μιχαήλ και τον αδελφό του Πέτρο. Για τα δύο προσφυγόπουλα ο πατέρας και η μητέρα του Γιώργου Μπρή ήταν ο θείος και η θεία που τους πήραν στο σπιτικό τους. Για τον ίδιο, μοναχογιός, στα δύο παιδιά από την Κύπρο βρήκε τα αδελφια που δεν είχε. Μιλώντας στην «Κ» θυμάται τη ζωή την περίοδο εκείνη, αλλά και την ώρα της επιστροφής για τα δύο προσφυγόπουλα τα οποία μαζί με τη μητέρα του τα συνόδευσαν στο ταξίδι της επιστροφής.

—**Πώς αποφασίσατε να φιλοξενήσετε παιδιά από την Κύπρο;**

—Μας πήγαν στη Αγία Φιλοθέη στον Πύργο και ήταν τα παιδιά που είχαν έλθει από την Κύπρο. Εμάς μας ενημέρωσε η Εκκλησία. Είχε εκδώσει εγκύκλιο ο τότε Μητροπολίτης Ηλείας Αθανάσιος ότι θα έλθουν παιδιά από την Κύπρο και όποιος ενδιαφέρεται να φιλοξενήσει να πάει στη Αγία Φιλοθέη. Η μάνα μου ενημέρωσε τον πατέρα μου, αυτός δέχθηκε και πήγαμε.

—**Σε τι κατάσταση ήταν τα παιδιά;**

—Πολλά ήταν έξω από τα νερά τους. Τότε ο Μιχάλης ήταν 9 ετών και ο αδελφός του ο Πέτρος 11. Έφυγαν από το σπίτι τους, πήγαν σε έναν άλλο τόπο, άσχετα αν μιλάνε την ίδια γλώσσα, δεν ξέρεις τι θα αντιμετωπίσεις.

—**Πώς πήρατε τον Πέτρο και τον Μιχαήλ;**

—Τον Μιχάλη, θυμάμαι, είδα κάποια στιγμή. Είπα στη μάνα μου «να πάρουμε αυτό το παιδάκι»; Τον ρωτήσαμε τον Μιχάλη και μας είπε έχω και έναν αδελφό και δεν θέλουμε να χωρίσουμε. Δέχθηκαν οι γονείς μου και τη πήραμε τα παιδιά. Δεν είχαμε κανένα θέμα με τα παιδιά. Με τον Μιχάλη τα έβρισκα περισσότερο, γιατί ήταν πιο ανοικτός χαρακτήρας. Ο Πέτρος ήταν πιο κλειστός, γιατί του λείπανε οι δικοί του, το μυαλό του ήταν συνέχεια πίσω.

—**Μείνανε ένα χρόνο;**

—Ναι, πηγαίνανε κανονικά σχολείο. Ο πατέρας μου είχε εστιατόριο δεν υπήρχε θέμα φαγητού. Μαζί ήμασταν όλη την ημέρα.

—**Πώς νιώσατε όταν στον ένα χρόνο ήλθε η ώρα της επιστροφής του Πέτρου και του Μιχάλη στην Κύπρο;**

—Χάλια. Όχι μόνο εγώ αλλά και οι δικοί μου. Είμαι μοναχογιός, άλλον αδελφό δεν είχα, ξαφνικά είχα βρει αδελφια, από το πουθενά. Θλίψη, είχαν χαθεί όλα. Πήγα μαζί με τη μάνα μου στην Κύπρο, τα συνοδεύσαμε, μείναμε 20 μέρες στο σπίτι τους. Είχαν κατέβει και άλλοι από την Ηλεία που φιλοξένησαν παιδιά. Δεν διακόψαμε ποτέ επικοινωνία. Όταν παντρεύτηκε ο Πέτρος πήγαν στον γάμο του, οι δικοί μου.

—**Και από τότε διατηρείτε σχέσεις;**

—Ναι θεωρούμε ότι είναι οικογένειά μας.

—**Τους γονείς σου, ο Πέτρος και ο Μιχάλης πώς τους αποκαλούσαν;**

Ο θείος Προκόπης και η θεία Γιώτα. Ειδικά η μάνα μου τα υπεραγαπούσε, όταν μας έφυγε το 2017, ο Μιχάλης την αποχαίρετσε με ένα συγκινητικό τρόπο.

Ελισάβετ Προδρόμου, καθηγήτρια Διεθνών Σχέσεων στο Boston College

Ρωσικό σχίσμα και στην Αφρική

Πώς το Κρεμλίνο χρησιμοποιεί το Πατριαρχείο Μόσχας σαν πολιορκητικό κριό τώρα και εκτός της Ουκρανίας

Του ΣΤΑΥΡΟΥ ΤΖΙΜΑ

Σε περίοδο νέων εσωτερικών αναταράξεων με γεωπολιτικές προεκτάσεις εισέρχεται η Ορθόδοξη Εκκλησία με φόντο τη ρωσική διείσδυση στην Αφρική και την κλιμακούμενη αντιπαράθεση γύρω από την αυτοκεφαλία στην Ουκρανία.

Ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας και πάσης Αφρικής Θεόδωρος Β΄ κατηγορεί τη Μόσχα για «εισπήδηση» στη Μαύρη Ηπειρο, στο πλαίσιο της εξάπλωσης της ρωσικής επιρροής στην Αφρική, η οποία, σύμφωνα με Δυτικούς αναλυτές, υποδαυλίζει ταραχές και πραξικοπήματα στη ζώνη του Σαχέλ, με πρόσφατο παράδειγμα τον Νίγηρα. Ο Ρώσος πατριάρχης Κύριλλος σε κήρυγμά του υπεραμύνθηκε της επιχείρησης απόβασης της Εκκλησίας του στην Αφρικανική Ηπειρο, προκαλώντας την απάντηση του Οικουμενικού Πατριάρχη, ο οποίος επανέλαβε την κατηγορία για «παρά πάσαν έννοιαν εκκλησιαστικής νομιμότητας εισπήδηση».

Η κ. Ελισάβετ Προδρόμου, Ελληνοαμερικανίδα, καθηγήτρια Διεθνών Σχέσεων στο Boston College με ειδίκευση σε θέματα θρησκείας, γεωπολιτικής και ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μιλάει στην «Κ» για την κρίση στην Ορθόδοξη Εκκλησία. «Το σημερινό καθεστώς στη Ρωσία έχει εργαλειοποιήσει την Ορθοδοξία για να δικαιολογήσει την εισβολή και τον πόλεμο», λέει. «Και δυστυχώς, ο Πατριάρχης Μόσχας, αντί να την καταδικάσει και να αντισταθεί στον πόλεμο, τον υποστηρίζει και, ακόμη χειρότερα, τον έχει ευλογήσει».

– Πώς το εξηγείτε;

– Η στάση του Κυρίλλου είναι μια αντανάκλαση της γεωπολιτικής προσδοκίας του να αντικαταστήσει τον Οικουμενικό Πατριάρχη, μια αντανάκλαση της απόρριψης από τη Μόσχα του πρωτείου του Οικουμενικού Πατριάρχου. Η θεωρία της Τρίτης Ρώμης συνοψίζει το γεωπολιτικό παιχνίδι που παίζει το Πατριαρχείο της Μόσχας. Στην πραγματικότητα, όμως, είναι μια διαστρέβλωση, μια συνειδητή παραμόρφωση της ιστορικής θέσης του Οικουμενικού Πατριαρχείου ως Νέας Ρώμης.

– Και έχει αντίκτυπο αυτό στην Ορθόδοξη Εκκλησία;

– Η συμπεριφορά της Μόσχας δυστυχώς έχει δημιουργήσει κρίση και μια σειρά εσωτερικών ρωγμών στη Παγκόσμια Ορθοδοξία. Αντί να συμπεριφέρεται ως θρησκευτικός θεσμός, το Πατριαρχείο της Μόσχας λειτουργεί ως κοσμικός-πολιτικός θεσμός. Τέτοια συμπεριφορά μπορεί να είναι το αποτέλεσμα μιας μολυσματικής εμπειρίας που μάλλον

Το Πατριαρχείο Μόσχας δεν λειτουργεί ως εκκλησιαστικός θεσμός, αλλά ως γεωπολιτικός βραχίονας, διαπιστώνει η Ελισάβετ Προδρόμου.

Η θεωρία της Τρίτης Ρώμης συνοψίζει το γεωπολιτικό παιχνίδι που παίζει το Πατριαρχείο της Μόσχας. Είναι συνειδητή παραμόρφωση της ιστορικής θέσης του Οικουμενικού Πατριαρχείου.

δημιούργησε εσωτερικά τραύματα και οργανωτικές παθολογίες στη Ρωσική Εκκλησία. Επίσης παίζουν ρόλο και τα πρόσωπα –ο Πούτιν και ο Κύριλλος έχουν κάνει ένα είδος συμφωνίας του διαβόλου (Faustian bargain)– για τις φιλοδοξίες τους. Αλλά αυτό έχει πληγώσει την Εκκλησία και έχει υποσκάψει την ενότητα της Ορθοδοξίας, βλάπτοντας και την παγκόσμια εικόνα της. Παρ' όλα αυτά ο κ.κ. Βαρθολομαίος συνεχίζει να μνημονεύει τον Κύριλλο, ο οποίος σε μια απαράδεκτη δήλωσή του τον αποκάλεσε οσιματικό. Ακριβώς το γεγονός ότι συνεχίζει και μνημονεύει τον Κύριλλο δείχνει την πνευματική αγάπη και την αφοσίωση του Οικουμενικού Πατριάρχη στην ενότητα της Εκκλησίας.

– Πώς είδατε τις πρόσφατες δηλώσεις της εκπροσώπου του ρωσικού ΥΠΕΞ ότι για την κρίση στην Ορθόδοξη Εκκλησία ευθύνεται ο Φανάρι;

Ο πρόεδρος Ζελένσκι με τον Οικουμενικό Πατριάρχη στο Φανάρι τον περασμένο Ιούλιο. Ο Ουκρανός πρόεδρος, σε μια κίνηση με ισχυρό συμβολισμό, μετέφερε τον εορτασμό των Χριστουγέννων, από τις 7 Ιανουαρίου που τα εορτάζουν οι Ρώσοι, στις 25 Δεκεμβρίου, κατά το Ιουλιανό ημερολόγιο που ακολουθεί η Δύση.

– Πρόκειται για λανθασμένη ανάλυση. Το Πατριαρχείο Μόσχας είναι αυτό που ευθύνεται για την κρίση. Το Πατριαρχείο Μόσχας πολεμάει συστηματικά –με τη γεωπολιτική και εκκλησιαστική έννοια– το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Από το 2016, με την προσπάθειά του να σαιμποτάρει διά της απουσίας του την Αγία και Μεγάλη Σύνοδο της Κρήτης, τη συστηματική πολιτική παραπληροφόρησης για τα αποτελέσματά της σε ψηφιακές πλατφόρμες και με τις πιέσεις και απειλές εναντίον άλλων Ορθόδοξων Εκκλησιών που αναγνώρισαν την απόφαση της αυτοκεφαλίας της Εκκλησίας της Ουκρανίας. Είναι σημαντικό να υπογραμμίζεται ότι το Πατριαρχείο Μόσχας άρχισε γεωπολιτικό εκκλησιαστικό πόλεμο εναντίον της Κωνσταντινούπολης πριν από την απόφαση για αυτοκεφαλία της Ουκρανίας, με σκοπό να αμφισβητήσει το πρωτείο του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Ολη αυτή η στρατηγική έχει βα-

θείς ιστορικές ρίζες. Από το 2016 η Μόσχα κάνει πόλεμο εναντίον της Κωνσταντινούπολης. Η αντίδραση στο Ουκρανικό, η υποστήριξη και δικαιολόγηση της εισβολής, η δημιουργία της Εξαρχίας στην Αφρική, η ψηφιακή εκστρατεία παραπληροφόρησης εναντίον του Φαναρίου, φανερώνουν τις φιλοδοξίες της Μόσχας.

– Φαίνεται όμως ότι η εσωτερική σύγκρουση, εκτός από την Ουκρανία, έχει μεταφερθεί και στην Αφρική.

– Η δημιουργία Ρωσικής Πατριαρχικής Εξαρχίας στην Αφρική, με αφορμή την αναγνώριση της αυτοκεφαλίας της Ουκρανίας από το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας, είναι ένα ακόμα ισχυρό παράδειγμα της ευθύνης της Μόσχας για την κρίση στην παγκόσμια Ορθοδοξία. Με την έννοια ότι το Πατριαρχείο Μόσχας παίζει θρησκευτικό γεωπολιτικό παιχνίδι, που συνδέεται με τους γεωπολιτικούς στόχους του ρωσικού κρά-

τους. Το παράδειγμα της Αφρικής αντανakλά την ποινική/τιμωρητική και επιθετική συμπεριφορά του Ρωσικού Πατριαρχείου εναντίον των άλλων ορθόδοξων Εκκλησιών– ειδικά αυτών που επιβιώνουν σε δύσκολες συνθήκες όπως στους Αγίους Τόπους, στη Συρία και αλλού, ακόμη και σε βαλκανικές χώρες. Ωστόσο, πιστεύω ότι η επιθετική συμπεριφορά της Μόσχας έχει επιφέρει το ακριβώς αντίθετο αποτέλεσμα από ό,τι στόχευε το Πατριαρχείο της. Δηλαδή οι Εκκλησίες καταλαβαίνουν ότι η Μόσχα παίζει ένα σκληρό γεωπολιτικό παιχνίδι στο οποίο δεν είναι διατεθειμένες να συμμετέχουν ενεργητικά, δεν θέλουν να γίνουν θύματα όπως έγινε η Ουκρανία και ούτε παράπλευρες απώλειες στον εκκλησιαστικό-γεωπολιτικό πόλεμο που έχει εξαπολύσει το Πατριαρχείο Μόσχας εναντίον του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Και αν δεν έχουν ακόμη αναγνωρίσει την αυτοκεφαλία της Εκκλησίας της

Ουκρανίας είναι διότι καταλαβαίνουν από τις εξελίξεις στην Αφρική και τον πόλεμο στην Ουκρανία ότι, προς το παρόν, η σιωπή είναι επιλογή υπαρξιακής λογικής.

– Βλέπουμε και στο Ισλάμ ότι έχουμε εργαλειοποίηση του Κορανίου, από την Τουρκία κυρίως, για γεωπολιτικές επιδιώξεις.

– Ο Ερντογάν χρησιμοποιεί σαν όχημα το Ισλάμ για να πραγματοποιήσει τα νεοοθωμανικά οράματά του περί ηγεμονικής ηγετικής θέσης στον παγκόσμιο ισλαμικό κόσμο, καθώς και τις γεωπολιτικές φιλοδοξίες, για να καταστήσει την Τουρκία μεγάλη δύναμη στον 21ο αιώνα.

Το Diyanet (υπουργείο Θρησκευτικών Υποθέσεων) είναι η αιχμή του δόρατος στο γεωπολιτικό εγχείρημα της Τουρκίας στον πολιτιστικό-πολιτικό-θρησκευτικό χώρο των μουσουλμανικών πληθυσμών, στην Ευρώπη, στην Αφρική, στη κεντρική Ασία και παγκοσμίως.

ΑΠΟΨΗ

Γιατί πρέπει να ενισχύσουμε την παρουσία μας στην Αφρική

Του ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Η Ελλάδα, κατά τα τελευταία χρόνια, κατέβαλε σοβαρή προσπάθεια να βελτιώσει την παρουσία της στην Αφρική. Επισκέψεις του υπουργού Εξωτερικών, συχνά για πρώτη φορά, σε χώρες της Δυτικής, Κεντρικής, Ανατολικής και Νοτιότερης Αφρικής, άνοιγμα πρεσβείας στο Ντακάρ της Σενεγάλης για καλύτερη κάλυψη Δ. Αφρικής και Σαχέλ, υποτροφίες φοίτησης σε ελληνικές παραγωγικές σχολές, αρωγή σε θέματα νεότητας, αθλητισμού και θαλάσσιας ασφάλειας, υπογραφή διμερών συμφωνιών... Αυτές είναι ορισμένες μόνο δράσεις που είχαν στόχο τη βελτίωση των σχέσε-

ών μας με τις χώρες της Αφρικής.

Γιατί έχει σημασία να βελτιώσουμε την παρουσία μας στην Αφρική; Γιατί το ειδικό βάρος της Αφρικής αυξάνεται. Η Αφρική είναι η δεύτερη ταχύτερα αναπτυσσόμενη ήπειρος στον κόσμο, ενώ, σταδιακά, πολλές οικονομίες διαφοροποιούνται πέραν του πρωτογενούς τομέα και των εξορυξεων. Είναι σημαντική πολιτικά. Επί παραδείγματι, μεγάλο μέρος των θεμάτων που απασχολούν το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, στο οποίο η χώρα μας φιλοδοξεί να θητεύσει την περίοδο 2025-26, αφορούν στην Αφρική. Στο τέλος του αιώνα, δε, το ένα τρίτο του πληθυσμού της Γης θα ζει στην Αφρική.

Η δημογραφία της Αφρικής, αν και η αύξηση του πληθυσμού επιβραδύνεται, αποτελεί μια τεράστια πρόκληση. Η μεταναστευτική πίεση, εντός και εκτός της ίδιας της ηπείρου, θα είναι σημαντική και η διεθνής κοινότητα οφείλει να συνεργαστεί για να τη διαχειριστεί. Η Αφρική θα είναι η πιο νεανική ήπειρος του πλανήτη αυτόν τον αιώνα, η μόνη νεανική ήπειρος σε έναν πλανήτη που γηράσκει. Η δημογραφία δεν αποτελεί τη μόνη, ούτε απαραίτητως τη σημαντικότερη πρόκληση. Σημειώνονται, ιδίως, η επιβράδυνση των ρυθμών ανάπτυξης και μείωσης της φτώχειας μετά την πανδημία, η διευρυνόμενη παρουσία ισλαμιστών στο Σαχέλ, όπου κα-

ταγράφεται πλέον του 40% των τρομοκρατικών πράξεων στον πλανήτη, και η διενέργεια πραξικοπημάτων και αντισυνταγματικών κυβερνητικών μεταβολών που έβαλε τέρμα στη δημοκρατική πρόοδο των τελευταίων δεκαετιών. Προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν, πρωτίστως από τους ίδιους τους Αφρικανούς, όποτε απαιτείται με τη βοήθεια της διεθνούς κοινότητας. Η Αφρική έχει, τέλος, καταστεί πεδίο οικονομικού και γεωπολιτικού ανταγωνισμού ξένων δυνάμεων που δρουν συχνά, αλλά όχι πάντα, με καλές προθέσεις. Χαρακτηριστικές είναι οι συναντήσεις κορυφής που διοργανώνουν σωρεία δρώντων.

Στο όλο αυτό πλαίσιο είναι προς το συμφέρον μας να υπάρχει μια αξιόλογη ελληνική παρουσία στην περιοχή, βασισμένη και στα πλεονεκτήματα που μας δίνει η συμμετοχή μας στην Ε.Ε. και η απουσία αποικιακού παρελθόντος. Πολιτικά προέχουν η διατήρηση του καλού επιπέδου των σχέσεων και η εντατικοποίηση της συνεργασίας. Οικονομικά, η αύξηση του εμπορίου και η προώθηση της παρουσίας ελληνικών επιχειρήσεων σε τομείς όπως η ενέργεια και οι κατασκευές. Θα ήταν, επίσης, ευχής έργον αν μικρότερες επιχειρήσεις, με τη βοήθεια του ελληνο-αφρικανικού επιμελητηρίου και των λοιπών επιμελητηρίων και οργανώσεων, συνεργάζο-

νταν προκειμένου να ξεπεράσουν το πρόβλημα που δημιουργεί το μικρό τους μέγεθος στην εισοδο τους σε νέες αγορές. Οι ελληνικές κοινότητες είναι, φυσικά, άλλος ένας σημαντικός παράγοντας και διάλυος επαφών μεταξύ των λαών.

Η Ελλάδα έχει την ευκαιρία και τη δυνατότητα –με επιμονή και υπομονή– να ενισχύσει το αποτύπωμά της σε μια ήπειρο που θα είναι όλο και πιο πολύ στο επίκεντρο των εξελίξεων.

Ο κ. Ευθύμιος Γεώργιος Κωστόπουλος είναι πρέσβης της Ελλάδας στο Ντακάρ, ειδικός απεσταλμένος του υπουργείου Εξωτερικών για το Σαχέλ.

Στο πανέμορφο τραγούδι των Kansas, που θυμίζει ψαλμικές ωδές, οι δημιουργοί του επαναλαμβάνουν, μελετώντας θαρρείς ασκητικά τον θάνατο «All we are is dust in the wind».

«Dust in the Wind». Για την ταφή και την καύση των νεκρών

Τον ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΘΩΜΑ

Παίρνω θάρρος από την πεποίθηση πως η ζωή είναι εν τέλει δυνατότερη του θανάτου και επιχειρώ, σε ένα σημείωμα που ομολογώ, πως δεν θα είναι λιγότερο προσωπικό απ’ ό,τι επιστημονικό, να θιξω ορισμένες καίριες κατά τη άποψή μου διαστάσεις του ζητήματος της ταφής ή / και της καύσης των νεκρών. Είναι σίγουρα ευκολότερη η «εξορία του θανάτου» εύστοχη φράση του Χρυσόστομου Σταμούλη, με την οποία περιέγραψε, μεταξύ άλλων, τη συχνή άρνηση του σύγχρονου ανθρώπου, να συζητήσει οτιδήποτε σχετίζεται με την τραγικότητα, «το μικρόν» (όπως θρηνολόγει η εκκλησιαστική ποίηση) του θανάτου. Όμως η θεολογία οφείλει να αφοσιγκράζεται τις αγωνίες και τα αιτήματα των καιρών —οπωσδήποτε με ψυχραιμία— και αν θα πάρει θέση, ειδικά όταν αυτό εκφράζεται από τη θεσμική Εκκλησία, να το πράττει χωρίς μιμητική επανάληψη συνθημάτων, χωρίς φόβο επειδή η συνήθεια και ο τύπος που υπηρετεί —ίσως κάποιες εκατονταετίες— κινδυνεύει. Πρωτίστως δε, με διάθεση να εγκύψει στη δική της αυτοσυνειδησία, στοχεύοντας όχι μόνον στην εν επιγνώσει εκφορά άποψης, αλλά και στον εμπλουτισμό της εκεί που ατόνησε, καταλήγοντας απλό σχήμα χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο.

Θα πρέπει να θεωρείται αυτονόητο, πως ο αφοσιγκρασμός της σύγχρονης αγωνίας, απαιτεί έρευνα, που να εκτείνεται πέρα από τα δικά μας περιορισμένα (ομολογιακά) σύνορα και εξάπαντος οφείλει να ψηλαφήσει την καλλιτεχνική / ποιητική αγωνία,

τον πιο εκλεκτό —τείνω να πιστεύω— καρπό του πολιτισμού μας. Δεν προέταξα τυχαία το δηκτικό και σχεδόν περιπαικτικό ποίημα Κικής Δημουλά, που απευθύνεται εμφανώς στον Θεό. Όμως, as μη μένουμε στο πρώτο επίπεδο ερμηνείας η Δημουλά εκφράζει απορία, αλλά αρχή και κατάληξη της είναι σπαραγμός για το τέλος της σωματικής ύπαρξης, του βιοτικού χρόνου η κραυγή για τη φθορά που έκανε τον μέγα Ιωάννη Δαμασκηνό να κραυγάσει το σπαραξικάρδιο «θρηνώ και οδυρόμαι» που συναντούμε στη νεκρώσιμο ακολουθία της Ορθοδοξίας. Ο Άγιος συντριβεται αντικρίζοντας «άμορφη και άδοξη» την «ωραιότητα» που κληρονομείται στον άνθρωπο, καθώς είναι πλασμένος κατ’ εικόνα του Θεού. Ζήτημα λοιπόν αισθητικής αλήθειας που ο θάνατος θέτει εν αμφιβόλω και μαζί οντολογικό και υπαρξιακό.

Η πίστη βεβαίως της Εκκλησίας παρηγορεί με την υπόσχεση της Ανάστασης που γίνεται προσδοκία και συνεπάγεται την ανατροπή της φθοράς και της ασχήμιας του θανάτου, είτε αυτή ξεκινάει από το άψυχο σώμα που αποσυντίθεται σταδιακά μέσα στη γη, είτε από άλλες τραγικότερες (πώς να τις πούμε αλλιώς) αιτίες: άνθρωποι απανθρακώνονται, ανατινάσσονται, εξαερώνονται, συντρίβονται με κάθε τρόπο, όπως εξάλλου έχει συμβεί πολλάκις και με μάρτυρες της Εκκλησίας. Με άλλα λόγια: όποια και να είναι η μορφή της νέκρωσης, δεν εμποδίζεται ο Θεός, ο πρωτεργάτης και κυρίαρχος της δημιουργίας να ενεργήσει την ανάσταση και αποκατάσταση του ανθρωπίνου προσώπου στα

«Κι ενώ το μεγάλο ψάρι έτρωγε το μικρό την πεταλούδα το εφήμερο [...] την ψυχή η έγνοια της που θα μας αφήσει [...] τί έγινε τελευταία στιγμή σε τόσο ίσιο δρόμο που χάζευες Θεέ μου και ανετράπη ο κανόνας και πέρασε σε κείνο το μοιραίο κατ’ εξάίρεσιν το μικρό σκουλήκι να τρώει τον μεγάλο άνθρωπο [...]».

(Κ. Δημουλά, «Η Ανατροπή του Ευλόγου», Ενός λεπτού μαζί).

έσχατα, που ακολουθεί την Ανάσταση του Υιού του Θεού, του Δημιουργικού Λόγου, ο οποίος (εκ του μη όντος) με τη δημιουργική του ενέργεια εποίησε και ποιεί τα σύμπαντα.

Συνεπώς, το δόγμα της Ανάστασης και η δυνατότητα της βίωσης της, καθόλου δεν θίγεται από την επιλογή της καύσης/αποτέφρωσης του νεκρού σώματος, που φαίνεται να κερδίζει αρκετό έδαφος στον σύγχρονο κόσμο. Εντούτοις, έχουμε να κάνουμε με δύο άλλες διαστάσεις του ζητήματος: μία είναι η προαναφερθείσα αισθητική διάσταση και η άλλη (συνδεδεμένη βεβαίως με αυτήν) η συμβολική. Στο πανέμορφο, ιδιαίτερο και δημοφιλές τραγούδι των Kansas «Dust in the Wind» (1977), που θυμίζει ψαλμικές ωδές, οι δημιουργοί του επαναλαμβάνουν, μελετών-

τας θαρρείς ασκητικά τον θάνατο «All we are is dust in the wind» σκόνη λοιπόν, τέφρα, «σποδός», όπως λέει αλλού η Νεκρώσιμη Ακολουθία. Αυτή τη σκόνη βλέπουν στο τέλος και κάποιοι συνάνθρωποί μας που επιλέγουν την αποτέφρωση. Δυσκολεύονται να δουν κάτι άλλο, να ψηλαφήσουν παραπέρα κι αυτό το βρίσκω εύλογο και ανθρώπινο. Έχω μιλήσει με αρκετούς, διαφόρων ηλικιών, κι αισθάνομαι πάντα μια απογοήτευση, έναν θυμό κάποιες φορές, που τους οδηγεί σ’ αυτή την επιλογή. Στον βαθμό που αυτό ισχύει, δεν πρέπει να μας μπερδεύει: το πρόβλημα δεν είναι η σκόνη, μ’ αυτήν έτσι κι αλλιώς όλοι πρέπει να έρθουμε αντιμέτωποι. Στη σκόνη όμως, στον κονιορτό της ερήμου ανθίζουν και λουλούδια... όπως από τη γη, που θάβεται ο σπόρος (χριστολογικός συμβολισμός που παραπέμπει στην Ανάσταση) μπορεί να ξαναβλαστήσει η ζωή. Θέλω να πω: κανένας συμβολισμός, που μπορεί να οδηγή σε συγκεκριμένο τύπο (ταφής εν προκειμένω) δεν πρέπει να απολυτοποιείται. Αν δεν παραπέμπει (παιδαγωγικά) στην υπαρξιακή/οντολογική αλήθεια, καταντά ειδωλοατρία, γιατί το σύμβολο, υπάρχει για να ξεπερνιέται, όχι να εγκλωβίζεται.

Ορθά κάποιοι θεολόγοι έχουν υπογραμμίσει ότι όλη η φροντίδα στο νεκρό σώμα κατά την (ορθόδοξη) ταφή, ο σεβασμός που αποπνέει το τελετουργικό (της απόθεσής εν τέλει στη γη) συνδέεται με την ιερότητα, την αγιότητα του ανθρωπίνου σώματος που είναι «ναός του Αγίου Πνεύματος», μέλος του σώματος του Χριστού, τούτέστιν της Εκκλησίας και δεν θα δια-

γραφεί από τη μνήμη της. Γι’ αυτό το μνήμα κάθε συγκεκριμένου προσώπου, θα αποτελεί υπόμνηση όλων αυτών, ως την τελική, ολική μεταμόρφωση και επανένωση ψυχής και σώματος. Καμία αντίρρηση: αλλά φαντάζει κάπως υποκριτικό η Εκκλησία να θυμάται τη σημαντικότητα και την ομορφιά της υλικής διάστασης της ζωής μόνον όταν υπερασπίζεται μια παραδοσιακή πρακτική της. Κι ακόμα: μόνο στο τέλος της ζωής τη θυμόμαστε; Εξάλλου, η μνήμη, δεν θα πρέπει να συνδεθεί μόνο με το μνήμα. Κάποιοι, σε διάφορες χώρες, ρίχνουν την τέφρα (με έγκριση του αποθανόντος) σε μογιές για έργα τέχνης: άλλοι σε υλικό για βάση που τοποθετούν στο σπίτι κοκ. Αλλόκοτο ίσως, όμως εξοβελίζει την αποκλειστικότητα. Κι επειδή περί του πυρήνα της όποιας αισθητικής ομιλούμε, το γράφω όπως το αισθάνομαι: καταδεικνύει ομορφιά και σεβασμό το καλυμμένο με λευκό σεντόνι και άνηπ σώμα ενός Ινδουιστή που θα καεί δίπλα στον Γάγγη, αλλά όσα έχω διαβάσει για τον χώρο και τις διαδικασίες στα αποτεφρωτήρια: λυπάμαι, αλλά φαντάζουν στεγνά από κάθε ανθρωπινότητα. Μια λεπτομερής, μηχανική διαδικασία που όσο περιβαλλοντικά σωστή και να είναι, δύσκολα καλύπτει μια βία και μια βιασύνη. Όσο για τις ουκ ολίγες κακοτεχνίες και τις υπερβολές στα ορθόδοξα κοιμητήρια, προσωπικά ζηλεύω την απλότητα πολλών προτεσταντικών κοιμητηρίων, που ευτυχώς σώζεται ακόμα και σε κάποια δικά μας μοναστήρια.

Ο Παναγιώτης Θωμά είναι δρ θεολογίας, εκπαιδευτικός, συγγραφέας.

ΑΥΘΟΡΜΗΤΩΣ / Γράφει ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ

Μουσεία περασμένων δεκαετιών

Η νέα υφυπουργός Πολιτισμού προέρχεται από τον κόσμο της Αρχαιολογίας και γι’ αυτό θα πρέπει να εγκύψει με πολλή σπουδή στα αρχαιολογικά πράγματα της χώρας, διότι είναι ένα σπουδαίο κεφάλαιο μας και δεν πρέπει να το παραμελούμε. Οι αρχαιολογικοί χώροι και τα μικρά μας μουσεία σε ολόκληρη τη χώρα χρειάζονται λίφτινγκ. Δεν αρκούν οι ανακαινίσεις των δύο επαρχιακών αρχαιολογικών μουσείων, Λάρνακας και Πάφου, για να λέμε ότι έχουμε μουσεία σύγχρονα. Και με αυτή την εισαγωγή θα πρότεινα στην κα Κασσιανίδου να επισκεφθεί το Τοπικό Μουσείο Παλαιπάφου στα Κούκλια και θα διαπιστώσει του λόγου το αληθές των παραπάνω. Ένας σπουδαίος αρχαιολογικός χώρος και ένα ενδιαφέρον μουσείο, που όμως μοιάζει να έχει παραμείνει κολλημένο στη δεκαετία του 1980. Ταμπέλες εδώ και καιρό φθαρμένες στον αρχαιολογικό χώρο, ελάχιστα κατατοπιστικές όσες είναι ακόμα σε καλή κατάσταση, στάσεις ξεκούρασης ελάχιστες σε έναν αχανή χώρο, λόγος για σκέπαστρα φυσικά ουδείς... Το μικρό μουσείο εντός της έπαυλης επίσης ατημέλητο και ελαφρώς παραμελημένο, σίγουρα δεν αντικατοπτρίζει τη σπουδαιότητα ούτε του κτηρίου, ούτε των εκθεμάτων. Βέβαια, παρόμοια κατάσταση παρουσιάζουν πολλά από τα Τοπικά Μουσεία ή εντός των πόλεων (βλ. Λεύκαρα, Χατζηγεωγάκη Κορνέσιου) και αρχαιολογικοί χώροι, και αυτό είναι κάτι που θα πρέπει η νέα υφυπουργός να το δει, τώρα που το Τμήμα Αρχαιοτήτων έχει περάσει και στις αρμοδιότητες του υφυπουργείου της. Δεν φτάνει η ευγένεια και η προθυμία των λειτουργών, χρειάζονται και αντανακλαστικά και πολιτικές.

Ένας σπουδαίος αρχαιολογικός χώρος και ένα ενδιαφέρον μουσείο, το Τοπικό Μουσείο Παλαιπάφου στα Κούκλια που όμως μοιάζει να έχει παραμείνει κολλημένο στη δεκαετία του 1980...

Κίνητρα για ήπια ανάπτυξη

Μίας και μιλάμε για πολιτιστικό προϊόν θα πρέπει και το υφυπουργείο Τουρισμού να δείξει τα αντανakaστικά του και να δώσει κίνητρα για αναζωογόνηση περιοχών που μοιάζουν ξεχασμένες από την Πολιτεία. Φυσικά, με σχέδιο και χωρίς να τα κάνουμε όλα τοιμέντο και μετά να κλαίμε όσα καταστρέψαμε. Για παράδειγμα σχέδια ήπιας και τουριστικής ανάπτυξης θα ήταν πολύ χρήσιμα για τις

ορεινές και ημιορεινές κοινότητες της Πάφου, οι οποίες έχουν τόσες πολλές ομορφιές, αλλά είναι δύσκολο να τις απολαύσεις, μιας και οι υπηρεσίες που προσφέρονται είναι ελάχιστες. Επαναλαμβάνω, χρειάζεται όραμα, στρατηγικός σχεδιασμός και σοβαρός προγραμματισμός. Γιατί καλά είναι τα Ιδρύματα Πολιτισμού, αλλά χρειάζεται και κάτι που να έχει και κάποιο απτό αποτέλεσμα για τις τοπικές κοινότητες.

Εξοχικών κέντρον το Τρόδος

Αυτή η σύναξη στην εξοχική προεδρική κατοικία στο Τρόδος ομολογώ πως πολύ με διασκέδασε. Δεν θα είναι επίσημη συνεδρία του Υπουργικού και δεν θα ληφθούν οποιεσδήποτε αποφάσεις είπε η κα Πική στο ΚΥΠΕ. Θα μαζετούν οι υπουργοί και οι υφυπουργοί για να κουβεντιάσουν, να ανταλλάξουν ιδέες, να γνωριστούν καλύτερα, και ποιος ξέρει, η δροσιά του Τρόδους και το υψόμετρο μπορεί να τους φέρει και

καμιά ιδέα... «Θα γίνει ένα brainstorming, μια ανταλλαγή απόψεων, παρά κανονική συνεδρία του Υπουργικού όπως γινόταν άλλες χρονιές, που λαμβάνονταν κανονικά αποφάσεις», όπως είπε η κα Πική. Φαντάζομαι θα έχουν και πίνακες, pointers και άλλα συναφή και μετά από κάθε παρουσίαση όλο το Υπουργικό να χειροκροτεί και ο πρόεδρος της Δημοκρατίας να χαμογελά... αφού δεν θα λάβουν κανονικές αποφάσεις. Ωραίο είναι και αυτό με «την ανθρωποκεντρική προσέγγιση του προγράμματος του προέδρου της Δημοκρατίας». Όποιος δεν παρουσιάσει καλά το μάθημά του θα μπει τιμωρία, ενώ οι καλές παρουσιάσεις θα επιβραβευσθούν με διπλή μερίδα σουβλας. Πέρα από την πλάκα αυτή η αναχρονιστική κατά την άποψή μου παράδοση μετάβασης στο Τρόδος κάποια στιγμή θα πρέπει να σταματήσει.

Δώδεκα και ο Ντ’ Αρτανιάν

Επίσης, δεν κατάλαβα ποια η χρησιμότητα της ομάδας παρακολούθησης κυβερνητικού έργου, που θα λειτουργεί υπό την κα Πική. Κάποιοι θα παρακολουθούν τους υπουργούς και τους υφυπουργούς και θα υποβάλλουν στην υφυπουργό Παρά τη Προέδρω εκθέσεις; Και το Γραφείο της κας υφυπουργού τι θα κάνει; Θα βάζει πρωτόκολλο και θα τις προωθεί στο Γραφείο του προέδρου της Δημοκρατίας; Δώδεκα άτομα από τον δημόσιο ή τον ευρύτερο δημόσιο τομέα, θα ελέγχουν τους συναδέλφους τους και τους ενδεχομένως προϊσταμένους τους; Ξαν να μην έχει λογική αυτή η ιδέα, γιατί όπως λέει και η παροιμία όπου λαλούν πολλοί πετεινοί αργεί να ζημερώσει... και εδώ έχουμε δώδεκα, συν μία, την υφυπουργό. Άραγε θα κάνουν και δείπνα και θα ψάχνουν τον Ιούδα;

Εμείς τι ακριβώς κάνουμε;

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Οι κατοκικές αρχές προχωρούν σε κατάληψη μέρους της νεκρής ζώνης στην περιοχή Άρσους-Πύλας για να κατασκευάσουν δρόμο ώστε «να βελτιωθεί η πρόσβαση για τους πολίτες τους που μένουν στην Πύλα». Ποσώς δεν φαίνεται να πτοούνται από την όποια διπλωματική κινητικότητα γίνεται για να αποτρέψει αυτή τη νέα επιβολή τετελεσμένων ούτε και φαίνεται να λαμβάνουν υπόψη τις προσπάθειες της UNFICYP να σταματήσει τις όποιες εργασίες γίνονται ήδη. Παράλληλα προωθείται η κατασκευή τούνελ που θα περνά από την κατεχόμενη οροσειρά του Πενταδακτύλου και η οποία στόχο έχει να ενώσει την περιοχή της Μεσαορίας με τις βόρειες ακτές του νησιού. Ακόμα ένα παράνομο έργο το οποίο χρηματοδοτείται από την Άγκυρα που συνεχίζει σταθερά τις κινήσεις αναβίθμισης των κατεχομένων ενισχύοντας την προσπάθεια πλήρους εξάρτησής τους από την Τουρκία. Την ίδια ώρα οικόπεδα διαχωρίζονται στην κατεχόμενη περιοχή του Αγίου Δομετίου τα οποία σύμφωνα με δημοσιεύματα τουρκοκυπριακών εφημερίδων «προορίζονται για τα παιδιά μαρτύρων της περιοχής Μόρφου», ενώ συνεχίζονται εργασίες ασφαλτόστρωσης στην περιοχή. Και τέλος όπως αναφέρει δημοσίευμα της Γενί Μπακίς το βόρειο μέρος της Κύπρου μετατρέπεται σε «νησί προς πώληση», αφού άτομα από διάφορες χώρες όπως Ισραήλ, Γερμανία, Φιλανδία, Ουκρανία, Ρωσία και Ιράν αγοράζουν περιουσίες η πλειοψηφία των οποίων ανήκει σε Έλληνοκυπρίους. Και ενώ όλα αυτά συμβαίνουν στην κατεχόμενη γη μας εμείς δείχνουμε να μην αντιλαμβάνομαστε ποσώς την σοβαρότητα όσων διαδραματίζονται ούτε και μοιάζουμε να συνειδητοποιούμε πως η προσάρτηση των Κατεχομένων από την Άγκυρα άρχισε ήδη να πραγματοποιείται και η δικοτόμηση είναι προ των πυλών. Και όταν λέω εμείς αναφέρομαι και στους πολιτικούς αλλά και σε μας τους πολίτες. Τι ακριβώς κάνουμε για να δείξουμε πως έχουμε συνείδηση και συναίσθηση του κατεπιείγοντος; Αυτό που κάνουμε είναι να συνεχίζουμε τις ψευδοπατριωτικές κορώνες, να συντηρούμε τους δικαστικούς λόγους, να τσακωνόμαστε μεταξύ μας επειδή προσκλήθηκε στην αντικατοική εκδήλωση της Αμμοχώστου ο Τουρκοκύπριος δήμαρχος, να μην δείχνουμε καμία προθυμία να ξεπεράσουμε τους εαυτούς μας και τις εμμονές μας για το καλό της πατρίδας μας, να επιμένουμε στις ίδιες ψευδαισθήσεις, να μας ανησυχεί περισσότερο η οικονομία από το εθνικό μας θέμα και να επενδύουμε στην «καλοσύνη των ξένων» χωρίς καλά-καλά να ξέρουμε εμείς οι ίδιοι τι είναι αυτό που επιδιώκουμε και ποια λύση είμαστε πραγματικά έτοιμοι να υποστηρίξουμε δεδομένου ότι πλέον οι παραχωρήσεις μας θα είναι πιο επώδυνες από ποτέ. Οι δε πολιτικοί μας μοιάζουν περισσότερο θλιβεροί παρά ποτέ, εγκλωβισμένοι στην καρακοσμάρα τους, στο πώς θα επαναφέρουν το κόμμα τους στα σύγκαλά του και στο πώς θα πείσουν τους ψηφοφόρους ότι αυτοί είναι καλύτεροι από τους άλλους ώστε στις επόμενες εκλογές (δημαρχιακές, βουλευτικές, προεδρικές κτλ.) να ανακτήσουν το χαμένο έδαφος των ποσοστών τους. Και στο ενδιάμεσο σουλατσάρουν στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, προσπαθώντας να χτίσουν την εικόνα του αύριο χωρίς να δείχνουν να αντιλαμβάνονται τον κίνδυνο αυτό το αύριο να μην έρθει ποτέ όπως εκείνοι το φαντάζονται. Αντί λοιπόν να επιδιώξουν την άμεση σύγκληση ενός εθνικού συμβουλίου ή έστω μιας σύσκεψης που να δείχνει πως έχουν επίγνωση ότι έχουμε φτάσει στο και πέντε και πως ακριβώς γι’ αυτό οφείλουν να παραμερίσουν τις όποιες μικροπολιτικές τους για το καλό της χώρας, αυτοί επιμένουν να εστιάζουν μέχρι τη μύτη τους, τουτίζοντας ανοησίες και προσπαθώντας να αποδείξουν ποιος είναι ο ικανότερος να κυβερνήσει ένα καρβίι που βουλιάζει μέρα με τη μέρα. Από την μία η κυβέρνηση παρόλες τις διπλωματικές κινήσεις ακόμα δεν πειθεί ότι ξέρει πραγματικά σε τι στοχεύει σε ό,τι αφορά το περιεχόμενο της λύσης και από την άλλη η αντιπολίτευση περιφέρεται αμήχανα, δημιουργώντας την εντύπωση πως τη νοιάζει περισσότερο να αποτύχει η κυβέρνηση παρά να κάνει ό,τι είναι δυνατόν για να σωθεί η χώρα. Και εμείς ακόμα πιο αδρανείς παρακολουθούμε την πατρίδα μας να διχοτομείται χωρίς να ξέρουμε στ’ αλήθεια τι μας γίνεται.

elenixenou11@gmail.com

Θεατές περιμένουν την ομάδα των αναβατών κατά μήκος του δρόμου κατά τη διάρκεια του 2ου σταδίου του Arctic Race of Norway, ενός αγώνα 1153 χλμ. από την Alta στο Hammerfest της Νορβηγίας.

Το φθινόπωρο της δυσαρέσκειας

Του **ΠΑΣΧΟΥ ΜΑΝΔΡΑΒΕΛΗ**

Την περασμένη Πέμπτη, στην Κακιά Σκάλα, το κράτος λειτούργησε όπως πρέπει να λειτουργεί πάντα. Ακολούθηθηκαν πρωτόκολλα, διεκόπη η κυκλοφορία, έγινε μετάγνιση του επικίνδυνου φορτίου. Βεβαίως δεν γνωρίζουμε αν οι κανόνες τηρήθηκαν πριν γίνει το κακό. Δεν ξέρουμε αν και κατά πόσον ελέγχονται τα οχήματα που μεταφέρουν επικίνδυνα φορτία, αν έψαξε κάποιος το συγκεκριμένο βυτιοφόρο πριν βγει στον δρόμο και όποιον πάρει ο χάρος.

Ξέρουμε πάντως ότι μία από τις παροχές που έκανε η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας το 2008 –λίγο πριν οδηγήσει τη χώρα σε χρεοκοπία– ήταν η άρση της απαγόρευσης κυκλοφορίας βυτιοφόρων με επικίνδυνο φορτίο

Κανένας υπουργός δεν θεωρείται νέος και καμιά κυβέρνηση δεν μπορεί να δικαιολογηθεί με την απειρία των νέων υπουργών της.

σε δρόμους που έχουν τούνελ άνω των 500 μέτρων. Αν η χώρα εξακολουθούσε να ακολουθεί τις ευρωπαϊκές προδιαγραφές ασφαλείας, το συγκεκριμένο όχημα πιθανότατα δεν θα ήταν σε δρόμο ταχείας κυκλοφορίας. Λέμε «πιθανότατα» διότι γνωρίζουμε πως στην Ελλάδα οι κανόνες ψηφίζονται για να μην εφαρμόζονται, παρά το γεγονός ότι έχουν συμβεί τραγικά περιστατικά, όπως στα Καμένα Βούλα το 1999, όταν πυροσβέστες προσπαθούσαν να σβήσουν τη φωτιά σε ένα βυτιοφόρο προπανίου. Σε ρεπορτάζ της εποχής διαβάζουμε: «Ακολουθεί έκρηξη. Οι τρεις πυροσβέστες και το όχημά τους τινάζονται σε απόσταση 150 μέτρων. Ο οδηγός του βυτιοφόρου είχε απομακρυνθεί σε απόσταση 200 μέτρων, αλλά σκοτώθηκε από χτύπημα λαμαρίνας στο κεφάλι. Το βυτίο τινάχτηκε σε ύψος 50 μέτρων και σε απόσταση 700 μέτρων. Γκρέμισε μια στέγη και προσγειώθηκε στο προαύλιο καφετέριας. Συνολικός απολογισμός: τέσσερις νεκροί και 14 τραυματίες από το ωστικό κύμα αλλά και από τα κομμάτια των αυτοκινήτων».

Τότε μάλλον είχαμε πει «ποτέ ξανά» και

αυτή τη φορά επαληθεύτηκε. Την Πέμπτη είχαμε επαγγελματική αντιμετώπιση του συμβάντος, δηλαδή οι πυροσβέστες δεν πήγαν απροετοίμαστοι για ένα τόσο επικίνδυνο περιστατικό. Ουδέν καλόν, όμως, αμιγές κακού. Η επαγγελματική αντιμετώπιση θέλει καθαρή (από ανθρώπους και οχήματα) ακτίνα εκατοντάδων μέτρων, κάτι που είχε ως αποτέλεσμα επτάωρο κλείσιμο της εθνικής οδού και συνακόλουθη ταλαιπωρία των εποχουμένων.

Το απίστευτο στη συγκεκριμένη περίπτωση ήταν το σύννεφο γκρίνιας που υψώθηκε: όχι μόνο στα κοινωνικά δίκτυα (όπου είναι ο φυσικός χώρος επώασής της) αλλά και στα δελτία ειδήσεων. Μπορεί να είναι αυτό προοίμιο ενός φθινόπωρου δυσαρέσκειας; Πολύ πιθανόν, διότι κάποια στιγμή οι περίοδοι μέλιτος τελειώνουν και τότε «αυτή αρχίζει να αναρωτιέται τι έγινε ο άνδρας που παντρεύτηκε κι εκείνος τι απέγινε εκείνο το κορίτσι που δεν παντρεύτηκε» (Evan Esar). Δεύτερον, η ψευδοαισθηση περί «ισχυρής/άτρωτης/ικανής να αντιμετωπίσει κάθε αναποδιά Ελλάδας» εκδικείται τους παραγωγούς της. Οποιοδήποτε φυσιολογικό πρόβλημα (π.χ. μια πλημμύρα) έχει πολύ μεγαλύτερο πολιτικό κόστος σε μια «ισχυρή χώρα». Εκτός αυτού, οι ψηφοφόροι νιώθουν ασφαλείς να αλλάζουν προτιμήσεις, για να αντικαταστήσουν έναν πολύπειρο και αποτελεσματικό πρωθυπουργό με κάποιον που «δεν έχει διοικήσει ούτε περίπτωση». Αν δεν μας πιστεύετε, ρωτήστε τον κ. Κώστα Σημίτη.

Τρίτον: προβλήματα, όπως π.χ. η στρεβλή διάρθρωση της αγοράς, τα οποία δεν αντιμετωπίστηκαν με βαθιές μεταρρυθμίσεις, αλλά μπαλώθηκαν με διάφορα «pass», επιστρέφουν και μάλιστα σε πιο δυσμενές πολιτικό κλίμα, αφού έτσι κι αλλιώς υπάρχει προίστορία φυσιολογικών τριβών κυβέρνησης -κυβερνωμένων. Κανένας υπουργός δεν θεωρείται νέος, ακόμη κι αν έχει δέκα μέρες στο πόστο του, και καμιά κυβέρνηση δεν μπορεί να δικαιολογηθεί με την απειρία των νέων υπουργών της. Το δοκίμασε ο Ανδρέας Παπανδρέου με απαντούς ανασχηματισμούς, αλλά δεν έπιασε.

Η κυβέρνηση έχει τέσσερα χρόνια μπροστά της για να αναταχθεί. Σε πιο δύσκολο περιβάλλον, αφού η αβάντα της πρώτης τετραετίας για πολλά ζητήματα έχει σπαταληθεί.

Ποιος φοβάται τον Τζο Λο;

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Στην αρχή είχε μόνο πλάκα. Επειδή μάλλον κι αυτός έσπαγε περισσότερο πλάκα και λιγότερο έπαιρνε τον εαυτό του στα σοβαρά. Ήταν και τα θέματά του τέτοια: η υπερφίαλη περσόνα της Γιολίτη, ο νεοπλουτισμός, η επίδειξη των «νέων λεφτών» στη λεμεσιανή ριβιέρα. Η διακυβέρνηση Αναστασιάδη με ό,τι συνεπάγεται –πολιτικές αποφάσεις, lifestyle, μειωμένες νηικές αντιστάσεις– ήταν το απότοκο της παρακμής μιας χώρας που στο εξωτερικό πλέον την ταύτιζαν με σημαία ευκαιρίας. «Ακόμη στριφογυρίζει στο μυαλό μου ο τότε υπουργός Εσωτερικών, με φόντο το εκόνισμα του Χριστού, ξεδιάντροπα να ανοπολογεί και να παραπληροφορεί» είπε ο δημιουργός του parody “Jho Low ο Προεδρικός Βαφτιστικός” στη συνέντευξή του στην Κατερίνα Ηλιάδη. Και κάπου εκεί, μέσα στη φουρτούνα που ξεσπάωσε το ρεπορτάζ του Al Jazeera, ξεκίνησε η αλλαγή πλεύσης. Οι αναρτήσεις του συνέχιζαν να κάνουν πλάκα, αλλά δεν ήταν μόνο πλάκα. Όχι πια. Τα σχόλια του έγιναν πιο πολιτικά. Πιο αιχμηρά.

Η δράση ως γνωστόν προκαλεί αντίδραση. Στην περίπτωση του, η «αντίδραση» ήταν ένα ανέλπιστα μεγάλο κοινό, το οποίο όσο μεγάλωνε, τόσο του άνοιγε τον ορίζοντα για να διευρύνει την γκάμα των σχολίων του. Των «αποκαλύψεων» λένε κάποιοι, αν και μάλλον εδώ θα πρέπει να κρατήσουμε μικρό καλάθι. Γιατί άλλο ισχυρισμός κι άλλο αποκάλυψη. Εντελώς άλλο πράγμα δε είναι η τεκμηρίωση. «Είμαι ένας αλλά μου δίνουν πληροφορίες πολλοί» ομολόγησε με αφοπλιστική ειλικρίνεια στη συνέντευξή του. Γεγονός που δικαιολογεί όλες αυτές τις πληροφορίες (ακόμα και έγγραφα) που αναρτά. Αλλά που σε καμία περίπτωση δεν δικαιολογεί την έκδοση καταδικαστικών αποφάσεων με συνοπτικές διαδικασίες εν ειδή λαϊκού δικαστηρίου.

«Ο Τζο Λο κάνει τη δουλειά που δεν κάνετε εσείς» πετούν κάποιοι το γάντι στους δημοσιογράφους. Προσωπικά δεν ανήκω σε αυτούς που, από συντεχνιακό καθήκον, υπερασπίζονται τη χαμένη τιμή της κυπριακής δημοσιογραφίας. Γι’ αυτό αφήνω τον ίδιο να απαντήσει: «Υπάρχουν και άλλοι σοβαροί λόγοι για να παραμείνει κανείς ανώνυμος. Κατ’ αρχάς δεν θέλω τους μεπελάδες που μαθαίνω ότι τραβούν όσοι κάνουν αποκαλύψεις στην Κύπρο. Στο τέλος καταλήγουν να χρειάζεται να αποδείξουν ότι δεν είναι ελέφαντες». Αυτό ακριβώς. Είναι ανόητο να υποβαθμίζεις κανείς την ατομία των δημοσιογράφων να περπατήσουν στα λασιόνερα, αλλά την ίδια ώρα οφείλουμε να γνωρίζουμε πώς ακριβώς γίνεται η δουλειά επί του εδάφους. Με τον λιβέλο να αιωρείται ως δαμόκλειος σπάθη πάνω από τις εφημερίδες και τους κανόνες της δεοντολογίας να λειτουργούν ως μπουσούλας για τη δουλειά μας.

Ο Τζο Λο δεν έχει προφανώς αυτού του είδους τις δεξιότητες. Μιλά λόλογικρα, με μοναδικό ρίσκο τους haters. Μοναδικό; Σύμφωνα με τον ίδιο υπήρξαν και απειλές κατά της οικογένειάς του, για να μην αναφερθούμε στις παραστάσεις της κυπριακής αστυνομίας προς το Twitter. Ένας τόσο επιδραστικός λογαριασμός λογικό είναι να προκαλεί προβλήματα στο δημιουργό του. Αυτό που το κάνει πιο εύκολο είναι ότι ο συγκεκριμένος άνθρωπος (υπαρκτό πρόσωπο πάντως και όχι προϊόν σκοτεινών δυνάμεων όπως ολοφύρονται κάποιοι) ζει στο εξωτερικό, είναι οικονομικά ανεξάρτητος και δεν έχει ανάγκη τις πλάτες του Συστήματος. Απ’ την άλλη θα ήταν τουλάχιστο αφελής μια μανιχαϊστική προσέγγιση του φαινομένου. Προφανώς και η περίπτωση Τζο Λο δεν είναι άσπρο – μαύρο. Εγώ για παράδειγμα, αν και δηλωμένος φαν, έχω σοβαρές ενστάσεις, όταν αγγίζει προσωπικά δεδομένα, όπως π.χ. ερωτικές σχέσεις κ.λπ. Με τη διαφορά όμως ότι τα όποια ατοπήματά του δεν τον ακυρώνουν. Και με αποτέλεσμα, ν’ αποτελεί σήμερα μια σπάνια παρουσία στη δημόσια σφαίρα, η οποία χαρακτηρίζεται από τόλμη, χιούμορ και ελευθερία σκέψης.

Το ερώτημα λοιπόν, που ανέκυψε μετά και από τον πρόσφατο θόρυβο στις υπόθεσης Γιαννάκη, είναι το εξής: Ποιος φοβάται τον Τζο Λο; Αυτοί που θέλουν να ελέγχουν την ατζέντα μάλλον. Εκείνοι που δυσφορούν, όταν γυρνάει προς το μέρος τους ο μεγεθυντικός καθρέφτης του parody για να δει το κοινό τις αθέατες όψεις της διαπλοκής και του βαθέος κράτους. Όπως λέω συχνά είναι θέμα επιλογής: ο καθένας επιλέγει την όχθη απ’ όπου θέλει να αντικρίζει τον κόσμο.

stavros.christodoulou@gmail.com

Το «αποτυχιόμετρο» της κυβέρνησης

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

«Δεν κατανοώ ποιος η ποιοι μπορούν να ισχυριστούν ότι κατέχουν το ‘επιτυχιόμετρο’ ως προς το έργο που επιτελεί το κάθε υπουργείο/υφυπουργείο» είπε ο κυβερννητικός εκπρόσωπος Κωνσταντίνος Λετυμιώτης (συνέντευξη Πολίτης). Και συνέχισε, προκειμένου να εξηγήσει ότι «ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, μέσα απο τις συνταγματικές εξουσίες που του ανεθεσαν οι πολίτες, αξιολογεί καθημερινά κάθε μέλος του Υπουργικού Συμβουλίου».

Από την τοποθέτηση του κ. Λετυμιώτη συνάγονται αβίαστα δύο συμπεράσματα: Πρώτον, οι πολίτες, περιλαμβανομένων των δημοσιογράφων, δεν μπορούν να ισχυριστούν καν ότι κατέχουν το «επιτυχιόμετρο» και συνεπώς στερούνται της δυνατότητας διατύπωσης άποψης και κατ’ επέκταση της άσκησης κριτικής. Και δεύτερον, το «επιτυχιόμετρο» αποτελεί, σύμφωνα με τον κ. Λετυμιώτη, αποκλειστικό προνόμιο του προέδρου Χριστοδουλίδη, που «αξιολογεί καθημερινά κάθε μέλος του Υπουργικού

Συμβουλίου».

Άρα, όλοι οι υπόλοιποι, οφείλουμε να σκάσουμε. Να μη μιλά κανείς και κυρίως να μην κρίνει κανείς τις όποιες ενέργειες της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη, διότι κανείς μας δεν κατέχει το επιτυχιόμετρο. Το οποίο, όπως προκύπτει από τα λεγόμενα του κ. Λετυμιώτη, είναι ένα και μοναδικό και βρίσκεται στα χέρια του προέδρου Χριστοδουλίδη που είναι ο μοναδικός κριτής στον «πλανήτη» που ονομάζεται Κύπρος.

Όλο αυτό, θυμίζει Σαουδική Αραβία και Βόρειο Κορέα, χώρες στις οποίες, η άσκηση κριτικής είναι τόσο «ακατανόητη», όσο φαίνεται να επιδιώκει να την καταστήσει και στην Κύπρο ο κ. Λετυμιώτης, αφαιρώντας μας το δικαίωμα χρήσης του επιτυχιόμετρου. Για να προσαρμοστεί όμως πλήρως με το Ριάντ και την Πιονγιάνγκ, η κυβέρνησή μας θα ήταν καλό να στείλει ένα νομοσχέδιο στη Βουλή και να ποινικοποιήσει τη χρήση του επιτυχιόμετρου. Οπότε, όποιος τολμήσει να ασκήσει κριτική σε μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου, να πηγαίνει φυλακή (η θανατική ποινή έχει ευτυχώς καταργηθεί στην Ε.Ε.).

Χωρίς να απαιτείται καν δίκη. Η ποινή μπορεί κάλλιστα να επιβάλλεται από το Υπουργικό Συμβούλιο, το οποίο θα σταθμίζει τη διάρκεια της «παράνομης χρήσης» του επιτυχιόμετρου, ως επίσης και το εύρος της «παράνομης κριτικής» που ασκείται σε υπουργούς/υφυπουργούς της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη.

As κάνουμε λοιπόν τη χάρη στον κ. Λετυμιώτη να αφήσουμε στην τύχη του το επιτυχιόμετρο της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη, ενόψει και της ενδεχόμενης υποβολής νομοσχεδίου για ποινικοποίηση της χρήσης του. Κι as ασχοληθούμε με το «αποτυχιόμετρο» (δική μου λέξη, «αντιδάνειο» από τον κ. Λετυμιώτη), της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη, στην πρώτη γραμμή του οποίου βρίσκεται η νοστορπία άλλων εποχών και καθεστώτων. Κάτι που προσωπικά με ενοχλεί περισσότερο από κάθε άλλη αποτυχία. Διότι δεν είναι δυνατόν ένας νεαρός πολιτικός να επιδιώκει τη φήμηση όσων ασκούν κριτική, ενός αναφαίρετου δημοκρατικού δικαιώματος, με την επιστράτευση και επίκληση του αποκλειστικού δήθεν προνομίου του προέδρου Χριστοδουλίδη να κάνει χρήση

του επιτυχιόμετρου.

Στο δικό μου αποτυχιόμετρο λοιπόν, η τοποθέτηση του κ. Λετυμιώτη είναι πρώτη. Και με διαφορά. Γιατί καταδεικνύει μια νοστορπία επιβολής ενός ανελεύθερου καθεστώτος λειτουργίας πολιτών και Μέσων Μαζικής Εννημέρωσης. Όστε, όλοι μας να στερούμαστε το δικαίωμα κατοχής, πόσω μάλλον χρήσης του «επιτυχιόμετρου» και να ακολουθούμε την κρίση του προέδρου Χριστοδουλίδη, που σύμφωνα με τον εκπρόσωπό του, αξιολογεί καθημερινά τους υπουργούς/υφυπουργούς του. Και προφανώς θεωρείται ότι έχει το αλάθητο.

Ως ένδειξη αλληλεγγύης προς την κυβέρνηση, θα μπορούσα να της δανείσω το «αποτυχιόμετρο», ώστε ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης να μπορέσει να καταγράψει τις πολιτικές γκάφες ολκής του εκπροσώπου του, τις αδυναμίες του υφυπουργού Καινοτομίας, το μπάκαλο στο υπουργείο Υγείας, τις γελοiotητες της αντιπαραθέσης Κανάρη-Γιαννάκη, την ανυπαρξία του υπουργού Γεωργίας στο ζήτημα της ευζωίας σκύλων-γάτων, την αποτυχία της «ενεργότερης» εμ-

πλοκής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Κυπριακό και δη την αποτυχία διορισμού «ισχυρής πολιτικής προσωπικότητας» από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το οποίο εκ της Συνθήκης στερείται μιας τέτοιας δυνατότητας.

Όλα αυτά και πολλά άλλα καταδεικνύουν ότι η χρήση του αποτυχιόμετρου θα επιφορτίσει τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη με πολύ περισσότερη δουλειά από ό,τι το «επιτυχιόμετρο» του κ. Λετυμιώτη. Όχι μόνο διότι οι επιτυχίες αυτές της κυβέρνησης είναι περιττές μιας τέτοιας δυνατότητας (ΑΤΑ-Υπουργείο Εργασίας, Τετράμηνια-Υπουργείο Παιδείας), ενώ οι αντίστοιχες αποτυχημένες «δράσεις» είναι πολλαπλές. Αλλά κυρίως, διότι σε αντίθεση με το επιτυχιόμετρο Λετυμιώτη, το αποτυχιόμετρο προϋποθέτει ισχυρή πολιτική βούληση, ανανώριση των περιληψμάτων και λαβών υπουργών και λήψη διορθωτικών μέτρων. Με πρώτη τη νοστορπία, η οποία δεν μπορεί να παραπέμπει ούτε σε θεοκρατικές, ούτε σε άλλου είδους απολυταρχικά/ολοκληρωτικά καθεστώτα.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Οι αδύναμοι, οι αναρμόδιοι, οι αδιάφοροι και οι αδρανείς

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Υποθέτω πως πριν κτίσετε ή αγοράσετε ένα σπίτι τσεκάρετε μερικά βασικά πράγματα. Αν έχει νερό. Αν έχει αποχέτευση. Αν υπάρχει πρόβλεψη για τη συλλογή αλλά και την επεξεργασία των σκουπιδιών. Αν ο δρόμος για το σπίτι είναι βατός. Αν υπάρχει κάποιος σχεδιασμός για το πόσα σπίτια μπορούν να κτιστούν, πόση κίνηση αντέχει η περιοχή και πού μπορεί κάποιος να παρκάρε. Αν υπάρχει στοιχειώδης ιατρική περίθαλψη σε περίπτωση ανάγκης.

Ένα περίεργο πράγμα. Αυτό το

Η άναρχη ανάπτυξη των νησιών, σε συνδυασμό με ελλείψεις σε βασικές υποδομές, κάνει ορατό τον κίνδυνο να κλιμακωθεί η δυσφήμιση του ελληνικού τουριστικού brand.

τόσο βασικό και αυτονόητο, που συνυπολογίζει ο καθένας μας πριν αποκτήσει ένα σπίτι, δεν το σκέφθηκε κανείς, μα κανείς, πριν αρχίσει η ανάπτυξη στα νησιά μας, καθώς και σε άλλες τουριστικές περιοχές. Τα αποτελέσματα είναι εμφανή και τα βιώνουν Έλληνες και ξένοι επισκέπτες κάθε καλοκαίρι και ειδικά κάθε Αύγουστο. Κάθε χρόνο, η κατάσταση χειροτερεύει και κανείς δεν κάνει τίποτα.

Ο ιστιοπλόος που λατρεύει την Ελλάδα απολαμβάνει την έλλειψη βιολογικού καθαρισμού, καθώς πίνει το ποτό του στον ντόκο. Αντε να

του εξηγήσεις πόσες δεκάδες χιλιάδες ευρώ έχουν ξοδευτεί σε μελέτες και εγκαταστάσεις που ξηλώθηκαν στο τέλος. Ο τουρίστας περιμένει μέσα στον ήλιο το καράβι, γιατί δεν υπάρχει στέγαστρο. Νησιά κατακλύζονται από χιλιάδες τουρίστες ταυτοχρόνως, γιατί κανείς δεν θέλει να προγραμματίσει πόσες επισκέψεις κρουαζιερόπλοιων αντέχει ένα νησί σε μία ημέρα. Και πολλά ακόμα...

Οι δήμαρχοι σπκώνουν τα χέρια ψηλά και δηλώνουν αδυναμία να λύσουν τα προβλήματα. Η Περιφέρεια δηλώνει αναρμόδια. Οι επιχειρηματίες του τουρισμού και της εστίασης αδρανούν, λες και δεν τους αφορά το θέμα. Όσο για την κυβέρνηση, αδιαφορεί επίσης και φροντίζει απλώς να ανανεώνονται κάθε χρόνο πολεοδομικές εξαιρέσεις. Είναι τρελό πόσα δισ. ξοδεύονται σε δρόμους που συχνά είναι άχρηστοι, αντί να δημιουργούνται υποδομές οι οποίες θα προστατεύσουν το μεγάλο μας εθνικό κεφάλαιο που είναι αυτοί οι τουριστικοί προορισμοί. Η κατάσταση, όμως, έχει φτάσει στο απροχώρητο. Η απειλή να κλιμακωθεί η δυσφήμιση του ελληνικού brand είναι ορατή. Και, συγγνώμη, δεν θα φταίνει γι' αυτό όσοι γράφουν τα πράγματα όπως είναι. Αλλά εκείνοι που δεν σχεδίασαν τίποτα, που δεν αντιδρούν ούτε τώρα, ενώ βλέπουν το πρόβλημα και σύρονται από μικροσυντεχνίες και τοπικά συμφέροντα και μόνον. Θα φτάσουμε στο σημείο, ωστόσο, που για να μην καταρρεύσουν διάφοροι προορισμοί, κάποιος, η κυβέρνηση ή το ΣτΕ, θα χρειαστεί να λάβει μια δραστηκή απόφαση: ότι δεν βγαίνει καμία νέα οικοδομική άδεια έως ότου λυθούν τα πέντε-έξι κρίσιμα ζητήματα που μένουν εκκρεμή επί δεκαετίες.

Ουκρανικά

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Ο κ. Στίαν Γένσεν, διευθυντής του προσωπικού γραφείου του γ.γ. του ΝΑΤΟ Γενς Στόλτενμπεργκ, δεν είναι άτομο που αυτενεργεί ή αυτοσχεδιάζει. Κατά συνέπεια, όταν στις 15 Αυγούστου διατύπωσε την άποψη ότι «η Ουκρανία ίσως χρειασθεί να συμφωνήσει στην παραχώρηση μέρους των εδαφών που έχασε κατά τον πόλεμο στη Ρωσία, προκειμένου να ενταχθεί στο ΝΑΤΟ», η έκπληξη ήταν δικαιολογημένη και απολύτως κατανοητή η έντονη αντίδραση του Κιέβου.

Ο ρωσοουκρανικός πόλεμος διέψευσε πολλούς μύθους, με πρώτο τη ρωσική στρατιωτική υπεροχή.

Εύκολα αρχίζει κάποιος έναν πόλεμο· το πρόβλημα είναι πώς τον τελιώνει. Ισχύει για τον Πούτιν, τον Μπάιντεν και τον Ζελένσκι.

Μόνον που αυτός ο μύθος καλλιεργήθηκε επί δεκαετίες κατά το παρελθόν όχι απλώς από τους Σοβιετικούς, αλλά και από τους στρατιωτικούς κύκλους της Ουάσινγκτον, για να εξασφαλίσουν την έγκριση από το Κογκρέσο μεγαλύτερων αμυντικών κονδυλίων.

Παράλληλα, στη διάρκεια του ρωσοουκρανικού πολέμου οι Ευρωπαίοι σύμμαχοι της ΗΠΑ άρχισαν σταδιακά να διερωτώνται περί της επαρκείας και γενικής της αποτελεσματικότητας των αμερικανικών στρατηγικών σχεδιασμών. Η Ρωσία του Πούτιν δεν κατέρρευσε από τις κυρώσεις. Οι πολίτες δεν επαναστάτησαν όπως προέβλεπε ο πρόεδρος Μπάιντεν. Το όλο σύστημα παρουσίασε απρόσμενες αντοχές, όπως είχε συμβεί κατ' επανάληψιν στο παρελθόν.

Σε διεθνές πάλι επίπεδο, η ομάδα των κρατών BRICS, που η συμμε-

τοχή τους στο παγκόσμιο ΑΕΠ υπολογίζεται στο 23%, αναζητεί τρόπο απεξαρτήσεως από το δολάριο διά της υιοθετήσεως κάποιας μορφής «νομίσματος», η τιμή του οποίου θα συνδέεται με τον χρυσό, που διαθέτουν σε τεράστιες ποσότητες. Αγνωστο παραμένει, ωστόσο, εάν οι στόχοι αυτοί θα πραγματοποιηθούν.

Η ιδέα περί μονιμοτέρας διασφαλίσεως της ευρωπαϊκής ειρήνης διά της αποσπάσεως εδαφών από την αυτοκρατορική Ρωσία δεν είναι νέα. Διατυπώθηκε από τον λόρδο Πάλμερστον το 1854. Με την απόσπαση συγκεκριμένα της Γεωργίας, της Κιρκασίας, της Κριμαίας, της Βεσσαραβίας, της Πολωνίας και της Φινλανδίας, η Ρωσία θα εξακολουθούσε να είναι μια δύναμη τεράστια αλλά λιγότερο επικίνδυνη, έγραφε ο Πάλμερστον. Το σχέδιο ουδέποτε ετέθη σε εφαρμογή.

Πέρασε από τότε ένας αιώνας και μισός, και τον Απρίλιο του 2008 το ΝΑΤΟ υποσχέθηκε να εξετάσει το αίτημα της Γεωργίας να καταστεί μέλος της Συμμαχίας. Την 1η Αυγούστου άρχισε ο πόλεμος και έληξε σε 11 ημέρες με απώλειες εδαφών της Γεωργίας. Οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοί τους δεν αντέδρασαν. Βίντεο που αναρτήθηκε έδειχνε την εποχή εκείνη τον Γεωργιανό πρόεδρο Σαακασβίλι να μασάει απεγνωσμένος τη γραβάτα του.

Με τις προτάσεις περί τερματισμού του πολέμου με αντάλλαγμα την παροχή εδαφών στη Ρωσία και μετά την άρνηση του ΝΑΤΟ να ορίσει χρονοδιάγραμμα εντάξεως της Ουκρανίας στη Συμμαχία, ο πρόεδρος Βολοντίμιρ Ζελένσκι βλέπει την τραγική περίπτωση της Γεωργίας να επαναλαμβάνεται εκ νέου.

Εύκολα αρχίζει κάποιος έναν πόλεμο· το πρόβλημα είναι πώς τον τελιώνει. Ισχύει για τον Πούτιν, τον Μπάιντεν και τον Ζελένσκι. Στο μεταξύ, οι Ευρωπαίοι αρχίζουν να σταθμίζουν τις σοβαρές οικονομικές συνέπειες της εμπλοκής τους σε έναν πόλεμο που θα διασφάλιζε μονιμότερα την ευρωπαϊκή ειρήνη.

Μπορεί να υπήρξαμε «αριστεροί» –και μάλιστα ακραίοι– στα χρόνια της χούντας, όμως όταν πιάναμε στα χέρια μας το πολύτιμο διαβατήριο σπεύδαμε σε κάποια ευρωπαϊκή χώρα. Μια απ' αυτές τις καπιταλιστικές, όπου όμως μπορούσες να απολαύσεις την ελευθερία που σου στερούσε η πατρίδα σου. Για όσους μεγαλώσαμε στην Ελλάδα της δικτατορίας, οι ευρωπαϊκές χώρες δεν ήταν απλώς το καταφύγιο όσων ζητούσαν αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας ή έναν καλύτερο μισθό. Να μια ακόμη διαφορά ανάμεσα στις τότε και τις σημερινές γενιές. Για τις σημερινές γενιές της αιμορραγίας εγκειφάλων οι ευρωπαϊκές χώρες είναι, ας πούμε, τεχνικό ζήτημα. Για εμάς ήταν υπαρκτό. Ήταν σαν την υπόσχεση ενός μέλλοντος που προσδοκούσαμε να έρθει.

Είναι δύσκολο να με πιστέψει ο σημερινός έφηβος αν του πω ότι περίμενα δύο μήνες για να εκδοθεί το διαβατήριό μου. Όπως και είναι δύσκολο να καταλάβει πώς αισθάνθηκα όταν στο «Σαρλ ντε Γκωλ», στο Παρίσι, ο αστυνομικός, αντί να με υποβάλει στη σύντομη ανάκριση –αν έχω άδεια παραμονής για παράδειγμα–, κοίταξε βαριε-

στημένα το διαβατήριό μου και μου έγνεψε να περάσω. Η Ελλάδα είχε γίνει μέλος της τότε ΕΟΚ. Τον Κωνσταντίνο Καραμανλή δεν τον ψήφισα ποτέ. Όμως, όσο περνούν τα χρόνια, τόσο συνειδητοποιώ πόσα του χρωστάει η Ελλάδα.

Και πόσα χρωστάω εγώ στην Ευρώπη. Και όχι μόνον στην πολιτική Ευρώπη. Πόσα χρωστάω σ' αυτόν τον πολιτισμό που με έμαθε να αγαπάω τη μεγάλη λογοτεχνία, τη μεγάλη ζωγραφική, τη μεγάλη μουσική, την ανθρώπινη δημιουργία. Όλα αυτά σήμερα, στους καιρούς της απολυταρχίας του σχετικισμού και του νεοπουριτανισμού της πολιτικής ορθότητας, μπορεί να ακούγονται παρωχημένα. Θυμάμαι πάντα τον Γκόμπιτς που στο ημερολόγιό του, το 1968 αν δεν κάνω λάθος, σημειώνει ότι αν η Ευρώπη θέλει να ξανασταθεί στα πόδια της πρέπει να πετάξει στα σκουπίδια τις τελευταίες τρις δεκαετίες και να ξαναβρεί τα μεγάλα της επιτεύγματα. Επείσε έξω.

Η Ευρώπη μπήκε στον 21ο αιώνα αγνοώντας τον Μαλρό που είχε πει ότι ο νέος αιώνας ή θα είναι πνευματικός ή δεν θα υπάρξει. Παραδόθηκε στις ιστορικές της ενοχές και υπονόμωσε η ίδια την

αυτοπεποίθησή της. Ενοχές για την αποικιοκρατία, ενοχές για τον ιμπεριαλισμό, ενοχές για το αισθημα περοχής απέναντι στους άλλους πολιτισμούς. Αυτούς που, σπμειωτέον, πρώτη η Ευρώπη τους αναγνώρισε ως πολιτισμούς. Ενοχές που την οδήγησαν να ξηλώνει το δικό της υφαντό, σαν την Πινελόπη που ήθελε να γλιτώσει από τους μνηστήρες. Exit από τη σκηνή ό,τι μεγάλο έχει δημιουργήσει. Ασε το για τα μουσεία και τις βιβλιοθήκες. Ο ζωντανός πολιτισμός της, από την εκπαίδευση έως τις θεατρικές παραστάσεις, τη λογοτεχνία της και τις εικαστικές δημιουργίες της, οφείλει να προβάλλει την ταπεινότητά της.

Πού είναι η Ευρώπη που κάποτε μου έμαθε να αγαπάω την ελευθερη σκέψη της Ελλάδας; Είναι η ίδια Ευρώπη που σήμερα έχει μεταμορφωθεί σε «Αυτοκρατορία του Καλού»; Αυτή που σου επιβάλλει να λες τους παράνομους μετανάστες παράτυπους; Αυτή που θέλει να επιβάλει τη νεολώσσα της πολιτικής ορθότητας και τείνει να ποινικοποιήσει τους παραβάτες της έκφρασης; Ο Οργουελ στο «1984» περιέγραψε τον κομμουνιστικό ολοκληρωτισμό, όμως μην ξεχνάμε ότι η απολυταρχία του

συστήματος είναι ευρασιατική. Οραματιστής; Μάλλον ρεαλιστής με τα σημερινά δεδομένα.

Παρ' όλ' αυτά παραμένω αισιόδοξος. Κοιτάζοντας την υδρόγειο, η Γηραιά Ηπειρος εξακολουθεί να παραμένει η πιο βιώσιμη περιοχή της. Κι ας μην είναι πλέον κυρίαρχη, όπως υπήρξε στην Ιστορία της. Στο κάτω κάτω η Ευρώπη είναι μια πολύ σοβαρή υπόθεση για να την αφήσεις στα χέρια της πολιτικής της τάξης. Η αισιοδοξία μου μπορεί, από ορισμένους, να ερμηνευθεί ως νουσταλία της εφηβείας μου. Τότε που ο Καμί, ο Οργουελ ή ο Μαλρό μου μάθαιναν να διαβάζω τον κόσμο μου. Δεν έχω αντίρρηση πως ό,τι ανθρώπινο, όπως έχει αρχή, έχει και τέλος. Όμως τι με κάνει να πιστεύω ότι το τέλος του ευρωπαϊκού πολιτισμού δεν έχει έρθει ακόμη;

Η μόνη πραγματική απειλή είναι ο ίδιος του ο εαυτός. Όσοι θέλουν να τον μετατρέψουν σε «αυτοκρατορία του καλού». Κοινώς να τον ευνουχίσουν από τη δυναμική της δημιουργίας. Διότι, ως γνωστόν, το καλό και η δημιουργία δεν τα πήγαιναν ποτέ πολύ καλά. Από αρχαιотάτων χρόνων, τότε που οι τραγικοί ποιητές έγραφαν τα αριστουργήματά τους.

ΣΚΙΖΟΤΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΗΡΗ imakris@kathimerini.gr

Δέσμοι της επιχειρησιακής αδυναμίας και αναποτελεσματικότητας

Του **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Π. ΜΑΛΛΙΑ**

Αρχίζω με το αυτονόητο. Η λέξη κράτος σημαίνει ισχύς, δύναμη. «Το ρηκό κράτος» είχε ως τίτλο εκτενές άρθρο μου που δημοσιεύθηκε στις 30 Μαρτίου, στη σκιά της τραγωδίας των Τεμπών. Προτείνω σήμερα παραλλαγές του: ελλειμματικό, υπνωτισμένο ή απονευρωμένο. Χαρακτηριστικό του, η αδιαφορία ή η ανικανότητα πολλών κρατικών «υπευθύνων» και η διστακτικότητα της πολιτικής να κάνει τη βαθιά τομή, όπως σημειώνει η «Κ» στο κύριο άρθρο της περασμένης Κυριακής. Μήπως ξηγγείται και από τη διαχρονική συμβίωση της πολιτικής με το κατ' ευφημισιόν λεγόμενο «βαθύ κράτος»; Παρά τις μεταρρυθμίσεις που έγιναν τα τελευταία χρόνια, απογοητεύουν οι επιδόσεις του κράτους. Διαχρονικά προσαρμόζεται με το ύφος των εντεταλμένων στελεχών κυβερνητικών, υπηρεσιακών, αυτοδιοικητικών, συνδικαλιστικών.

Οι καταστροφές, οι τραγωδίες και οι αστοχίες δεν είναι αναπόφευκτες ή μοιραίες. Δεν πρόκειται για ελληνική κακοδαίμονια ή ανθελληνική συνωμοσία, «κακιά ώρα» ή «στραβή στη βάρδια». Η επιχειρησιακή αδυναμία και ανα-

ποτελεσματικότητα είναι δείγματα μιας Ελλάδας που εξακολουθεί να αντιστέκεται στην πρόοδο, στη σοβαρότητα, στον έλεγχο, στην υπευθυνότητα και στη λογοδοσία, παρά τις επιτυχείς προσπάθειες μετάλλαξής μας στο πεδίο της ψηφιακής διακυβέρνησης – ένα επίτευγμα συγκεκριμένων προσώπων αντί μιας γενικευμένης εξέλιξης νοοτροπίας.

Την προσπάθεια αυτή υπονομεύουν, με επιτυχία φοβούμει, το άνευρο, νωχελικό, ρηκό κράτος και τα επενδύονα σε αυτό προσωπικά, υπηρεσιακά, αυτοδιοικητικά, επιχειρηματικά, συντεχνιακά συμφέροντα. Τροφοδοτούν τη διαχρονικά αμφίδρομη σχέση εξάρτησης από την πολιτική εξουσία. Ακόμη και οι πιο καλόπιστοι διαπιστώνουμε τη διαχρονική αμέλεια και υστέρηση συνειδητοποίησης του μεγέθους των προβλημάτων. Δεν είναι το «βαθύ κράτος». Εκείνο διαχρονικά υπάρχει και θεριεύει και υποτάσσεται στις επιλογές των διαδοχικών κυβερνήσεων. Τα αβαθή και τα κακοσυντονισμένα γρανάζια του απονευρωμένου και υπνωτισμένου κράτους προκαλούν κρίσεις και ναυάγια θεσμών, οργανισμών,

δομών. Μήπως, εντέλει, αναιρούν και την ίδια την πολιτική;

Η πολιτική λογοδοτεί για την κατάσταση του κράτους εντός και εκτός του Κοινοβουλίου. Της καταλογίζονται τα λάθη που οδηγούν σε αδυναμίες, ολιγωρίες, καταστροφές, τραγωδίες. Η μετάβαση στην Ελλάδα της Επαγγελίας πρέπει να γίνεται κατά τρόπο συντεταγμένο. Ο ορθολογισμός, η αξιολογική κρίση, ο υπηρεσιακός έλεγχος καταλλήλότητας δεν μπορούν να υποτάσσονται σε αμφίβολης σκοπιμότητας πολιτική, προσωπική, συνδικαλιστική, συντεχνιακή, αυτοδιοικητική, υπηρεσιακή ή θεσμική καιροσκοπία. Κατόπιν εορτής, κατά νόνα προσχηματικά, ανακαλύπτουμε ελλειμματικές διαδικασίες, παρεκτροπές ή εκπλάσεις στην προβληματική λειτουργία θεσμών, υπηρεσιών, οργανισμών, προσώπων. Μεγαλώνει, δυστυχώς, η απόσταση μεταξύ προθέσεων, επιχειρησιακού σχεδιασμού και αποτελεσμάτων. Λάθος και αδικία, κάθε αφοριστική γενίκευση. Σεβασμός και ευγνωμοσύνη αξίζουν προς εκείνους – πολλοί είναι– που με αυτοθυσία και εν καιρώ ειρήνης ηρωισμό σπεύδουν και σώζουν.

Η πρόληψη είναι αποτελεσματικότερη της «ανάταξης». Ο ιατρικός αυτός όρος αφορά την εκ των υστέρων διόρθωση της ζημιάς. Την εμπιστοσύνη σε πολιτικές κλονίζει και η αίσθηση –μακάρι να σφάλλω– ότι τελικά οι υπεύθυνοι της κακοδιαχείρισης φυσικών καταστροφών από υποκείμενο πολιτικής, υπηρεσιακής ή ποινικής ευθύνης μεταλλάσσονται σε αντικείμενο πολιτικού συμψηφισμού.

Ο πρωθυπουργός προσωπικά ήταν ο θριαμβευτής δύο πρόσφατων διαδοχικών εκλογών. Η απουσία πιεστικής ή, έστω, πειστικής κοινοβουλευτικής αντιπολίτευσης μοιάζει να οδηγεί μια κυβέρνηση με πανίσχυρη λαϊκή εντολή να αυτενεργεί και ως αντιπολίτευση.

Το κείμενο αυτό αποτελεί κτυπητή εξαιρεση από τον αυτοπεριορισμό μου να ασχολούμαι μόνο με τα εκτός... Σαν κίνητρο θα μπορούσα να επικαλεστώ και τον χειρισμό της φυλάκισης του κ. Φρέντι Μπελέρν. Εχουμε συμφέρον να ανατάξουμε την εικόνα του κράτους συνολικά. Εδώ και τώρα.

Ο κ. Αλέξανδρος Π. Μαλλιάς υπηρέτησε ως διπλωμάτης επί 11 κυβερνήσεων και 15 διαδοχικών υπουργών Εξωτερικών.

Τα μαντάτα της ΕΤΕπ

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Η απροθυμία της ΕΤΕπ να στηρίξει οικονομικά ένα τμήμα του έργου όπως είναι το ηλεκτρικό καλώδιο Ισραήλ-Κύπρου-Ελλάδας, πρέπει να προβληματίσει έντονα τη Λευκωσία για τους ενεργειακούς σχεδιασμούς της. Το σκεπτικό που αναπτύσσει η ΕΤΕπ, αξιολογώντας μόνο ένα μέρος του έργου και όχι το συνολικό, εκ των πραγμάτων έρχεται να επιβεβαιώσει όλες εκείνες τις απόψεις που εδώ και 15 χρόνια επιμένουν πως τα ενεργειακά έργα που έχουν ανακινωθεί είναι επενδυτικά ασύμφορα. Κοινώς κάποιος θα μπορούσε να υποστηρίξει πως η Κύπρος «Κείται μακράν» της Ευρώπης και των ενεργειακών συστημάτων της, με τα οποία φιλοδοξεί να ενωθεί. Η αξιολόγηση του καλωδίου EuroAsia από την ΕΠΕπ δεν σημαίνει πως το έργο θα ναυαγήσει πλην όμως δείχνει στην κυπριακή πλευρά, πως πολύ δύσκολα θα υλοποιηθούν και άλλα μεγάλοπνοα έργα όπως π.χ. ο αγωγός φυσικού αερίου EastMed. Και αν στην περίπτωση του ηλεκτρικού καλωδίου που αφορά το κομμάτι από την Κύπρο έως την Κρήτη προχωρήσει με άλλους πόρους δεν μπορεί να συμβεί το ίδιο με άλλα έργα πολύ πιο φιλόδοξα από οικονομικής απόψεως. Η κυπριακή κυβέρνηση πέρα από τις απαραίτητες δημόσιες διαβεβαιώσεις ότι η υλοποίηση του έργου Κύπρος – Κρήτη θα προχωρήσει θα πρέπει να μελετήσει προσεκτικά, ίσως και να αναθεωρήσει προηγούμενες αποφάσεις της, προκειμένου να μη βρεθεί στην ίδια θέση. Η εξέλιξη με την αξιολόγηση της ΕΠΕπ εκτός των άλλων ήλθε να επιβεβαιώσει και τις ανησυχίες που εκφραζόντουσαν στην Αθήνα και οδήγησαν στην αυτονόμηση της τρίτης φάσης του έργου που αφορούσε το κομμάτι Κρήτη-Ηπειρωτική Ελλάδα. Υλοποίηση του έργου που ολοκληρώθηκε και τερμάτισε την ενεργειακή επάρκεια της Κρήτης. Πολιτική απόφαση που λίγο έλλειψε να δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα στις σχέσεις με την Ελλάδα. Το καλώδιο αναμφίβολα θα βγάλει την Κύπρο από την ενεργειακή απομόνωση και θα της προσφέρει την ασφάλεια που απολαμβάνουν όλα τα ηπειρωτικά κράτη της Ευρώπης. Όμως η επιτακτική ανάγκη για ηλεκτρική ασφάλεια δεν μπορεί και δεν πρέπει να στηρίζεται σε επιλογές, επενδυτικά επιφορμαίς. Τη στιγμή που μάλιστα υπάρχουν άλλες επιλογές όπως η πράσινη ενέργεια. Δεν μπορεί π.χ. η παραγωγή πράσινης ενέργειας, όπως η ηλιακή, να βρίσκεται στα σημερινά επίπεδα. Δεν μπορεί η προσοχή να στρέφεται σε μεγάλοπνοα έργα την ώρα που η υπόλοιπη Ευρώπη ήδη έχει στραφεί στις καθαρές πηγές παραγωγής ενέργειας. Η ΕΤΕΠπ στη δημοσιοποίηση της αξιολόγησης για τον EuroAsia, σαφώςστα, δείχνει την κατεύθυνση στον Λευκωσία. Αναβάθμιση του ηλεκτρικού δικτύου για απορρόφηση της ηλιακής ενέργειας, αποθήκευση και στήριξη των πράσινων επενδύσεων, ιδιωτικών και δημόσιων. Με το σκεπτικό ότι οι κυβερνήσεις λαμβάνουν μόνο τις πολιτικές αποφάσεις, προβληματισμός θα πρέπει να υπάρξει και για τα έργα που αφορούν τον ενεργειακό πλούτο της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ο ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει η Κύπρος στον ενεργειακό χάρτη θα πρέπει να περιορισθεί σε τοπικό επίπεδο και σε επιλογές που δεν θα κινδυνεύουν να αξιολογηθούν μεγαλειώδεις και μη εφικτές. Πολύ σύντομα η Κύπρος θα έχει ενώπιόν της την αξιοποίηση και άλλων κοιτασμάτων φυσικού αερίου, πέραν των κοιτασμάτων του «Αφροδίτη». Οι πολύ καλές σχέσεις της Λευκωσίας με το Ισραήλ και την Αίγυπτο μπορούν να δημιουργήσουν συνέργειες που θα αναδείξουν την Κυπριακή Δημοκρατία σε βασικό ενεργειακό παίκτη στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Η επιμονή σε έργα όπως ο EastMed πέρα από το θετικό κλίμα, σε πολιτικό επίπεδο, πολύ δύσκολα θα βρεθούν σε φάση υλοποίησης. Ακόμα και αυτή η φιλοδοξία για εγκατάσταση υποδομών επεξεργασίας φυσικού αερίου, επί κυπριακού εδάφους, δεν μπορεί να θεωρηθεί ασφαλής οικονομική επένδυση, ιδιαίτερα σε ένα μεταβαλλόμενο γεωπολιτικό περιβάλλον. Εάν η Λευκωσία δεν εγκαταλείψει τη λογική να καταστεί βασικός παίκτης στα ενεργειακά, αγνοώντας τα μεγέθη και τις αποστάσεις στη λογική του παρελθόντος, το μόνο που θα πετύχει θα είναι να τρέχει πίσω από τα γεγονότα, και να αναμένει. Η θέση της Κύπρου είναι στην Ανατολική Μεσόγειο στη λογική που ακολουθεί το Ισραήλ. Να στηριχθεί πρώτα και κύρια στους δικούς της ενεργειακούς πόρους. Το ηλεκτρικό καλώδιο δεν είναι το μόνο έργο που θα επιφέρει την πολυπόθητη ενεργειακή επάρκεια και ασφάλεια, την ώρα μάλιστα που άλλες χώρες με λιγότερη ηλιακή έκθεση επενδύουν σε αυτή. Αλλά και στους υδρογονάνθρακες η Αίγυπτος είναι η επιλογή που θα τρέξει το κομμάτι αξιοποίησης των κοιτασμάτων. Οι υπόλοιπες επιλογές, όπως ο EastMed και ο EuroAsia, μπορούν να λειτουργήσουν επικουρικά και χωρίς την πίεση των γεγονότων.

apostolostomaras@gmail.com

ΕΡ. SHUZHAB ANBER

Μέλη της χριστιανικής κοινότητας του Πακιστάν κρατούν πλακάτ κατά τη διάρκεια διαμαρτυρίας ενάντια στα περιστατικά βίας στο Φαϊζλαμπάντ του Πακιστάν. Η βία πυροδοτήθηκε από την ανακάλυψη σχισμένων σελίδων του μουσουλμανικού ιερού βιβλίου του Κορανίου με υποτιθέμενο βλάσφημο περιεχόμενο κοντά σε μια χριστιανική περιοχή.

Ο «Βενιζελικός» τρόπος του Κυπριακού

Του ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ

Ο Βονθός γ.γ. των Η.Ε. αρμόδιος για την Ευρώπη Μίροσλαβ Γέτζια «αναμένεται να επισκεφθεί την Κύπρο στα τέλη Αυγούστου ή στις αρχές Σεπτεμβρίου για να έχει συναντήσεις με τον ΠτΔ Ν. Χριστοδουλίδη και τον Τ/κ ηγέτη Ε. Τατάρ» (Πηγή: ΚΥΠΕ, 9/8). Η επίσκεψη Γέτζια «αποκαλύπτει» ειδήσεις με ουρά: 1. Το ΥΠΕΞ ερευνά πληροφορίες για κατασκευή μαρίνας σε περιοχή του Βαρωσιού (11/8). Σύμφωνα με τον τ/κ τύπο έχουν δοθεί 277 άδειες αγοράς ακίνητης περιουσίας «για την υλοποίηση του έργου κατασκευής μαρίνας στο μικρό φυσικό λιμάνι που βρίσκεται κοντά στο ξενοδοχείο Κωνσταντία» (Πηγή: Κίμπρις 11/8). 2. Η ρωσική προεβία στην Κύπρο θα αρχίσει σύντομα να παρέχει προξενικές υπηρεσίες «στο βόρειο τμήμα της πόλης της Λευκωσίας στο αμέσως προσεχές διάστημα. Η εργασία θα διεξάγεται σε τακτική βάση» (Πηγή: ΤΑΣΣ 9/8). 3. Η «Σταρ Κίμπρις» γράφει πως «σειρά έχουν οι απευθείας πτήσεις από τη Ρωσία για τις 50.000 Ρώσους» (10/8). 4. Συμμετοχή της «τδβκ» στη Σύνοδο Κορυφής του Οργανισμού Τουρκικών Κρατών (ΟΤΚ) το 2024 στο Καζακστάν με τη δική του σημαία-δελώσεις Ορχάν Χασάνογλου, προέδρου του συνδέσμου φίλιας Αζερμπαϊτζάν-«τδβκ» (ΓΤΠ, 8/8). Οι εξελίξεις αντιμετωπίζονται με δύο τρόπους: α). Ο κλασικός τρόπος: καταγγελίες, διαβήματα, με την ελπίδα ότι κάτι θα γίνει. Η εμπειρία είναι γνωστή, το αποτέλεσμα πασίγνωστο.

Το σημαντικότερο είναι πως θεωρούμε πως μετά από μια καταγγελία, πιστεύουμε ότι κάναμε το καθήκον μας και as πήμε παρακάτω. Αλλά η ευθύνη για το παρακάτω, δεν μεταφέρεται από τους πολιτικά υπεύθυνους χειριστές –την κυβέρνηση και την αντιπολίτευση– στους αποδέκτες της καταγγελίας. Η καταγγελία δίνει την εντύπωση ότι η ευθύνη πάει στους άλλους να κάνουν αυτό που εμείς ζητάμε, ενώ βέβαια είναι η εκλεγμένη ηγεσία του τόπου που έχει την ευθύνη να ανταποκριθεί στις δυσκολίες. α) Ο «σοβαρός» τρόπος: Η επιδείνωση των δεδομένων είναι ολοφάνερη, οι κίνδυνοι μεγαλώνουν διαρκώς. Άρα, άμεσα κινητοποίηση, αξιοποίηση της επίσκεψης Μίροσλαβ Γέτζια και της συνάντησης με τον γ.γ. στη Νέα Υόρκη. Συνεννόηση ΠτΔ με τις πολιτικές δυνάμεις, τα σκάματα και τις προσωπικότητες, που ενδιαφέρονται να μη μείνουμε για πάντα, έτσι. Πάνω στο τραπέζι το Πλαίσιο του γ.γ. Πάνω στο τραπέζι εφικτά, άμεσα απόδοσης ΜΟΕ με απ' ευθείας σύνδεση με την τ/κ κοινότητα όπως ζητούν ΟΗΕ-Ε.Ε. Πάνω στο τραπέζι αποστολή απεσταλμένου στην Τουρκία για επαφή με τον Τ. Ερντογάν ή συνεργάτες του. Μερικά πράγματα γίνονται και δεν λέγονται. Αλλά εδώ που είμαστε, να λέγονται: για παράδειγμα, ο τώως Επίτροπος Χ. Στυλιανίδης με ισχυρές διενσεις διασυνδέσεις του, θα μπορούσε.

Το πλαίσιο μέσα στο οποίο εξελίσσεται ο «σοβαρός» τρόπος, το περιέγραψε ο Ελ. Βενιζέλος μέσα στην Ελληνική Βουλή το 1932. Τα ίδια λόγια χαραχτηκαν στον τάφο του:

«Ο προκείμενος νεκρός ήτο ένας αληθινός άνδρας με θάρρος μεγάλο, με αυτοπεποίθησιν και δι' εαυτόν και διά τον λαό τον οποίο εκλήθη να κυβερνήσῃ. Ίσως έκαμε πολλά σφάλματα, αλλά ποτέ του δεν απέλειψε το θάρρος, ποτέ δεν υπήρξε μοιρολάτρης, διότι ποτέ δεν περιέριμε από την μοίραν του να ιδῇ την χώραν του προηγμένην, αλλά έθεσε εις την υπηρεσίαν της όλον το πυρ το οποίο είχε μέσα του –κάθε δύναμιν ψυχικὴν και σωματικὴν».

Δεν γνωρίζω πόσοι και ποιοι Ε/κ πολιτικοί μπορεί να δουν τον εαυτό τους μέσα σε αυτό το κάδρο. Αλλά μερικοί μπορεί να δουν τον εαυτό τους στο κάδρο της έλλειψης θάρρους και της μοιρολατρίας:

Ο χειριστής του κυπριακού το 2004 δεν έθεσε εις την υπηρεσίαν της χώρας του «κάθε δύναμιν ψυχικὴν και σωματικὴν». Κρύφτηκε, δεν διαπραγματεύτηκε, εμφανίστηκε ως «θύμα» των ξένων και κρημνοβατώντας, ώθησε τις εξελίξεις στον δρόμο της «ευγενούς μας τύφλωσις» (δρος που χρησιμοποιήσε ο Αιμίλιος Χουρμούζιος στη Λεμεσό, το 1897, στην εφ/δα «Η Σάλπιγξ»). Η μερική αλλαγή του χάρτη, οι μεγάλες πολεοδομικές αναπτύξεις στην Κερύνεια ήταν αποτέλεσμα (και) αυτής της «μοιρολατρίας».

Ο χειριστής του Κυπριακού το 2017 δεν έθεσε εις την υπηρεσίαν της χώρας του «κάθε δύναμιν ψυχικὴν και σωματικὴν», ούτε ήθελε «να ιδῇ την χώραν του προηγμένην». Έθεσε «ὄλον το πυρ το οποίο είχε μέσα του» για να ευδοκιμήσει ο ίδιος και η πόλη του, εποπτευόντας το σύστημα χορήγησης των «χρυσών διαβατηρίων»

(67 δικά του, όπως ο ίδιος δήλωσε). Η μερική αλλαγή του χάρτη, οι μεγάλες πολεοδομικές αναπτύξεις στο Τρίκωμο ήταν αποτέλεσμα (και) αυτής της «μοιρολατρίας».

Αγνοώντας τις προτάσεις του ΟΗΕ-Ε.Ε., θεώρησαν ότι εξετέλεσαν το καθήκον τους, σπρώχνοντας τα πράγματα παρακάτω, αλλά αυτά δεν μπαίνουν και βγαίνουν από το ψυγείο όποτε τα διατάξουμε. Με τους χειρισμούς του 2004 σταδιακά έφυγαν από τη ζωή οι «μάχιμοι» πρόσφυγες του 1974, όλοι εκείνοι που μπορούσαν να επιστρέψουν και, έχοντας ικανό χρόνο μπροστά τους, να «επανασυνδέσουν» τη μνήμη και τη ζωή τους.

Ύστερα ήρθε το 2017. Σηκώθηκε και έφυγε από το τραπέζι των συνομιλιών μπροστά σε όλους τους παίκτες-ΟΗΕ, Ε.Ε. Έκανε πέντε χρόνια όλες τις μανούβρες για να φύγει από τη μέση ο Μ. Ακιντζί. Μόλις βγήκε ο Τατάρ, θυμήθηκε τη ΔΔΟ! Περιγράψουμε τις δυσκολίες, το ζήτημα είναι να τις αντιμετωπίσουμε. Μόνο έτσι θα επανακτήσουμε το υπό τις περιστάσεις μείγιστον δυνατόν, και, έτσι θα αποφύγουμε τα επόμενα άγνωστα. Τα λόγια του Ελευθερίου Βενιζέλου έχουν κυπριακή αξία: «αυτοπεποίθησις, θάρρος μεγάλο, ψυχική και σωματική δύναμις», για να «ιδώμεν την χώραν ενωμένην». Ο Θουκυδίδης μάς υπενθυμίζει τον τύπο πολιτικού που συναντά τα χαρακτηριστικά που περιγράφει ο Ελ. Βενιζέλος: «Η φιλοδοξία του να αποβλέπει στο μονιμότερο συμφέρον της πόλης, όχι στην απόλαυση πρόσκαιρης προσωπικής δόξης».

www.larkoslarkou.org.cy

Χλώρακα, Απόστολος Ανδρέας, Πύλα

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Μια σειρά από συμβάντα της τελευταίες ημέρες, από τη Χλώρακα στον Απόστολο Ανδρέα και από εκεί στην Πύλα, και οι αντιπαράθεσεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για το τι συμβαίνει ή δεν συμβαίνει, θυμίζουν περισσότερο από ποτέ την ανάγκη για σοβαρά ΜΜΕ που να μην υποθετούν αμάσπητες τις επίσημες ανακοινώσεις, και να μη μένουν στην επιφάνεια των πραγμάτων, στα συναισθηματικά και πολιτικά στερεότυπα.

Ξεκίνησα να γράφω αργά την Πέμπτη με αφορμή τα όσα γράφθηκαν για τις διαμαρτυρίες Σύρων προσφύγων στη Χλώρακα για τη διακοπή παροχής νερού και ηλεκτρισμού σε κτήριο το οποίο κρίθηκε ακατάλληλο, τις τερατολογίες σε διάφορα ΜΜΕ για την κατάσταση στην περιοχή, και τις παραπλα-

νητικές φωτογραφίες που κυκλοφόρησαν από επεισόδια που έγιναν σε άλλη χώρα. Και πόσο χρήσιμο θα ήταν αν η προτεραιότητα των ΜΜΕ ήταν να μιλήσουν και στους άμεσα ενδιαφερόμενους μετανάστες (πέρα από τις αυτόκλητες ομάδες προστασίας) και να παρουσιάσουν την κατάσταση χωρίς ρατσισμό, και χωρίς ωραιοποιήσεις και συναισθηματισμούς. Όποτε να βοηθηθεί η συζήτηση για τη σωστή ένταξη των προσφύγων στην τοπική κοινωνία.

Ήθελα να συγκρίνω τις αντιδράσεις και τα δημοσιεύματα για τον κάφορο Τούρκο οδηγό τουριστικού λεωφορείου, ο οποίος τράβηξε βίντεο με τον πατέρα-δελτία του Αποστόλου Ανδρέα, ενώ επαναλάμβανε την ισλαμική ομολογία/προσευχή για τον Αλλάχ και τον Μωάμεθ. Ο πάτερ-Ζαχαρίας μάλλον δεν ενοχλήθηκε ιδιαίτερα, λέγοντας του «άξιππα ρε τζία σβήνουμε κεριά

Η κατάσταση στην Πύλα αποτελεί ζήτημα κρατικής ασφάλειας, καθώς καθορίζει την επόμενη μέρα μετά το τέλος του Κυπριακού.

δαμέ» πριν συνεχίσει αυτό που έκανε, αλλά το θέμα προκάλεσε αντιδράσεις και μεταξύ Ε/κ και μεταξύ Τ/κ, με αποτέλεσμα ο οδηγός να κατεβάσει το βίντεο και τις αρχές των Κατεχομένων να καταγγέλλουν το περιστατικό στην αστυνομία.

Και τότε έσκασε το περιστατικό στην Πύλα, το οποίο μας θύμισε το πόσο ψευδείται η εθελουφλείη κυβέρνηση όταν μιλά για επανένωση των συνομιλιών από εκεί που μείναμε στο Κραν Μοντανά

(με αστερίσκους φυσικά στο περιουσιακό και στην πολιτική ισότητα, αλλά με πρόταξη η άλλη πλευρά να επιστρέψει στη συζήτηση για τις εγγυήσεις ως είχε).

Η κατάσταση στην Πύλα δεν είναι περιστατικό ατομικής ασεβείας προς το θρησκευτικό αίσθημα της άλλης κοινότητας όπως αυτό στον Απόστολο Ανδρέα. Και δεν είναι περιστατικό παραβίασης κοινωνικών δικαιωμάτων μιας μειοψηφίας που δεν έχει φωνή, και εργαλειοποίησης της κατάστασης από την ακροδεξιά, όπως αυτό στη Χλώρακα. Η κατάσταση στην Πύλα αποτελεί ζήτημα κρατικής ασφάλειας, καθώς καθορίζει την επόμενη μέρα μετά το τέλος του Κυπριακού.

Σύμφωνα με τις τελευταίες πληροφορίες που κυκλοφόρησαν την Παρασκευή, και τις οποίες συγκέντρωσε και μετέφερε μεταξύ άλλων και το Γαλλικό Πρακτορείο, στην αντιπαράθεση με τους ειρηνευτές

που μπλόκαραν τις χωρίς εξουσιοδότηση εργασίες της τ/κ πλευράς στη νεκρή ζώνη συμμετείχαν άντρες των δυνάμεων ασφαλείας των Τ/κ με πολιτική περιβολή.

Εδώ λοιπόν θα χρειαζόταν σε όλα τα ΜΜΕ, και σε όλα τα τηλεοπτικά κανάλια, να γινόταν ένα ουσιαστικό ρεπορτάζ για το τι ακριβώς επιδιώκει να κάνει η τ/κ πλευρά, αν εξυπηρετούνται και πώς εξυπηρετούνται ανάγκες του τουρκικού στρατού ή ακόμα και της δικαιονομικής μαφίας που έχει κάνει τη νεκρή ζώνη σουρωτήρι, τι λένε ο Ε/κ και ο Τ/κ κοινοτάρχης, και τι ακριβώς ισχύει όσον αφορά το καθεστώς της νεκρής ζώνης στην περιοχή. Καθώς και το πόση σημασία έχει ότι η ειρηνευτική δύναμη, η οποία συνήθως στην Κύπρο κάνει εν πολλοίς διακοπές, ανέλαβε αυτή τη φορά δυναμικά να αποτρέψει αλλαγή του στάτους κβό.

Αυτό όμως που θα παίξει σε κα-

νάλια και σε ιστοσελίδες θα είναι η αποποίηση του θέματος ως ακόμα μιας πρόκλησης από τους κακούς, ντυμένη με στερεότυπες εκφράσεις και συναισθηματικό λόγο. Αν η κυβέρνηση αποφασίσει να γιγαντωθεί το θέμα, θα γιγαντωθεί. Αν αποφασίσει να το αποσιωπήσει, θα αποσιωπηθεί. Το πρόβλημα που δημιουργούν τα κενά στην κάλυψη τόσο σοβαρών θεμάτων θα φανεί όταν χρειαστεί να συζητήσουμε τι θα μπορούσε να κάνει η πλευρά μας για να αποτρέψει τέτοιες καταστάσεις, και τι μπορεί να κάνει για να τις αντιμετωπίσει. Δυστυχώς για ακόμη μία φορά τα πλείστα ΜΜΕ θα μείνουμε μάλλον στην επιφάνεια, και η τάξη που άρχει θα συνεχίσει να μας κοροϊδεύει πως το Κυπριακό όπως το ξέραμε τις τελευταίες δεκαετίες συνεχίζει να υφίσταται.

ykakouris@gmail.com

Καφενείο η ζωή

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

Ο Λευτέρης Παπαδόπουλος το 1970 έγραψε το περίφημο τραγούδι: «Έχω ένα καφενέ / Στου λιμανιού την άκρη / Τον έχτισε το δάκρυ / Αυτών που μένουνε / Και περιμένουνε ...». Το 2000 ο Δημήτρης Αποστολάκης έδωσε συνέχεια: «Μες στον δικό μας τον καφενέ / καυγάδες, γέλια, κρασί και ζάλη, / εδώ πεθαίνουν έρωτες μεγάλοι / κι εμείς τους κάνουμε τραγούδι κι αμανέ, / αχ ου-ρανέ / πες μου το ναι / κι έμπα κι απόψε στο δικό μας καφενέ...». Ο αέναςος κύκλος της ζωής, ο ατέλειωτος πόνος του βίου, οι έρωτες και οι θάνατοι, η αιώνια ελπίδα της Ανάστασης, σε ατέλειωτες μικρές και μεγάλες στιγμιούλες, οι οποίες διαρκούν, όσο διαρκεί μια αστραπή, όπως θα έλεγε και ο σπουδαίος Νίκος Καζαντζάκης.

Οι αρχαίοι Έλληνες οι οποίοι είπαν τα πάντα, «φιλοσοφώντας μετ’ ευτελείας και άνευ μαλακίας», κάθονταν στην αγορά, στους καφενέδες της εποχής και παρατηρώντας τους ανθρώπους, κατέγραψαν τους αιώνιους κανόνες της ανθρώπινης ζωής. Η αγορά της αρχαίας Ελλάδας συνεχίζεται μέχρι και σήμερα σε όλες τις πλατείες και σε όλα τα εστιατόρια και τα καπηλειά της χώρας. Οι κουβέντες, οι αναλύσεις και οι αντιπαραθέσεις χωρίς αιτία, μεταξύ αγνώστων ανθρώπων, αποτελούν την καλή συνήθεια. Αποτελούν την καλύτερη ψυχοθεραπεία, όπως λέει και οι διπλωματούχοι του είδους. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός, ότι ο ελληνισμός έχει το χαμηλότερο ίσως ποσοστό αυτοκτονιών και καταθλίψεων σε όλο τον κόσμο.

Οι πολιτικοί και οι δημοσιογράφοι ξέρουν πολύ καλά, ότι οι σημαντικότερες αλήθειες λέγονται στα καφενεία και στα λαϊκά εστιατόρια, με φαγητά και «βαρετά» ποτά. Κανένα πρόβλημα δεν λύνεται, λένε «αυτοί που ξέρουν τα πολλά και ο νους τους κατεβάζει», αν δεν θολώσει το μυαλό και αν δεν αποκαλυφθούν μικρές αλήθειες. Σε πολλές πρώην ανατολικές χώρες, εκδιώκονται από τα γλέντια, άτομα τα οποία αρνούνται να ακολουθούν στην οινόποσία. Λένε ότι αφού κάποιος αρνείται να πει, τότε κάτι θέλει να κρύψει. Ακόμη και το περίφημο τσούγκρισμα των ποτηριών ξεκίνησε τον μεσαίωνα, από τον φόβο της δηλητηρίασης. Κατά το τσούγκρισμα των μεταλλικών, τότε ποτηριών, μικρή ποσότητα οίνου, «μεταπιδούσε» από το ένα, στο άλλο ποτήρι και έτσι ήταν όλοι σίγουροι, για την ασφάλειά τους.

«Καφενείο η ζωή μας όλη», όπως ψιθυρίζουν πολλοί λαβωμένοι της ζωής στα καφενεία, οι οποίοι βρί-

σκουν απαντήσεις και παρηγοριά, στα χαζολογήματα, στα πειράγματα, στα γέλια και κυρίως στο μυστικό στο άγγιγμα των ψυχών. «Άβυσσος η ψυχή του ανθρώπου» λένε αυτοί που έπαθαν και έμαθαν, προδομένοι από αδελφούς, φίλους και εχθρούς, αλλά πρωτίστως από τον ίδιο τον εαυτό τους. Είναι οι ίδιοι άνθρωποι, οι οποίοι βρίσκουν παρηγοριά και ελπίδα, βρίσκουν φως και χαρά, σε άγνωστους ανθρώπους, σε ελκρινή πλάσματα και κυρίως σε φωτισμένες μορφές.

Με την εισβολή του διαδικτύου και των κινητών τηλεφώνων, κυρίως η νέα γενιά πολεμά για να ανατρέπει μια παράδοση αιώνων. Ευτυχώς οι νέοι συνεχίζουν να κατακλύζουν τα εστιατόρια και καφετέριες, ακόμη και για να διαβάσουν, παρόλο που έχουν την κακή συνήθεια να «κουβενιάζουν» μέσα από τα λεγόμενα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης και όχι πρόσωπο με πρόσωπο. Είναι και αυτό, ένα είδος σύγχρονης τρέλας, η οποία φαίνεται να είναι υποχωρεί με την «άνοδο» της ηλικίας. Οι μεγάλοι-τεροι ήδη άρχισαν και βαριούνται τα «μαραφέτια», τα οποία δεν τους αφήνουν να πουχάσουν. Πάντως, μια από τις συμβουλές των ψυχολόγων σε άτομα, που παθαίνουν εξάρτηση, μέχρι τρέλας, με τα κινητά τηλέφωνα, είναι να ακυρώσουν όλες τις ειδοποιήσεις, να θέτουν στο αθόρυβο το τηλέφωνο και να ελέγχουν κατά τακτά χρονικά διαστήματα τις κλήσεις και τα μηνύματα.

Αποτελεί μια ζωντανή θεατρική κωμωδία να κάθεται στην άκρη μιας καφετέριας και να παρακολουθείς τι συμβαίνει με νεανικές παρέες. Λεβέντες νεανίσκοι και λυγρόκορμες κορασίες, με αγαλματένια σώματα, ελέω γυμναστριών, σκύβουν συνεχώς, σαν τους καλόγερους και τις καλογριές και πατούν μετά μανίας, ενίοτε και με τα δάκτυλα και των δύο χεριών, τις οθόνες των κινητών τηλεφώνων. Κατά διαστήματα ανοίγουν και το στόμα τους, για να μιλήσουν μια παράξενη διάλεκτο, η οποία είναι βυθισμένη στην κυπριακή διάλεκτο, αναμειγμένη με την νεοελληνικής αρχκό. Από αυτή την κωμωδία, λείπει το φλερτ, απουσιάζουν τα λάγνα βλέμματα, τα αδιόρατα αγγίγματα και γενικά η ερωτική διάθεση. Λες και ένα αόρατο χέρι «ευνοούχισε» το καλύτερο δώρο του Θεού στους ανθρώπους. Αλλά σίγουρα η δύναμη της φύσης είναι πάνω από τα «διαλογμικα νήματα». Ο Μιχάλης Γκανάς κάτι παραπάνω ήξερε όταν έγραψε «χρώμα δεν αλλάζουμε τα μάτια / μόνο τρόπο να κοιτάνε...».

kaparispan@yahoo.gr

Οι ακτές του σήμερα

Του ΠΑΥΛΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ

Άκουγα την περασμένη Τετάρτη στο ραδιόφωνο και στην εκπομπή του Γιώργου Παυλίδη στο Κανάλι 6, Ελεύτερα και Ωραιά, το αφιέρωμα για την Αμμόχωστο, όπου ένας από τους καλεσμένους, ο Αμμοχωστιανός Χριστάκης Νικήτα, περιέγραψε την εμπειρία του από έναν πλου κατά την παιδική του ηλικία, τη δεκαετία του ’50, όταν μια ομάδα, ανάμεσά τους και ο ποιητής Γιώργος Σεφέρης, επιστράτευσαν την ψαρόβαρκα του Σιάλου, ψάχνοντας για την παραλία του Κόννου με τη λευκή άμμο. Κατεβήκανε. Κολυμπήσανε. Διψάσανε. Ήπιανε νερό από μία μηχανή που έβγαζε νερό για ένα χωράφι με πατάτες. Φύγανε.

Οι περιγραφές του Χριστάκη Νικήτα για εκείνη την ακτή που αναζητούσαν (εσφαλμένη, όπως τόνισε και ο ίδιος, η σύνδεση της έμπνευσης του γνωστού σεφρικού ποιήματος «Άρνηση» με τη συγκεκριμένη εξόρμηση – άλλωστε το ποίημα δημοσιεύτηκε στην πρώτη συλλογή του ποιητή, «Στροφή», το 1931), συνέθεταν στο μυαλό του ακροατή ένα τόσο αιθέριο τοπίο, σε βαθμό που θα δικαιολογούσε την απόφαση εκεί-

νης της παρέας για κυνήγι εντοπισμού της παραλίας με μία ψαρόβαρκα.

Σήμερα, άραγε, τι θα έλεγαν, εάν έπλεαν λίγο πιο πέρα και κοντά στην περιοχή του Κάβο Γκρέκο αντίκριζαν το πιο τρανταχτό παράδειγμα εγκληματικών επεμβάσεων στις ακτές; Το «μνημείο ανομίας και περιβαλλοντικής καταστροφής», που θα μπορούσε να ονομαστεί η επέμβαση στην παραλία Άμμος του Καμπούρν, ως σύμβολο της μεταχείρισης που τυγχάνουν σήμερα οι ακτές μας, θα τους άφηνε άφωνους. Ειδικά αυτές τις μέρες των διακοπών, που ο επισκέπτης αναζητεί τη γαλήνη και την ομορφιά σε παραθαλάσσια τουριστικά θέρετρα του νησιού, η θέα παρόμοιων εικόνων προκαλούν εύλογα αναστάτωση και ανησυχία για το μέλλον. Από την Αγία Νάπα μέχρι την Πέγεια, το αμαρτωλό ανθρώπινο χέρι –μάλιστα με την ανοχή του κράτους– άφησε τα τελευταία χρόνια σημάδια καταστροφής.

Σύμφωνα με ειδικούς που μίλησαν στην «Κ», οι παράνομες αλλοιώσεις σε παραλίες, όπως στην Άμμο του Καμπούρν, που σκοπός ήταν να φέρουν κάποιοι

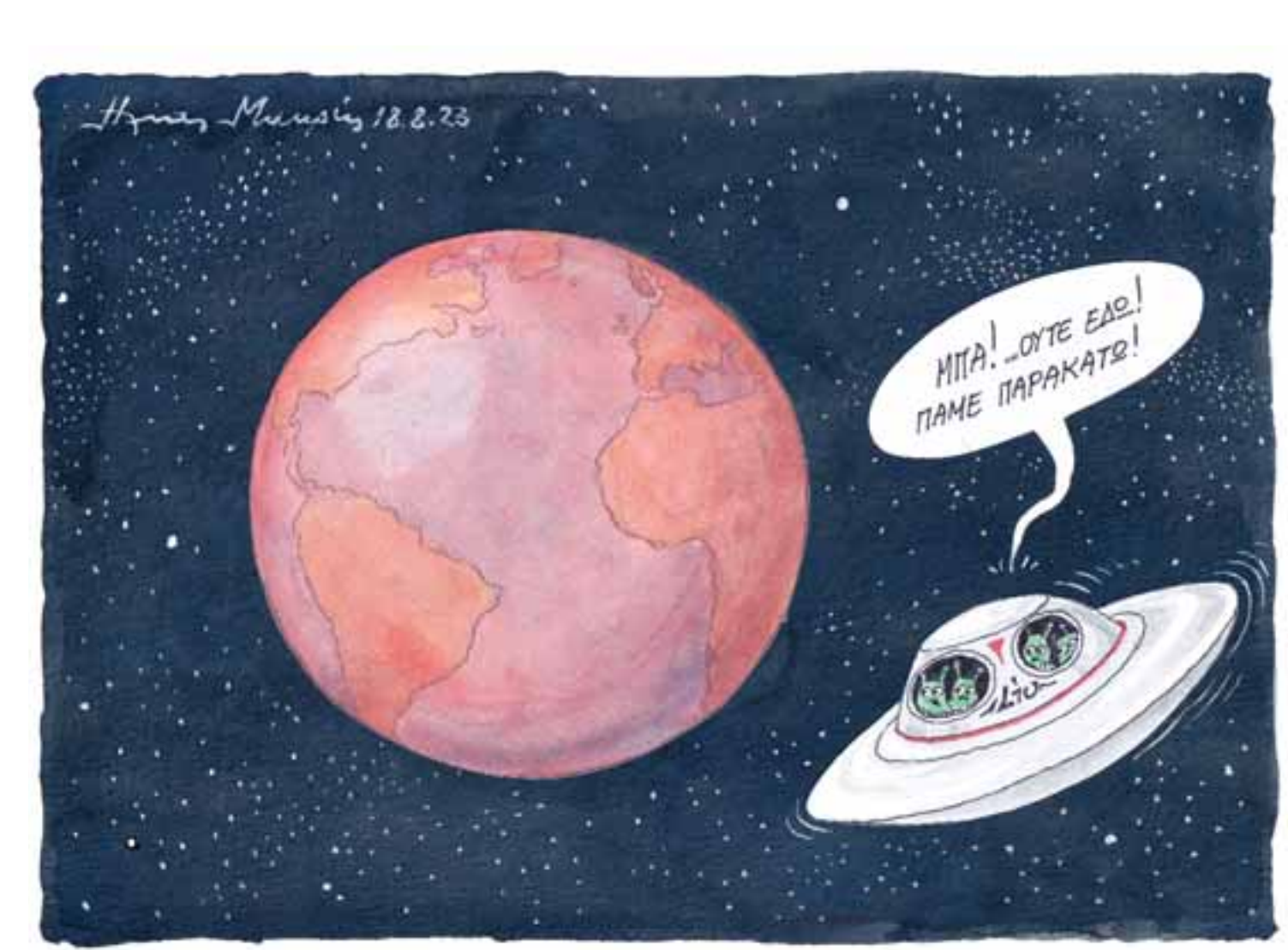
τη θάλασσα κοντά στις πολυτελείς επαύλεις, δεν αποτελεί μόνο μία ακραία εγκληματική επέμβαση αλλά και δείγμα ανικανότητας και απροθυμίας της Πολιτείας να σεβαστεί τους δικούς της νόμους και να προστατεύσει τη δική της αξιοπιστία. Μετά από το συγκεκριμένο έγκλημα, που εν μέσω προειδοποιήσεων τότε από ορισμένες φωνές, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ούτε στιγμή ούτε αθόρυβα εξελισσόμενο, η Πολιτεία έχει την υποχρέωση να επιβάλει την αποκατάσταση της περιοχής στον βαθμό που γίνεται (σύμφωνα με το ΕΤΕΚ η πλήρης αποκατάσταση είναι αδύνατη), δηλώνοντας συγχρόνως αποφασισμένη να μην ξαναεπιτρέψει παρόμοια φαινόμενα.

Άλλα παραδείγματα επεμβάσεων που ανάφεραν οι επιστήμονες είναι ο εκβραχισμός και η ισοπέδωση της ακτογραμμής στην παραλία της περιοχής Καφίζη στην Πέγεια (Θαλασσινές Σπηλιές) για χρήση ιδιωτή και η επέμβαση στην παραλία ΣΟΔΑΠ από τον Δήμο Πάφου, τονίζοντας ότι οι ενέργειες αυτές έπρεπε να σταματούσαν από τις αρμόδιες αρχές και αυτό δεν έγινε. Όπως

σημείωσαν, στην Κύπρο ακόμα δεν έχουμε καταλάβει ότι βρισκόμαστε σε συνθήκες κλιματικού χάους και ότι το να διατηρήσουμε κάποιους χώρους σε κατάσταση ήπια, είτε αυτές είναι οι ακτές μας, είτε τα δάση μας, είτε τα εθνικά πάρκα μας, είναι ταυτόσημο με την ίδια μας την επιβίωση. Όταν καταστρέφονται βράχοι στις ακτές, πέρα από την αισθητική ζημιά και την τεράστια πληγή στην τοπική βιοποικιλότητα, αφαιρείται η μοναδική άμυνα που έχουμε σε ακραία καιρικά φαινόμενα. Αλλά είναι και άλλες περιπτώσεις που χρήζουν προσοχής.

Σε σχέση με τους κυματοθραύστες, όταν δεν εξετάζεται επιστημονικά και λεπτομερώς η κάθε περίπτωση ξεχωριστά, αντί να προστατεύουν, προκαλούν τη διάβρωση ακτών.

Επίσης οι επεμβάσεις ορισμένων δήμων για τη δημιουργία αμμουδιάς, μετά από απομάκρυνση με εκσκαφείς των βοτσάλων, δεν μπορούν να γίνονται χωρίς σωστές μελέτες, αφού τα βότσαλα συνήθως δρουν ως άμυνα των ακτών απέναντι στα κύματα διάβρωσης.

SKITZO ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ

Ο μεγάλος πόλεμος στην εποχή της παγκοσμιοποίησης

Ο πόλεμος της Ουκρανίας δεν φαίνεται να λήγει άμεσα, ούτε μέσω μιας επώδυνης ειρήνης, όπως πολλοί, όπως ακριβώς συμβαλλουν και στην τροφοδότηση του πολέμου. Ένα θέμα που απασχολεί τους ειδικούς αναλυτές στα διεθνή media από την αρχή του πολέμου είναι η σχέση ανάμεσα στους Ρώσους ολιγάρχες, απόλυτα ενσωματωμένους στην παγκόσμια οικονομία, και το καθεστώς Πούτιν. Πολλοί από αυτούς αποτελούν πόνια στα χέρια του Ρώσου προέδρου. Μέσω αυτών διαχειρίζεται νευραλγικά κέντρα της ρωσικής οικονομίας, βιομηχανίας καθώς και το μνησιακό κατεστημένο της παραπληροφόρησης. Όσοι απηφούν τη θέληση του ισχυρού άνδρα διακινδυνεύουν πολύ περισσότερα από τη θέση τους. Υπάρχουν όμως και πολλοί των οποίων η θέση είναι κάπως διαφορετική. Στις αρχές Αυγούστου, το ανεξάρτητο ρωσικό δημοσιογραφικό δίκτυο Proekt δημοσίευσε έναν «οδηγό για τους Ρώσους ολιγάρχες σε καιρό πολέμου». Με βάση

τη λίστα του περιοδικού Forbes με τους διακόσιους Ρώσους δισεκατομμυριούχους το 2021, το Proekt υποστηρίζει ότι ογδόντα ένας από αυτούς στηρίζουν ουσιαστικά και άμεσα το ρωσικό στρατιωτικό-βιομηχανικό σύμπλεγμα, τον στρατό και την Εθνοφρουρά. Ενώ όλοι έχουν υποστεί δυτικές κυρώσεις, μόνο δεκατέσσερις βρίσκονται στο στόχαστρο όλων των συμμάχων της Ουκρανίας. Για παράδειγμα, ο μεταλλευτικός όμιλος Evraz που ανήκει στον Roman Abramovitch, πρώην ιδιοκτήτη της ποδοσφαιρικής ομάδας Chelsea, προμηθεύει πρώτες ύλες σε εργοστάσια δεξαμενών και χημικά που χρησιμοποιούνται για την κατασκευή εκρηκτικών και πυραύλων. Μετά τη ρωσική εισβολή, ο ολιγάρχης, ο οποίος προσφέρθηκε εθελοντικά να ηγηθεί των ειρηνευτικών συνομιλιών μεταξύ της Ουκρανίας και της Ρωσίας, διαμένει στο Λονδίνο.

Οι ολιγάρχες αυτοί φαίνεται να απολαμβάνουν έναν ιδιαίτερο καθεστώς τόσο από τον Πούτιν και το ρωσικό κατεστημένο όσο και από τη Δύση και το δικό της κατε-

στημένο. Και αυτό ακριβώς είναι το σημείο το οποίο χρήζει ανάλυσης και κατανόησης, με ποιον τρόπο δηλαδή οι παγκοσμιοποιημένες ανάγκες των εθνικών και ευρωπαϊκών μας οικονομιών χρηματοδοτούν τον ίδιο τους τον εχθρό. Κάποιοι όντως πίστευαν, κατά τους πρώτους μήνες του πολέμου, ότι, εφόσον απέτυχε ο ρωσικός πόλεμος στρατηγική και εφόσον η Δύση στρατεύτηκε άμεσα και αποφασιστικά στο πλευρό των μαχόμενων Ουκρανών, η Ρωσία γρήγορα θα ενέδιδε εξαιτίας της μεγάλης καταστροφής της οικονομίας της. Κάποιοι ακόμη επιχειρηματολογούν με βάση το ίδιο επιχείρημα, μόνο που τώρα προσπαθούν να εντοπίσουν πιθανούς χρηματοδότες, την Ινδία, την Κίνα και άλλες χώρες τις οποίες ο Πούτιν έδθεν προμηθεύει με φτηνό πετρέλαιο και αέριο. Η αλήθεια όμως είναι ακόμη πιο δυσάρεστα για τους Ευρωπαίους και τη Δύση. Η αγριότητα του ουκρανικού πολέμου έχει τον ίδιο χρηματοδότη και προμηθευτή με εκείνον που προσφέρει τις ήμερες μέρες του καλοκαιρινού Αυγούστου στα ελληνικά νησιά και

τη γαλλική Ριβιέρα: το πλέγμα της παγκοσμιοποίησης. Οι διεθνείς αγορές προμηθεύουν τόσο τη Δύση όσο και τη Ρωσία, την Κίνα και την Ινδία. Οι διεθνείς χρηματαγορές καθιστούν αδύναμα όλα τα πιθανά μέτρα εναντίον του ρωσικού χρήματος, οι ίδιες που άλλωστε το έχουν ανάγκη για την εύρυθμη λειτουργία τους. Το βήμα όμως που κάνουν ορισμένοι, πέραν από το να διαπιστώνουν τις διασυνδέσεις όλων των συνιστωσών της παγκόσμιας χρηματοοικονομίας, μαζί και των σκοτεινών εσόδων και χρήσεων του διακινούμενου χρήματος, είναι μετέωρο. Όσοι δηλαδή προσπαθούν να δουν πίσω από το γεγονός ότι η Δύση και ο «καπιταλισμός» είναι οι πραγματικοί ένοχοι για την έναρξη και τη συνέχιση του πολέμου, ότι δηλαδή αυτοί επωφελούνται και κερδίζουν δισεκατομμύρια βάζοντας άλλους να σφάζονται κάνουν λάθος. Οι συνθήκες επιτρέπουν ή δεν επιτρέπουν συγκεκριμένες πρακτικές, δεν υπαγορεύουν θελήσεις. Ως γεγονός, ως ανθρώπινο περιβάλλον, η παγκοσμιοποίηση είναι

αδιάφορη στα σχέδια των Δυτικών και των Ρώσων. Είναι σαν την πέτρα στην παλαιολιθική εποχή. Αυτό όμως το οποίο αξίζει να διερευνηθεί είναι το πώς η Δύση θα χρησιμοποιήσει με καλύτερο τρόπο απ’ ό,τι οι εχθροί της αυτό που προσφέρει η παγκοσμιοποίηση. Σε σχέση πάντως με τον νέο Μεγάλο Πόλεμο, τα άμεσα συμπεράσματα είναι τουλάχιστον δύο. Πρώτον, η Ρωσία δεν θα συνθηκολογήσει ως μια άλλη Γερμανία του 1918, επειδή μια νέα παγκόσμια βιομηχανική δύναμη μπήκε στον πόλεμο. Το χρώμα δεν είναι πρόβλημα για τη Ρωσία όπως και το πετρέλαιο και το αέριο δεν είναι προβλήματα για τη Δύση. Οι «αγορές» προσφέρουν και τα δύο πλουσιοπάροχα σε όσους τα χρειάζονται. Και δεύτερον, ο πόλεμος επιτείνεται και παρατείνεται επειδή λαμβάνει χώρα σε περιβάλλον παγκοσμιοποίησης, όχι επειδή το παγκόσμιο οικονομικό σύστημα τον χρειάζεται.

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Της ΤΑΣΟΥΛΑΣ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ

Είστε στην παραλία. Ηχος sms. Ο λογαριασμός σταθερού τηλεφώνου εκδόθηκε. Το σκέφτεστε λίγο, ίσως ασυνείδητα προσπαθείτε να αντισταθείτε στην παρόρμηση της στιγμής αλλά τελικά υποκύπτετε: μολονότι χρονικό περιθώριο υπάρχει, μπαίνετε στο e-banking σας και πληρώνετε. Αφήνετε το κινητό ή το τάμπλετ στην άκρη, πίνετε μια γουλιά καφέ, ατενίζετε τη θάλασσα, αλλά κάτι «σας τρώει». Σε μερικά λεπτά βλέπετε τα emails σας. Απαντάτε σε ένα-δυο επείγοντα. Θυμάστε αίφνης την απάντηση που δεν προλάβετε να στείλετε σε κάποιον συνεργάτη σας· μετά, κι άλλες εκκρεμότητες που δεν διευθετήθηκαν. Αγχώνετε. Όλο τον χρόνο περιμένετε τις μέρες των διακοπών, όμως νιώθετε να ασφυκτιάτε. Είναι αδύνατον να χαλαρώσετε. Μπορεί και να το έχετε ήδη μετανιώσει που φύγατε. «Καλύτερα είμαι στο σπίτι», δεν αποκλείεται να σκέφτεστε. Δεν είστε οι μόνοι.

«Δικαίωμα»

«Ω τεμπελιά, μπτέρα των τεχνών και των ευγενών αρετών, γίνε το βάλαμο για τις ανθρώπινες αγωνίες!» έγραφε ο Πολ Λαφάργκ στο θρυλικό «Δικαίωμα στην τε-

Μήπως είμαστε πια ανίκανοι για τεμπελιά;

Τρεις ψυχολόγοι εξηγούν την αδυναμία για χαλάρωση και το άγχος που προκαλεί σε πολλούς η «απραξία» του καλοκαιριού

μπελιά», που εκδόθηκε το 1880 και προκάλεσε τουλάχιστον αμνηχανία στους κύκλους των Ευρωπαίων σοσιαλιστών, μιας και ο συγγραφέας, γαμπρός του Καρλ Μαρξ, πήγαινε κόντρα στο δεσπόζον σύνθημα των εργατικών αγώνων εκείνης της εποχής, το «Δουλειά για όλους». Ο Λαφάργκ περιέγραφε το όραμά του για μια κοινωνία στην οποία οι μηχανές «ακούραστες, με μια θαυμαστή, ανεξάντλητη γονιμότητα, θα ολοκληρώνουν μόνες τους, υπάκουα, την ιερή τους δουλειά». Σκεφτείτε την απογοήτευσή του αν έβλεπε πως οι άνθρωποι «καταδιώκονται» από τις μηχανές ακόμη και τις στιγμές της χαλάρωσής τους.

«Στις διακοπές δεν είμαστε πια μόνοι μας. Παίρνουμε μαζί μας τα έξυπνα τηλέφωνα και τα λάπτοπ.

Λαμβάνουμε συνεχώς τηλεφωνήματα, sms και emails. Συνεπώς, εν τοις πράγμασι, η εργασία μας συνεχίζεται – έστω και όχι με την ίδια ένταση ή στο σύνθηδες εργασιακό περιβάλλον. Η εργασιακή ανάπαυλα έχει ουσιαστικά μετατραπεί σε ήπια εξ αποστάσεως εργασία, με αποτέλεσμα οι διακοπές της ψηφιακής εποχής να μην

Οι ρυθμοί της ζωής είναι τόσο γρήγοροι και η καθημερινότητα τόσο φορτισμένη, που είναι δύσκολο να ξεφύγουμε από το άγχος ακόμη και στις διακοπές.

είναι πραγματικές διακοπές», λέει στην «Κ» ο Σπύρος Βλαχόπουλος, καθηγητής στη Νομική Σχολή του ΕΚΠΑ. «Γι' αυτό αναπολώ τις διακοπές των παιδικών και εφηβικών μας χρόνων. Τότε που δεν διαθέταμε κινητά και υπολογιστές, παρά μόνο ένα σταθερό τηλέφωνο στο σπίτι ή στο καφενείο του χωριού. Κι όμως, είχαμε τη δυνατότητα να επικοινωνούμε με τα αγαπημένα μας πρόσωπα που ήταν μακριά και ταυτόχρονα απολαμβάναμε τις μέρες των διακοπών – με λιγότερες υλικές ανέσεις, αλλά με περισσότερο και ποιοτικότερο ελεύθερο χρόνο».

Είναι μια ικανότητα, τελικά, να μπορείς να ξεκουράζεσαι, να χαλαρώνεις, να αφήνεσαι σε μια αναζωογονητική παθητικότητα, ακόμη και στην τεμπελιά. Δεν είναι

λίγοι όσοι, εθισμένοι στο στρες, την έχουν χάσει. Επινοούν διάφορα καθήκοντα ακόμη και τις μέρες των διακοπών, για να μην αφεθούν σε μια κατάσταση που κάθε άλλο παρά οικεία τους είναι.

Η «υγιής τεμπελιά»

Ο Μιχάλης Κοσμόπουλος, καθηγητής Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο Μισούρι του Σεντ Λιούις των ΗΠΑ και μέλος της Ακαδημίας Αθηνών, συμφωνεί: «Οι ρυθμοί της ζωής μας είναι τόσο γρήγοροι και η καθημερινότητά μας τόσο φορτισμένη, που αναπόφευκτα επηρεάζονται και οι περίοδοι ξεκούρασής μας. Οχι ίσως γιατί έχουμε ξεμάθει να μην κάνουμε τίποτα, αλλά γιατί είναι δύσκολο να ξεφύγουμε από το άγχος – οι διακοπές δεν αποτελούν εξαίρεση. Η «υγιής τεμπελιά» δεν είναι τόσο σωματική, όσο πνευματική και ψυχική, και έχω την εντύπωση πως ακόμη κι αν επιβάλουμε στο σώμα μας να μην κάνει τίποτα, είναι δύσκολο να χαλαρώσει και να αναπαυτεί το μυαλό μας».

Τρεις ειδικοί της ψυχικής υγείας εξηγούν στην «Κ» τι ακριβώς συμβαίνει και οι διακοπές όχι μόνο δεν μας ξεκουράζουν, αλλά πολλές φορές μας προκαλούν άγχος, εκνευρισμό, ακόμη και φόβο ή θυμό.

Διακοπές δίπλα στη θάλασσα, χωρίς κινητά και τάμπλετ, δίχως emails και μηνύματα. Οι ειδικοί επισημαίνουν πως αν το γραφείο μάς ακολουθεί στην παραλία, δεν μπορούμε να μιλάμε για διακοπές.

Αννα Κανδαράκη, ψυχολόγος - ψυχοθεραπεύτρια

Θάλεια Πορτοκάλογλου, ψυχολόγος - ψυχοθεραπεύτρια

Σάββας Σαββόπουλος, ψυχίατρος - ψυχαναλύτης

Οταν το ξέφωτο σκοτεινιάζει

Η φύση μάς καλεί να θυμηθούμε

Η παιδείωση των διακοπών

Ενα από τα πιο συχνά συμπτώματα που μπορεί να μαρτυρά ψυχικό πόνο είναι η διαταραχή στον ύπνο. Την στιγμή που πάμε να χαλαρώσουμε, μόλις κλείνουμε τα βλέφαρα, εμφανίζονται μπροστά μας όλες οι αγωνίες μας. Μια βασανιστική περιπλάνηση ξεκινά. Το μυαλό αρχίζει να τρέχει στο χτες, το σήμερα και το αύριο, μετανιώνοντας για λάθη που έγιναν, τρέμοντας για καταστροφές που μπορεί να έρθουν. Μαζί του σε αυτό το... τρεχαλητό παρασέρνει και την ψυχή μας, μην αφήνοντας το σώμα μας να ξεκουραστεί. Αντίστοιχα στις διακοπές, μόλις βγούμε από το ζεστό κουκούλι της πειστικής αλλά γνώριμης καθημερινότητας, αποκαλύπτονται όλα όσα μπορεί να κουβαλάμε μέσα μας και δεν το ξέρουμε.

Τόσο η κλινική πράξη όσο και η βιβλιογραφία επιβεβαιώνουν ότι και ο Δεκέμβριος, μήνας εορτών, και ο Αύγουστος, μήνας διακοπών, είναι περίοδοι κατά τις οποίες τα αιτήματα για βοήθεια στην ψυχική υγεία αυξάνονται ακριβώς γι' αυτό: Σταματάμε το τρέξιμο και συνειδητοποιούμε ότι μονάχα αυτό έχουμε μάθει, να τρέχουμε. Κι αν δεν έχουμε κάτι να κυνηγάμε, δεν ξέρουμε τι να κάνουμε. Είναι αδύνατη η διαχείριση της αβεβαιότητας. Μας είναι δυσβάσταχτο να μη λειτουρ-

γούμε με πρόγραμμα, να μην έχουμε τον έλεγχο σε καθετί. Εκπαιδευμένοι από μικροί μόνο στο χρέος και στον στόχο, δεν έχουμε διδαχθεί την αξία της χαράς και της πολυτιμης, αναντικατάστατης στιγμής που φεύγει. Δεν γνωρίζουμε πόσο σημαντικό είναι να δίνουμε χρόνο στις σχέσεις μας και στον εαυτό μας.

Η ξεγνοιασιά είναι εφόδιο που κυρίως αποκτάς στα ανέμελα καλοκαίρια που πέρασες, τότε που μοναδική σου αγωνία ήταν –ή τουλάχιστον θα έπρεπε να είναι– πόσα παγωτά θα φας και αν θα πας και για απογευματινό μπάνιο. Αν το καλοκαίρι σου ήταν «μπουκωμένο» με διαβάσματα, ενήλικες αγωνίες και γονεϊκά άγχη που δεν αναλογούν στην παιδική αναπτυξιακή φάση, τότε το ζήτημα της (υποτιθέμενης) ξεκούρασης παίρνει άλλες διαστάσεις: αντί για πλιόλουστο ξέφωτο μοιάζει με δύσβατο μονοπάτι το οποίο δεν ξέρεις πώς να διαβείς...

Αλλά και πάλι, ποτέ δεν είναι αργά να μάθεις να αντέχεις την αβεβαιότητα, ν' αρχίσεις να απολαμβάνεις αυτό που είσαι, να εκπαιδευτείς να χαλαρώνεις χωρίς να σε πνίγουν οι ενοχές της απόλαυσης και χωρίς να φοβάσαι τη συμφορά που θα έρθει ως τιμωρία στην ύβρι που διαπράττεις.

Οι διακοπές, παρότι συνδυασμένες με την εικόνα μιας μεγάλης «εξόδου», είναι μάλλον περισσότερο ένα κάλεσμα προς τα «μέσα». Πολύ συχνά, στο πλαίσιο της ψυχοθεραπείας, αναδύεται μια αναστάτωση, μια αίσθηση δυσφορίας και άγχους όσο πλησιάζουν οι περίοδοι διακοπών. Το να έχει κανείς πιο πολύ χρόνο με τις σκέψεις του, με το σώμα του και με τις σχέσεις του με τους άλλους, πράγματι δεν είναι εύκολο. Πόσο μάλλον όταν όλα αυτά συχνά συνοδεύονται από την οζύμωρη προσδοκία πως οι διακοπές είναι η στιγμή που κανείς «πρέπει», έχει χρέος να χαλαρώσει και να περάσει καλά.

Αυτή η καταναγκαστική φαντασίωση φαίνεται να παίρνει μεγαλύτερες διαστάσεις όσο η εργασία καταλαμβάνει ολοένα και περισσότερο χρόνο, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης γίνονται παραμορφωτικοί καθρέφτες του ανθρώπινου ψυχισμού και, παράλληλα, το γνωστό «burnout» εξαπλώνεται σαν πανδημία. Οι διακοπές καταλήγουν αναπαράσταση μιας πολυπόθητης όασης, ενός νοητού καταφυγίου στο οποίο εγκλωβίζονται οι επιθυμίες, η δυνατότητα απόλαυσης και η αίσθηση ελευθερίας. Στην πραγματικότητα, ωστόσο, όταν έρχεται αυτή η πολυαναμενόμενη ώρα, εξαντλημένοι από την καθημερινότητα, οι περισσότεροι παραδίνονται πλέον σε όσα

αντιστέκονταν όλο το προηγούμενο διάστημα προκειμένου να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις μιας εξουθενωτικής και συχνά ματαιωτικής καθημερινότητας. Σώμα και ψυχή έχουν το ελεύθερο, επιτέλους, να καταρρεύσουν, να χάσουν το σθένος τους και τελικά να συνδεθούν με μια αλήθεια που έμενε στο περιθώριο όσο η υπερένταση πρωταγωνιστούσε.

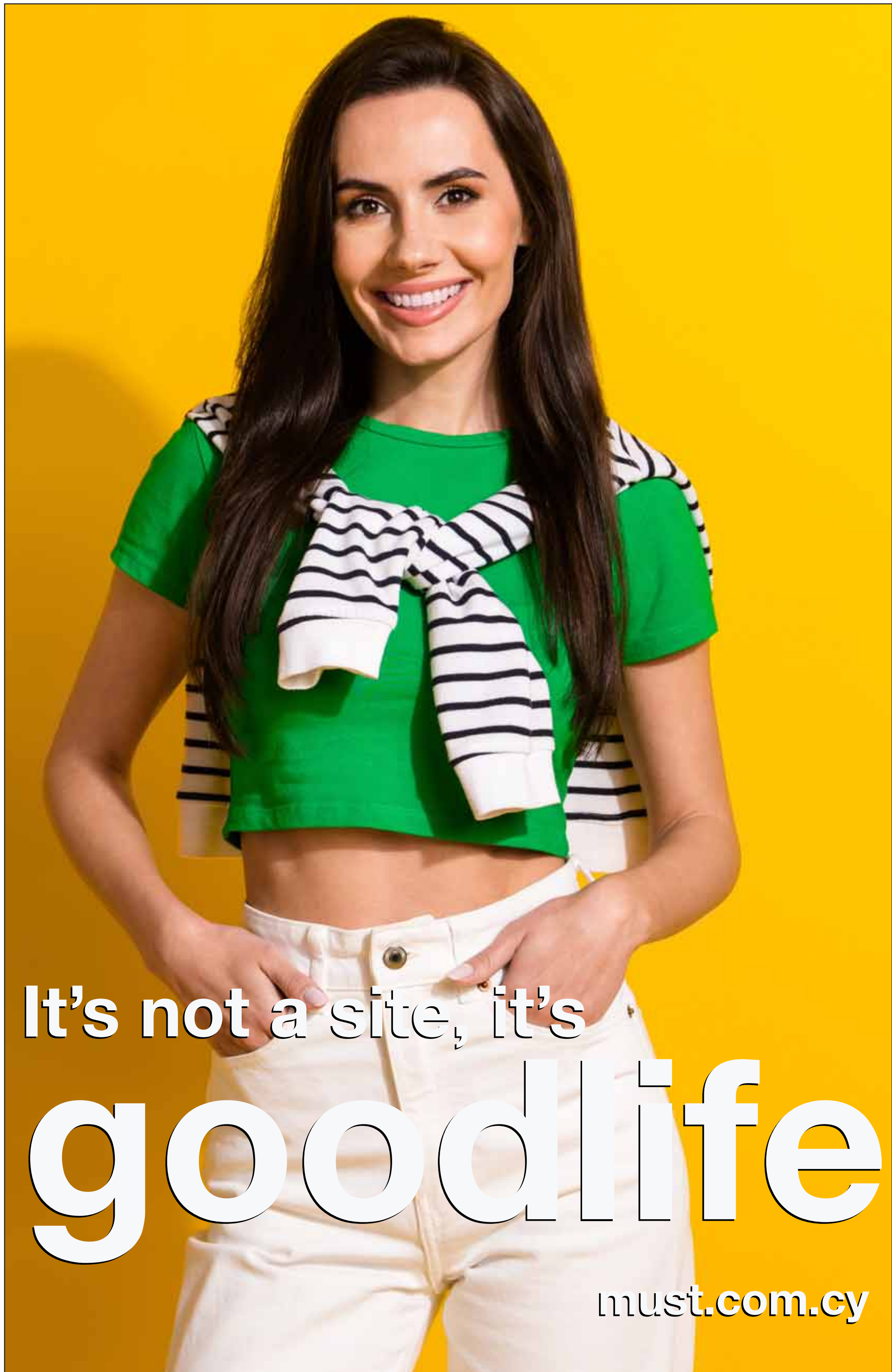
Οι διακοπές είναι μια πρόκληση να εγκαταλείψει εν μέρι κανείς την ενεργητική του στάση απέναντι στα πράγματα και να αφεθεί θαρραλέα όχι στην αδράνεια, αλλά στην παθητική ικανότητα του να δέχεται και να εμπεριέχει αυτά που τον κυριεύουν εσωτερικά και εκείνα που τον περιβάλλουν. Η ανάγκη να είναι κανείς εξίσου ενεργητικός και (κουρασμένος τελικά) κατά τη διάρκεια των διακοπών, πιθανόν να είναι προσπάθεια αντίστασης απέναντι σε ό,τι μπορεί να αναδυθεί μέσα από μια τέτοια ψυχική μετακίνηση. Μόνο και μόνο η επαφή με τη φύση μάς προσκαλεί να αισθανθούμε τόσο το φως όσο και το σκοτάδι, τόσο τη δημιουργία όσο και την απώλεια. Ενώ εμείς πάμε στη φύση για να ξεχάσουμε και να ξεκατοούμε, εκείνη μας καλεί να θυμηθούμε. Η ικανότητά μας να ξεκουραστούμε ίσως, τελικά, να έγκειται στη δυνατότητα μας να συναντάμε και να χωράμε μέσα μας όσα παλεύουμε μάταια να ξεχάσουμε.

Πολλοί από εμάς μοιάζει να κατευθύνονται από έναν αυτόματο πιλότο. Δεν γνωρίζουν ποιος ρόλος τους ανατέθηκε, παρά μόνο τον στόχο, τι πρέπει να γίνει. Οι διακοπές προσφέρουν την ευκαιρία να συνειδητοποιήσει κανείς αυτά που νιώθει, να συνυπάρξει ουσιαστικά με τους κοντινούς του ανθρώπους, να ανακαλέσει την ιστορία του, να σκεφτεί το παρόν του, να ονειρευτεί το μέλλον του και, κυρίως, να ζησει με τον εαυτό του, να τον γνωρίσει καλύτερα – ακόμη και το απρόσιτο, πληγωμένο, πτηνμένο κομμάτι του. Ωστόσο, όποιος έχει τραυματιστεί θέλει να ξεχάσει. Όταν το επιτύχει και βρει κάποια ισορροπία, θα τη διαφυλάξει ως κόρην οφθαλμού. Σε ορισμένες περιπτώσεις, λοιπόν, φοβάται τις διακοπές γιατί δεν θέλει να εγκαταλείψει τη ζώνη ασφαλείας του.

Δεν είναι λίγοι όσοι αποφεύγουν τις διακοπές γιατί η καθημερινότητα με τους γρήγορους ρυθμούς της έχει κάτι καθυσταστικό. Και να φύγουν, θα επιδιώξουν, όπου βρεθούν, να μη μείνουν ήσυχoi, να «τρέχουν» όπως στην πόλη. Σε διαφορετική περίπτωση θα χάσουν αυτό το σύστημα αναφοράς που τους δίνει την αίσθηση της κοινωνικής τους ταυτότητας, της υπαρχής τους. Για να καταφέρει κανείς να φύγει από το οικείο περιβάλλον του χωρίς άγχος, θα πρέπει να είναι καλά οριοθετημέ-

νος σε σχέση με την εσωτερική και εξωτερική πραγματικότητα· να διαθέτει αίσθηση εσωτερικής ασφάλειας και συνέχειας, η οποία θα του δίνει τη βεβαιότητα ότι θα παραμείνει ίδιος ακόμη κι αν η εξωτερική πραγματικότητα αλλάξει εντελώς.

Αυτή η αίσθηση ασφάλειας απουσιάζει αν υπήρξαν τραυματισμοί ή ήταν ανεπαρκής η παρουσία και η πλαisiώσή του ως μικρού παιδιού από τους γονείς του, ήδη από τους πρώτους μήνες της ζωής του. Τα παιδιά, επομένως, πρέπει να τα πλαισιώνουμε επαρκώς, να τους εξηγούμε τις αλλαγές που ίσως δεν καταλαβαίνουν, ώστε να μην αποσταθεροποιηθούν. Να τους μιλάμε για όσα συμβαίνουν, ευχάριστα ή δυσάρεστα, να ονομάζουμε τα συναισθήματά τους, τους ανθρώπους, τα μέρη ή τα αντικείμενα με τα οποία σχετίζονται και να δίνουμε νόημα στις αλληλεπιδράσεις τους με τους άλλους. Για να νιώσουν ασφάλεια χρειάζεται να έχουν εμπιστοσύνη στους γονείς τους, ότι δεν θα τους πουν ποτέ ψέματα. Γονείς που προβάλλουν (έστω και ασυνείδητα) τα δικά τους προβλήματα στα παιδιά τους, τους βάζουν εμπόδια στο να αυτονομηθούν. Αυτά τα παιδιά, όταν γίνουν ενήλικοι, θα έχουν δυσκολίες να χαλαρώσουν και να είναι ανέμελοι. Δεν θα μπορούν να απολαύσουν (ούτε) τις διακοπές τους...

It's not a site, it's
goodlife

must.com.cy

Τρία διόδια στον δρόμο για τη Χάγη

Οι όροι της Αθήνας και το χρονοδιάγραμμα της διαπραγμάτευσης

Του **Κ.Π. ΠΑΠΑΔΙΟΧΟΥ**

Με την πολιτική ζωή να επιστρέφει από αύριο σταδιακά στους κανονικούς ρυθμούς της, στο προσκήνιο θα επανέλθουν τα ζητήματα της εγκώριας επικαιρότητας αλλά και το μεγάλο «στοίχημα» των ελληνοτουρκικών σχέσεων, όπως διαμορφώθηκε μετά τη συνάντηση Μπτσοτάκν - Ερντογάν στο Βίλνιους και την απόφαση να διερευνηθεί η δυνατότητα παραπομπής της μείζονος διαφοράς με την Αγκυρα, δηλαδή της οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ, στη Χάγη.

Με δεδομένο ότι περί τα μέσα Σεπτεμβρίου θα συναντηθούν στο περιθώριο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη ο πρωθυπουργός και ο Τούρκος πρόεδρος, ενώ θα προηγηθούν οι συναντήσεις των υπουργών Εξωτερικών των δύο χωρών Γ. Γεραπετρίτη και Χ. Φιντάν, στην ατζέντα Αθήνας και Αγκυρας εκ των πραγμάτων θα κυριαρχήσουν τα τρία μεγάλα «ορόσημα» από τα οποία θα κριθεί εάν το Βίλνιους θα αποτελέσει ένα σημείο-τομή στις διμερείς σχέσεις ή ακόμη μία χαμένη ευκαιρία για την επίλυση των υφιστάμενων διαφορών. Συγκεκριμένα, σε αντίθεση με ό,τι συνέβαινε στο παρελθόν κατά τις διερηνυτικές επαφές, στο τραπέζι των συζητήσεων θα μπει ο «πυρήνας» του ζητήματος και συγκεκριμένα:

— Η ατζέντα με την οποία οι δύο χώρες θα ήταν δυνατόν να προσέλθουν στη Χάγη.

— Οι παραδοχές επί των οποίων θα διαμορφωθεί το απαιτούμενο συνυποσχετικό της προσφυγής.

— Το χρονοδιάγραμμα εντός του οποίου οι συζητήσεις με επίκεντρο τη Χάγη θα πρέπει να ολοκληρωθούν είτε με θετική είτε με αρνητική έκβαση.

Το «πακέτο» των τριών αλληλένδετων ανωτέρω θεμάτων, που συνιστούν τον επονομαζόμενο «πολιτικό διάλογο» μεταξύ των δύο χωρών, θα διαχειριστούν αποκλειστικά οι κ. Γεραπετρίτης και Φιντάν, συνεπικουρούμενοι σε τεχνικά, αλλά όχι μόνο, ζητήματα από την υφυπουργό Εξωτερικών Αλεξάνδρα Παπαδοπούλου και τον Τούρκο ομόλογό της.

Η Αθήνα, όπως λέγεται, θα προσέλθει σε συζητήσεις στα τρία ανωτέρω θέματα ανοικτή στον διάλογο, αλλά και με συγκεκριμένες «κόκκινες γραμμές», όπως έχει ήδη διαμνησθεί προς την άλλη πλευρά του Αιγαίου. Ειδικότερα, ως προς την ατζέντα είναι σαφές πως στη Χάγη είναι δυνατόν να παραπεμφθεί μόνο το ζήτημα της οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ και όχι άλλα θέματα που κατά καιρούς εγείρει η Αγκυρα. Υπενθυμίζεται, εξάλλου, ότι στο πλαίσιο των πολλών γύρων διερηνυτικών επαφών κατά το παρελθόν, Αθήνα και Αγκυρα είχαν συζητήσει εκτενώς για τα χωρικά ύδατα που «συμπαράσφουρουν» και το θέμα του εναέριου χώρου, ενώ εκτιμάται πως σε ένα σκηνικό συνολικής διευθέτησης των ελληνοτουρκικών διαφορών θα μπορούσαν να γίνουν κινήσεις που θα ικανοποιούσαν έστω μερικώς τις δύο πλευρές σε ζητήματα όπως η μπουσουλμανική μειονότητα στη Θράκη ή το Οικουμενικό Πατριαρχείο.

Ο Έλληνας υπουργός Εξωτερικών, Γιώργος Γεραπετρίτης, και ο Τούρκος ομόλογός του, Χακάν Φιντάν, θα διαχειριστούν τον «πολιτικό διάλογο» σχετικά με την προσφυγή στη Χάγη. Η Αθήνα έχει διαμνησεί στην Αγκυρα ότι υπάρχουν σαφείς «κόκκινες γραμμές», ειδικά σε ό,τι αφορά την ατζέντα.

Ως προς την ατζέντα είναι σαφές πως στο Διεθνές Δικαστήριο είναι δυνατόν να παραπεμφθεί μόνο το ζήτημα της οριοθέτησης υφαλοκρηπίδας και ΑΟΖ και όχι άλλα θέματα που κατά καιρούς εγείρει η Αγκυρα.

Ως προς τις παραδοχές της προσφυγής θα πρέπει να υπάρξει συμφωνία όχι μόνο ως προς τη δικαιοδοσία της Χάγης και το περιεχόμενο του συνυποσχετικού —καθώς η Αθήνα αυτονοήτως δεν πρόκειται να δεχθεί συζήτηση για θέματα κυριαρχίας ή αποστρατιωτικοποίησης των νησιών—, αλλά και ως προς το πώς το Δικαστήριο θα δικάσει, εάν δηλαδή αυτό θα γίνει με βάση το Δίκαιο της Θάλασσας. Παρότι η απόσταση που θεωρητικά χωρίζει Αθήνα και Αγκυρα στο συγκεκριμένο πεδίο φαίνεται χαώδης,

ίσως αποδειχθεί μικρότερη στην πράξη: Όπως λέγεται, οι βασικές πρόνοιες για το Δίκαιο της Θάλασσας αποτελούν σήμερα και εθιμικό δίκαιο, άρα υπό τη συγκεκριμένη οπτική γωνία «δεσμεύουν» ήδη την Τουρκία.

Το τρίτο ζήτημα που θα απασχολήσει τις δύο πλευρές είναι το χρονοδιάγραμμα των συζητήσεων. Τόσο στην Αθήνα όσο και στην Αγκυρα κυριαρχεί η εκτίμηση ότι θα πρέπει να αξιοποιηθεί το υφιστάμενο μομέντουμ, όπου τόσο ο κ. Μπτσοτάκνς όσο και ο κ. Ερντογάν έχουν νωπή και ισχυρή εντολή μετά τις νίκες τους στις πρόσφατες εκλογικές αναμετρήσεις στις δύο χώρες. Ειδικότερα εκτιμάται πως, είτε θετικά είτε αρνητικά, η «υπόθεση Χάγη» θα πρέπει να έχει «κλείσει» μέχρι τις αρχές του 2024. Εξάλλου, οι κ. Μπτσοτάκνς και Ερντογάν δεν θα συναντηθούν μόνο στη Νέα Υόρκη τον επόμενο μήνα, αλλά και προς το τέλος του έτους στο πλαίσιο του Ανώτατου Συμβουλίου Συνεργασίας Ελλάδας και Τουρκίας που θα πραγματοποιηθεί στη Θεσσαλο-

νίκη. Η όλη διαδικασία θα δρομολογηθεί άμεσα, καθώς εντός του Αυγούστου ή την πρώτη εβδομάδα του Σεπτεμβρίου θα πραγματοποιηθεί το τετ α τετ Γεραπετρίτη - Φιντάν.

Στην Αθήνα η δυσκολία του εγχειρήματος να αποδεχθεί η Αγκυρα το ανωτέρω πλαίσιο είναι πλήρως αντιληπτή. Στον αντίποδα, όμως, θεωρείται πως υπάρχει ένα «παράθυρο ευκαιρίας», υπό την έννοια ότι ο Τ. Ερντογάν μπορεί να αποκομίσει κέρδη από τη συνολική διευθέτηση των διμερών διαφορών. Πέρα από το ότι ανοίγει ο δρόμος για την αξιοποίηση σημαντικών φυσικών πόρων που σε μερικές δεκαετίες δεν θα έχουν πλέον ουσιαστική σημασία —και τούτο ισχύει και για την Ελλάδα—, η Αγκυρα μπορεί να κερδίσει: — Ένα νέο πλαίσιο συνεργασίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της αναθεώρησης της συμφωνίας τελωνειακής ένωσης που φαίνεται πως ενδιαφέρει και πάλι τον Τούρκο πρόεδρο. — Την οριστική αλλαγή σελίδας στις δύσκολες τα τελευταία χρόνια σχέσεις με την Ουάσινγκτον.

— Ένα συνολικά καλύτερο τοπίο για την τουρκική οικονομία που συνεχίζει να τελεί υπό δοκιμασία, παρά τις συνεχείς «ενέσεις» στήριξης από τις χώρες του Κόλπου.

Το δέλεαρ

Ολα τα παραπάνω ενδεχομένως συνθέτουν ένα δέλεαρτικό πακέτο για τον κ. Ερντογάν, που δεδομένα ενδιαφέρεται και για την «παρακαταθήκη» του, καθώς με την τρέχουσα θητεία του θα ολοκληρώσει, πιθανότατα, την παρουσία του στην τουρκική πολιτική σκηνή.

Αντίστοιχα, για την Αθήνα θα αποτελεί κρίσιμο γεγονός η μετάβαση σε μια περίοδο σταθερά «ήρεμων νερών» στο Αιγαίο. Παράλληλα, η οριστικοποίηση των χωρικών υδάτων στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο, σε συνδυασμό με την ανάλογη προσαρμογή του εναέριου χώρου, ακυρώνει στην πράξη το τουρκικό casus belli. Τέλος, η χώρα θα αποκτήσει κυριαρχία σε περιοχές όπου θεωρητικά έχει κυριαρχικά δικαιώματα, τα οποία όμως δεν ασκεί.

Επιτελική «παρτιτούρα» για τέσσερις φωνές

Πώς διαμορφώνεται η ρουτίνα του Μαξίμου με την προσθήκη δύο νέων υπουργών Επικρατείας

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Ο Κυριάκος Μπτσοτάκνς συννηθίζει κάθε πρωί, στον λεγόμενο «πρωινό καφέ» του Μαξίμου, να κάνει μια σύντομη τοποθέτηση και μετά να δίνει τον λόγο στους συμμετέχοντες, ακούγοντας την άποψή τους για την ατζέντα της ημέρας και τη διαμόρφωση της πολιτικής που θα ακολουθηθεί. Η σύνθεση μοιάζει πολύ με εκείνη της προηγούμενης κυβέρνησης. Υπάρχουν όμως καιρικές αλλαγές σε κομβικές θέσεις των υπουργών Επικρατείας, οι οποίες έχουν αλλάξει σημαντικά και τη χημεία του κυβερνητικού επιτελείου.

Τα γαλλικό κλειδί

Η πιο κρίσιμη, νέα είσοδος είναι αυτή του Σταύρου Παπασταύρου. Ο δικηγόρος, δύο μήνες μετά την ανάληψη των καθηκόντων του, αποτελεί ένα «γαλλικό κλειδί» στο νέο σχήμα, με μια πολύ ευρεία γκάμα αρμοδιοτήτων, μεγαλύτερου του τύπου προκατόχου του, Γιώργου Γεραπετρίτη. Ο σημερινός υπουργός Εξωτερικών είχε κατά κύριο λόγο να ασχοληθεί με το νομοθετικό έργο και όποτε ξέφευγε από αυτό θεωρείτο «εκ παραδρομής». Η περίπτωση του Σταύρου Παπασταύρου είναι διαφορετική. Ο υπουργός Επικρατείας έχει επιωμιστεί το μέρος του νομοθετικού έργου, αλλά έχει πολύ πιο ενεργό συμμετοχή και στο στρατηγικό σκέλος, εκφράζοντας πολύ συγκεκριμένες απόψεις για το στίγμα της κυβερ-

νησης. Μια άλλη βασική διαφορά σε σχέση με τον κ. Γεραπετρίτη είναι πως ο Παπασταύρου, ως γεννημα θρέμμα της παράταξης, έχει άποψη και για τα κομματικά. «Ξέρει πρόσωπα και καταστάσεις που ήταν άγνωστες στον Γιώργο», λέει στην «Κ» στέλεχος του Μαξίμου, εξηγώντας τον ευρύ ρόλο του κ. Παπασταύρου που έχει μάτια και στην Πειραιώς. Λόγω έχει ο Στ. Παπασταύρου και στα εξωτερικά, καθώς ήδη από τα νεανικά του χρόνια διετέλεσε γενικός γραμματέας Διεθνών Σχέσεων της ΟΝΝΕΔ, μετά πρόεδρος Νεολαίας (1997-2001) του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος και επί Κώστα Καραμανλή (2004-2009) ήταν γραμματέας Διεθνών Σχέσεων της Ν.Δ. «Σε θέματα όπως αυτό που έχει προκύψει με τον Φρέντι Μπελέρν, ο Σταύρος καλείται να καταθέσει την άποψή του και να συνεισφέρει στη διαχείριση», λέει η ίδια πηγή.

Το πνεύμα αντιλογίας

Η προσθήκη του Μάκη Βορίδη στην ομάδα του Μαξίμου αποτέλεσε για πολλούς έκπληξη. Για όσους ξέρουν τον Μπτσοτάκν, όμως, όχι. Ο πρώην υπουργός Εσωτερικών έχει κατασταλαγμένη πολιτική οπτική που πάντα περνάει μέσα από το φίλτρο της ακραιφνούς Δεξιάς. Στην καθημερινότητα του Μαξίμου και στις συνεχείς συσκέψεις που λαμβάνουν χώρα, ο Βορίδης αποτελεί το «πνεύμα αντιλογίας», όπως το θέτει αρμόδια πηγή, καθώς

Ο πρωθυπουργός κατά την επιστροφή του στο Μαξίμου μετά την ορκυμοσία του, περιστοιχισμένος από παλιά και νέα στελέχη του επιτελείου του.

Ο Παπασταύρου αξιοποιεί και τις καταβολές του στο κόμμα, ενώ ο Βορίδης είναι ο «δεξιός ψάλτης» σε ένα μάλλον κεντρικό περιβάλλον.

συχνά πυκνά εκφράζει διαφορετικές απόψεις από τις επικρατούσες. «Είναι ο θεωρητικός της Δεξιάς», προσθέτει η ίδια πηγή, σκιαγραφώντας τον ρόλο του Βορίδη αυτούς τους δύο μήνες στο

Μαξίμου. Παράλληλα, ο υπουργός Επικρατείας έχει αναλάβει και την κοινοβουλευτική παρουσία της κυβέρνησης, καθώς καταδοκούν εντός Βουλής τρία δεξιά κόμματα και μια εν γένει αστάθμητη, πολυκομματική Βουλή. Ο Αύγουστος μπορεί να «έκρυψε» τη Βαβέλ του Κοινοβουλίου, αλλά ο χειμώνας δεν είναι εύκολος και ο Βορίδης θα έχει πολλή δουλειά.

Οι παλιοί

Τα καρέ των υπουργών Επικρατείας συμπληρώνουν οι δύο παλιοί. Ο Ακης Σκέρτσος είναι πλέον ο παλαιότερος υπουργός

Επικρατείας στο Μαξίμου και γνωρίζει πολύ καλά τα θέματα που έχει να χειριστεί, με κυριότερο την επικοινωνία με τα υπουργεία και την εύρυθμη λειτουργία του επιτελικού κράτους. Ο προγραμματισμός του κυβερνητικού έργου εξακολουθεί να είναι η καθημερινότητα του υπουργού, που σε αρκετές περιπτώσεις αλληλοκαλύπτεται με τον Σταύρο Παπασταύρου, καθώς και οι δύο έχουν επαφή με τους υπουργούς. Ο έτερος πλέον «παλιός» είναι ο «προσωπάρχης» του Μαξίμου και διευθυντής του γραφείου του πρωθυπουργού, Γιάν-

νης Μπρατάκος. Με ένα ρόλο που δεν περιορίζεται σε στεγανά, ο κ. Μπρατάκος ασχολείται με πολλά διαφορετικά θέματα που αφορούν είτε την κυβερνηση είτε το κόμμα, το οποίο γνωρίζει καλά.

Η επικοινωνία

Στο επικοινωνιακό κομμάτι υπήρχε μόνο μία αλλαγή, αλλά όχι αμελητέα, καθώς αφορά τη βιτρίνα της κυβέρνησης. Η επιλογή του 34χρονου δικηγόρου Παύλου Μαρινάκη έγινε με γνώμονα το γεγονός πως ως γραμματέας σε όλη την προεκλογική περίοδο έγραψε πολλές ώρες στα τηλεοπτικά παράθυρα χωρίς να υποπέσει σε λάθος, κάτι που ήταν καταλυτικό για την προώθησή του στη θέση του πορτ παρόλ. Το επικοινωνιακό επιτελείο συμπληρώνεται από τον έμπειρο διευθυντή του γραφείου Τύπου Δημήτρη Τσιόδρα αλλά και τη διευθύντρια επικοινωνίας Κύρα Κάππη. Οι ίδιες πηγές αναφέρουν πως ο σούτσος ή άλλως στενή σχέση του πρωθυπουργού με την κυρία Κάππη έχει γίνει ακόμα στενότερη, με την Κύρα να έχει πάντα τον πρώτο και τον τελευταίο λόγο για την εικόνα του πρωθυπουργού. Οσον αφορά τους δύο αναπληρωτές διευθυντές, η καθημερινότητα δεν έχει αλλάξει καθώς ο μεν Γιώργος Ευθυμίου έχει υπό την ευθύνη του τις εφημερίδες, ο δε Χρήστος Ζωγράφος τα περιφερειακά Μέσα και τα σάιτ.

Κραυγές και ψίθυροι από το Ζάγκρεμπ

Η κροατική κυβέρνηση διαφοροποιείται από τον πρόεδρο Μιλάνοβιτς, αλλά αγωνιά για την κράτηση και των 95 συλληφθέντων

Του ΠΑΥΛΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Ποιο είναι το επίπεδο των σχέσεων Ελλήνων - Κροατίας μετά το τραγικό συμβάν; Πάνε όλα ρολόι σε ό,τι αφορά τη διαχείριση της υπόθεσης; Στην πρεσβεία της Κροατίας στην Αθήνα, ένα διώροφο κτίριο της δεκαετίας του '70 στο Νέο Ψυχικό, επικρατεί ψυχραιμία, παρά τη θύελλα που προκλήθηκε μετά τα επεισόδια στον αγώνα ΑΕΚ - Ντιναμό Ζάγκρεμπ, τα οποία οδήγησαν στη δολοφονία του Μιχάλη Κατσουρή και στην προφυλάκιση 95 Κροατών. Οι υπάλληλοι έχουν περάσει ένα δύσκολο δεκαήμερο. Η εικόνα της χώρας τους υπέστη πλήγμα, αφού πολίτες της επιβαρύνθηκαν με ένα έγκλημα στην Αθήνα, αλλά και η συνέχεια, με την ομαδική και αδιάκριτη προφυλάκιση πολλών υπόπτων, πρόσθεσε νέα προβλήματα.

Ο πρέσβης Αλεξάντερ Σούνκο γνωρίζει άριστα ελληνικά και υπηρετεί ήδη έξι χρόνια στην Αθήνα. «Διδαχτικά αρχαία ελληνικά όταν ήμουν μαθητής στο Ζάγκρεμπ και έτσι έμαθα γρήγορα τα νέα ελληνικά», εξηγεί διακριτικά. Μας υποδέχεται σε ένα λιτό γραφείο με τζάκι και καναπέδες της δεκαετίας του '70, συνθήκη διακόσμηση στις

πρεσβείες πολλών χωρών. Οι πρέσβεις αλλάζουν, αλλά οι ανακαινίσεις των πρεσβειών σπανίζουν.

Ρωτάμε αν θεωρεί ότι η συνεχιζόμενη κράτηση 95 Κροατών πολιτών για ένα φόνο αντιπροσωπεύει μια υπερβολή από την πλευρά της ελληνικής Δικαιοσύνης και των Σωμάτων Ασφαλείας. «Η Κροατία εμπιστεύεται την ελληνική Δικαιοσύνη. Σε αυτό το πλαίσιο πιστεύουμε ότι οι κατηγορίες θα διαφοροποιηθούν και σύντομα θα καταστεί σαφές ποιος κατηγορείται για τι». Ναι, αλλά

Πρέσβης της Κροατίας στην «Κ»: «Πιστεύουμε ότι σύντομα θα καταστεί σαφές ποιος κατηγορείται για τι».

ο πρόεδρος της Κροατίας Ζόραν Μιλάνοβιτς έχει ασκήσει έντονη κριτική στην Ελλάδα. Σημαίνει αυτό ότι έχουν πληγεί οι σχέσεις ανάμεσα στην Ελλάδα και στην Κροατία λόγω του τρόπου με τον οποίο η ελληνική Δικαιοσύνη και η αστυνομία διαχειρίστηκαν την

υπόθεση; «Οι σχέσεις ανάμεσα στις κυβερνήσεις της Κροατίας και της Ελλάδας είναι εξαιρετικές. Πιστεύω ότι και σε αυτή την περίπτωση η συνεργασία θα οδηγήσει σε ένα δίκαιο αποτέλεσμα».

Ο πρωθυπουργός της Κροατίας, Αντρέι Πλένκοβιτς, πήρε αποστάσεις από τις δηλώσεις του προέδρου και υπενθύμισε πως οι Κροάτες που κρατούνται στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν βαριές κατηγορίες. Εχει άλλωστε αποδεχθεί την πρόσκληση του Κυριάκου Μητσοτάκη και αναμένεται να βρεθεί αύριο στην Αθήνα, προκειμένου να λάβει μέρος στο άτυπο δείπνο για τη συμπλήρωση 20 ετών από τη σύνοδο Ε.Ε. - Δυτικών Βαλκανίων, δείχνοντας και με αυτόν τον τρόπο ότι οι βολές του Μιλάνοβιτς δεν απηχούν τις απόψεις της κροατικής κυβέρνησης.

Τι είναι αυτό που περιμένει η Κροατία από την Ελλάδα μέσα στις επόμενες ημέρες; «Το πιο σημαντικό σε αυτή τη φάση είναι η ασφάλεια των κρατουμένων. Η Κροατία και η Ελλάδα συμφωνούν σε αυτό το σημείο, ανεξάρτητα από τον διαφορετικό τόνο των σχετικών δηλώσεων». Ο πρέσβης μάς διαβεβαιώνει ότι παρά τα γεγονότα των τελευταίων ημε-

ρών παραμένει πεπεισμένος ότι η μεγάλη πλειονότητα των Κροατών και των Ελλήνων πολιτών σέβεται και εκτιμά τα αθλητικά και πολιτιστικά επιτεύγματα αλλήλων. Δεν θα έπρεπε όμως, ρωτάμε, οι κροατικές αρχές να είχαν αποτρέψει και απαγορεύσει το ταξίδι στην Αθήνα των θερμόαιμων και πιθανώς σεσημασμένων για βίαιη συμπεριφορά οπαδών; «Οι κροατικές αρχές μετέδωσαν τις ανησυχίες τους σε ό,τι αφορά την ασφάλεια, η οποία σχετιζόταν με το ταξίδι μιας συγκεκριμένης ομάδας ανθρώπων εγκαίρως και μέσα από επίσημα κανάλια». Πράγματι αυτό συνέβη, όπως άλλωστε παραδέχονται οι ελληνικές αρχές. Η κάκιστη διαχείριση της πληροφόρησης από την ΕΛ.ΑΣ. έχει επιφέρει μια διαδικασία καρατομήσεων που βρίσκεται σε εξέλιξη. Παρ' όλα αυτά και μετά το τραγικό γεγονός, είναι η πρεσβεία της Κροατίας ικανοποιημένη από τη συνεργασία της με τις ελληνικές αρχές και από τις πληροφορίες που της παρέχαν; Και ποια είναι η κατάσταση των συλληφθέντων; Ο πρέσβης απαντάει ότι η πρεσβεία βρίσκεται σε επαφή με τους συλληφθέντες, πολλοί από τους οποίους ανησυχούν για

την ασφάλειά τους. Η κυβέρνηση της Κροατίας αναμένει ότι οι ελληνικές αρχές θα τους φερθούν με τον δέοντα επαγγελματισμό και είναι βέβαιη ότι αυτό θα συμβεί. Αιτήματα αποφυλάκισης θα κατατεθούν από τους δικηγόρους των προφυλακισμένων και η προσδοκία είναι ότι θα εξεταστούν αντικειμενικά.

Ο προβληματισμός

Στο ελληνικό υπουργείο Εξωτερικών επικρατεί επίσης καθυσταστικό κλίμα. «Οι σχέσεις Ελ-

Η πίεση τώρα μεταφέρεται προς την ΕΛ.ΑΣ., προκειμένου να καταλήξει στους βασικούς υπόπτους.

λάδας - Κροατίας είναι άριστες και θα παραμείνουν άριστες», λέει υψηλόβαθμη πηγή και αποθαρρύνει κάθε συζήτηση που θα μπορούσε να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η Ελλάδα κρίνεται αρνητικά από πολύτιμους εταίρους στα Βαλκάνια, όπως η Κρο-

ατία. «Οι σχέσεις μας, τόσο οι διμερείς όσο και σε επίπεδο Ε.Ε., δεν θα επηρεαστούν». Ωστόσο, άλλες κυβερνητικές πηγές που μίλησαν στην «Κ» εκφράζουν προβληματισμούς για τη διαχείριση της υπόθεσης. Εκφράζεται κυρίως η ανησυχία για το πώς θα δικαιολογηθεί προς τα έξω η κράτηση 95 αλλοδαπών υπόπτων για ένα φόνο, ιδίως αν απαιτηθεί η παράτασή της λόγω των γνωστών ρυθμών της ανακριτικής έρευνας. Επιχειρείται έτσι να μεταφερθεί η πίεση προς την ΕΛ.ΑΣ. προκειμένου να εστιάσει σε έναν μικρό αριθμό υπόπτων, επιτρέποντας έτσι την αποφυλάκιση των υπολοίπων. Η Ενωση Δικαστών και Εισαγγελέων επέκρινε τον Κροάτη πρόεδρο για τις επιθέσεις του εναντίον της ελληνικής Δικαιοσύνης. Ελληνικές και κροατικές πηγές θεωρούν λάθος ένας πρόεδρος κράτους-μέλους της Ε.Ε. να εμπλέκεται σε κριτική για το κράτος δικαίου μιας άλλης χώρας της Ε.Ε. Ωστόσο, αν η εκκαθάριση της υπόθεσης καθυστερήσει, ο Ζόραν Μιλάνοβιτς ίσως να μην είναι η μόνη φωνή που θα ασκήσει κριτική στην Ελλάδα, παραδέχεται Έλληνας αξιωματούχος που γνωρίζει την υπόθεση.

Εκατόν δύο κενά καθίσματα, όσα και οι προφυλακισμένοι στην Ελλάδα χούλιγκαν της Ντιναμό Ζάγκρεμπ, στην κερκίδα του σταδίου Μάξιμιρ, στον πρόσφατο αγώνα με την ΑΕΚ. Η υπόθεση έχει λάβει και πολιτικές διαστάσεις μετά τις παρεμβάσεις του προέδρου της Κροατίας, ωστόσο σε διπλωματικό επίπεδο η αντιμετώπιση του ζητήματος είναι πιο ψύχραιμη.

Στο στόχαστρο ο πυρήνας των σκληρών Ελλήνων

Του ΓΙΑΝΝΗ ΣΟΛΙΑΣΤΗ

Στην ταυτοποίηση των χούλιγκαν πρωτίστως του Παναθηναϊκού και δευτερευόντως της ΑΕΚ που συμμετείχαν στην αιματηρή σύγκρουση της 7ης Αυγούστου με θύμα τον 29χρονο Μιχάλη Κατσουρή έχουν επικεντρώσει τις προσπάθειές τους τα στελέχη της Ασφάλειας Αττικής. Εκτιμούν ή πιθανόν γνωρίζουν ότι σε ένα στενό πυρήνα ανθρώπων οι σκοτεινές πτυχές όσων εκτυλίχθηκαν στη Νέα Φιλαδέλφεια είναι γνωστές και ευελπιστούν ότι η άσκηση πίεσης σε αυτούς από αστυνομία και ανάκριση θα οδηγήσει στην αποκάλυψη της ταυτότητας του δράστη του θανάσιμου τραυματισμού του 29χρονου.

Από την πρώτη στιγμή, εξάλλου, τα στελέχη της υποδιεύθυνσης Αντιμετώπισης Βίας στους Αθλητικούς Χώρους (ΥΑΒΑΧ) γνώριζαν ότι οι 100-150 Κροάτες χούλιγκαν της Ντιναμό Ζάγκρεμπ, γνωστοί ως Bad Blue Boys, ταξίδευαν στην Ελλάδα κατόπιν συνεννόησης με σκληροπυρηνικούς οπαδούς του ΠΑΟ καθώς επίσης και ότι οι οργανωμένοι οπαδοί της ΑΕΚ είχαν πληροφορηθεί τα σχέδια των αντιπάλων τους και σχεδίαζαν «απάντηση».

Την Παρασκευή, συνελήφθη κατόπιν εντάλματος της ανακριτρίας 43χρονος σεσημασμένος οπαδός του Παναθηναϊκού, ο οποίος –επισήμως τουλάχιστον– ταυτοποιήθηκε σε βίντεο για συμμετοχή στα γεγονότα της Νέας Φιλαδέλφειας, ενώ τα στελέχη της ΥΑΒΑΧ έχουν στοιχεία και για άλλους χούλιγκαν του Πα-

Οι 95 Κροάτες είχαν ενιαία υπερασπιστική τακτική. Απολογούμενοι, αρνήθηκαν ότι είναι μέλη των Bad Blue Boys, ότι είχαν ανάμειξη στη δολοφονία του 29χρονου, καθώς και ότι στη συμπλοκή χρησιμοποιούσαν μαχαίρια.

ναθηναϊκού που ήταν παρόντες στα αιματηρά γεγονότα έξω από το γήπεδο της ΑΕΚ. Ορισμένες, δε, πληροφορίες αναφέρουν ότι έχουν καταλήξει στην ταυτότητα ορισμένων υπόπτων από τις πινακίδες κυκλοφορίας τριών αυτοκινήτων ιδιοκτησίας τους, που

εντοπίστηκαν να κινούνται ύποπτα τη μοιραία νύχτα της 7ης Αυγούστου.

Ο πρόσφατα συλληφθείς οπαδός του ΠΑΟ έχει εμπλακεί σε συγκρούσεις με χούλιγκαν όχι μόνο αντίπαλων ομάδων αλλά και του Παναθηναϊκού. Μόλις τον περασμένο Μάρτιο είχε κατηγορηθεί για επίθεση με μαχαίρι εναντίον οπαδών του Ολυμπιακού που δι- κάζονταν στο εφετείο (σ.σ. για επίθεση εις βάρος χούλιγκαν του ΠΑΟ), ενώ ορισμένες πληροφορίες αναφέρουν ότι είχε ανάμειξη και σε βομβιστική επίθεση σε σύνδεσμο οργανωμένων οπαδών του Παναθηναϊκού, τον Ιανουάριο στο Μαρούσι. Συμβάν, πάντως, για το οποίο δεν κατηγορήθηκε.

Εμφύλια διαμάχη

Πηγές με γνώση του θέματος είχαν συσχετίσει την επίθεση στον σύνδεσμο στο Μαρούσι με μια ενδοοπαδική κόντρα που είχε ξεσπάσει προ διετίας, όταν οπαδοί του Παναθηναϊκού είχαν εμπλακεί σε ένοπλη μεταξύ τους σύγκρουση στη λεωφόρο Αλεξάνδρας. Ίσως μάλιστα είναι αυτή ακριβώς η αντιπαλότητα την οποία προσπαθεί να αξιοποιήσει η Ασφάλεια προκειμένου να αντλήσει πληροφορίες για

όσα διαδραματίστηκαν περιμετρικά του γηπέδου της Νέας Φιλαδέλφειας και κόστισαν τη ζωή στον Μιχάλη Κατσουρή.

Σε αυτήν την άτυπη εμφύλια διαμάχη, ο 43χρονος φέρεται να ανήκει σε ομάδα χούλιγκαν του ΠΑΟ με έδρα τα δυτικά προάστια της Αθήνας, όπως εξάλλου και οι υπόλοιποι τρεις οργανωμένοι οπαδοί του Παναθηναϊκού που έχουν ήδη από τη νύχτα της 7ης Αυγούστου συλληφθεί για τα γεγονότα έξω από το γήπεδο της ΑΕΚ.

Ομερτά

Οι 95 Κροάτες, εν τω μεταξύ, είχαν ενιαία υπερασπιστική τακτική. Ενώπιον των αστυνομικών αρνήθηκαν να καταθέσουν το παραμικρό, ενώ απολογούμενοι στην 25η τακτική ανακριτρία είπαν όλοι τα ίδια, με ελάχιστες διαφοροποιήσεις μεταξύ τους. Αρνήθηκαν ότι είναι μέλη των Bad Blue Boys, ότι είχαν ανάμειξη στη δολοφονία του 29χρονου, καθώς και ότι στη συμπλοκή χρησιμοποιούσαν μαχαίρια.

Το τελευταίο αυτό στοιχείο –ο ισχυρισμός περί μη χρήσης μαχαiriών από Κροάτες– προκαλεί προβληματισμό σε μερίδα αξιω-

ματικών της ΕΛ.ΑΣ. Επισημαίνουν ότι πλην του Μιχάλη Κατσουρή κανείς οπαδός της ΑΕΚ δεν έφερε τραύμα από αιχμηρό αντικείμενο, ενώ αντιθέτως είναι αρκετοί οι Κροάτες χούλιγκαν που έχουν δεχθεί χτυπήματα από μαχαίρι.

Οι παραπάνω διαπιστώσεις, μάλιστα, έχουν οδηγήσει αστυνομικούς της Ασφάλειας Αττικής και όχι μόνο να ερευνούν ακόμη και το φαινομενικά άπιανο ενδεχόμενο ο 29χρονος να τραυματίστηκε όχι από απευθείας χτύπημα που του κατάφερε Έλληνας ή Κροάτης χούλιγκαν αλλά, όταν στην προσπάθειά του να αποφύγει χτύπημα από το ρόπαλο Κροάτη, συγκρούστηκε με οπαδό της ΑΕΚ που βρισκόταν στ' αριστερά του.

Το βίντεο με την επίμαχη σκηνή εστάλη από την ΥΑΒΑΧ αρχικά στη Διεύθυνση Διώξεis Ηλεκτρονικού Εγκλήματος και στο τέλος της εβδομάδας στη Διεύθυνση Εγκληματολογικών Ερευνών (ΔΕΕ) προκειμένου να γίνει προσπάθεια «καθαρισμού» του και να διαπιστωθεί εάν το άτομο με το οποίο συγκρούστηκε ο Μιχάλης Κατσουρής κρατούσε στο δεξί του χέρι κάποιο αιχμηρό αντικείμενο ικανό να τον τραυματίσει θανάσιμα.

Η σχετική πτυχή της έρευνας τελεί σε γνώση της ηγεσίας του υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, δίχως πάντως τα στελέχη της Κατεχάκη να υιοθετούν το συγκεκριμένο σενάριο.

Το DNA

Ούτε όμως η επεξεργασία των δειγμάτων DNA στη ΔΕΕ έχει ακόμη αποδώσει καρπούς. Στη σορό του 29χρονου Μιχάλη δεν ανιχνεύτηκε γενετικός τύπος τρίτου προσώπου, ενώ δεν έχει προκύψει και ταύτιση DNA των 105 συλληφθέντων με γενετικά αποτυπώματα που έχουν βρεθεί στα 65 κατασχεμένα πειστήρια (ρόπαλα, φωτοβολίδες κ.ά.). Σε εκκρεμότητα παρέμενε μέχρι αργά το βράδυ της Παρασκευής και η έκδοση από την ανακριτική αρχή διάταξης για την άρση απορρήτου στα κατασχεμένα κινητά των συλληφθέντων. Δικαστικές πηγές απέδιδαν την καθυστέρηση σε λανθασμένους χειρισμούς της ΕΛ.ΑΣ., με την Ασφάλεια να απαντά ότι η καθυστέρηση οφείλεται στο γεγονός ότι η ανακρίτρια πρέπει να εκδώσει 105 διατάξεις άρσης απορρήτου, σε μια μάλλον χρονοβόρα διαδικασία.

Του ΠΑΥΛΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Σήμερα είναι 75άρης, έφαγε ξύλο από τον Μπιλ Κλίντον το 1990 και η Χίλαρι τον παρακαλούσε γονατιστή για να μη μιλήσει, αλλά μίλησε (θα πούμε παρακάτω πώς έγινε το περιστατικό). Είναι ο καλύτερος επικοινωνιολόγος της γενιάς του, είναι ο δεύτερος άνθρωπος (μετά τη Χίλαρι) στον οποίο ο Κλίντον οφείλει αυτό που έγινε, είναι ο μοναδικός που έγινε εξώφυλλο στο TIME σε δύο συνεχόμενα τεύχη, είναι ο κοντόχοντρος φαφλατάς που αυτοκαταστράφηκε επειδή τον τσάκωσαν με μια πόρνη μια νύχτα που έγραφε τις προεκλογικές ομιλίες του προέδρου. Η κοπελιά είχε ταίρια 200 δολαρίων την ώρα, κατάλαβε ότι μπορούσε να κερδίσει περισσότερα κι έβγαλε τη σχέση στη φόρα. Ανάμεσα στα άλλα είπε στον Τύπο ότι του άρεσαν τα δάχτυλα των ποδιών της, όμως, σε 1-2 χρόνια όλα ξεκάσταπκαν. Η λήθη είναι παγκόσμια αρετή και χάρη στη λήθη ο ρομαντικός σύμβουλος μπουκάρε ξανά στους διαδρόμους του Κογκρέσου, για να διαφωτίσει τους εκπροσώπους του. Είναι ο ίδιος άνθρωπος που σήμερα υποστηρίζει μετά μαζίας τον Τραμπ.

Είναι ο αρχιτέκτονας της «τριγωνοποίησης», της πολιτικής στρατηγικής που σκαρφίστηκε το '80 για χάρη του Κλίντον και την τελειοποίησε αργότερα, αυτός, ένας ορκισμένος Ρεπουμπλικανός, κλέβοντας τα τερτίπια του σοσιαλιστή Μιτεράν. Το τριγωνικό μοντέλο του, αποτέλεσμα ενός απροκατάληπτου εκλεκτικισμού, σάρωσε μέσα στη δεκαετία του '90, ισοπέδωσε τους Ρεπουμπλικανούς, εφαρμόστηκε από δεκάδες ηγέτες σε όλο τον κόσμο (ο Μπλερ και οι θεωρητικοί των Νέων Εργατικών μίλσαν για «τρίτο δρόμο»). Αργότερα έκλεψε τη φόρμουλα ο Μπους ο νεότερος (τη βάφτισε «συμπονετικό συντηρητισμό») και σήμερα έχει φτάσει να θεωρείται ότι «ευθύνεται» ακόμη και για τον θρίαμβο του Κυριάκου Μητσοτάκη. Μιλάμε για τον Ντικ Μόρις, έναν αθεόφοβο Αμερικανό Μακιαβέλι, που μάλιστα το 2000 έγραψε το βιβλίο «Ο νέος Μακιαβέλι» γιατί πίστεψε ότι αυτός, ένας Νεοδωρικός τζογαδόρος της Ουάσινγκτον, είχε το «πθικό χρέος» να λουσotράρει τις κατάρες του Σατανά στις Αναγέννησες έτσι ώστε να πιάνουν εξίσου καλά στον 21ο αιώνα (το βιβλίο πάτωσε, αλλά δεν έχει σημασία).

Η «σύντηξη»

As πάρουμε όμως τα πράγματα με τη σειρά. Στις αρχές της δεκαετίας του '90, ο Κυριάκος Μητσοτάκης σπουδάζε στο Χάρβαρντ και παρακολουθούσε με όρεξη τις πολιτικές διεργασίες στην υπερδύναμη που μόλις είχε περιφρονήσει τον νικητή του πρώτου Πολέμου του Κόλπου, Τζορτζ Μπους πρεσβύτερο, και είχε εκλέξει πρόεδρο (το 1992) τον Αρκάνασας, Μπιλ Κλίντον. Ο Κλίντον, ο αριστοκρός, ο χαρισματικός, που τη σκαπούλαρε από το Βιετνάμ, που ήδη απατούσε τη γυναίκα του, που όταν ήταν φοιτητής κάπνιζε μαρικουάνα (αλλά δεν κατάπνε τον καπνό). Πώς τα κατάφερε να εκλεγεί; Άλλος στη θέση του θα είχε καταστραφεί. Η απάντηση ήταν μία λέξη: τριγωνοποίηση. Τριγωνοποίηση σημαίνει ότι κλέβεις χωρίς περιττές ντροπές τις καλύτερες ιδέες του αντιπάλου σου και τις συνδυάζεις με τις καλύτερες δικές σου, φτιάχνοντας έτσι ένα μενού που αρέσει σε όλους. Είναι το πολιτικό αντίστοιχο της κουζίνας fusion (σύντηξη).

Πάρτε ένα χαρτί και ένας μολύβι. Μία κουκκίδα δεξιά, μια κουκκίδα αριστερά, τραβάς δυο γραμμές προς τα πάνω που τέμνονται σχηματίζοντας τρίγωνο. Στην κορυφή του τριγώνου είσαι πάνω από τη Δεξιά και την Αριστερά. Είσαι προχωρημένος, οι παραδοσιακοί δεξιοί και αριστεροί μοιάζουν πρωτόγονοι μπροστά σου. Αυτή είναι η πολιτική γεωμετρία που έκλεψε η αλεπού των Αγγλων κοινωνιολόγων, ο Αντονι Γκίντενς, και έγραψε το 1994 το βιβλίο «Beyond Left and Right» (Πέρα από την Αριστερά και τη Δεξιά) που καταβρόχθησε ο φρέσκος ηγέτης των Εργατικών, Τόνι Μπλερ.

Η παλιοπαρέα του Μπλερ, δηλαδή ο τότε επίσημος γκέι του κόμματος και «άρχοντας του σκότους»

Ο μάγος της τριγωνομετρίας και η ελληνική συνταγή

Η εκλογική στρατηγική είναι άνω των τριάντα ετών. Αλλά φαίνεται ότι στην Ελλάδα του 2023 έχει τα αποτελέσματα που είχε και στις ΗΠΑ και στη Βρετανία της δεκαετίας του '90

Πίτερ «Μάντι» Μάντελσον (μετέπειτα Ευρωπαίος επίτροπος) και ο δημοσκόπος Φίλιπ Γκούλντ (ο οποίος δούλεψε για λίγο με το ΠΑΣΟΚ το 1993 και είχε γνωρίσει τον Ανδρέα Παπανδρέου) παρακολουθούσε τη φασαρία στην απέναντι όχθη του Ατλαντικού. Μελέτησαν πώς ο Κλίντον ζωντάνεψε τον γαϊδάρικο του Δημοκρατικού Κόμματος, που τώρα κλιμίντριζε «Είμαστε Νέοι Δημοκρατικοί». Βάφτισαν λοιπόν και αυτοί τους Εργατικούς, «Νέους Εργατικούς», κατάργησαν το αραχνιασμένο άρθρο 5 του Καταστατικού που επέ-

Ο Ρεπουμπλικανός Ντικ Μόρις είναι ο αρχιτέκτονας της «τριγωνοποίησης», της στρατηγικής που σκαρφίστηκε το '80 για χάρη του Κλίντον και την τελειοποίησε αργότερα, κλέβοντας τα τερτίπια του σοσιαλιστή Μιτεράν.

βαλε την κρατικοποίηση νευραλγικών επιχειρήσεων, και απάντησαν χωρίς δισταγμούς στα διλήμματα που ταλάνιζαν το κόμμα: Πρέπει το κράτος να στέλνει τους παραβάτες στη φυλακή ή να αντιμετωπίζει τις κοινωνικές αιτίες που τους κάνουν παραβάτες: «Και τα δύο»! Ενισχύουμε τους αγρότους ή γκαζίζουμε την οικονομία; «Και τα δύο»! Κατεβάζουμε τα βρακιά μας στους κερδοσκόπους των αγορών ή στηρίζουμε τους γιατρούς και τις νοσοκόμες του Εθνικού Συστήματος Υγείας; «Και τα δύο». Και πράγματι, έκαναν και τα δύο και κέρδισαν τρεις εκλογές στη σειρά, 1997, 2001 και 2005, και θα κέρδιζαν κι άλλες αν δεν τους είχε καταπεί η κινούμενη άμμος του Ιράκ.

Αν θέλετε να το δείτε πιο επιστημονικά, ιδού: «Η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στην Αριστερά και στη Δεξιά γίνεται όλο και πιο ασαφής και υπάρχουν αρκετά σημαντικά ζητήματα τα οποία δεν ανήκουν πλέον ούτε στην Αριστερά ούτε στη Δεξιά», έλεγε ο Γκίντενς το 1998, που βάφτισε αυτή την πολιτική «Τρίτο Δρόμο» (Third Way). «Ο “τρίτος δρόμος” είναι μια απάντηση στα προβλήματα τα οποία ανέκυψαν όταν οι δύο κύριες μεταπολεμικές φιλοσοφίες έφτασαν στο τέλος τους. Αναφέρονται στην ιδέα πως όλα τα προβλήματα πρέπει να λύνονται από τις δυνάμεις της αγοράς και στην αντιπαλή ιδέα πως όλα τα προβλήματα πρέπει να λύνονται από την κυβέρνηση και το κράτος».

Ο Στάνλεϊ Γκρίνμπεργκ

Στην πράξη, ο τσελεμεντές του «τρίτου δρόμου» με όλες τις συνταγές δοκιμασμένες τρεις φορές είχε προετοιμαστεί στην Αμερική και ένας άλλος «σεφ» της εποχής ήταν ο Στάνλεϊ Γκρίνμπεργκ, ένας κοντός, λιγνός και σγουρομάλλης γκουρου της στατιστικής με στρογγυλά γυαλάκια και μουστάκι, που διάβαζε καλύτερα από

A.PHOTO/ELANE THOMPSON

A.PHOTO/MATT TOURNE

«Τριγωνική επίθεση» στην πολιτική

Την εποχή που η τριγωνική επίθεση του Φιλ Τζάκσον καθιστούσε τους Σικάγο Μπουλς κυρίαρχους στο NBA, ο Ντικ Μόρις (κάτω, δεξιά) με διαφορετικό τριγωνικό μοντέλο οδηγούσε τον Κλίντον σε νίκη επί των Ρεπουμπλικανών. Η συνταγή του εφαρμόστηκε από δεκάδες ηγέτες σε όλο τον κόσμο τη δεκαετία του '90, ακόμη και στην πάντα παραδοσιακή Βρετανία, με τον Μπλερ και τους θεωρητικούς των Νέων Εργατικών να μιλούν για «τρίτο δρόμο». Προσθέτοντας σε αυτή την πολιτική συνάρτηση και τον Σταν Γκρίνμπεργκ (κάτω, αριστερά) που επί ένα χρόνο ευλογούσε τα άπειρα στοχευμένα μέτρα της Ν.Δ., εύκολα αντιλαμβάνεται κανείς πώς ο Κυριάκος Μητσοτάκης «στερεί το οξυγόνο από τους αντιπάλους του».

A.PHOTO/NIKOS KALINIS

όλους τις έρευνες και ψιθυρίζε στους πελάτες του πώς να κερδίζουν εκλογές. Ο Σταν (για τους φίλους) έκανε ανατομία στο σώμα της μεσαίας τάξης και έβγαλε στο φως όλα τα όνειρά της και τα πούλησε στον Κλίντον για να τους τα ξαναδώσει ως υποσχέσεις (έγραψε και σχετικό βιβλίο, «Middle Class Dreams», Τα όνειρα της μεσαίας τάξης).

Είναι ο ίδιος Σταν που (πλέον χωρίς το μουστάκι του) πέρασε πάνω από ένα χρόνο στην Ελλάδα και ευλόγησε τα ατελείωτα στοχευμένα μέτρα της Ν.Δ. για

Με μια γενναία «συγγνώμη» υποθετείς μέρος της επιχειρηματολογίας εναντίον σου και τη συνδυάζεις με τα δικά σου επιχειρήματα, σχηματίζοντας ένα λόγο με πθική υπόσταση. Στην Αμερική το αποκαλούν «εμβολιασμό».

όλες τις κοινωνικές και ηλικιακές κατηγορίες. Ο Μητσοτάκης με τα διαβάσματά του (καταναλώνει αφειδώς βιβλία σύγχρονων πολιτικών επιστημόνων), τις σημειώσεις του από την εποχή Κλίντον και τις συζητήσεις του με τον βετεράνο (78 ετών σήμερα) Γκρίνμπεργκ δεν ήθελε πολύ για να κάνει «τριγωνοποίηση α λα ελληνικά».

«Ο πρωθυπουργός αντλεί από διαφορετικές πολιτικές παραδόσεις και έτσι στερεί το οξυγόνο από τους αντιπάλους του», εξηγεί στους συνομιλητές του ο υπουργός Επικρατείας Ακνς Σκέρτσος. Για παράδειγμα, ξήλωσε όλη την προνομιακή ατζέντα του ΣΥΡΙΖΑ στα δικαιώματα, στο περιβάλλον και στη στήριξη των αδυνάμων, και την εφάρμοσε ο ίδιος ήδη από το 2019, την ίδια ώρα που ακολουθεί φιλελεύθερη οικονομική πολιτική. Φιλελεύθερη, αλλά και με γερά «σοσιαλιστικά φρένα», αν θυμηθούμε μόνο την έκτακτη φορολογία στα υπερκέρδη διυλιστηρίων. Μια κυβέρνηση που ακολουθεί αυστηρή στάση στα εθνικά θέματα είναι η ίδια κυβέρνηση που (χάρη στον Θάνο Πλεύρη) έδωσε δωρεάν στον λαό το φάρμακο ρεπρ (προφύλαξη χωρίς προφυλακτικό). Ανάμεσα στη μόνιμη γραβάτα του παραδοσιακού Ελληνα πολιτικού και στο ανοικτό ποκαμισάκι του Τσίπρα, ο Μητσοτάκης έδειξε ότι ξέρει πότε είναι η ώρα της ανεμελιάς και πότε η ώρα της γραβάτας – κι έτσι κρέμασε τον Τσίπρα με τη γραβάτα που δεν φόρεσε.

Ακόμη και οι δημόσιες συγγνώμες του Μητσοτάκη (για τις φωτιές του '21, για τα Τέμπη, για τις υποκλοπές) είναι μια μορφή τριγωνοποίησης. Με μια γενναία «συγγνώμη» υποθετείς μέρος της επιχειρηματολογίας εναντίον σου και τη συνδυάζεις με τα δικά σου επιχειρήματα, σχηματίζοντας έναν λόγο με πειθώ και πθική υπό-

σταση. Στην Αμερική οι γκουρου το αποκαλούν «εμβολιασμό» (inoculation). Μόλις σκάσει η στραβή, αναλαμβάνεις αμέσως την ευθύνη και εισάγεις στο πολιτικό σώμα σου λίγη από την κριτική έτσι ώστε να πτίσεις ανοσία απέναντι στην επίθεση που θα δεχτείς.

Η περίπτωση Κλίντον

Και όμως, όλα αυτά τα πρωτοσκέφθηκαν ο Κλίντον και ο Ντικ Μόρις όταν ήταν τριαντάρηδες και άρχισαν να συνεργάζονται το 1977. Ο Μπιλ ετοιμαζόταν να κατέβει για κυβερνήτης του Αρκάνασας και η Χίλαρι του έφερε τον Μόρις, που είχε γίνει γνωστός για τις επιτυχίες των υποψηφίων του στον ευρύτερο αμερικανικό Νότο. Κέρδισαν το 1978, αλλά ο Κλίντον είπε: «είμαι Δημοκρατικός, θα αυξήσω τους φόρους». Μην το κάνει πριν από την επανεκλογή σου, τον συμβούλεψε ο Μόρις, αλλά δεν τον άκουσε. Ο Μόρις τον παράτησε και ο Κλίντον έχασε το 1980. Η Χίλαρι τον κάλεσε για να τους σώσει και όντως επέστρεψε χτίζοντας όλοι μαζί τον μύθο Κλίντον, του κυβερνήτη που επέστρεψε το 1982 και προώθησε μια καινοτόμο μεταρρύθμιση του κράτους πρόνοιας (π.χ. ήταν ο πρώτος που συνέδεσε το επίδομα ανεργίας με την υποχρέωση επανεκπαίδευσης).

Το 1990 καβγάδισαν, ο Μόρις σπκώθηκε να φύγει, πιάστηκαν στα χέρια, η Χίλαρι τους χώρισε και τον θερμοπαρακάλεσε να μη μιλήσει (λίγα χρόνια μετά τα έγραψε όλα σε βιβλίο). Το 1991 οι σχέσεις τους αποκαταστάθηκαν, αλλά δεν μπήκε στην ομάδα για τις προεδρικές εκλογές. Στις ενδιάμεσες εκλογές του 1994, οι Ρεπουμπλικανοί σάρωσαν και η Χίλαρι του ζήτησε να ξαναγορίσει. Ο Μπιλ ήταν ξεγραμμένος πολιτικά, ωστόσο, ο Μόρις άρχισε την τριγωνομετρία και τον ανέστησε. «Οι Ρεπουμπλικανοί στο Κογκρέσο θέλουν να σου επιβάλουν ισοσκελισμένο προϋπολογισμό, άσ' τους να το πετύχουν για να εξαπληθεί η ατζέντα τους, αλλά εσύ σώσε από τις περικοπές στοχευμένα κοινωνικά προγράμματα και έτσι θα έχεις πετύχει και τα δύο». Η πονηρή αλεπού είχε ανοικτές κεραιές στην Ευρώπη και θύμισε στον Κλίντον πως, όταν το 1985 το κόμμα του Ζακ Σιράκ κέρδισε τις κοινοβουλευτικές εκλογές, ο πρόεδρος Μιτεράν τον όρισε αμέσως πρωθυπουργό (ενώ μπορούσε ναβάλει άλλον) και τον άφησε να κάνει όλες τις ιδιωτικοποιήσεις που ήθελε, με αποτέλεσμα να εξαντληθεί η ατζέντα του, να συσσωρευθεί η δυσарέσκεια και ο Μιτεράν να κερδίσει ξανά την προεδρία το 1987 απέναντι στον Σιράκ, ο οποίος νόμιζε ότι θα μπει αυτός στα Ίλσια επειδή έκανε αβέρτα ιδιωτικοποιήσεις.

Ο Κλίντον κέρδισε ξανά το 1996. «Δεν υπήρχε πιο ισχυρός άνθρωπος κοντά στον Κλίντον από τον Ντικ Μόρις τους πρώτους οκτώ μήνες του 1996», έγραψε ο Τζορτζ Στεφανόπουλος. Το καλοκαίρι του 1996, ο Μόρις γοντεύτηκε από την εξουπνάδα της συνοδοιπολυτελείας Σέρι Ρόουλαντ, αλλά για κακή του τύχη τοις φωτογράφιαν μια νύχτα στο μπαλκόνι του ξενοδοχείου του στην Ουάσινγκτον την ώρα που αφουγκράζονταν τον παλμό της κοινής γνώμης. Αυτή είπε στις εφημερίδες πως, όταν του τηλεφωνούσε ο Κλίντον, εκείνος έκανε φιγούρα και τις έδινε για λίγο το ακουστικό. Καμιά φορά το μεγαλείο και το γελοίο κατοικούν στον ίδιο άνθρωπο. Τη μία εβδομάδα το TIME τον έβαλε εξώφυλλο να ψιθυρίζει στο αυτί του προέδρου και την επόμενη εβδομάδα αναγκάστηκε να τον ξαναβάλει για το χάος που προκάλεσε το σκάνδαλο.

Προτού πέσει από τα σύννεφα πρόλαβε να ψιθυρίσει στον Κλίντον ένα άλλο μυστικό. «Οι ψηφοφόροι θέλουν ρήματα, όχι επίθετα, θέλουν δράση, όχι περιαιολογία. Κάνε κάτι μικρό κάθε μέρα. Οι ξερόλες της Ουάσινγκτον θέλουν μεγάλες μεταρρυθμίσεις και περιφρονούν τα μικρά στοχευμένα μέτρα, αλλά οι απλοί άνθρωποι θέλουν μέτρα που να απευθύνονται σε αυτούς προσωπικά και, όταν τα υλοποιείς, τότε πείθονται ότι δουλεύεις γι' αυτούς και σε ψηφίζουν». Μήπως σας θυμίζει κάτι;

Της ΔΩΡΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

«Ήταν κάποτε οι τάσεις...». Κάπως έτσι θα μπορούσε να αρχίζει ένα αφήγημα για τη μεταβατική περίοδο διαρκείας που διέρχεται ο ΣΥΡΙΖΑ. Η δεινή εκλογική ήττα, η παραιτήση του Αλέξη Τσίπρα, ο οποίος λειτουργούσε ως «συγκολλητική ουσία» για πολλούς μέσα στο κόμμα και οι στρατηγικές που αναπτύσσονται για την ανάδειξη νέας ηγεσίας αλλάζουν άρδην τον «χάρτη» των εσωκομματικών ομαδοποιήσεων.

Τα όρια ρευστοποιούνται, οι τοποθετήσεις στελεχών αποτυπώνουν μετακινήσεις και μικρότερες ή μεγαλύτερες ρήξεις σε συμμαχίες ετών. Νέες ομαδοποιήσεις τείνουν να διαμορφωθούν, νέα πρόσωπα βγαίνουν μπροστά, στο περιθώριο μιας διαδικασίας που λαμβάνει χαρακτηριστικά όχι μόνο ταυτοτικού αλλά και γενεακού μετασχηματισμού του κόμματος.

Ομάδες προ Τσίπρα

Οι παλαιές τάσεις στο εσωτερικό του ΣΥΡΙΖΑ, τα όρια των οποίων μοιάζουν πλέον θολά και η ομοιογένειά τους δείχνει να έχει διαρραγεί καθώς στην κούρσα διαδοχής του Αλέξη Τσίπρα εμφανίζονται αποκλίνουσες προσωπικές επιλογές, είναι τέσσερις:

- Οι λεγόμενοι «προεδρικοί», ο μεγάλος όγκος των οποίων εκφράζεται από την Κίνηση Μελών. Πρόκειται για τα στελέχη, όπως μαρτυρά και το όνομα, που υποστήριξαν σθεναρά τον Αλέξη Τσίπρα και τις επιλογές του σε όλη τη διαδικασία μετασχηματισμού του κόμματος και διεύθυνσης της κοιμματικής βάσης. Ενδεικτικά, Νίκος Παππάς, Σωκράτης Φάμελλος, Ρένα Δούρου, Παύλος Πολάκης, Ολγα Γεροβασίλη, Αλέξης Χαρίτσης, Χρήστος Σπίρτζης εντάσσονται σε αυτή την ομάδα, αλλά και στελέχη της «παλιάς φουρνιάς», όπως ο Αλέκος Φλαμπουράρης.
- Η «Ομπρέλα», το βασικό αντίπαλο δέος των «προεδρικών» και σταθερά η ισχυρή εσωκομματική αντιπολίτευση, με στελέχη όπως οι Ευκλείδης Τσακαλώτος, Νίκος Βούτσος, Νίκος Φίλης, Δημήτρης Βίτσας κ.λπ. Η PENE, ομάδα που προέκυψε ως υποσύνολο των «προεδρικών», με Πάνο Ρήγα, Διονύση Τεμπονέρα, Αντώνη Κοτσακά, Σία Αναγνωστοπούλου κ.λπ.
- Μια άλλη ομάδα που προέκυψε ως σχήμα ανάμεσα σε «προεδρικούς» και «Ομπρέλα» είναι οι «6+6+» με Δημήτρη Τζανακόπουλο και Νάσο Ηλιόπουλο, μεταξύ άλλων, στις τάξεις της.
- Και βεβαίως οι πασοκογενείς, όπως η Μαριλίζα Ξενογιαννακοπούλου και ο Γιάννης Ραγκούσης.

Το πώς οι διαχωρισμοί άρχισαν να εξαυλώνονται αποτυπώθηκε αρχικά στη συνεδρίαση της Κεντρικής Επιτροπής, που αποφάσισε το χρονοδιάγραμμα και τις διαδικασίες για την ανάδειξη νέου προέδρου. Εκεί εκδηλώθηκε η πρώτη διασπορά δυνάμεων, καθώς από την κεντρική πρόταση για εκλογή προέδρου στις 10 Σεπτεμβρίου διαφοροποιήθηκαν οι Χρήστος Σπίρτζης, Παύλος Πολάκης και Διονύσης Τεμπονέρας, που ζήτησαν χρονική μετάθεση των

Δημόσιες τοποθετήσεις ορισμένων στελεχών αποτυπώνουν μετακινήσεις και μικρότερες ή μεγαλύτερες ρήξεις σε συμμαχίες ετών.

διαδικασιών σε χρόνο μετά τις αυτοδιοικητικές εκλογές. Ο Νίκος Παππάς, που εμφανίστηκε με συμβιβαστική πρόταση για διαδικασίες στα τέλη Σεπτεμβρίου, τελικά ψήφισε την πρόταση Τεμπονέρα για εκλογές τον Νοέμβριο. Η κεντρική πρόταση των προεδρικών πέρασε, αλλά ήδη είχαν καταγραφεί τα πρώτα ρήγματα.

Αν η μοναδική πολιτική δύναμη διακυβέρνησης απογοητεύσει τους περισσότερους, τότε η στροφή προς τα άκρα, προς οποιαδήποτε μορφή αντιουστημισμοί, θα είναι βίαιη.

ρετικά, όπως συχνά συμβαίνει, η διαδικασία γίνεται προσχηματική για να αντιμετωπιστούν κάποια ενοχλητικά συμπτώματα

Εφης Αχτσιόγλου, Ευκλείδης Τσακαλώτος, Νίκος Παππάς. Από την εκκίνηση της διαδικασίας εκλογής του νέου προέδρου του ΣΥΡΙΖΑ έγινε ξεκάθαρο ότι μετά τον Τσίπρα οι παλιές εσωκομματικές γραμμές έχουν αρχίσει να ξεθωριάζουν. Νέες συμμαχίες έχουν ήδη αρχίσει να διαμορφώνονται, νέα πρόσωπα εμφανίζονται στο προσκήνιο και η ανάδειξη νέας ηγεσίας λαμβάνει χαρακτηριστικά όχι μόνο ταυτοτικού αλλά και γενεακού μετασχηματισμού του κόμματος.

Εσωκομματικός... μετασχηματισμός

Στη διαδικασία για την επιλογή υποψηφίου για τον Δήμο Αθηναίων έγινε ακόμη πιο ξεκάθαρο ότι στο κόμμα μετά τον Τσίπρα οι παλιές εσωκομματικές γραμμές ξεθωριάζουν και ότι νέες συμμαχίες διαμορφώνονται, ακόμη και ανιερές, με βάση τις επιδιώξεις στην κούρσα ανάδειξης νέου προέδρου. Αν και κοιμματικά στελέχη υποστηρίζουν ότι δεν θα πρέπει να συγχέονται οι δύο διαδικασίες, είναι σαφές ότι όλοι επιδιώξαν να μετρήσουν δυνάμεις και στρατόπεδα μέσω της επιλογής υποψηφίου δημάρχου.

Η πρόταση για υποψηφιότητα του Κώστα Ζαχαριάδη από την πλευρά της πλειοψηφίας αντιμετώπιστηκε με καχυποψία από τις άλλες ομαδοποιήσεις, καθώς ο ίδιος είχε ήδη εκφραστεί υπέρ

της υποψηφιότητας Αχτσιόγλου. Η πρώτη αντίδραση ήρθε από τον «προεδρικό» της PENE Διονύση Τεμπονέρα, ο οποίος εισηγήθηκε υποψηφιότητα του εργατολόγου Κώστα Τσουκαλά. Οι κινήσεις Τεμπονέρα δεν περνούν απαρατήρητες. Θεωρείται ότι ο ίδιος μπορεί να μην πήρε τελικά την απόφαση να είναι υποψήφιος —αν και μέχρι τις 3 Σεπτεμβρίου υπάρχει χρόνος—, αλλά κάνει ό,τι περνάει από το χέρι του για να εμφανίζεται ως διακριτή και ισχυρή φωνή μέσα στο κόμμα, ενώ σαφώς τοποθετείται απέναντι από την υποψηφιότητα της Εφης Αχτσιόγλου.

Δεν πέρασε κάτω από τα ραντάρ η πρόταση που διακινήθηκε τις τελευταίες ημέρες για ανάδειξη και του γραμματέα του κόμματος με ψηφοφορία από τη βάση,

Οι διαχωριστικές γραμμές άρχισαν να εξαυλώνονται από τη συνεδρίαση της Κ.Ε. που καθόρισε τα βήματα για την ανάδειξη νέου προέδρου.

η οποία αποδίδεται στην ομάδα πέριξ του Διονύση Τεμπονέρα. Οι πρώτες αντιδράσεις κάνουν λόγο για προσπάθεια να διαμορφωθεί κατάσταση άτυπης διαρχίας στο κόμμα, που θα θέσει τον νέο πρόεδρο σε ιδιότυπη ομηρία από τον κοιμματικό μηχανισμό.

Στις υποψηφιότητες για το Δήμο Αθηναίων η «Ομπρέλα» ακολούθησε με δική της υποψηφι-

ότητα, αυτή του Νίκου Φίλη, για να μη φανεί ότι μένει αμέτοχη και για να δοκιμάσει τη δυνατότητα νέων συμμαχιών. Η ομάδα γύρω από τον Νίκο Παππά, καταγράφοντας μία ακόμη διαφοροποίηση από την κεντρική επιλογή των «προεδρικών», επανέφερε την πρόταση για τον καλαθοσφαιριστή Νίκο Παππά στο τραπέζι.

Η οριακή επικράτηση του Κώστα Ζαχαριάδη έναντι του Νίκου Φίλη στην τελική ψηφοφορία έδειξε ότι η εσωκομματική γεωγραφία αλλάζει αναλόγως της σκοπιμότητας που επιδιώκεται να υπηρετηθεί. Για πολλούς μέσα στο κόμμα η ψηφοφορία ανάμεσα σε Ζαχαριάδη και Φίλη χαρακτηρίστηκε από τη σαφή συσπείρωση ετερογενών δυνάμεων γύρω από την υποψηφιότητα Φίλη με στόχο να σταλεί μήνυμα προς την Εφη Αχτσιόγλου, που θεωρείται το φαβορί στην κούρσα διεκδίκησης της ηγεσίας. Δεν πέρασε απαρατήρητο ότι ο Αλέξης Χαρίτσης, από τους βασικούς υποστηρικτές της Εφης Αχτσιόγλου, ψήφισε λευκό, ενώ μεγάλη έκπληξη ήταν η ψήφος του Αλέκου Φλαμπουράρη υπέρ του Νίκου Φίλη.

Με δεδομένο ότι η εκλογή προέδρου από τη βάση πάντοτε εμπεριέχει το στοιχείο της έκπληξης, είναι απροσδιόριστο πόσο η στήριξη στελεχών θα επηρεάσει την τελική διαδικασία. Πολύ περισσότερο, δε, που η διεύθυνση της κοιμματικής βάσης του ΣΥΡΙΖΑ έγινε πρόσφατα, με τη μαζική εγγραφή μελών το 2019. Δεν είναι σαφές πόσο αυτή η δεξαμενή μπορεί να επηρεαστεί από το ποια στελέχη θα υποστηρίξουν τον κάθε υποψήφιο.

Ποιος είναι με ποιον

Σε κάθε περίπτωση, την υποψηφιότητα της Εφης Αχτσιόγλου έχουν στηρίξει δημόσια ή θεωρείται ότι στηρίζουν στελέχη όπως ο Αλέξης Χαρίτσης, ο Δημήτρης Παπαδημούλης, ο Νίκος Βούτσος, η Μαριλίζα Ξενογιαννακοπούλου, γενικά ένα σημαντικό μέρος των λεγόμενων «προεδρικών» αλλά και η νεότερη γενιά της ομάδας «6+6» και κάποια από τα στελέχη της PENE. Δεν πρέπει να υποτιμηθεί, ωστόσο, η επιρροή της υποψηφιότητας της και σε ένα τμήμα της «Ομπρέλας». Εκεί διατηρεί σαφώς προβάδισμα ο Ευκλείδης Τσακαλώτος, που θεωρείται και άτυπος επικεφαλής της συγκεκριμένης τάσης, με στελέχη όπως ο Γιώργος Σταθάκης, ο Ανδρέας Ξανθός, ο Χάρης Μαμουλάκης, ο Νίκος Φίλης, ο Δημήτρης Βίτσας να βρίσκονται στο πλευρό του.

Ο Νίκος Παππάς έχει τη στήριξη κάποιων «προεδρικών», όπως ο Παύλος Πολάκης, αν και παραμένει το ερώτημα μήπως τελικά και αυτός μπει στην κούρσα διαδοχής, αλλά και σημαντικές μερίδες πασοκογενών, όπως ο Χρήστος Γιαννούλης, ο Άγγελος Τόλκας, η Θεοδώρα Τζάκρη.

Εφόσον η διαδικασία οδηγηθεί σε δεύτερο γύρο, έχει ενδιαφέρον ποια στάση θα κρατήσουν στελέχη όπως η Ρένα Δούρου, η Ολγα Γεροβασίλη, ο Γιάννης Δραγασάκης κ.ά., που έχουν αποφύγει να τοποθετηθούν ανοιχτά σε σχέση με τις υποψηφιότητες.

ΑΠΟΨΗ

Χωρίς αντίπαλο

Της ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΣΠΑΝΟΥ

Στην **ψυχαναλυτική** ψυχοθεραπεία, που μπορεί να πάει σε μεγάλο βάθος, μια από τις οδυναιότερες στιγμές είναι όταν συνειδητοποιείς ότι δεν φταίει κανείς άλλος για τα αδιέξοδά σου. Αναγκάζεσαι να απαλλάξεις τους γονείς σου από τη βασική ευθύνη, ξαναδιαβάξεις τη βιογραφία σου και καταλήγεις να αναγνωρίσεις δικά σου λάθη, αδυναμίες, ρωγμές, ακόμη και τυφλά σημεία, όψεις σου που δεν ήθελες να ξέρεις ότι υπάρχουν. Αυτά στην περίπτωση που είναι σοβαρός ο θεραπευτής και εσύ έχεις ειλικρινή επιθυμία να αλλάξεις. Διαφο-

και να συνεχίσεις την ίδια διαδρομή, έχοντας μάλιστα το άλλοθι ότι προσπάθησες να δεις την αλήθεια.

Στην **πολιτική**, ο αναστοχασμός έχει νόημα όταν οδηγεί σε αναθεωρήσεις. Όταν γίνεται με σκοπό την επικοινωνιακή εξιλέωση, για να κερδηθεί χρόνος, για να βελτιωθεί η εικόνα του ηγέτη/του κόμματος ή για να κατευναστεί ένα αγριεμένο πλήθος, τότε το αποτέλεσμα είναι προσωρινό και ευθραυστο.

Η **αυτοκριτική**, ως όρος αυτογνωσίας, για να οδηγήσει σε μια πραγματική βελτίωση είναι επίπονη. Δεν εξαντλείται σε δηλώσεις συγ-

γνώμης και ασκήσεις τηλεοπτικής μετάνοιας ούτε σε διακηρύξεις που έχουν ξαναγίνει και αθετηθεί. Δεν είναι καν ορατή την ώρα που συντελείται, προκύπτει στην πράξη και διαπιστώνεται κάποια στιγμή εκ των υστέρων.

Η **κυβέρνηση** της Ν.Δ. στη δεύτερη θητεία της δεν έχει αντίπαλο. Δεν υπάρχει κόμμα και πειστική εναλλακτική πρόταση εξουσίας που να δίνει ελπίδα.

Αυτή η παντοδυναμία είναι τρομακτική γιατί μπορεί να φέρει ασυδοσία και ατιμωρησία. Είναι επίσης επικίνδυνη γιατί, σε περίπτωση αποτυχίας της κυβέρ-

νησης, μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι ο σύγχρονος κοινοβουλευτισμός παράγει αδιέξοδα και πρέπει να αμφισβητηθεί για το καλό της κοινωνικής πλειοψηφίας. Με άλλα λόγια, αν η μοναδική πολιτική δύναμη διακυβέρνησης απογοητεύσει τους περισσότερους, τότε η στροφή προς τα άκρα, προς οποιαδήποτε μορφή αντιουστημισμοί, θα είναι βίαιη.

Η **κυβέρνηση** Μητσοτάκη δεν έχει πια τη δυνατότητα να δείχνει το σκιάχτρο του ΣΥΡΙΖΑ για να συγκρίνεται και να μην κρίνεται. Ούτε αρκεί η επιρροή της στους μηχανισμούς διαμόρφωσης της

κοινής γνώμης για να κρυφτεί η μεταρρυθμιστική αδράνεια.

Δεν τους φταίει κανείς άλλος, όχι πια, για τα χάλια της ΕΛ.ΑΣ. και την ανικανότητα στη διαχείριση φυσικών καταστροφών. Ούτε για τη φυγή των γιατρών από το ΕΣΥ και την ανομία στα νοσιά. Χωρίς να το επιλέξουν, βρίσκονται στο σημείο όπου ο θεραπευόμενος κοιτάζεται στον καθρέφτη και αυτό που βλέπει δεν του άρσει. Ή αποφασίζει να πονέσει για να αλλάξει ή αγοράζει καινούργιο καθρέφτη. Στη δεύτερη περίπτωση απλώς θα καθυστερήσει η κατάρρευση. Θα είναι όμως θέμα χρόνου.

Της **ΛΑΡΑ ΤΖΕΪΚΣ**
THE NEW YORK TIMES

Παρότι η ουκρανική αντεπίθεση άρχισε πριν από δύο μήνες, οι Ουκρανοί προετοιμάζονταν για μια τέτοια επιχείρηση εδώ και καιρό, χάρη στη βασισμένη στο νατοϊκό δόγμα εκπαίδευσή τους, συνδυάζοντας πεζικό, πυροβολικό, τεθωρακισμένα και αεροπορία. Η κυβέρνηση Μπάιντεν, όμως, περίμενε πάνω από ένα χρόνο προκειμένου να δώσει το πράσινο φως για την εξαγωγή αεροσκαφών F-16 στην Ουκρανία. Μέχρις ότου οι Ουκρανοί χειριστές εκπαιδευτούν στα νέα αεροσκάφη, αυτά δεν αναμένεται να παίξουν σημαντικό επιχειρησιακό ρόλο στα σχέδια του Κιέβου.

Το ερώτημα που τίθεται είναι το εξής: Χωρίς υπολοίσιμη υποστήριξη από αέρος, πυλώνας του δυτικού επιχειρησιακού δόγματος που επιβλήθηκε στην Ουκρανία, η αντεπίθεση έχει ελπίδες επιτυχίας; Η απόντηση μοιάζει να είναι καταφατική, σύμφωνα με εκτιμήσεις Ουκρανών, Αμερικανών και Ευρωπαίων αξιωματούχων, οι οποίοι επισημαίνουν όμως ότι οι ουκρανικές επιχειρήσεις θα καθυστερήσουν σημαντικά χωρίς αεροπορική στήριξη.

«Είναι εφικτό»

«Θα πρέπει να προωθηθούν χωρίς τα F-16, αλλά πιστεύω ότι αυτό είναι εφικτό», λέει ο απόστρατος Αμερικανός πτέραρχος και πρώην διοικητής του ΝΑΤΟ Φίλιπ Μπρίντλαβ. Ως πρώην χειριστής F-16 ο Μπρίντλαβ λέει ότι οι επιχειρήσεις πεζικού με αεροπορική υποστήριξη αποτελούν τον σκελετό του σύγχρονου επίγειου πολέμου. «Αν, όμως, αναμένουμε την Ουκρανία να πολεμήσει σαν εμάς, πρέπει να της προσφέρουμε τα κατάλληλα εργαλεία για να το κάνει», συμπληρώνει ο πτέραρχος. Με αυτή την άποψη συμφωνεί ο στρατηγός Βαλέρι Ζαλούζνι, μέλος του ουκρανικού επιτελείου, ο οποίος έχει διαφωνήσει επανειλημμένως με δυτικούς ομολόγους του, υπογραμμίζοντας την επείγουσα ανάγκη ενίσχυσης των ουκρανικών εναέριων μέσων.

Ορισμένοι ειδικοί εκτιμούν ότι η απουσία αεροπορικής κάλυψης επέτρεψε στα ρωσικά επιθετικά ελικόπτερα να καταστρέψουν μεγάλο αριθμό ουκρανικών αρμάτων μάχης και τεθωρακισμένων. Ευτυχώς για τους Ουκρανούς, οι ρωσικοί αντιταρματικοί πύραυλοι φημίζονται για το ποσοστό αστοχίας τους, σύμφωνα με το βρετανικό υπουργείο Αμυνας.

Περιμένοντας τα F-16

Οι εκτιμήσεις των αναλυτών για τον ρόλο που μπορούν να παίξουν τα αμερικανικά μαχητικά στην αντεπίθεση της Ουκρανίας

Τα μαχητικά αεροσκάφη F-16 θεωρούνται δυνατό χαρτί για το Κίεβο και ο πρόεδρος της Ουκρανίας, Βολοντίμιρ Ζελένσκι, υποστήριξε ότι σύντομα η χώρα του θα τα εντάξει στο οπλοστάσιό της. Όμως, ακόμη κι έτσι, θα χρειαστεί μεγάλο χρονικό διάστημα για την εκπαίδευση των Ουκρανών χειριστών. Μόλις 8 εξ αυτών μιλούν αρκετά αγγλικά στο επίπεδο που απαιτείται για να αρχίσουν το πρόγραμμα εκπαίδευσης. Άλλοι 20 έχουν μεταβεί στη Βρετανία για... ταχύρρυθμα μαθήματα.

Ορισμένοι ειδικοί πιστεύουν ότι η απουσία αεροπορικής κάλυψης επέτρεψε στα ρωσικά επιθετικά ελικόπτερα να καταστρέψουν μεγάλο αριθμό ουκρανικών αρμάτων μάχης.

Ο συνταγματάρχης Μάρκος Ράιζνερ, επικεφαλής της ακαδημίας ενόπλων δυνάμεων της Αυστρίας, λέει ότι με περισσότερα αεροσκάφη η Ουκρανία θα μπορούσε να προστατεύσει το πεζικό της πιο αποτελεσματικά. «Η στρατιωτική λογική σου λέει ότι πρέπει να έχεις την κυριαρχία του αέρα για να πραγματοποιήσεις επιτυχημένες επίγειες επιχειρήσεις. Ορισμένοι Αμερικανοί

στρατηγοί λένε ότι οι Ουκρανοί δεν χρειάζονται αεροπλάνα σε αυτή τη συγκυρία. Αυτή είναι μια ξεκάθαρα πολιτική εκτίμηση, που απέχει από την επιχειρησιακή πραγματικότητα», λέει ο Ράιζνερ.

Υπεροχή χωρίς αντίκρισμα

Παρά τη συντριπτική αριθμητική υπεροχή της, όμως, η Ρωσία δεν έχει αποκτήσει κυριαρχία του αέρα από την αρχή του πολέμου μέχρι σήμερα. Τον Φεβρουάριο του 2022 η Ρωσία διέθετε δεκαπλάσιο αριθμό αεροσκαφών από την Ουκρανία (772 έναντι 69). Στους 18 μήνες που μεσολάβησαν, όμως, και οι δύο πλευρές βασίστηκαν περισσότερο στο πυροβολικό, στα drones και στις επιθέσεις με πυραύλους μεγάλου βεληνικού. Αυτό έγινε επειδή η Ουκρανία με το αντιαεροπορικό Patriot και η Ρωσία με το S-400 διαθέτουν επίφοβη

αντιαεροπορική ικανότητα. Οι Ουκρανοί χειριστές μαχητικών MiG και Σουχόι φροντίζουν να μην πλησιάζουν πολύ τους στόχους τους προτού εκτοξεύσουν τους πυραύλους τους, προκειμένου να μη γίνουν στόχοι οι ίδιοι. Η τακτική τους αφορά την πυροδότηση των πυραύλων μεγάλου βεληνικού, που τους παραχώρησαν η Βρετανία και η Γαλλία, εναντίον αποθηκών καυσίμων και άλλων στρατιωτικών στόχων, προτού εγκαταλείψουν τη ζώνη. Δεδομένων αυτών των ελλείψεων, αξιωματούχος της κυβέρνησης Μπάιντεν είπε την περασμένη εβδομάδα ότι είναι αβέβαιο εάν οι ουκρανικές δυνάμεις θα έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν από αέρος κάλυψη στο πεζικό, ακόμη και αν είχαν στη διάθεσή τους F-16.

Υστερα από τις βαριές απώλειες που υπέστη η Ουκρανία αξιωματώντας τη νατοϊκή τακτική

«Οση αεροπορική ισχύ κι αν αναπτύξεις στο πεδίο, έως ότου το πεζικό το καταλάβει και το κρατήσει, δεν έχεις καταφέρει τίποτα», λέει βετεράνος Αμερικανός σμήναρχος.

των συνδυασμένων επιχειρήσεων πεζικού και αεροπορίας τις πρώτες ημέρες της αντεπίθεσης, ορισμένοι Ουκρανοί διοικητές αποφάσισαν να εγκαταλείψουν αυτή την τακτική για να επιστρέψουν σε αυτό που γνώριζαν καλύτερα: τα μπαράζ πυροβολικού και πυραύλων με στόχο την υποβάθμιση της μαχητικής ικανότητας των Ρώσων. Αυτό δεν αποτέλεσε έκπληξη για

τους ειδικούς, οι οποίοι υπογράμμισαν ότι τα προβλήματα των Ουκρανών ήταν πολύ σημαντικότερα από την έλλειψη αεροπορικής κάλυψης. Ο απόστρατος σμήναρχος Στιβ Μπόιλαν λέει ότι ο αμερικανικός στρατός χρειάστηκε μία δεκαετία πριν μάθει να αξιοποιεί σωστά την αεροπορική κάλυψη.

Ο σύγχρονος πόλεμος απαιτεί τον άριστο συγχρονισμό μεταξύ επιχειρήσεων πεζικού, τεθωρακισμένων, πυροβολικού και αεροπορίας, με στόχο την απόλυτη κυριαρχία στο πεδίο της μάχης. Αυτή η τακτική αναπτύχθηκε ως απάντηση στον στατικό και αιματηρό πόλεμο χαρακωμάτων του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, αλλά εφαρμόσθηκε πλήρως για πρώτη φορά από τις ΗΠΑ στον πόλεμο του Κόλπου το 1990-91. Οι επιχειρήσεις χωρίς ένα από αυτά τα στοιχεία –η αεροπορική στήριξη στην περίπτωση της Ουκρανίας– μπορούν να δώσουν κίνητρο σε στρατιωτικές μονάδες να αυτοσχεδιάσουν. «Οση αεροπορική ισχύ κι αν αναπτύξεις στο πεδίο, έως ότου το πεζικό το καταλάβει και το κρατήσει, δεν έχεις καταφέρει τίποτα», λέει ο Μπόιλαν.

Ο ουκρανικός στρατός, όμως, είναι ήδη ένας από τους καλύτερα εξοπλισμένους και δοκιμασμένους στην Ευρώπη. Την περασμένη εβδομάδα ο πρόεδρος Βολοντίμιρ Ζελένσκι επανέλαβε την πεποίθησή του ότι η χώρα του θα αποκτήσει σύντομα F-16. Αυτό, όμως, θα απαιτήσει μακρά περίοδο εκπαίδευσης πιλότων. Αμερικανοί αξιωματούχοι έχουν ξεχωρίσει μόλις οκτώ Ουκρανούς χειριστές μαχητικών αεροσκαφών οι οποίοι μιλούν αρκετά καλά αγγλικά, προκειμένου να αρχίσουν το πρόγραμμα εκπαίδευσης. Άλλοι είκοσι έχουν ταξιδέψει στη Βρετανία για να μάθουν την αγγλική γλώσσα. Η αποστολή λίγων μαχητικών F-16 δεν πρόκειται να αλλάξει τα δεδομένα στο πεδίο, λέει ο Ντάγκλας Μπάρι, αμυντικός αναλυτής στο ινστιτούτο IISS του Λονδίνου. Αν η Ουκρανία διέθετε κατάλληλα εκπαιδευμένους πιλότους και πλήρως εξοπλισμένα F-16, η ουκρανική αντεπίθεση θα είχε εντελώς διαφορετική μορφή, λέει ο Μπάρι, για προσθέσει: «Ο ουκρανικός στρατός ουδέποτε επρόκειτο να είναι ικανός να εξαπολύσει αντεπίθεση με συνδυασμό όπλων χωρίς αεροπορία. Αν, όμως, δεν είχαν εκπαιδευθεί τόσο αποτελεσματικά από τη Δύση τα τελευταία χρόνια, σήμερα θα συζητούσαμε πώς να διώξουμε τους Ρώσους από το Κίεβο», καταλήγει ο Βρετανός αναλυτής.

Ο πόλεμος εξαπλώνεται στη Μαύρη Θάλασσα

Των **ΜΑΘΙΟΥ ΜΠΙΓΚ, ΤΖΕΙΝ ΓΚΡΟΥΝΣ**
και **ΚΡΙΣΤΙΑΝ ΤΡΙΜΠΠΕΡ**
THE NEW YORK TIMES

Η επιλογή της Ρωσίας να ρίξει προειδοποιητική βολή σε εμπορικό πλοίο εντός της Μαύρης Θάλασσας και να το υποβάλει σε νηοψία έχει εντείνει τη διεθνή ανησυχία γύρω από το σκέλος του πολέμου που διαδραματίζεται στη Μαύρη Θάλασσα.

Την περασμένη Κυριακή το ρωσικό υπουργείο Αμυνας ανακοίνωσε πως στρατιωτικό ελικόπτερο πλεύρισε το εμπορικό πλοίο «Sukru Okan», με σημαία Παλάου, και ένοπλοι κομάντος κατέβηκαν στη γέφυρα για να ερευνήσουν το φορτίο. Βίντεο που κυκλοφόρησε στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, και επιβεβαιώθηκε από ειδικούς, επικυρώνει τους ισχυρισμούς του υπουργείου.

Αυτό που μένει να φανεί είναι κατά πόσον αυτές οι ενέργειες θα αποθαρρύνουν επιχειρηματίες και εφοπλιστές από το να εμπλακούν στην προσπάθεια εξαγωγής του ουκρανικού σιταριού. Ορισμένοι αναλυτές λένε πως η απειλή είναι σχετικά μικρή για το ούτως ή άλλως περιορισμένο εμπόριο. Αυτό που ανησυχεί άπαντες είναι πως φαίνεται να δημιουργείται μια ένταση, η οποία θα μπορούσε από τη μια στιγμή στην άλλη να κλιμακωθεί

σε βίαιη σύγκρουση που θα περιλαμβάνει κράτη τα οποία δεν εμπλέκονται στον πόλεμο.

Από τότε που η Ρωσία αποχώρησε από τη συμφωνία που επέτρεπε σε πλοία τα οποία μεταφέρουν διατροφικά αγαθά να διαπλέουν τη Μαύρη Θάλασσα,

Ρωσικό περιπολικό έριξε προειδοποιητικά πυρά και κομάντος πραγματοποίησαν νηοψία σε φορτηγό πλοίο.

Ξεκίνησε ένας ανηλεής βομβαρδισμός των ουκρανικών λιμανιών. Σύμφωνα με την ουκρανική κυβέρνηση, οι επιθέσεις στο λιμάνι της Οδησσού έχουν ως αποτέλεσμα την καταστροφή τουλάχιστον 200.000 τόνων σιτηρών καθώς και την ακρήστευση υποδομών απαραίτητων για την εξαγωγή τους, όπως αποθήκες και γερανοί.

Με τις ως άνω συνθήκες να επικρατούν στα διεθνή ύδατα της Μαύρης Θάλασσας καθώς και στα ανοικτά, η Ουκρανία έχει περιοριστεί στο να εξάγει τα σιτηρά από τα παραδουνάβια λιμάνια της, όπως αυτό του Ισμαήλ. Αυτή η λύση είναι πρόχειρη και

Ολα γίνονται για το σιτάρι, σύμφωνα με την ουκρανική πλευρά. Μετά τους βομβαρδισμούς σιταποθηκών, η ρωσική συμπεριφορά προς εμπορικά πλοία καθιστά ριψοκίνδυνη κάθε απόπειρα προσέγγισης στα λιμάνια της Μαύρης Θάλασσας.

μη αποδοτική. Πέρα από το γεγονός ότι και το ίδιο το Ισμαήλ έγινε προσφάτως στόχος πυραύλων, αυτά τα λιμάνια είναι σαφώς μικρότερα και το πλάτος του ποταμού τέτοιο που μόνο μικρά πλοία μπορούν να τον διαπλεύσουν. Όσοι πλοιοκτήτες δεν είναι διατακτικοί, καλούνται να δράσουν. «Ζητούμε από τη διεθνή κοινότητα να αναλάβει δραστηκές πρωτοβουλίες και να πράξει ώστε να εμποδίσει τη Ρωσία από το να διαταράξει την ειρηνική μετακίνηση πλοίων στη Μαύρη Θάλασσα», ανέφερε ανακοίνωση του ουκρανικού υπουργείου Εξωτερικών που δημοσιεύθηκε στο Διαδίκτυο.

Τα περισσότερα πλοία που κινούνται αυτή τη στιγμή από και προς την Ουκρανία αποφεύγουν να προσεγγίζουν τις ακτές της χώρας. Οι ιστότοποι που απεικονίζουν σε πραγματικό χρόνο τα καράβια του πλανήτη δείχνουν δεκάδες εμπορικά να συνωστίζονται στη Σουλίνα της Ρουμανίας, μια ανάσα από την Ουκρανία.

Σύμφωνα με το ρωσικό υπουργείο Αμυνας, το πρωί της περασμένης Κυριακής το πλοίο «Βασίλι Μπίκοφ», που εκτελούσε περιπολίες, εντόπισε το εμπορικό «Σουκρού Οκάν» –ένα μικρό φορτηγό εγγεγραμμένο στο μικροσκοπικό νησιωτικό κράτος του Ατλαντικού, Παλάου– να κι-

νείται σε διεθνή ύδατα με κατεύθυνση προς το Ισμαήλ. Το 34 ετών «Οκάν» το διαχειρίζεται μια τουρκική εταιρεία, με την οποία δεν μπορέσαμε να επικοινωνήσουμε.

Όταν το πλοίο «απέτυχε να ανταποκριθεί» σε εντολή για υποχρεωτική νηοψία ώστε να διαπιστωθεί εάν μετέφερε κάποιο παράνομο φορτίο, το ρωσικό περιπολικό έριξε προειδοποιητικές βολές με αυτόματα όπλα, αναφέρει χαρακτηριστικά η ανακοίνωση του υπουργείου. Αφού επιθεώρησαν το πλοίο, οι Ρώσοι αποχώρησαν και άφησαν το πλοίο να συνεχίσει την πορεία του – τη Δευτέρα βρισκόταν στα ανοικτά των ρουμανικών ακτών.

Αν και το πλοίο βρισκόταν σε διεθνή ύδατα, δεν είναι σαφές κατά πόσον οι ενέργειες της Ρωσίας νομιμοποιούνται βάσει της Σύμβασης του Μοντρέ του 1936, η οποία προβλέπει το δικαίωμα των πλοίων που ανήκουν σε εμπόλεμα έθνη να ρυθμίζουν την εμπορική κυκλοφορία στη Μαύρη Θάλασσα σε περίοδο πολέμου. Η Ρωσία δηλώνει πως η ενέργειά της ήταν νόμιμη.

Γεγονός παραμένει πάντως ότι αρκετές μεγάλες ναυτιλιακές εταιρείες εγκατέλειψαν το εμπόριο σιτηρών στη Μαύρη Θάλασσα ύστερα από την αποχώρηση της Ρωσίας από τη συμφωνία στις 17 Ιουλίου, επειδή ο κίνδυ-

νος ήταν πολύ μεγάλος, το κέρδος πολύ μικρό ή τα πλοία τους πολύ μεγάλα για την πλοήγηση σε ποτάμια.

Ρίσκο και ασφάλιστρα

Οι εταιρείες με «ωραία, καινούργια πλοία» είναι απίθανο να αναλάβουν το ρίσκο, ιδίως με δεδομένο το ενδεχόμενο θανάτων, δήλωσε στέλεχος εταιρείας που διαχειρίζεται ένα πλοίο που περιμένει «στην ουρά» για να φορτώσει σιτηρά στο Ρένι, ένα άλλο ουκρανικό λιμάνι του Δούναβη.

Το εν λόγω στέλεχος δήλωσε ακόμη ότι τα ασφάλιστρα δεν αυξήθηκαν επειδή το πλοίο του ήταν νηολογημένο στην Τουρκία και η τουρκική κυβέρνηση επιδοτούσε τα ασφάλιστρα για συγκεκριμένα πλοία. Παρ' όλα αυτά, ορισμένες εταιρείες θα επανεξετάσουν τυχόν προγραμματισμένα δρομολόγια στην περιοχή μετά την τελευταία επίθεση, είπε. Η απειλή στρατιωτικής επέμβασης θα μπορούσε, θεωρητικά, να αυξήσει τα ασφάλιστρα για τους ναυλωτές, αλλά πολλά από τα μικρότερα πλοία που εμπλέκονται τώρα στο ουκρανικό εμπόριο ήταν ούτως ή άλλως ανασφάλιστα. Προς το παρόν, είπε, οι αυξανόμενες τιμές για το εν λόγω φορτίο παρέχουν κίνητρο για τη συνέχιση της κυκλοφορίας.

Οι τέσσερις διώξεις κατά του Τραμπ

Η άσκηση δίωξης από την εισαγγελία της Τζόρτζια εναντίον του Τραμπ για απόπειρα ανατροπής του αποτελέσματος στην πολιτεία το 2020 ανεβάζει τον αριθμό εγκληματικών πράξεων για τις οποίες κατηγορείται στις 91.

ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΣΤΗΝ ΤΖΟΡΤΖΙΑ

13

κακουργήματα

Περιλαμβάνουν εκβιασμό και συνωμοσία

ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΕΚΛΟΓΕΣ 2020

4

κακουργήματα

Απόπειρα ανατροπής αποτελέσματος εκλογών 2020 και επίθεση στο Καπιτώλιο

ΠΟΙΝΙΚΗ ΥΠΟΘΕΣΗ ΣΤΟ ΜΑΝΧΑΤΑΝ

34

κακουργήματα και πλημμελήματα

Καταβολή χρημάτων για αποσιώπηση σεξουαλικού σκανδάλου

ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΝΟΜΟΥ ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΣΚΟΠΕΙΑΣ

40

κακουργήματα

Διατήρηση απόρρητων εγγράφων μετά τη λήξη της θτείας του το 2021

Το χρονικό της υπόθεσης

26/10/2016

Ο Μάικλ Κοέν, νομικός σύμβουλος του Τραμπ, μεταφέρει 130.000 δολάρια σε λογαριασμό δικηγόρου της Στόρμι Ντάνιελς, προκειμένου η πορνιστάρ να αποκρύψει την ερωτική σχέση τους.

3/11/2020

Διεξάγονται οι προεδρικές εκλογές.

7/11/2020

Ο Τζο Μπάιντεν ανακηρύσσεται νικητής.

9/11/2020

Τουλάχιστον έξι συνεργόι του Τραμπ σχεδιάζουν την ακύρωση του αποτελέσματος.

14/12/2020

Εκλέκτορες από όλες τις πολιτείες επικυρώνουν τη νίκη του Μπάιντεν. Ομάδες «ψεύτικων» εκλεκτόρων σε επτά πολιτείες αποτυγχάνουν να επηρεάσουν την καταμέτρηση.

2/1/2021

Ο Τραμπ πιέζει τον υπ. Εσωτερικών της Τζόρτζια, Μπραντ Ραφενσμπέργκερ, να αλλοιώσει το αποτέλεσμα.

6/1/2021

Ο Τραμπ καλεί τους οπαδούς του «να πολεμήσουν μέχρι τέλους» κι εκείνοι εισβάλλουν στο Καπιτώλιο. Εισαγγελείς εκτιμούν πως η επίθεση ήταν μέρος σχεδίου.

7/1/2021

Το Κογκρέσο επικυρώνει το αποτέλεσμα στις 3.24 π.μ.

9/6/2021

Η Βουλή των Αντιπροσώπων αναθέτει σε ειδική επιτροπή την έρευνα για τα γεγονότα της 6ης Ιανουαρίου.

17/1/2022

Ο Τραμπ παραδίδει -κατόπιν απαίτησης των Εθνικών Αρχείων- 15 κιβώτια με έγγραφα. Τα 197 από αυτά φέρουν διαβήμιση ασφαλείας.

30/3/2022

Το FBI αρχίζει ποινική έρευνα για παράνομη κατοχή απόρρητου υλικού.

8/8/2022

Το FBI ερευνά την κατοικία του Τραμπ στο Μαρ-α-Λάγκο.

15/11/2022

Ο Τραμπ ανακοινώνει ότι θα διεκδικήσει το χρίσμα των Ρεπουμπλικανών για τις εκλογές του 2024.

4/4/2023

Ο ομοσπονδιακός εισαγγελέας της Νέας Υόρκης, Μέλβιν Μπράγκ, ανακοινώνει τη δίωξη του Τραμπ για την υπόθεση Στόρμι Ντάνιελς. Είναι η πρώτη δίωξη Αμερικανού προέδρου για ποινικό αδίκημα.

8/6/2023

Δίωξη εναντίον του Τραμπ για κατοχή απόρρητων εγγράφων.

1/8/2023

Δίωξη στον Τραμπ για τις προσπάθειές του να υπονομεύσει τις εκλογές του 2020.

15/8/2023

Διώξεις εναντίον του Τραμπ και συνεργών του για απόπειρα αλλοίωσης των προεδρικών εκλογών στην Τζόρτζια.

Κάθε δίκη και χειρότερα

Η τέταρτη δίωξη του Τραμπ, αυτή τη φορά με νόμο κατά της μαφίας, προκαλεί νέο τοξικό «αμόκ»

Η **Φάνι Γουίλις** άρχισε να συκνάζει στις δικαστικές αίθουσες εξ απαλών ονύχων. Ο πατέρας της, Τζον Κλίφορντ Φλόιντ, μέλος της ένοπλης μαρξιστικής οργάνωσης Αφροαμερικανών «Μαύροι Πάνθηρες» στα νιάτα του, στο Λος Αντζελες (πλάι στην Αντζελα Ντέιβις, ηγετική φιγούρα του Κ.Κ. ΗΠΑ), είχε γίνει δικηγόρος, αναλαμβάνοντας κατά κανόνα την υπεράσπιση μαύρων. Διαζευγμένος, καλούνταν να συνδυάσει την ανατροφή της Φάνι, τον πολιτικό ακτιβισμό και την επαγγελματική του ενασχόληση. Ελλείψει χρόνου και πόρων, έπαιρνε συχνά την κόρη του στην αίθουσα του δικαστηρίου, όπου η μικρή καθόταν δίπλα του, με την ανοχή του δικαστή. Μεγαλώνοντας, η Φάνι σπούδασε πολιτικές επιστήμες και Δίκαιο. Μέλος των Δημοκρατικών, κατάφερε να εκλεγεί εισαγγελέας στην κομητεία Φούλτον της Τζόρτζια, όπου ανέλαβε καθήκοντα την Πρωτοχρονιά του 2021. Ακριβώς την επόμενη ημέρα, ο Ντόναλντ Τραμπ θα έκανε το μοιραίο τηλεφώνημα στον Ρεπουμπλικανό υπουργό Εσωτερικών της πολιτείας, Μπραντ Ραφενσμπέργκερ, όπου του ζητούσε επίμονα «να του βρει 11.780 ψηφούς», όσες χρειαζόταν για να ανατρέψει τη νίκη του Τζο Μπάιντεν στη συγκεκριμένη πολιτεία, στις εκλογές του Νοεμβρίου του 2020.

Αργά το βράδυ της περασμένης Δευτέρας, η Φάνι Γουίλις έγινε το πρόσωπο της διεθνούς επικαιρότητας, ανακοινώνοντας την τέταρτη κατά σειρά δίωξη του Τραμπ, αυτή τη φορά με την κατηγορία του εκβιασμού και της συνωμοσίας για την ανατροπή του εκλογικού αποτελέσματος στην Τζόρτζια. Δεν δίστασε, μάλιστα, να στηρίξει τη δίωξη της στον ομοσπονδιακό νόμο RICO, που θεσπίστηκε το 1970 για τη δίωξη των αρχηγών της μαφίας και γενικότερα του οργανωμένου εγκλήματος.

RIGGERS

Η αγανάκτηση στο στρατόπεδο του τέως προέδρου, ο οποίος διεκδικεί το χρίσμα των Ρεπουμπλικανών ώστε να δώσει τη μονομαχία-ρεβάνς με τον Τζο Μπάιντεν στις εκλογές του 2024, κτύπησε κόκκινο. Το επιτελείο της καμπάνιας του θύμισε στο εκλογικό σώμα το πολιτικό παρελθόν του Φλόιντ, για να υποστηρίξει ότι η Γουίλις και όλη η οικογένειά της ήταν «εμποτισμένοι στο μίσος». Ο ίδιος ο Ντόναλντ Τραμπ τη χαρακτήρισε ενεργούμενο των RIGGERS, δηλαδή εκείνων που υποτίθεται ότι οργάνωσαν «νοθεία» στις εκλογές του 2020. Όλοι κατάλαβαν, βέβαια, το συνδεδεμένο: από το RIGGERS στο NIGGERS, τον απαξιωτικό όρο για τους μαύρους, ένα γράμμα απόσταση.

Λίγες ημέρες μετά την τρίτη κατά σειρά δικαστική του δίωξη, που ανακοίνωσε την 1η Αυγούστου ο ομοσπονδιακός εισαγγελέας Τζακ Σμιθ με την κατηγορία της συνωμοσίας για ανατροπή των αποτελεσμάτων των εκλογών του 2020, ο Τραμπ είχε πει, στη διάρκεια δειπνίου για τη συλλογή χρημάτων που οργάνωναν οι Ρεπουμπλικανοί στην Αλαμπάμα: «Κάθε φορά που μου ασκούν δίωξη, η δημοτικότητα

μου ανεβαίνει. Με μία ακόμη δίωξη, θα έχω κερδίσει οριστικά το χρίσμα». Αν και οι μέχρι τώρα δημοσκοπήσεις δικαιώνουν τον σαρκασμό του, αυτή τη φορά η αντίδρασή του πρόδιδε σιδηρόπλοιο: άλλο εκτός από αυτοπεποίθηση και ψυχραιμία. Πέραν της προσωπικής επίθεσης κατά της Γουίλις, στην πρώτη ανακοίνωση που εξέδωσε μετά την αναγγελία της δίωξης υποστήριξε ότι η φιλελεύθερη, αμερικανική δημοκρατία έχει εξαφανιστεί και προσέθεσε: «Στη θέση της βρίσκεται μια μαρξιστική δικτατορία του Τρίτου Κόσμου, η οποία διευθύνεται από έναν τύραννο, ανίκανο και ανέντιμο, που προσπαθεί να αναθέσει τις τύχες σας σε εκδικητικούς και διεφθαρμένους εισαγγελείς. Ο κομμουνισμός έφτασε τελικά στις αμερικανικές ακτές».

Σε πρώτη ανάνγωση, ένα τέτοιο αμόκ μοιάζει ακατανόητο, ακόμη και όταν προέρχεται από έναν πολιτικό που δεν αποτελεί δα και επιτομή του αριστοτελικού μέτρου. Μήπως, άλλωστε, η δίωξη της Γουίλις για την πολι-

Η σύμπτωση της δικαστικής του οδύσειας με την προεκλογική εκστρατεία περιπλέκει την προσπάθειά του να κερδίσει το προεδρικό χρίσμα και τη μονομαχία-ρεβάνς με τον Τζο Μπάιντεν.

τεία της Τζόρτζια δεν ήταν ένα τοπικό υποσύνολο της δίωξης του Σμιθ, που αφορούσε τις προσπάθειες ανατροπής του εκλογικού αποτελέσματος σε πανεθνικό επίπεδο; Με την κοινή λογική, ασφαλώς. Στο πολύ πιο περίπλοκο πλαίσιο της αμερικανικής νομοθεσίας, όμως, τα πράγματα είναι πολύ διαφορετικά.

Το νομικό πλαίσιο

Κατ' αρχάς, η δίωξη του Σμιθ ασκήθηκε σε ομοσπονδιακό επίπεδο, πράγμα που σημαίνει ότι αν ο Τραμπ ή κάποιος άλλος Ρε-

A.P. PHOTO/SETH WENIG

Παρά τα σοβαρά μπλέξιμα με τη Δικαιοσύνη, ο Ντόναλντ Τραμπ προωθεί την υποψηφιότητά του για τις εκλογές του 2024. Ήδη, μάλιστα, στα καπελάκια που πετάει στους οπαδούς του, δίπλα στο «45» (ήταν ο 45ος πρόεδρος στην ιστορία των ΗΠΑ) έχει προσθέσει και το «47».

πουμπλικανός εκλεγεί πρόεδρος το 2024 και ορίσει νέο υπουργό Δικαιοσύνης, θα έχει τη δυνατότητα να σταματήσει τη δίωξη ή να δώσει χάρη στον Τραμπ αν αυτός έχει, εν τω μεταξύ, καταδικαστεί. Αυτό δεν ισχύει με τη δίωξη της Γουίλις, που ασκήθηκε σε πολιτειακό επίπεδο, επομένως ξεφεύγει από τη δικαιοδοσία του εκάστοτε προέδρου. Επειτα, σε αντίθεση με τις προηγούμενες τρεις δίωξεις, όπου ο Τραμπ ήταν ο μοναδικός κατηγορούμενος, αυτή τη φορά η Γουίλις σέρνει στα εδώλια των κατηγορουμένων άλλα 18 άτομα, κορυφαίους συνεργάτες και συμβούλους του, ως συνενόχους στη συνωμοσία. Η επιλογή της αυτή έχει το μειονέκτημα ότι θα καταστήσει τη δίκη πιο δύσκολη και μακρόχρονη. Δίνει όμως τη δυνατότητα στις διωκτικές αρχές να πείσουν κάποιους αδύναμους κρίκους από τους 18 συγκατηγορούμενους του τέως προέδρου, προσφέροντάς τους ένα ευνοϊκό deal που θα τους επιτρέψει να πέσουν στα μαλακά, με αντάλλαγμα να καταθέσουν εναντίον του.

Παιχνίδι πολλών δις. στα γήπεδα της Αγγλίας

Η Πρέμιερ Λιγκ είναι το πιο δημοφιλές και πλουσιότερο πρωτάθλημα του κόσμου

Του **ΑΚΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ**

Περιζήττες προσφορές, συμφωνίες δισεκατομμυρίων, συμβόλαια που ανανεώνονται ολοένα και με μεγαλύτερα ποσά, τόσο εντός Βρετανίας όσο και στο εξωτερικό. Ένα από τα μεγαλύτερα αθλητικά θεάματα του πλανήτη, το πιο δημοφιλές και πλουσιότερο πρωτάθλημα του κόσμου, η Πρέμιερ Λιγκ, ξεκίνησε την προηγούμενη εβδομάδα. Για πολλούς είναι και το καλύτερο. Το πιο ανταγωνιστικό, το πιο συναρπαστικό. Κάποιοι έχουν τις ενστάσεις τους, το σίγουρο όμως είναι πως κι αυτοί παραδέχονται πως ο χορός εκατομμυρίων που απλώνεται στα γήπεδά του, δεν συγκρίνεται με καμία άλλη ευρωπαϊκή Λίγκα πρώτης ταχύτητας.

Όσοι επένδυσαν στη «χρυσόφορο» Πρέμιερ Λιγκ είχαν ευθύς εξαρχής στόχο τη σχετικά γρήγορη απόρροση – και δεν έπιασαν έξω. Η βιομηχανία των σπορ στην προκειμένη περίπτωση... αυγατίζει με μεγάλη ταχύτητα και αξιοπιστία τα κέρδη της.

Τη σεζόν 2020-21 και εν μέσω της πανδημίας οι 20 σύλλογοι είδαν τα συνολικά έσοδά τους (τηλεοπτικά και εμπορικά δικαιώματα, χορηγίες, εισιτήρια, διαφημίσεις) να διαμορφώνονται στα 8,6 δισ. λίρες, την επόμενη (2021-22) στα 9,2 δισ. λίρες και την περασμένη περίοδο (2022-2023) στα 9,8 δισ. λίρες. Δηλαδή αύξηση 600 εκατ. λίρες κάθε χρόνο. Διόλου άσχημα, αν αναλογιστεί κανείς πως η τριετής συμφωνία (2022-2023) για τα τηλεοπτικά δικαιώματα βρίσκεται σε ισχύ και οι νέες συζητήσεις με τους παρόχους θα ξεκινήσουν εντός του 2024.

Η κορυφαία κατηγορία της Αγγλίας προβλέπει τώρα σε νέα αύξηση για την τριετία από την περίοδο 2025-26. Και το σχέδιο που έχει καταστρώσει είναι η αύξηση του αριθμού των τηλεοπτικών αγώνων από 200 σε 270 τη σεζόν, διαθέτοντας παράλληλα λιγότερα πακέτα δικαιωμάτων στον επόμενο διαγωνισμό. Μια κίνηση που πιστεύει ότι θα ενθαρρύνει μεγαλύτερες προσφορές από περισσότερα κανάλια.

Η τρέχουσα συμφωνία των 5,7 δισ. ευρώ με τα Sky Sports, TNT Sports, Amazon και BBC εκτιμάται πως θα είναι ακόμη υψηλότερη από τη στιγμή που θεωρείται πως θα δελεαστούν και άλλοι ραδιοτηλεοπτικοί φορείς, όπως οι DAZN, Disney και Apple.

Η μακροχρόνια κυριαρχία της Πρέμιερ Λιγκ οφείλεται στο γεγονός πως παρότι είναι μια εγχώρια διοργάνωση, στην πραγματικότητα

πρόκειται για ένα πρωτάθλημα που οι οπαδοί των Μ. Σίτι, Λίβερπουλ, Μ. Γιουνάιτεντ, βρίσκονται σε όλα τα μήκη και πλάτη της Γης. Ουσιαστικά πρόκειται για μια παγκόσμια αγορά ποδοσφαιρικού θεάματος, που προσφέρουν αγγλικά κλαμπ, τα οποία έχουν μετεξελιχθεί σε πολυεθνικές εταιρείες, καθοδηγούμενες από μεγάλα επιχειρηματικά γκρουπ, μεταξύ άλλων της Σαουδικής Αραβίας (π.χ. Νιούκαστλ) και των ΗΠΑ.

Σε αυτό οφείλονται και οι επικερδείς συμφωνίες με κανάλια σε μεγάλες αγορές του εξωτερικού, όπως το NBC Sports στις Ηνωμένες Πολιτείες, το Viaplay στις σκανδιναβικές χώρες και το BeIN Sports στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική.

Είναι χαρακτηριστικό πως από τα συνολικά περυσινά ετήσια έσοδα (5,7 δισ.) από τα τηλεοπτικά, τα 3 δισ. προέρχονται από αγορές του εξωτερικού και τα 2,7 από την αγορά του Ηνωμένου Βασιλείου.

Οι χορηγοί

Το χαρτοφυλάκιο των κεντρικών χορηγιών της Πρέμιερ Λιγκ συνεχίζει να επεκτείνεται, έχοντας φτάσει τους δέκα επίσημους συνεργάτες, με τελευταία την εταιρεία Sorare που ειδικεύεται στα virtual game και βασίζεται σε κρυπτονομίσματα. Αναφερόμαστε σε μια ετήσια συμφωνία της τάξεως των 38,3 εκατ. δολ., πολύ μεγαλύτερη από άλλους χορηγούς του πρωταθλήματος, που στέλνει μήνυμα προς μελλοντικούς συνεργάτες της Λίγκας για το τι ποσά θα πρέπει να διαθέσουν.

Η αμερικανική εταιρεία ηλεκτρονικών παιχνιδιών Electronic Arts, που είναι από τους κύριους χορηγούς του πρωταθλήματος, ξεκίνησε ήδη τις διαπραγματεύσεις αναμένοντας για μια ακόμη εξαετία έναντι 600 εκατ. δολ., ενώ η Puma έχει μπει «σφήνα» για να αντικαταστήσει τη Nike ως προμηθευτής μπάλας του πρωταθλήματος.

Από κει και πέρα, βασικοί υποστηρικτές παραμένουν οι Barclays Bank, Budweiser Beer, Castrol Oil, Oracle Corporation, Avery Dennison Corp, Hublot Watches και Panini. Ξεκινώντας τη νέα σεζόν, οι 18 από τους 20 συλλόγους έχουν υπογράψει με χορηγούς για τη φανέλα τους και με άλλους για τα μανίκια και τα σορτσάκια. Μόνο η Τσέλσι με τη Νότιγχαμ Φόρεστ δεν έχουν κλείσει ακόμη συμφωνίες, αν και θεωρείται θέμα χρόνου. Οι στοιχηματικές εταιρείες είναι η κυρίαρχη κατηγορία, με την οποία «κοσμούν» τις φανέλες τους οι ομάδες (Μπέρνλι, Φούλαμ και Αστον Βίλα υπέγραψαν φέτος) που

Μάντσεστερ Σίτι και Αρσενάλ αγωνίστηκαν στον τελικό του Community Shield που άνοιξε επίσημα τη σεζόν στην Αγγλία. Οι «Κανονιέρηδες» ήταν αυτοί που κατέκτησαν το πρώτο τρόπαιο της χρονιάς, αφού αποδείχτηκαν πιο εύστοχοι στη διαδικασία των πέναλτι.

Με πακτωλούς εσόδων από τηλεοπτικά και εμπορικά δικαιώματα, χορηγίες, εισιτήρια, διαφημίσεις, το αγγλικό πρωτάθλημα κατακτά τον κόσμο.

σε μια άτυπη συμφωνία αύξησαν αυτό το καλοκαίρι κατά 20% τις τιμές πωλήσεων στις μπουτίκ τους. Κι όχι μόνο στις φανέλες, αφού οι τιμές όλων των ειδών, από ένα μπρελόκ μέχρι ένα μπουφάν, έχουν σημειώσει άνοδο 10%-20%.

Η πρόσφατη ανανέωση της Adidas με τη Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ αποτιμάται στα 115 εκατ. δολ. ετησίως, ενώ η γερμανική μάρκα πληρώνει επίσης 76,6 εκατ. δολ. για το αθλητικό υλικό της Αρσενάλ.

Η Puma «ντύνει» τη Μάντσεστερ Σίτι έναντι 82,8 εκατ. δολ. και η Τσέλσι αμείβεται αδρά από τη Nike (76,6 εκατ. δολ.).

Αξίζει να σημειωθεί πως η συμφωνία της Αρσενάλ με την Emirates, που αποφέρει στους Λονδρέζους 250 εκατ. δολάρια, λήγει το 2024, σε ισχύ παραμένει αυτή της Σίτι με την Etihad, μέχρι το 2026 βαδίζουν μαζί Μ. Γιουνάιτεντ

και TeamViewer και μέχρι το 2027 οι Τότεναμ και ΑϊΑ Group. Η «ψαλίδα» ανάμεσα στις έξι τοπ ομάδες της Πρέμιερ Λιγκ με τις άλλες 14 φαίνεται πως ανοίγει ακόμη περισσότερο, δημιουργώντας επί της ουσίας ένα πρωτάθλημα δύο ταχυτήτων σε ό,τι αφορά τα οικονομικά στάνταρ.

Η αξία της Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ –με ανοικτές ακόμη τις διαπραγματεύσεις πώλησης από την οικογένεια Γκλκέιζερ– αποτιμάται στα 5,95 δισ. δολ., όταν η αξία των υπόλοιπων 14 συνολικά ανέρχεται σε 4,91 δισ. δολ. Τους «κόκκινους διαβόλους» ακολουθεί η Λίβερπουλ (4,71 δισ. δολ.).

Η Μ. Σίτι, η οποία είναι πρώτη σε ό,τι αφορά την αξία του ρόστερ της (1,25 δισ.), βρίσκεται στην τρίτη θέση με 4,43 δισ. και έπονται οι Αρσενάλ (3,63 δισ.), Τσέλσι (3,47 δισ.) και Τότεναμ (3,19 δισ.), ενώ η Νιούκαστλ, της οποίας η αξία έχει εκτοξευθεί κατά 63% σε διάστημα δύο ετών, πλησιάζει την ελίτ, επωφελούμενη προσοδοφόρων εμπορικών συμφωνιών που έκανε το ταμείο δημοσίων επενδύσεων της Σαουδικής Αραβίας (PIF) το 2021, με κυριότερη αυτή με την εταιρεία εκδηλώσεων Sela (25 εκατ. στερλίνες ετησίως). Σε ανοδική τροχιά επίσης βρίσκονται οι Φούλαμ και Αστον Βίλα.

Η Σίτι που ψάχνει κίνητρο και η ενισχυμένη Αρσενάλ

Λίγες μέρες μόνο μετά την κατάκτηση του Τσάμπιονς Λιγκ από τη Μάντσεστερ Σίτι, οι στοιχηματικές εταιρείες που άνοιξαν την αγορά για την κατάκτηση της Πρέμιερ Λιγκ της σεζόν 2023-24, έθεσαν το συγκρότημα του Πέπε Γκουαρδιόλα και πάλι ως το πρώτο φαβορί. Και η αλήθεια είναι πως οι «γαλάζιοι» αν έχουν κάτι να φοβούνται είναι μόνο ο ίδιος τους ο εαυτός.

Ο Πέπ Γκουαρδιόλα πάντα βρίσκει κίνητρα για τους παίκτες του, ενώ ο ίδιος έχει το μεγαλύτερο, αφού θα επιδιώξει να γίνει ο πρώτος προπονητής στο νησί που θα έχει κατακτήσει τέσσερα σερί πρωταθλήματα. Το ρόστερ παραμένει το πληρέστερο, αφού τη μετακίνηση του Ιλκάλι Γκιντογκάν στην Μπαρτσελόνα αναπλήρωσαν η άφιξη του Κρόατ Μάτεο Κόβατσιτς από την Τσέλσι, αλλά και του συμπατριώτη του Γιόσκο Γκβάρντιολ από τη Λειψία.

Η Αρσενάλ, που πέρυσι διεκδίκησε τον τίτλο μέχρι τέλους αλλά δεν άντεξε την «πολιορκία» της Σίτι, παρουσιάζεται σαφώς πιο ενισχυμένη. Προσθέτοντας δύναμη

σε όλες τις γραμμές, απέκτησε –διαθέτοντας το ποσό-ρεκόρ των 116,60 εκατ. ευρώ– από τη Γουέστ Χαμ τον διεθνή μέσο Ντέκλαν Ράις, αλλά και τους Χάμπερτς (Τσέλσι) και Τίμπερ (Αγιαξ). Αρκετοί υποστηρίζουν πως οι Λονδρέζοι βρίσκονται στο κατάλληλο ταίμινγκ για να «χτυπήσουν» τη Σίτι.

Εν μέσω του σίριαλ της πώλησής της, η Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ φαίνεται πως έχει βρει τον δρόμο της. Επέστρεψε στους ομίλους του Τσάμπιονς Λιγκ και με μεγάλο όπλο το «Ολντ Τράφορντ», όπου πέρυσι μέτρησε 28 νίκες σε 34 ματς, το μέγεθός της έχει και πάλι προσδιοριστεί στον «χάρτη» της Πρέμιερ Λιγκ.

Το ίδιο ισχύει και για τη Νιούκαστλ, που μετά την έλευση των Σαουδαράβων στην ηγεσία της ανέβηκε επίπεδο και με στοχευμένες κινήσεις (Τονάλι από Μίλαν, Μπαρνς από Λέστερ), ενίσχυσε το ρόστερ της. Όσον αφορά τη Λίβερπουλ, προχώρησε σε «λίστινγκ» και μένει να φανεί αν ο Γιούργκεν Κλοπ θα βρει τις λύσεις στο αμυντικό κομμάτι όπου μοιάζει περισσότερο ευάλωτη.

ΑΠΟΨΗ

Το «φίδι» μεγάλωσε και σέρνεται παντού

Του **ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ**

μα κυρίως άστοχο να εμβαθύνουμε στα των Κροατών και πώς διακρίνονται τις οπαδικές-εγκληματικές

οργανώσεις που εδρεύουν στην εκεί κοινωνία. Εκ του μακρόθεν, θα έλεγε κανείς ότι ούτε και αυτοί τα παν και πολύ καλά, νοούμενου ότι τα καλόπαιδά τους είναι πασίγνωστα ανά την Ευρώπη και για την ιδεολογία που κουβαλούν και τις πράξεις που τη συνοδεύουν.

Στην ομολογουμένως επιφανειακή αυτή διαπίστωση, άμα προστεθούν και τα λόγια συμπαράστασης προς τους εγκληματίες κρατούμενους, έτσι όπως εκφράστηκαν

από υψηλούς αξιωματούχους της Κροατίας, συμπεραίνει κανείς ότι οι νεοναζί κινούνται, δρουν και διατηρούνται στις επάλξεις, έχοντας από πίσω τους ένα πέπλο προστασίας που πηγάζει μέσα από κύκλους εξουσιαστικών.

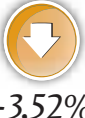
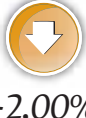
Το ίδιο ενδεχομένως να ισχύει και νοτιοανατολικά της Κροατίας και συγκεκριμένα στην Ελλάδα, όπου τα λημέρια για μας εδώ στην Κύπρο είναι πολύ πιο γνωστά. Και εκεί τα δεδομένα δεν πολύ διαφέ-

ρουν σε σχέση με την πρώην χώρα της Γιουγκοσλαβίας. Οι σύνδεσμοι των οπαδών με στρατιωτική δομή και οργάνωση δεν είναι ξένο φρούτο για την ελληνική κοινωνία, που εδώ και χρόνια βιώνει και μαρτυρά την εγκληματική δράση οπαδών που με πρόσχημα την ομάδα εκφράζουν συγκεκριμένες πολιτικές αντιλήψεις, που καμία σχέση δεν έχουν με το ποδόσφαιρο, με τον αθλητισμό και τον άνθρωπο γενικότερα. Ακόμη πιο νοτιοανατολικά, εδώ δηλαδή

στην Κύπρο, η κατάσταση δεν διαφέρει και πολύ. Τα τελευταία χρόνια, το οπαδικό κίνημα έχει γίνει αντικείμενο εκμετάλλευσης από διάφορους πολιτικούς «καθοληγτές» που εισχώρησαν με μοναδικό σκοπό και όφελος την προώθηση συγκεκριμένων συμφερόντων. Χρησιμοποιώντας την ισχύ και τη δύναμη, κυρίως την επίδραση που έχουν οι οργανωμένοι οπαδοί στις πλατιές μάζες της νεολαίας και όχι μόνο, το πεδίο για τους πολιτικούς «κα-

θοδηγτές» μοιάζει και είναι καθαρό για να φυτέψουν τον σπόρο του φασισμού, του μίσους, της δикόνοιας και της μισαλλοδοξίας.

Με διαφορετικά μεν χαρακτηριστικά, διαφορετικό ιστορικό υπόβαθρο ή και οργάνωση, το «φίδι» του φασισμού μεγάλωσε και σέρνεται πια σ' όλα τα μήκη και πλάτη της ηπείρου, εισχωρώντας σε σπίντια, γήπεδα και κοινωνίες. Από το Βορά μέχρι τον Νότο και από τη Δύση στην Ανατολή...

Μεταβολές εβδομάδας		Dow Jones	Nasdaq	Nikkei	Dax	FTSE 100	 ΔΙΕΘΝΗ Πονοκέφαλος η χαμηλή τιμή της βενζίνης για το Ιράν Σελ. 9	Πετρέλαιο	€/€
	Χ.Α.Κ. 2,10%								
		-2,17%	-1,52%	-3,52%	-2,00%	-4,05%		-3,32%	-0,64%

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΦΟΒΟΙ ΓΙΑ ΥΦΕΣΗ

Πιέσεις στα ομόλογα από αύξηση επιτοκίων

Στα υψηλότερα επίπεδα των τελευταίων 15 ετών εκτοξεύονται πλέον οι αποδόσεις του αμερικανικού χρέους αλλά και των κρατικών ομολόγων ανά τον κόσμο, καθώς οι αντοχές της αμερικανικής οικονομίας και πολλών ανεπτυγμένων οικονομιών προϋδεάζουν για νέες αυξήσεις επιτοκίων. **Σελ. 10**

ΣΤΑ ΥΨΗ ΟΙ ΤΙΜΕΣ

Προς νέα οικονομική κρίση οδεύει η Αργεντινή

Σε αγώνα επιβίωσης επιδίδεται η Αργεντινή και οι πολίτες της, για τους οποίους η οικονομική κρίση αποτελεί εδώ και χρόνια την κανονικότητα της ζωής στη χώρα. Η νέα υποτίμηση του πέσο προκάλεσε σοκ, καθώς οι εταιρείες ανέβασαν τις τιμές των προϊόντων κατά διψήφια ποσοστά. **Σελ. 11**

ΘΕΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Θα συνεχίσει να ανθεί η κτηματαγορά Ελλάδας

Θετικές αναμένεται να παραμείνουν το προσεχές διάστημα οι προοπτικές για όλες τις κατηγορίες ακινήτων της ελληνικής κτηματαγοράς. Κατά το β΄ τρίμηνο της χρονιάς η μέση ζητούμενη τιμή ενισχύθηκε κατά 14,7% και 11% στα νότια προάστια και στο κέντρο της Αθήνας, αντίστοιχως. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων		
	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	3,97%	0,20%
Γερμανία	2,70%	0,18%
Γαλλία	3,25%	0,20%
Ιταλία	4,41%	0,27%
Ισπανία	3,75%	0,22%
Ιρλανδία	3,02%	0,13%
Ελλάδα	3,96%	0,16%
Ην. Βασίλειο	4,74%	0,38%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης		
Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόθεσμο Χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	BBB	Σταθερή
Fitch	BBB	Σταθερή
Moody's	Ba1	Θετική
S&P	BBB	Σταθερή

Αντίστροφη μέτρηση για τις εκποιήσεις

Αρχίζουν το φθινόπωρο τα νέα επεισόδια για το σήριαλ με στόχο την εξεύρεση της χρυσής τομής

Ανοίγει τον Σεπτέμβριο στη Βουλή το μεγάλο κεφάλαιο του πλαισίου των εκποιήσεων. Στόχος είναι η εξεύρεση έως το τέλος Οκτωβρίου λύσης που να είναι προς όφελος όλων των πλευρών, δηλαδή των δανειοληπτών οι οποίοι αντιμε-

τωπίζουν προβλήματα, των τραπεζών, των εταιρειών εξαγοράς πιστώσεων και γενικότερα της οικονομίας. Ανοικτά παραμένουν σημαντικά ζητήματα με πρώτιστο την εισαγωγή ειδικής δικαιοδοσίας στα επαρκιακά δικαστήρια, ώστε

να γίνεται ταχέως η εξέταση υποθέσεων που έχουν εξασφάλιση κύριες κατοικίες μέχρι 350 χιλιάδων ευρώ. Δεύτερο μεγάλο ανοιχτό ζήτημα θα είναι ο μηχανισμός της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου, τρίτο η διεύρυνση του Σχε-

δίου ΕΣΤΙΑ και τέταρτο η λήψη αποφάσεων για διεύρυνση των αρμοδιοτήτων του Χρηματοοικονομικού Επιτρόπου και αν θα γίνονται δεσμευτικές οι αποφάσεις του από τα δικαστήρια. Το κλείσιμο των ανοικτών ζητημάτων

θα συμβάλει στην ενδυνάμωση του πλαισίου των εκποιήσεων, αλλά και στην οικονομία σε γενικότερη βάση. Ταυτόχρονα θα δημιουργήσει τις προοπτικές για θετικές αξιολογήσεις από τους Οίκους και τους θεσμούς. **Σελ. 3**

«Απόβαση» τουριστών στην Αλβανία

Αν κάποιος προ τριακονταετίας προφίτευε πως θα ερχόταν μια στιγμή που οι Ιταλοί θα έκαναν διακοπές στην Αλβανία, ουδείς θα τον πίστευε - πόσο μάλλον όταν πριν από 35 χρόνια οι Αλβανοί μαζί και απελπισμένα έψαχναν ένα καλύτερο αύριο στην Ιταλία. Σήμερα, πάμπολλοι Ιταλοί και Ιταλίδες, Έλληνες και Ελληνίδες και άλλοι Ευρωπαίοι αναζητούν φθηνά θέρετρα στη χώρα, που προσφέρει ωραίες παραλίες και καλή εξυπηρέτηση. **Σελ. 11**

Ανησυχίες από επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης

Καθυσсуάζει το ΥΠΟΙΚ

Ανησυχίες προκαλεί η μείωση κατά 0,4 από το προβλεπόμενο 2,8% του ρυθμού ανάπτυξης. Οικονομικοί παράγοντες συνιστούν προσοχή για τη μετέπειτα πορεία της οικονομίας. Το υπ. Οικονομικών καθυσυάζει αναφέροντας ότι η επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης ήταν προβλέψιμη και οφείλεται κυρίως στα επιτόκια και τον πληθωρισμό. Εκφράζει επίσης αισιοδοξία για την πορεία της οικονομίας. **Σελ. 4**

Βαρύς χειμώνας για την τσέπη των Ελλήνων

Ακριβά προϊόντα -υπηρεσίες

Βαρύς για την τσέπη των Ελλήνων αναμένεται ο χειμώνας. Ενέργεια, τρόφιμα, κόστος χρήματος και οι καιρικές συνθήκες θα κρίνουν το ύψος των επιβαρύνσεων. Όπως και αν εξελιχθεί ο πληθωρισμός, το βέβαιο είναι ότι οποιοδήποτε προϊόν και όλες οι υπηρεσίες θα κοστίζουν ακριβότερα. **Σελ. 7**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ και ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ

Προκλήσεις στον τομέα του τουρισμού

Με το τέλος της πανδημίας, η συσσωρευμένη ζήτηση και οι αυξημένες αποταμιεύσεις, απότοκο των σημαντικών κυβερνητικών στήριξεων, οδήγησαν σε κατακόρυφη αύξηση του τουριστικού ρεύματος παγκοσμίως. Η χώρα δεν αποτέλεσε εξαίρεση. Σε αντίθεση με αρνητικές προβλέψεις, λόγω της δραστηκής μείωσης Ρώσων τουριστών, το 2023 αποτελεί έτος ρεκόρ. Συγκεκριμένα, τα έσοδα για την τουριστική βιομηχανία κατά την περίοδο Ιανουαρίου – Μαΐου 2023 υπολογίζονται σε €729 εκατ. έναντι €543 εκατ. ευρώ το 2022, σημειώνοντας αύξηση 34%. Ωστόσο, η ανοδική τάση κρύβει μεσοπρόθεσμες προκλήσεις, οι οποίες θα πρέπει να αντιμετωπιστούν έγκαιρα για να διαφυλαχθεί και να ενισχυθεί το κυπριακό τουριστικό προϊόν.

Η πρώτηστη πρόκληση αφορά την ανάγκη μεταστροφής από τον μαζικό προς τον ποιοτικό τουρισμό. Ο μαζικός τουρισμός συνεισφέρει λιγότερο στις τοπικές οικονομίες, απαιτεί μεγαλύτερη χρήση πόρων, επιβαρύνει δυσανάλογα το περιβάλλον, ενώ απωθεί τον ποιοτικό, και πιο προσοδοφόρο, τουρισμό. Ήδη, αριθμός ευρωπαϊκών πόλεων έχει προχωρήσει σε συγκεκριμένες δράσεις για περιορισμό του μαζικού τουρισμού. Η Βενετία έχει απαγορεύσει τον ελλιμενισμό κρουαζιερόπλοιων στο κέντρο της πόλης από το 2019 και ακολούθησαν η Μπριζ, το Ντουμπρόβνικ, το Δουβλίνο και η Βαρκελώνη. Πρόσφατα, το Άμστερνταμ έκλεισε τον τερματικό σταθμό κρουαζιερόπλοιων, διότι δεν συνάδει με την ανάδειξη της πόλης σε «βιώσιμη περιοχή».

Ιδιαίτερη πρόκληση για τον κυπριακό τουρισμό θα αποτελέσει η υπερθέρμανση του πλανήτη. Σε μια χώρα στην οποία το τουριστικό μοντέλο στηρίζεται, παροδοσιακά, στον «ήλιο και τη θάλασσα» η παρατεταμένη αύξηση της θερμοκρασίας, που τείνει να αποτελέσει μόνιμο φαινόμενο, αποτελεί αρνητική εξέλιξη. Αυτή η πραγματικότητα πρέπει να μας ωθήσει προς την πολιτική τουρισμού «υψηλής αξίας και χαμηλής επίδρασης» και στην προσπάθεια προσέλκυσης τουρισμού ολόχρονα, με στόχο τη δημιουργία σταθερών εισοδημάτων για την τουριστική βιομηχανία και το κράτος, και περιορισμό της εξάρτησης της οικονομίας από τον τουρισμό κατά τους θερμούς μήνες.

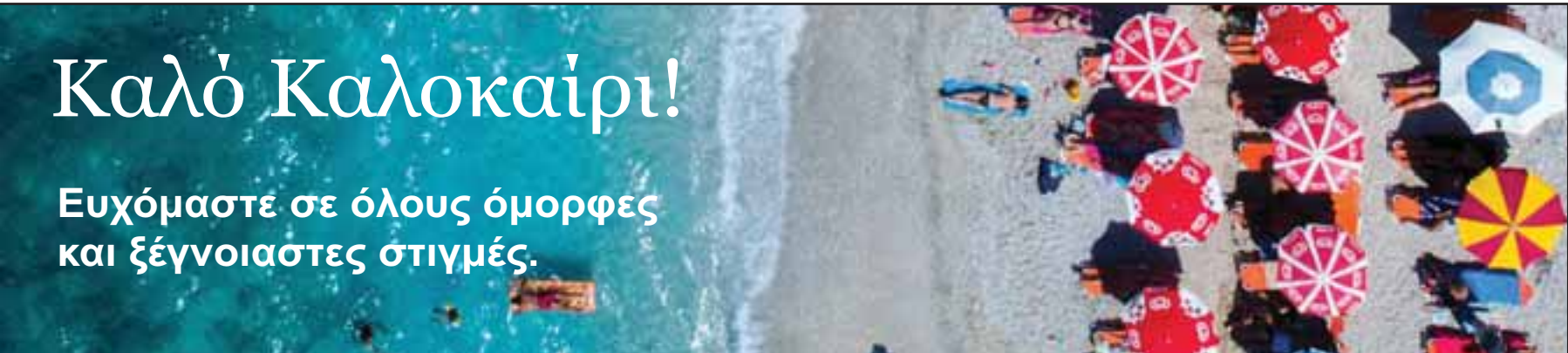
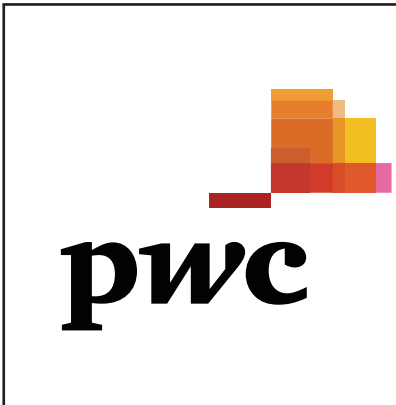
Μία ακόμη πρόκληση αφορά την απουσία ενός φιλόδοξου και

ορθολογικού πολεοδομικού σχεδιασμού που να αναδεικνύει τον τοπικό χαρακτήρα σε ενιαία βάση σε όλη την Κύπρο. Η παγκόσμια τουριστική τάση καταδεικνύει στροφή προς τον σεβασμό και την προστασία της τοπικής κληρονομιάς, πολύ συχνά σε συνδυασμό με μοντέρνες αναπτύξεις που αφορούν τομείς ειδικών ενδιαφερόντων π.χ. αθλητικό τουρισμό, τουρισμό υγείας, τουρισμό για ΑΜΕΑ, βιομηατικό τουρισμό στην ύπαιθρο και συνεδριακό τουρισμό. Παράδειγμα προς μίμηση αποτελεί το μικρό βασίλειο του Μπουτάν στη νότια Ασία, το οποίο προωθεί την ιδιαίτερη πολιτισμική του ταυτότητα περιορίζοντας, παράλληλα, τον αντίκτυπο στην τοπική κοινωνία και το περιβάλλον.

Καταληκτικά, πέραν από τις άμεσες προκλήσεις που αντιμε-

τωπίζει ο κυπριακός τουρισμός (π.χ. συνδεσιμότητα πτήσεων, έλλειψη εργατικού δυναμικού), απαιτείται η δημιουργία στρατηγικής αιφόρου τουριστικής ανάπτυξης. Η στρατηγική αυτή πρέπει να περιέχει ρυθμίσεις και στοχευμένα κίνητρα για φιλική προς το περιβάλλον ανάπτυξη, αλλά και δημόσιες επενδύσεις σε υποδομές π.χ. σε δημόσιες συγκοινωνίες.

Ο Ανδρέας Χαράλαμπος και ο Όμηρος Πισσαρίδης είναι οικονομολόγοι.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Των **NEBZAT NTEBPAÑOΓΛΟΥ** και **ΟΡΧΑΝ ΚΟΣΚΟΥΚ** / REUTERS

Ακρίβεια, το μεγάλο αγκάθι για τον Ερντογάν

Οι **Τούρκοι** δεν πρέπει να προβλέπουν σε κάποια ανάπαυλα από το αυξανόμενο κόστος ζωής μέσα στο καλοκαίρι. Οι οικονομολόγοι αναμένουν οι τιμές να εκτιναχθούν έως και 8,5% τον τρέχοντα μήνα. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει εμφατικά τα προβλήματα, τα οποία θα κληθεί να αντιμετωπίσει η Αγκυρα, ενόσω ξεκινάει την πορεία της προς περισσότερο ορθόδοξες οικονομικές πολιτικές.

Οι παρατεταμένες πληθωριστικές πιέσεις εξαιτίας της αποδυνάμωσης της λίρας και των αυξήσεων στη φορολογία παρατηρούνται, ενώ ο υπουργός Οικονομικών Μεχμέτ Σιμσεκ και η διοικήτρια της Κεντρικής Τράπεζας προετοιμάζουν στροφή στη νομισματική πολιτική. Αυτή περιλαμβάνει αυξήσεις επιτοκίων, που αναμένεται να

ρου καυσίμων στις 16 Ιουλίου, η οποία προοριζόταν να ενισχύσει τον προϋπολογισμό κατά 1,12 τρισ. λίρες (42,2 δισ. δολάρια) μετά τους σεισμούς του Φεβρουαρίου και τις εκλογές του Μαΐου, που συνέτειναν σε διόγκωση κρατικών εξόδων.

Η αύξηση των φόρων ανέβασε τις τιμές της βενζίνης κατά 45% στις 36 λίρες ανά λίτρο. Οι ναύλοι των δημοσίων συγκοινωνιών και των ταξί αυξήθηκαν 51% στην Κωνσταντινούπολη, τη μεγαλύτερη πόλη της Τουρκίας. Οι ναύλοι των ταξί έφτασαν το 75% για μικρές αποστάσεις.

Η προηγούμενη προσπάθεια του Ερντογάν να μειώσει τα επιτόκια εκτίναξε τον ετήσιο πληθωρισμό σε επίπεδα ρεκόρ των τελευταίων 25 ετών, πάνω από 85% το 2022, θέτοντας τη λίρα υπό τη δύσκαμπτη διαχείριση του κράτους.

Παρά ταύτα, αφού επανεξελέγη ο Ερντογάν τον Μάιο, έχοντας ενώπιόν του μια ασταθή οικονομία και εξαντλημένα συναλλαγματικά διαθέσιμα, διόρισε νέο υπουργικό συμβούλιο για να αντιστρέψει την πολιτική. Η Τράπεζα της Τουρκίας υπό τη νέα διοίκτρια Χαφιζέ Γκαγιέ Ερκάν έχει έκτοτε αυξήσει το κόστος δανεισμού κατά 900 μ.β. και η λίρα με μεγαλύτερη ελευθερία διακύμανσης έχει υποχωρήσει 26%. Η Ερκάν έχει υποσχεθεί να συνεχίσει την πορεία αυτή.

Ωστόσο, εν μέρει λόγω της υποτίμησης του νομίσματος, η Κεντρική Τράπεζα αναμένει ότι ο ετήσιος πληθωρισμός θα αυξηθεί μέχρι το δεύτερο τρίμηνο του 2024, οπότε και θα κορυφωθεί πέραν του 60%. Δημοσίως ο Τούρκος πρόεδρος υποστηρίζει την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού σε μονοψήφιο νούμερο, προσθέτοντας ότι δεν μπορεί η κυβέρνηση να κάνει ταυτόχρονα συμβιβασμούς σε απασχόληση και ανάπτυξη. Αναλυτές, τέλος, αμφισβήτησαν κατά πόσο θα επιτρέψει την άνοδο των επιτοκίων και την επιβράδυνση της ανάπτυξης, ενόψει των αυτοδιοικητικών εκλογών του Μαρτίου, υποχρεώνοντας τον υπουργό Οικονομικών Μεχμέτ Σιμσεκ να τονίσει ότι έχει την πλήρη υποστήριξη του Ερντογάν.

Οι αυξήσεις επιτοκίων αποτελούν πλέον μονόδρομο προκειμένου να ελεγχθεί η συνεχιζόμενη άνοδος των τιμών.

επιβραδύνουν την εγχώρια ζήτηση.

Η νομισματική σύσφιξη, αφότου προηγήθηκαν χρόνια με επιθετικές μειώσεις επιτοκίων, στόχο έχει να περιτείλει τον πληθωρισμό έως τα μέσα του 2024. Ωστόσο, στο μεταξύ, η αλλαγή πλεύσης κατέφερε πλήγμα στην τουρκική λίρα και οι Αρχές ζητούν από τα ήδη χειμαζόμενα νοικοκυριά να κάνουν υπομονή.

Τον Ιούλιο, συγκεκριμένα, οι τιμές καταναλωτή αυξήθηκαν σχεδόν 10% λόγω των αυξησέων φόρων και της κατάρρευσης της λίρας. Τον τρέχοντα μήνα εκτιμάται ότι η άνοδος του δείκτη θα κυμανθεί από 5,5% έως και 8,5%, ενώ οι επιπτώσεις από τις αυξήσεις φόρων στα μέσα Ιουλίου θα αποτυπωθούν τον Αύγουστο.

Οι ίδιες πηγές ανέφεραν στο Reuters ότι οι τιμές των τροφίμων θα εκτοξευθούν αυτόν τον μήνα λόγω της αύξησης του φό-

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Πτωτική τροχιά

Η **ανάπτυξη** της κυπριακής οικονομίας βρίσκεται σε σταθερή πτωτική τροχιά από το δεύτερο τρίμηνο του 2022, περίοδος που ακολούθησε τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία τον Φεβρουάριο του 2022. Το ανησυχητικό είναι ότι αυτό συμβαίνει σε περίοδο υπερθέρμανσης της οικονομίας λόγω των υψηλών τιμών που καταγράφονται στον πληθωρισμό όλο αυτό το διάστημα. Το μεγάλο πρόβλημα όμως έχει να κάνει με το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο, που είναι ο δείκτης μέτρησης της ανταγωνιστικότητας μιας οικονομίας. Με βάση τα στοιχεία, κατά το πρώτο εξάμηνο του 2023 παρατηρούμε ότι οι εισαγωγές «τρέχουν» με διπλάσιο ρυθμό από τις εξαγωγές και πλέον το έλλειμμα έχει ξεπεράσει τα 4 δισ. ευρώ και βρίσκεται σε διψήφιο ποσοστό ως προς το ΑΕΠ. Το πλήγμα που έχει δεχτεί κατανάλωση θα συνεχίσει να επηρεάζει τις αναπτυξιακές προοπτικές της οικονομίας, ενώ το έλλειμμα για να καλυφθεί θα πρέπει να αυξηθούν οι ξένες επενδύσεις που θα το χρηματοδοτήσουν.

Κρίση ακρίβειας

Ο **λόγος** που οι κεντρικές τράπεζες θα διατηρήσουν τα επιτόκια ψηλά και ίσως χρειαστεί να τα ανεβάσουν ακόμη περισσότερο έχει να κάνει με τον δομικό πληθωρισμό, τη μέτρηση εκείνη που δεν λαμβάνει υπόψη τα τρόφιμα και την ενέργεια. Σύμφωνα με τα στοιχεία ο δομικός πληθωρισμός κινείται ψηλότερα στις πλείστες αναπτυγμένες χώρες σε σχέση με τον Οκτώβριο του 2022 που ο γενικός πληθωρισμός κατέγραψε διψήφιο ρεκόρ. Εξαιρέση, αποτελούν οι ΗΠΑ και ο Καναδάς, ενώ στην αντίπερα όχθη έχουμε το Η.Β., τη Γερμανία, την Ιταλία, τη Γαλλία και την Ιαπωνία. Η κατάσταση που επικρατεί συνιστά ένα σκληρό πλήγμα στα νοικοκυριά που βλέπουν την αγοραστική τους δύναμη να μειώνεται.

Απλοποίηση σημαίνει επενδύσεις

Η **βιώσιμη** χρηματοδότηση αποτελεί προνομιακό πεδίο για τη Ε.Ε., η οποία προωθεί σχετικές ρυθμίσεις από το 2018. Σε αυτό το πλαίσιο οι εταιρίες που εμπλέκονται καλούνται να υιοθετήσουν νέες υποχρεώσεις για αποστολή στοιχείων στις εποπτικές αρχές. Μέσα από αυτή τη διαδικασία οι επόπτες αναμένουν πως θα συλλέξουν χρήσιμες πληροφορίες για να βελτιώσουν την κατάσταση. Εξάλλου όλοι αντιλαμβάνονται ότι το πλαίσιο ESG (περιβάλλον, κοινωνία, διακυβέρνηση) που καλούνται να λειτουργήσουν οι οργανισμοί είναι ιδιαίτερα πολύπλοκο και χρήζει απλούστευσης αλλά και συγκεκριμενοποίησης. Γνωρίζουν μάλιστα ότι η εμπιστοσύνη και άρα το ενδιαφέρον των επενδυτών θα έρθει, όταν υπάρξει καλή κατανόηση του συγκεκριμένου κλάδου.

Η **κυπριακή** οικονομία υποφέρει από μακροχρόνια προβλήματα ανταγωνιστικότητας που σε περιόδους δυσχερειών αναδεικνύονται και επιτάσσουν μέτρα προσαρμογής που όμως διορθώνουν την κατάσταση ευκαιρικά και όχι μακροχρόνια.

Επενδυτικές προσδοκίες

Η **αγορά** ηλεκτρικού αυτοκινήτου αποτελεί σήμερα μία από τις πιο ελκυστικές αγορές στον κόσμο. Όλες οι αυτοκινητοβιομηχανίες παλεύουν για μερίδιο αγοράς προσφέροντας συνεχώς νέες προτάσεις στους καταναλωτές. Η νέα άφιξη έρχεται από το Βιετνάμ και αφο-

ρά στην εταιρία VinFast που είδε την αξία της μετοχής της στην πρώτη μέρα διαπραγματεύσεως να εκτοξεύεται και η εταιρία να αποτιμάται ψηλότερα από το άθροισμα των FORD και MG. Αν και με περιορισμένο χρηματιστηριακό όγκο η χθεσινή όπως και άλλες ανάλογες κινήσεις καταδεικνύουν την έντονη άποψη των επενδυτών ότι το μέλλον του κλάδου βρίσκεται σε εταιρίες της Ασίας που θα καταφέρουν να παραγάγουν φτηνά και σε μεγάλες ποσότητες ηλεκτρικά αυτοκίνητα.

Ακόμα ένα κτύπημα

Η **Κίνα** βρίσκεται αντιμέτωπη με ακόμη μια εταιρική κατάρρευση που απειλεί να βυθίσει την οικονομία σε μια δύσκολη για την χώρα εποχή. Τα τελευταία 20 χρόνια της κινεζικής άνοδου οι τιμές των ακινήτων υπερ-τετραπλασιάστηκαν με αποτέλεσμα πολλοί επενδυτές να είναι σήμερα παγιδευμένοι. Τα προβλήματα στην αγορά ξεκίνησαν όταν η κυβέρνηση απαγόρευσε την απόκτηση κατοικίας με μεγάλα ποσοστά δανεισμού σε μια προσπάθεια να συγκρατήσει τις τιμές. Το πικρό καμπαράκι αυτή τη φορά ήρθε από την κατασκευαστική Country Garden, η οποία ανακοίνωσε ζημιές δισεκατομμυρίων και πιθανή αθέτηση υποχρεώσεων. Υπενθυμίζουμε ότι το 2021 η αγορά σείστηκε από την κατάρρευση της Evergrande.

SOS εκπέμπουν οι σεκόγιες

Του **TZIM POMPINÉ**

Ο **Αβέβαio** μέλλον αντιμετωπίζουν τα δάση από επιβλητικές σεκόγιες της βόρειας Καλιφόρνιας—τα ψηλότερα δέντρα του κόσμου, με ύψος έως και 110 μέτρων και τη μεγαλύτερη ικανότητα άντλησης διοξειδίου του άνθρακα από κάθε άλλο είδος χλωρίδας—εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής και των δασικών πυρκαγιών. Η σωτηρία του αρχέγονου δάσους περνάει, όμως, μέσα από τη διαχείριση της ανάπτυξης των δέντρων. «Σε τμήματα δάσους, τα οποία δεν έχουν ξυλευθεί καθόλου, τα δέντρα είναι ασθενικά και ευάλωτα στη φωτιά, στον άνεμο και στα παράσιτα. Εκεί όπου έχει γίνει επιλεκτική κοπή, τα δέντρα έχουν παχύτερους κορμούς και πιο εκτεταμένες φυλλωσιές», λέει ο δασονόμος Τζέισον Τεραόκα. Το μερικώς αποψιλωμένο δάσος αποτελεί μέρος προγράμματος με ονομασία «Οι σεκόγιες αναζοώνουν». Ομάδες υλοτόμων χρησιμοποιούν αλυσοπίρινα και ελεγχόμενες καύσεις, προκειμένου να μιμηθούν τα γνωρίσματα του νεαρού υγιούς δάσους σεκόγιας και να αντιστρέψουν τη ζημιά από δεκαετίες ανεξέλεγκτης ξύλευσης και εντατικής αλλά στερούμενης σχεδίου δεινροφύτευσης. «Προσπαθούμε να αποκαταστήσουμε τα δάση αυτά έτσι ώστε να

γίνουν πιο ανθεκτικά στην αύξηση των θερμοκρασιών και στο ξηρότερο κλίμα. Η υλοτομία άφησε πίσω της ένα αφύσικα ανειπτυγμένο και ασθενές δάσος», σημειώνει ο Μπεν Μπλουμ, μέλος του προγράμματος σωτηρίας. Η δυτική ακτή των ΗΠΑ φιλοξενεί το μόνο δάσος σεκόγιας στον κόσμο, το οποίο εκτείνεται σε μήκος 600 χλμ., από την κεντρική Καλιφόρνια έως και το νότιο Ορεγκόν. Πρόσφατες επιστημονικές μελέτες δείχνουν ότι το δάσος ξηραίνεται, με τη μέση θερμοκρασία στην Καλιφόρνια να έχει σημειώσει αύξηση 1,6 βαθμού Κελσίου από τα τέλη του 19ου αιώνα έως σήμερα. «Πολλοί ανησυχούν πως οι καιρικές συνθήκες θα είναι τόσο θερμές και ξηρές, που το είδος της σεκόγιας δεν θα μπορέσει να επιβιώσει. Προσωπικά μου εκτίμηση είναι ότι τα δέντρα θα επιζήσουν, χάνοντας όμως πολύ από το ύψος τους», τονίζει ο καθηγητής Δασοπονίας του Πολυτεχνείου της Καλιφόρνιας στην Αρκάτα. Οι σεκόγιες της πολιτείας μοιράζονται πολλά χαρακτηριστικά με το τροπικό δάσος, έχοντας αναπτυχθεί χάρη στην έντονη υγρασία στην ατμόσφαιρα και στο έδαφος. Καθώς, όμως, η μέση θερμοκρασία αυξάνεται, τα δέντρα χάνουν τις φυλλωσιές τους στα ψηλότερα σημεία τους, περιο-

Η **δυτική** ακτή των ΗΠΑ φιλοξενεί το μόνο δάσος σεκόγιας στον κόσμο, το οποίο εκτείνεται σε μήκος 600 χλμ., από την κεντρική Καλιφόρνια έως και το νότιο Ορεγκόν. Τώρα οι Αρχές προσπαθούν να το σώσουν.

ρίζοντας δραστικά την ικανότητά τους για φωτοσύνθεση.

Καύσυνες και ανομβρία

Το μεγάλο ύψος των δέντρων απειλεί και αυτό την επιβίωσή τους, καθώς η σεκόγια αναγκάζεται να διοχετεύει νερό εκατό μέτρα πάνω από την επιφάνεια, αντιμετωπίζοντά τη βαρύτητα και την τριβή. Οι καύσυνες και η ανομβρία, που έπληξαν την περιοχή μεταξύ 2012 και 2016, οδήγησαν τις σεκόγιες στα όριά τους. Το πρόγραμμα σωτηρίας προβλέπει επίσης την αραίωση των δέντρων σε μία προσπάθεια να προστατευθούν πιο αποτελεσματικά από τις πυρκαγιές. Η μείωση των αριθμού σεκόγιας επιτρέπει στα δέντρα να αναπτύσσουν παχύτερους κορμούς, ενισχύοντας τις πυρίμαχες

ιδιότητές τους. Η αραίωση επιτρέπει την ίδια στιγμή τη διοχέτευση περισσότερου φωτός στο έδαφος, ευνοώντας το πλούσιο οικοσύστημα του δάσους. Τα δάση σεκόγιας της Καλιφόρνιας ανακρύβθηκαν ανοιχτά στην εμπορική εκμετάλλευση με τον νόμο υλοτομίας του 1878. Οι πολίτες είχαν τη δυνατότητα να αγοράσουν 540 στρέμματα έναντι 75 σεντς το στρέμμα, ενώ μεγάλες εταιρείες της πολιτείας βρήκαν την ευκαιρία να αποκτήσουν την κυριότητα τεράστιων τέτοιων εκτάσεων αγοράζοντας τίτλους ιδιοκτησίας από μικρούς υλοτόμους έναντι πενήντης αμοιβής. Οι σεκόγιες, γνωστές για τις αδιάβροχες ιδιότητές τους, επέτρεψαν την κατασκευή των πρώην δικτύων ύδρευσης στο Σαν Φρανσίσκο, με τις σωληνώσεις

Οι **σεκόγιες**, γνωστές για τις αδιάβροχες ιδιότητές τους, επέτρεψαν την κατασκευή δικτύων ύδρευσης στο Σαν Φρανσίσκο με σωληνώσεις από κορμούς.

να έχουν κατασκευασθεί από κορμούς του επιβλητικού δέντρου. «Οι σωληνώσεις από σεκόγια είχαν διάμετρο μέχρι και 4 μέτρα και άντεχαν δεκαετίες θαμμένες στο χώμα. Χωρίς σωλίνες από σεκόγια και σανίδες από το δέντρο, η μεταμόρφωση της λεγόμενης Αγρίας Δύσης σε βιομηχανικό γίγαντα δεν θα είχε υπάρξει τόσο εύκολη», λέει ο συγγραφέας Γκρεγκ Κινγκ. Τις δεκαετίες 1950 και 1960, καθώς οι μεγάλες εταιρείες υλοτομίας άρχισαν να κόβουν τα μεγαλύτερα δέντρα, έντονες αντιδράσεις από μέρους των ψηφοφόρων οδήγησαν την πολιτεία να ανακηρύξει εθνικό πάρκο 40.000 στρέμματα δάσους. Το γεγονικό παρόνομα δάσος, ωστόσο, ιδιοκτησίας εταιρειών ξυλείας, ξυλεύθηκε συστηματικά.

Εργασίες για την προστασία των δέντρων στο εθνικό πάρκο του Ορίκ.

Αρχίζει το φθινοπωρινό επεισόδιο εκπονήσεων

Από Σεπτέμβριο νέος μαραθώνιος για να βρεθεί μία δίκαιη λύση που να ικανοποιεί δανειολήπτες, τράπεζες και servicers

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Αρχίζει ξανά από Σεπτέμβριο το «σπρίαλ» των εκποιήσεων, με ορίζοντα δύο μηνών ώστε να βγει ένα αποτέλεσμα το οποίο να ωφελεί τους δανειολήπτες που αντιμετωπίζουν προβλήματα, τους δανειστές και την οικονομία γενικότερα. Η Βουλή των Αντιπροσώπων έπειτα από την άνταυλα των θερινών διακοπών θα ανοίξει για ακόμη μία φορά το μεγάλο και προβληματικό κεφάλαιο του πλαισίου των εκποιήσεων, με σκοπό να γίνει ισχυρό. Μέχρι το τέλος Οκτωβρίου που έχει αποφασιστεί να μη γίνονται εκποιήσεις πρώτης κατοικίας και αξίας έως 350 χιλιάδων ευρώ θα δοθεί ένα σεβαστό χρονικό περιθώριο για να εξεταστούν συγκεκριμένα ζητήματα που έχουν παραμείνει ανοικτά. Ποια είναι όμως αυτά; Προτεραιότητα σε όλα τα ανοικτά ζητήματα θα έχει η εισαγωγή ειδικής διαδικασίας στα επαρκώς δικαστήρια, ώστε να γίνονται ταχέως η εξέταση υποθέσεων που έχουν εξασφάλιση κύριες κατοικίες μέχρι 350 χιλιάδων ευρώ. Δεύτερο μεγάλο ανοικτό ζήτημα το οποίο θα βάλει και αυτό το λιθαράκι του στην ισχυροποίηση του πλαισίου εκποιήσεων στην Κύπρο θα είναι ο μηχανισμός της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου, εκείνος που στην ουσία ενσωματώθηκε σε πρόταση νόμου του ΔΗΚΟ και αποφασίστηκε να εξεταστεί σε κατοπινό στάδιο. Τρίτο ανοικτό ζήτημα, το οποίο δεν είναι όμως ξεκάθαρο αν είναι στα χέρια της Βουλής για να «αναπλαστεί», είναι η διεύθυνση του Σχεδίου ΕΣΤΙΑ που όπως γίνονταν σκέψιμο εντός του καλοκαιριού, θα δώσει τη δυνατότητα να μπουκναι και άλλοι δανειολήπτες που αντιμετωπίζουν προβλήματα. Τέλος, από Σεπτέμβριο θα πρέπει

να παρθούν αποφάσεις σχετικά με τη διεύρυνση των αρμοδιοτήτων του Χρηματοοικονομικού Επιτρόπου και αν θα γίνουν δεσμευτικές οι αποφάσεις του από τα δικαστήρια.

Πέραν των άνω τεσσάρων ανοιχτών ζητημάτων που θα δώσουν λύσεις στο πλαίσιο των εκποιήσεων, αναμένεται να αρχίσει και το Σχέδιο Ενοικίου Έναντι Δόσης που είναι έτοιμο για να εφαρμοστεί. Συγχρό-

Το δικαίωμα του
δανειολήπτη που
χρωστάει σε τράπεζα
ή εταιρεία εξαγοράς
πιστώσεων να γνωρίζει
το ποσό που οφείλει
και πώς προέκυψε
θα έπρεπε ήδη
να υπήρχε.

ως, αναμένεται να εφαρμοστούν οι δύο προτάσεις νόμου που ψηφίστηκαν σε νόμο και αφορούν στην καλύτερη πληροφόρηση που θα έχουν οι δανειολήπτες σε σχέση με τα δάνεια τους, αλλά και σχετικά με την ανταλλαγή ευνοηθούν ακινήτων έναντι εξόφλησης χρέους.

Είναι δεδομένο πως τα τέσσερα ανοιχτά ζητήματα για τις εκποιήσεις θα δημιουργήσουν εκ νέου από τον Σεπτέμβριο αντιδράσεις και αντι-παραθέσεις, αλλά η πίστωση χρόνου μέχρι τον Οκτώβριο δόθηκε για «καλό σκοπό». Θα πρέπει όλα τα εμπλεκόμενα μέρη να εκμεταλλευθούν το παράθυρο που οι ίδιοι δημιούργησαν και μέχρι τα τέλη Οκτωβρίου, που θα λήξει η περίοδος χάριτος για τους

Διάλογος τυχαία δεν είναι η περίοδος που πρέπει να κλείσουν αυτά τα τέσσερα ανοικτά ζητήματα, τα οποία θα συμβάλουν στην ενδυνάμωση του πλαισίου των εκπονήσεων.

συνεπάγεται αυτή η διαδικασία σε χρόνο και χρήμα.

Περισσότερο από ποτέ τώρα

Διόλου τυχαία δεν είναι η περίοδος που πρέπει να κλείσουν αυτά τα τέσσερα ανοικτά ζητήματα τα οποία θα συμβάλλουν στην ενδυνάμωση του πλαισίου των εκπομπών, αλλά και στην οικονομία σε γενικότερη βάση. Ένα ισχυρό πλαίσιο εκπομπών δημιουργεί μία σταθερότητα στην οικονομία. Οι αξιολογήσεις για την Κύπρο να πρέπει να είναι θετικές από τους Οίκους Αξιολόγησης και γενικότερα από τους θεσμούς. Μία κακή διαχείριση του ζητήματος θα φέρει σε δύσκολη κατάσταση τράπεζες και εταιρείες εξάγοντας πιστώ-

σεων, αφού οι εξασφαλίσεις που έχουν «στα χέρια τους» θα κοστίζουν λιγότερο από ό, τι υπολογίζαν. Είναι γεγονός πως οι Οίκοι Αξιολόγησης, οι ευρωπαϊκοί θεσμοί και οι επόπτες θα αναγκαστούν να λάβουν αποφάσεις που δεν θα είναι φιλικές προς τον δανειζόμενο, εξυπηρετούμενο ή μη, αλλά και αποφάσεις που θα απειράσουν αρνητικά την κυπριακή οικονομία. Ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2023 όπως κατέδειξε η Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου είναι μεν θετικός και υπολογίζεται σε 2,1% σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022, αλλά μετά τη διόρθωση του ΑΕΠ ως προς τις επιπολικές διακυμάνσεις και τις εργάσιμες μέρες,

ο ρυθμός ανάπτυξης υπολογίζεται στο 2,3%. Σε σύγκριση ωστόσο με το προηγούμενο τρίμηνο (% μεταβολή) μειώθηκε κατά 0,4%, κάτι που δημιουργήσει αρκετή κριτική τις προηγούμενες ημέρες για τη γενική εικόνα της οικονομίας.

Όπως έχει διαμηνύσει ο Συνδεσμος Τραπεζών σε σχετική του ανακοίνωση, οι ευρωπαϊκές εποπτικές αρχές (Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα,

**Κακή διαχείριση του
ζητήματος θα φέρει σε
δύσκολη κατάσταση
τράπεζες και εταιρείες
εξαγοράς πιστώσεων,
αφού οι εξασφαλίσεις
που έχουν θα κοστίζουν
λιγότερο από ό,τι υπο-
λόγιζαν.**

Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών και Ο
Ενδιαίετος Εποπτικός Μνηνατομός)
έχουν τονίσει σε πολύ ατυπρό τόνο
ότι ο συνεχείς τροποποιήσεις τιν
νομοθεσίας, και ειδικά των κρονο-
διαγραμμαμάτων που αφορούν τιν
διαδικασίες ρευστοποίησης των
εξασφαλίσεων, αυξάνει τον πιστωτικό
κίνδυνο με σημαντικότητες συνέ-
πειες στα πιστωτικά ιδρύματα. Σύμ-
φωνα με τιν τράπεζες, η αβεβαιότητα
σε σχέση με τιν σταθερότητα του
κυπριακού νομικού πλαισίου και η
συνεχής τροποποίηση, επιμύκνση,
ή αναστολή των διαδικασιών και
κρονοδιαγραμμάτων ρευστοποίησης
των εξασφαλίσεων οδηγεί σε επιβολή
αυξήσεων κεφαλαίων και επιπλέον
προβλήσεων.

The Black Range Nutrients

Pharma
LEAD[®]
PHARMACY
CARE PRODUCTS

Προϊόντα μιας καλύτερης ζωής!

Fresh Freeze-dried
Τεχνολογία

Σταδιακή Αποδέσμευση
Παρατεταμένη Δράση

Συνεργιστική Δράση
με τη Δύναμη της Φύσης

Κατάλληλα για: Vegans, χορτοφάγους, διαβητικούς, ομοιοπαθητική
0% Sugar • Salt • GMO • Gluten • Lactose • Additives • Preservatives

Θα τα βρείτε από την Iama Pharmaceutical Ltd σε επιλεγμένα φαρμακεία. Τηλ.: 25 209500

iama pharmaceutical ltd

VITORGAN[®]
www.pharmalead.gr

Οι δημοσιονομικές προοπτικές '23 και '24

Μετά την επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας κατά 0,4% για το Q2 του 2023 δημιουργούνται εύλογα ερωτήματα

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Την περασμένη Τετάρτη ανακοινώθηκε ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2023, που ενώ είναι θετικός, μειώθηκε κατά 0,4% σε σύγκριση με το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους. Τα αυξημένα επιτόκια από ό,τι γίνεται αντιληπτό φέρνουν μία νέα πραγματικότητα στα οικονομικά δρώμενα, με τον πρώην υπουργό Οικονομικών, Κωνσταντίνο Πετρίδη, να κρούει εμμέσως τον κώδωνα του κινδύνου για την πορεία της οικονομίας και συνιστώντας καλή διαχείρισή της από την παρούσα κυβέρνηση. Η κυπριακή οικονομία απέχει αρκετά από καταστάσεις δύσκολες, όπως αυτές του 2013, ωστόσο υπάρχουν φωνές που συνιστούν προσοχή

Το δημοσιονομικό ισοζύγιο αναμένεται να παραμείνει πλεονασματικό ύψους 567 εκατ. ευρώ το 2023 σύμφωνα με το Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής 2024-2026.

για τη μετέπειτα πορεία. Το υπουργείο Οικονομικών από πλευράς του καθισχύαζει τα πνεύματα αναφορικά με την πορεία της οικονομίας, αφού την επομένη (Πέμπτη 17 Αυγούστου) βγήκε με σχετική ανακοίνωση που ανέφερε ότι η επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας ήταν προβλέψιμη και είχε ξεκινήσει από το 1ο τρίμηνο του 2022. Σύμφωνα με το υπουργείο Οικονομικών, οφείλεται σε εξωγενείς παράγοντες όπως οι επιπτώσεις από τις συνεχείς αυξήσεις των επιτοκίων από την ΕΚΤ, τις υψηλές τιμές σε καταναλωτικά αγαθά αλλά και λόγω των επιπτώσεων στον τομέα των υπηρεσιών της κυπριακής οικονομίας από την εφαρμογή των κυρώσεων κατά οντοτήτων της Ρωσίας.

Όπως ανέφερε το ΥΠΟΙΚ, η επιβράδυνση της ανάπτυξης για το 2023 έχει προβλεφθεί και αντικατοπτρίζεται στις προβλέψεις του υπουργείου Οικονομικών το οποίο εκτιμά ότι ο ρυθμός ανάπτυξης θα περιοριστεί λίγο πιο κάτω

Ο ρυθμός ανάπτυξης θα περιοριστεί λίγο πιο κάτω από τον προβλεπόμενο 2,8%, σημειώνει το ΥΠΟΙΚ.

από τον προβλεπόμενο 2,8%. Ποιες είναι όμως οι δημοσιονομικές προοπτικές του 2023;

Ανατρέχοντας στο Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής 2024-2026 του υπουργείου Οικονομικών τονίζεται πως, με βάση το μακροοικονομικό σενάριο του υπουργείου για το 2023 το δημοσιονομικό ισοζύγιο αναμένεται να παραμείνει πλεονασματικό ύψους 567 εκατ. ευρώ, ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ εκτιμάται στο 2%, σε σύγκριση με πλεόνασμα 570 εκατ. ευρώ (2,1% του ΑΕΠ) τον προηγούμενο χρόνο. Το πρωτογενές ισοζύγιο εκτιμάται να παραμείνει πλεονασματικό ύψους 931 εκατ. ευρώ (3,2% του ΑΕΠ) το 2023 σε σύγκριση με πρωτογενές πλεόνασμα ύψους 973 εκατ. (3,6% του ΑΕΠ) το 2022.

Αισιοδοξεί το ΥΠΟΙΚ

Με βάση το μακροοικονομικό σενάριο του υπουργείου Οικονομικών, το δημοσιονομικό ισοζύγιο το 2024 προβλέπεται ότι θα είναι

Αυξημένες εισπράξεις ΦΠΑ

Σημαντικότερη συνεισφορά στην αύξηση των δημοσίων εσόδων κατά το 2022 είχαν οι εισπράξεις από φόρους στην παραγωγή και εισαγωγές, οι οποίες παρουσίασαν θετικό ρυθμό μεταβολής 16,9%, κυρίως λόγω των αυξημένων εισπράξεων ΦΠΑ, απόρροια της ιδιαίτερα αυξημένης οικονομικής δραστηριότητας αλλά και της αύξησης της κατανάλωσης σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο. Σημειώνεται ότι η κατηγορία αυτή εσόδων παρουσίασε σημαντική αύξηση, παρά

την απώλεια εσόδων από τα μέτρα για την αντιμετώπιση των πληθωριστικών πιέσεων, όπως η μείωση στο συντελεστή ΦΠΑ στην κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος, από 19% σε 9% για τα ευάλωτα νοικοκυριά και 5% για τους υπόλοιπους καταναλωτές, όπως επίσης και η μείωση στους φόρους κατανάλωσης στα καύσιμα. Ως ποσοστό του ΑΕΠ η κατηγορία αυτή εσόδων ανήλθε στο 14,7%, στα ίδια επίπεδα με την εκτίμηση που περιλήφθηκε στο ΣΔΠ 2023.

πλεονασματικό ύψους 714 εκατ. ευρώ, ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ αναμένεται να ανέλθει στο 2,3% και να παρουσιάσει βελτίωση 0,3 ποσοστιαίων μονάδων σε σύγκριση με τον τρέχοντα χρόνο. Μεσοπρόθεσμα, το δημοσιονομικό ισοζύγιο αναμένεται να παραμείνει ως ποσοστό του ΑΕΠ στο 2,3% το

2025, ή ύψους 752 εκατ. ευρώ σε ονομαστικούς όρους, ενώ το 2026 προβλέπεται να βελτιωθεί οριακά στο 2,4% του ΑΕΠ, ή σε ονομαστικούς όρους ύψους 799 εκατ. ευρώ.

Αναλυτικότερα, τα δημόσια έσοδα της Γενικής Κυβέρνησης το 2023 αναμένεται να ανέλθουν

στα 12,1 δισ. ευρώ σε σύγκριση με 11,3 δισ. ευρώ τον προηγούμενο χρόνο παρουσιάζοντας αύξηση 7,4%, λόγω –όπως τονίζει το υπουργείο– της αναμενόμενης περαιτέρω αύξησης της οικονομικής δραστηριότητας σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο, αλλά και της χαμηλότερης απώλειας από τα μέτρα αντιμετώπισης των πληθωριστικών πιέσεων σε σύγκριση με την αντίστοιχη απώλεια κατά τον προηγούμενο χρόνο.

Όσον αφορά στο 2024, ο ρυθμός αύξησης των δημοσίων εσόδων προβλέπεται να φθάσει το 6,8%, απόρροια του περί των Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμου με βάση τον οποίο τα ποσοστά εισφορών στο Ταμείο Κοινωνικών Ασφαλίσεων θα είναι αυξημένα από 1η Ιανουαρίου 2024, ενώ το 2025 και 2026 αναμένεται αύξηση των δημοσίων εσόδων κατά 4,3%, αντίστοιχα.

Τα του 2022

Σύμφωνα με τα στοιχεία του υπουργείου, κατά το 2022, το δη-

μοσιονομικό ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης παρουσίασε πλεόνασμα μετά από δύο έτη δημοσιονομικών ελλειμμάτων, αντικατοπτρίζοντας τη σημαντική οικονομική ανάπτυξη κατά τη διάρκεια του έτους, καθώς και την απόσυρση των πλείστων μέτρων σχετικών με την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας, ακολουθώντας παράλληλα πολιτική δημοσιονομικής πειθαρχίας. Πιο συγκεκριμένα, το δημοσιονομικό πλεόνασμα της Γενικής Κυβέρνησης το 2022 ανήλθε στα 570 εκατ. ευρώ (2,1% του ΑΕΠ) σε σύγκριση με έλλειμμα 482 εκατ. ευρώ (-2% του ΑΕΠ) τον προηγούμενο χρόνο, σημειώνοντας σημαντική βελτίωση 4,1 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ. Το πρωτογενές ισοζύγιο ήταν επίσης πλεονασματικό ύψους 973

Τα δημόσια έσοδα της Γενικής Κυβέρνησης το 2023 αναμένεται να ανέλθουν στα 12,1 δισ. ευρώ σε σύγκριση με 11,3 δισ. τον προηγούμενο χρόνο παρουσιάζοντας αύξηση 7,4%.

εκατ. ευρώ (3,6% του ΑΕΠ), σε σύγκριση με πρωτογενές έλλειμμα 43 εκατ. ευρώ (-0,2% του ΑΕΠ) τον προηγούμενο χρόνο. Αναλυτικότερα, τα δημόσια έσοδα σε ονομαστικούς όρους κατά το 2022 ήταν ιδιαίτερα αυξημένα σε σύγκριση με τις αρχικές εκτιμήσεις, οι οποίες παρουσιάστηκαν στο Σχέδιο Δημοσιονομικού Προγράμματος 2023 (ΣΔΠ 2023), ενώ σε σύγκριση με τον προηγούμενο χρόνο παρουσίασαν θετικό ρυθμό μεταβολής 13,7%. Ως ποσοστό του ΑΕΠ, τα δημόσια έσοδα κατά το 2022 ανήλθαν στο 41,9% σε σύγκριση με εκτίμηση 42,1% στο πλαίσιο των προβλέψεων που παρουσιάστηκαν στο ΣΔΠ 2023. «Η απόκλιση των πραγματικών στοιχείων από τα αρχικά αναμενόμενα έσοδα το 2022, κατά -0,2 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, παρά την θετική απόκλιση τους σε ονομαστικούς όρους, οφείλεται στην περαιτέρω αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ για το 2022 από ότι είχε αρχικά προβλεφθεί», σημειώνει το υπουργείο.

Με «χαμηλές ταχύτητες» οι πωλήσεις ηλεκτρικών αυτοκινήτων στην Ελλάδα

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Υψηλότερο σε σχέση με πέρυσι, αλλά χαμηλό σε σύγκριση με την υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Ένωση παραμένει στην Ελλάδα το ποσοστό των πωλήσεων ηλεκτροκίνητων αυτοκινήτων και κυρίως των αμιγώς ηλεκτρικών. Το ποσοστό μάλιστα είναι χαμηλό όχι μόνο σε σχέση με τις σκανδιναβικές χώρες, που έχουν παράδοση στην ηλεκτροκίνηση και υψηλό κατά κεφαλήν εισόδημα, αλλά και σε σύγκριση με νοτιοευρωπαϊκές χώρες, όπως είναι για παράδειγμα η Πορτογαλία (με το 15,5% των καινούριων επιβατικών να είναι αμιγώς ηλεκτρικά). Το γεγονός ότι τα ηλεκτρικά αυτοκίνητα είναι πολύ ακριβά για τα εισοδήματα στην Ελλάδα, και μάλιστα την τελευταία διετία οι τιμές τους έχουν αυξηθεί περαιτέρω, αποτελεί βασική αιτία του χαμηλού μεριδίου αγοράς των ηλεκτρικών αυτοκινήτων και αποδεικνύει αν μη τι άλλο ότι η επιδότηση που χορηγείται δεν επαρκεί. Ακόμη πιο χαμηλά είναι τα μερίδια αγοράς των ηλεκτροκίνητων επαγγελματικών αυτοκινήτων.

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία του Ευρωπαϊκού Συνδέσμου Κατασκευαστών Αυτοκινήτων

(ACEA), κατά το α' εξάμηνο του 2023 το μερίδιο αγοράς των αμιγώς ηλεκτρικών αυτοκινήτων (επαναφορτιζόμενα ηλεκτρικά με μπαταρία χωρίς κινητήρα εσωτερικής καύσης) ήταν στην Ελλάδα 4,60%, ενώ στην Ευρωπαϊκή Ένωση το ποσοστό ήταν σχεδόν τριπλάσιο, της τάξεως του 12,90%. Αξίζει πάντως να σημειωθεί ότι το μερίδιο αγοράς στην Ελλάδα διπλασιάστη-

Το μερίδιο αγοράς των αμιγώς ηλεκτρικών αυτοκινήτων το α' εξάμηνο ήταν 4,60%, ενώ στην Ε.Ε. σχεδόν τριπλάσιο, 12,90%.

κε σε σύγκριση με το α' εξάμηνο του 2022, καθώς πέρυσι ήταν 2,30%, ενώ στην Ε.Ε. κάτω από 10% και συγκεκριμένα 9,90%.

Πολύ χαμηλό –και κυρίως στάσιμο– παραμένει το μερίδιο αγοράς των επαναφορτιζόμενων υβριδικών αυτοκινήτων, της τάξεως του 5,1%, ενώ στην Ε.Ε. το αντίστοιχο μερίδιο αγοράς υποχώρησε το α'

Κυρίαρχη κατηγορία, με το μερίδιο αγοράς πάντως να υποχωρεί υπέρ των ηλεκτρικών, είναι αυτή των βενζινοκίνητων οχημάτων.

εξάμηνο του 2023 σε σύγκριση με το α' εξάμηνο του 2022, σε 7,40% από 8,70%.

Πλέον δημοφιλή είναι τα υβριδικά ηλεκτρικά, καθώς θεωρούνται πιο αποδοτικά και δεν χρειάζονται φόρτιση. Ωστόσο, οι επιδόσεις τους όσον αφορά τη μείωση κατανάλωσης καυσίμων και εκλυόμενων ρύπων δεν μπορούν

να χαρακτηριστούν εντυπωσιακές, αφού στην ουσία βασίζονται σε κινητήρα που καίει βενζίνη ή πετρέλαιο. Το μερίδιο αγοράς τους στις νέες πωλήσεις Ι.Χ. κατά το α' εξάμηνο του 2023 ήταν στην Ελλάδα 28,40%, περίπου όσο και πέρυσι (28,30%), ενώ στην Ε.Ε. το αντίστοιχο ποσοστό ήταν φέτος 24,9%, από 23% πέρυσι. Αξίζει

να σημειωθεί ότι πλέον τα υβριδικά ηλεκτρικά αποτελούν τη δεύτερη δημοφιλέστερη κατηγορία αυτοκινήτων, μετά τα βενζινοκίνητα, κάτι που οφείλεται και στα μοντέλα που παράγουν και πωλούν πλέον οι περισσότερες αυτοκινητοβιομηχανίες. Τα ντιζελοκίνητα έχουν περάσει πλέον στην τρίτη θέση, με μερίδιο αγο-

ράς 14,2% στην Ελλάδα και 14,5% στην Ε.Ε.

Κυρίαρχη κατηγορία, με το μερίδιο αγοράς πάντως να υποχωρεί υπέρ των ηλεκτρικών, είναι αυτή των βενζινοκίνητων οχημάτων. Κατά το α' εξάμηνο του 2023 το 45,10% των καινούριων επιβατικών αυτοκινήτων που πωλήθηκαν στην Ελλάδα ήταν βενζινοκίνητα.

ΠΗΓΗ: ACEA

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Καλύτερα των αναμενομένων τα αποτελέσματα τραπεζών

Υψηλή κερδοφορία, ενίσχυση κεφαλαιακής επάρκειας το β' τρίμηνο

Της **ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΟΥΡΤΑΛΗ**

Στα πολύ καλά αποτελέσματα που παρουσίασαν οι τρέσερσις συστημικές τράπεζες – Alpha Bank, Eurobank, Εθνική Τράπεζα και Τράπεζα Πειραιώς – εστιάζουν οι αναλυτές, υπογραμμίζοντας την ισχυρή εικόνα στο μέτωπο της κερδοφορίας – «μοχλός», την οποία ήταν τα έσοδα από τόκους και προμήθειες–, της ποιότητας του ενεργητικού, της ρευστότητας και των κεφαλαίων, γεγονός που οδήγησε τις διοικήσεις σε αναβαθμίσεις των στόχων τους για το σύνολο του έτους.

Όπως σημειώνει η NBG Securities, οι ελληνικές τράπεζες συνολικά είχαν ένα πολύ ισχυρό β' τρίμηνο, με βελτιωμένες τάσεις στα προ προβλέψεων κέρδη. Αυτή η εξέλιξη αντικατοπτρίζει κυρίως α) το όφελος από τις αυξήσεις των επιτοκίων των ΕΚΤ, β) την επένταση του χαρτοφυλακίου δανείων με νέες εκταμιεύσεις 8,8 δις. ευρώ σωρευτικά, και γ) τη βελτιωμένη εικόνα των λειτουργικών δαπανών σε επίπεδο τρίμηνου, υποστηριζόμενη από τις προσπάθειες των τραπεζών να συγκρατήσουν το λειτουργικό κόστος. Αυτές οι τάσεις υποστηρίχθηκαν και από την αύξηση των εσόδων από προμήθειες, λόγω του υψηλότερου όγκου εργασιών. Επιπλέον, όπως επισημαίνει η χρηματιστηριακή, η ποιότητα του ενεργητικού συνέχισε να βελτιώνεται, με τον μέσο δείκτη NPE να μειώνεται

Η ποιότητα του ενεργητικού συνέχισε να βελτιώνεται, με τον μέσο δείκτη NPE να μειώνεται κατά 19 μονάδες βάσης σε τριμηνιαία βάση, λόγω των οργανικών ενεργειών, καθώς και των πωλήσεων NPE.

Η πολύ καλή εικόνα του πρώτου εξαμήνου συνολικά οδήγησε τις διοικήσεις σε αναβαθμίσεις των στόχων τους για το σύνολο του έτους.

κατά 19 μονάδες βάσης σε τριμηνιαία βάση, λόγω των οργανικών ενεργειών, καθώς και των πωλήσεων ΝΡΕ, ενώ όλες οι ελληνικές τράπεζες διατήρησαν τα ισχυρά επίπεδα κεφαλαίων και την άφθονη ρευστότητά τους.

Μετά τα καλύτερα από τα αναμενόμενα αποτελέσματα και τις αναβαθμίσεις των εκτιμήσεων των διοικήσεων η Optima Bank επαναλαμβάνει τη θετική της στάση για τον τραπεζικό κλάδο. Όπως τονίζει, οι επιδόσεις β' τριμήνου του συνόλου των ελληνικών τραπεζών ξεπέρασαν τις προσδοκίες της ίδιας και της αγοράς, με «οδηγό» τα υψηλότερα από τα αναμενόμενα κέρδη και τις χαμηλότερες από τις αναμενόμενες προβλέψεις για ζήμιες δανείων. Επιπλέον, οι κεφαλαιακές θέσεις και των τεσσάρων συστημικών τραπεζών ενισχύθηκαν περαιτέρω και η ρευστότητα παρέμεινε ισχυρή.

Ειδικότερα, όπως επισημαίνεται, σύμφωνα με τις νέες εκτιμήσεις των διοικήσεων για το 2023, αναμένεται ομαλοποίηση της απόδοσης ενσώματων ιδίων κεφαλαίων πάνω από το 14%. Τα καθαρά κέρδη στο σύνολο του κλάδου αυξήθηκαν κατά 31% σε τριμηνιαία βάση στα 1,03 δισ. ευρώ, ενώ στο εξάμηνο διαμορφώθηκαν σε 1,82 δισ. ευρώ με πτώση 22% σε ετήσια βάση και ο μέσος δείκτης κεφαλαίων CET1 με πλήρη εφαρμογή της Βασιλείας III (FL) ενισχύθηκε κατά 70 μ.β. στο 14,7%.

Τα καθαρά έσοδα από τόκους αποτέλεσαν τον κύριο «μοχλό» των κερδών και αυξήθηκαν κατά 8% σε επιπλέον τριμήνου στα 2,02 δισ. ευρώ, τα έσοδα από προμήθειες αυξήθηκαν κατά 11% στα 471 εκατ. ευρώ, ενώ τα μη βασικά έσοδα ανήλθαν σε 112 εκατ. ευρώ ή μόλις στο 4% των εσόδων. Τα συνολικά έσοδα αυξήθηκαν κατά 10% σε 2,37 δισ. ευρώ σε τριμηνιαία βάση.

Σε ό,τι αφορά την ποιότητα των ανεργητικών, οι προβλέψεις για επερχόμενα στα δάνεια αυξήθηκαν κατά 67%, κυρίως λόγω του κόστους εξυγίανσης των ΝΡΕΣ της Πειραιώς στα 498 εκατ. ευρώ, με το μέσο κόστος κινδύνου (CoR) να διαμορφώνεται στους 84 μ.β. έναντι 76 μ.β. το α' τρίμηνο. Τα μν εξυπηρετούμενα ανοίγματα υποχώρησαν κατά 256 εκατ. ευρώ σε 9,06 δισ. ευρώ και τα καθαρά μν εξυπηρετούμενα ανοίγματα διαμορφώθηκαν σε 3,68 δισ. ευρώ.

Οι οίκοι δεν βιάζονται
στις αναβαθμίσεις,
εκτιμά η Barclays

Η ανάκτηση άμεσα της επενδυτικής βαθμίδας από την Ελλάδα δεν πρέπει να θεωρείται δεδομένη, διαμνύει η Barclays, εξηγώντας το σκεπτικό των οίκων αξιολόγησης και τη συνθήκη ταχύτητας των κινήσεών τους. Αυτό δεν σημαίνει πως η χώρα δεν θα πετύχει αυτό το όροσσημο –άλλωστε έχει κάνει πολλά βήματα προόδου–, απλά το χρονοδιάγραμμα των οίκων δεν πρέπει να θεωρείται σίγουρο, καθώς συνθήκες δεν βιάζονται να προχωρήσουν σε αναβαθμίσεις, όπως επισημαίνει.

Ειδικότερα, όπως αναφέρει η Barclays, η αναβάθμιση της Ελλάδας σε επενδυτική βαθμίδα από τη Score Ratings στις 4 Αυγούστου έστρεψε εκ νέου την προσοχή της αγοράς στο ενδεχόμενο να ανακτήσει το καθεστώς «investment grade» από τους «μεγάλους» οίκους αξιολόγησης.

Η DBRS θα αξιολογήσει την Ελλάδα στις 8 Σεπτεμβρίου [τρέχουσα αξιολόγηση BB (high), με σταθερές προοπτικές], ακολουθούμενη από τη Moody's στις 15 Σεπτεμβρίου (Ba3, με θετικές προοπτικές), την S&P στις 20 Οκτωβρίου (BB+, με θετικές προοπτικές) και τη Fitch την 1η Δεκεμβρίου (BB+, με σταθερές προοπτικές).

Σύμφωνα με τη βρετανική τράπεζα, οι αξιολογήσεις από την V&S&P και την Fitch θα είναι αναμφισβήτητοι οι πιο καθοριστικές για τις αγορές, δεδομένου ότι οι δύο αυτοί οίκοι αξιολογούν επί του παρόντος την Ελλάδα μόλις μία βαθμίδα κάτω από την επενδυτική και τείνουν να λαμβάνονται υπόψη παράλληλα με

τη Moody's (που βαθμολογεί την Ελλάδα τρεις βαθμίδες κάτω από την επενδυτική) στους βασικούς δείκτες ομολογιών. Σημειώνεται πως για τους δείκτες ομολογιών του Bloomberg, η μέση αξιολόγηση των S&P, Fitch και Moody's πρέπει να είναι «επενδυτική βαθμίδα» (άρα χρειάζεται αξιολόγηση investment grade από τουλάχιστον δύο από τους τρεις οίκους), ενώ και ο δείκτης

Οι αξιολογήσεις
από την S&P
και τη Fitch θα είναι
αναμφισβήτητες
οι πιο καθοριστικές
για τις αγορές, τονίζει
η βρετανική τράπεζα.

ομολόγων FTSE απαιτεί τουλάχιστον δύο αξιολογήσεις επενδυτικής βαθμίδας από τις S&P - Fitch - Moody's.

Οι επικείμενες αναβαθμίσεις από αυτούς τους οίκους, ωστόσο, δεν είναι εντελώς δεδομένες, τονίζει η Barclays. Η S&P αναβάθισε σε θετικές τις προοπτικές της Ελλάδας μόλις τον περασμένο Απρίλιο, άρα τον Οκτώβριο θα έχουν περάσει μόλις έξι μήνες και οι οίκοι αξιολόγησης συχνά προτιμούν να περιμένουν έναν χρόνο ή περισσότερο από τους δώσουν θετικές προοπτικές για να κινηθούν σε αναβάθμιση και της αξιολόγησης, ενώ οι προοπτικές που δίνει η Fitch είναι σταθερές.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΟΥΡΤΑΝΗ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΟΥΡΤΑΛΗ

ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ 2023

Το Κέντρο Επιχειρηματικότητας του Πανεπιστημίου Κύπρου ανακοινώνει την έναρξη του Κυπριακού Διαγωνισμού Επιχειρηματικότητας (CyEC) 2023.

Όπως κάθε χρόνο, ο διαγωνισμός διοργανώνεται από το Κέντρο Επιχειρηματικότητας (ΚΕΠ) του Πανεπιστημίου Κύπρου, υπό την αιγίδα του Υπουργείου Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας, και προάγει την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα στη σύγχρονη οικονομία που κινείται από την καινοτομία.

Στον διαγωνισμό μπορούν να λάβουν μέρος νεοσύστατες επιχειρήσεις, άτομα με πρωτοπόρες και καινοτόμες ιδέες, όπως επίσης και έμπειροι επαγγελματίες από τον επιχειρηματικό και ερευνητικό χώρο της Κύπρου και του εξωτερικού. Αυτή η δυναμική κοινότητα είναι αφοσιωμένη στην ενδυνάμωση και την υποστήριξη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.

Ος διαγωνισμός ανάπτυξης επιχειρήσεων, με έμφαση στις νεοσύστατες επιχειρήσεις, ο CyEC παρέχει σε φιλόδοξες ομάδες μια πλατφόρμα για να λάβουν καθοδήγηση και υποστήριξη από έμπειρους μέντορες και γνήτες της βιομηχανίας.

Ο διαγωνισμός επιδιώκει να υποστηρίξει τις καινοτόμες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες και να τις μετατρέψει σε βιώσιμες και παγκοσμίως προσαρμοσμένες επιχειρήσεις, με έμφαση στην κατανόηση της εξορρόπησης μεταξύ προβλήματος και λύσης και της αντιστοιχίας προϊόντος-αγοράς.

Οι αιτήσεις για συμμετοχή μπορούν να υποβληθούν στην επίσημη ιστοσελίδα του διαγωνισμού CyEC 2023 www.cyec.org.cy.

Οι συμμετέχοντες/ουσες μπορούν να επιλέξουν ανάμεσα σε δύο κατηγορίες:

- **Κατηγορία Επιτάχυνσης**, για ιδέες οι οποίες βρίσκονται σε αρχική φάση

- **Κατηγορία LaunchPad**, η οποία απευθύνεται σε πιο ώριμες ιδέες και εταιρείες που έχουν ήδη κυκλοφορήσει τις υπηρεσίες ή τα προϊόντα τους στην αγορά.

Λεπτομερή κριτήρια για κάθε κατηγορία μπορούν να βρουν οι ενδιαφερόμενοι/νες στην επίσημη ιστοσελίδα του διαγωνισμού (www.cyec.org.cy).

Οι συμμετέχοντες/ουσες θα πρέπει να υποβάλουν τη σχετική αίτηση έως τις 8 Σεπτεμβρίου 2023 για το πρόγραμμα Επιτάχυνσης ή μια παρουσίαση έως τις 13 Οκτωβρίου για το πρόγραμμα LaunchPad.

Μετά από μια διαδικασία επιλογής, οι επιλεγμένες ομάδες για την κατηγορία Επιτάχυνσης θα παρακολουθήσουν ένα πρόγραμμα επιτάχυνσης επιχειρήσεων, το οποίο είναι σχεδιασμένο για να τις βοηθήσει να τελειοποιήσουν τις ιδέες και το επιχειρηματικό τους πλάνο.

Πέραν του προγράμματος Επιτάχυνσης, θα υπάρχουν επίσης μέντορες για κάθε ομάδα, οι οποίοι/οποίες θα παρέχουν εξατομικευμένες συμβουλές, λύσεις και δημιουργικές προκλήσεις για να βελτιώσουν την ανάπτυξη της ιδέας της κάθε επιχείρησης.

Σημειώνεται ότι προσφέρονται χρηματικά βραβεία για τις νικήτριες ομάδες, ενώ η κάθε ομάδα θα έχει την ευκαιρία να παρουσιάσει την ιδέα της σε επενδυτές κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης. Επιπρόσθετα βραβεία θα ανακοινωθούν στην επίσημη ιστοσελίδα του διαγωνισμού.

Το Κέντρο Επιχειρηματικότητας του Πανεπιστημίου Κύπρου εκφράζει τις θερμές του ευχαριστίες προς τους χορηγούς και υποστηρικτές της διοργάνωσης, συμπεριλαμβανομένων των, Navigator Consulting, CYBAN - Cyprus Business Angels Network, Mojo Design, της PwC Cyprus, και του IDEA Innovation Centre. Η ακλόνητη υποστήριξή τους συνεχίζει να ενισχύει την επιτυχία και την ανάπτυξη του CyEC.

Μη χάσετε αυτήν τη μοναδική ευκαιρία να γίνετε μέρος της ομάδας των οραματιστών επιχειρηματιών και να δώσετε ζωή στις καινοτόμες ιδέες σας μπροστά σε επενδυτές.

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ: Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Επιδόματα μέσω προπληρωμένης κάρτας

Το 50% των χρημάτων που καταβάλλονται πρέπει να δαπανηθεί μέσω POS ή άλλης ηλεκτρονικής συναλλαγής

Της **ΡΟΥΛΑΣ ΣΑΛΟΥΡΟΥ**

Φορολογικά κίνητρα, με συμμετοχή σε κλήρωση - φορολογία, θα δοθούν στους δικαιούχους των επιδομάτων ανεργίας, αλλά και των προνοιακών και αναπηρικών επιδομάτων, προκειμένου να καταναλώνουν τα ποσά που λαμβάνουν από τον Οργανισμό Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΟΠΕΚΑ) ή τη Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (ΔΥΠΑ), μέσω της χρήσης προπληρωμένης τραπεζικής κάρτας.

Το σχέδιο για την πληρωμή σχεδόν 3 δισ. ευρώ από τα συνολικά 4 δισ. που διατίθενται σήμερα στο πλαίσιο πολιτικών κοινωνικής πολιτικής και πρόνοιας σε εκατομμύρια δικαιούχους, μέσω τραπεζικής κάρτας, βρίσκεται στο στάδιο της τελικής επεξεργασίας από τη Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Ασφάλισης, της οποίας προϊστάται ο αρμόδιος υφυπουργός Εργασίας Πάνος Τσακλόγλου.

Προβλέπει δε, τη σταδιακή ένταξη σχεδόν του συνόλου των κοινωνικών επιδομάτων στη διαδικασία, κατά την οποία τουλάχιστον το 50% του ποσού που αντιστοιχεί σε κάθε ένα από αυτά θα πρέπει να δαπανηθεί μέσω POS ή άλλης ηλεκτρονικής συναλλαγής. Στόχος του οικονομικού επιτελείου της κυβέρνησης είναι να περιορίσει κι άλλο τις συναλλαγές με μετρητά και κατά συνέπεια να κλείσει άλλη μια πόρτα διαφυγής φορολογικών εσόδων. Σύμφωνα με μάλιστα με πολύ μετριοπαθείς υπολογισμούς, το κέρδος του Δημοσίου από τη χρήση της προπληρωμένης κάρτας μπορεί να αγγίζει και τα 100 εκατ. ευρώ τον χρόνο, καθώς τα ποσά που θα ξοδεύονται με τη συγκεκριμένη κρεωστική κάρτα θα συνοδεύονται από απόδειξη. Να σημειωθεί ότι,

Σύμφωνα με πολύ μετριοπαθείς υπολογισμούς, το κέρδος του Δημοσίου από τη χρήση της προπληρωμένης κάρτας μπορεί να αγγίζει και τα 100 εκατ. ευρώ τον χρόνο, καθώς τα ποσά που θα ξοδεύονται με τη συγκεκριμένη κρεωστική κάρτα θα συνοδεύονται από απόδειξη.

Στόχος να περιοριστούν περαιτέρω οι συναλλαγές με μετρητά, ώστε να κλείσει άλλη μια πόρτα διαφυγής φορολογικών εσόδων.

όπως έχει διαπιστωθεί, στη συντριπτική πλειονότητά τους τα εισοδήματα των δικαιούχων επιδομάτων κινούνται στο όριο του

αφορολογήτου, με αποτέλεσμα να μην έχουν κανένα κίνητρο να ζητούν απόδειξη όταν πληρώνουν με μετρητά. Παράλληλα, βέβαια, επιδιώκεται να ενισχυθεί η διαφάνεια των συναλλαγών και να συμπληρωθεί ο έλεγχος όσον αφορά τους πραγματικά δικαιούχους των συγκεκριμένων επιδομάτων, καθώς την ίδια στιγμή σχεδιάζεται η δημιουργία ενιαίας πλατφόρμας δικαιούχων, μέσω της οποίας θα ελέγχεται σε πραγματικό χρόνο ο αριθμός των ωφελουμένων και το ύψος των παροχών που λαμβάνουν. Το πρόγραμμα χρηματοδο-

τείται από το Ταμείο Ανάκαμψης με 10 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων —σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες— τα 8,5 εκατ. ευρώ θα χρηματοδοτήσουν φορολογικά κίνητρα, προκειμένου κατά την πρώτη φάση της διαδικασίας οι δικαιούχοι να χρησιμοποιούν την κάρτα για πάνω από το 50% του ποσού. Παράλληλα μάλιστα, κυβερνητικά στελέχη βρίσκονται σε διαπραγματεύσεις με εκπροσώπους των τραπεζών, προκειμένου να υπάρξουν κι από την πλευρά τους κάποιες «παροχές» στο πλαίσιο της εταιρικής κοινωνικής τους ευθύνης.

Σε δεύτερο χρόνο εξετάζεται να ενταχθεί στο πρόγραμμα και η πληρωμή έκτακτων επιδομάτων, τύπου market pass, ενώ τελικός στόχος είναι όλες οι συναλλαγές των πολιτών με το Δημόσιο, «το δούναι και λαβείν πολίτη - κράτους», να πραγματοποιείται μέσω αυτής της κάρτας, η οποία θα εκδίδεται και θα ισχύει εφ' όρου ζωής για όλους τους πολίτες.

Αναλυτικά, υπολογίζεται ότι σήμερα περίπου 4 δισ. ευρώ διατίθενται σε εκατοντάδες χιλιάδες δικαιούχους —ανέργους, απόρους και άτομα με αναπηρία— μια σειρά από κοινωνικά επιδόματα. Από αυτά, μόνο το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα δίνεται μέσω προπληρωμένης κάρτας, με τη δυνατότητα των δικαιούχων να καταναλώνουν το 50% αυτού σε μετρητά. Βάσει του σχεδιασμού, από τις αρχές του 2024 και σταδιακά έως τα μέσα του έτους, σχεδόν στη συντριπτική τους πλειονότητα όλα τα επιδόματα που δίνονται από τον ΟΠΕΚΑ και τη ΔΥΠΑ θα ακολουθήσουν το ίδιο μοντέλο. Θα εξαιρεθούν, το κάθε ένα για διαφορετικούς λόγους, τα επιδόματα απολύτου αναπηρίας (καθώς θεωρείται ότι είναι δύσκολο οι δικαιούχοι να κάνουν χρήση της κάρτας για να καλύψουν συγκεκριμένες ανάγκες, π.χ. για τις αμοιβές οικιακών βοηθών), το επίδομα στέγασης (δεν υπάρχει μηχανισμός μεταφοράς από τον δικαιούχο στον ενοικιαστή), ανασφάλιστων υπερηλίκων (κυρίως λόγω ηλικίας των δικαιούχων) και επίδομα απομακρυσμένων ορεινών περιοχών (δεν υπάρχουν τραπεζικά καταστήματα για την εκταμίευση των ποσών που αντιστοιχούν στα μετρητά). Εκτός θα παραμείνουν και τα επιδόματα αφερεγγυότητας εργοδότη και διαθεσιμότητας, που καταβάλλονται από τη ΔΥΠΑ.

Να σημειωθεί ότι στην κάρ-

τα θα μπαίνει όλο το ποσό της παροχής. Όμως, ο δικαιούχος θα μπορεί να εκταμιεύει το 50%, ενώ το υπόλοιπο θα πρέπει να το καταναλώνει πληρώνοντας μέσω POS ή άλλης ηλεκτρονικής συναλλαγής. Προκειμένου μάλιστα όλο και μεγαλύτερο ποσό να διακινείται ηλεκτρονικά, θα υπάρχει κίνητροδότηση.

Ποσό ύψους 8,5 εκατ. ευρώ (από τα συνολικά 10 εκατ. ευρώ του προγράμματος) θα διατεθεί για τη διεξαγωγή φορολογιας σε τακτά χρονικά διαστήματα. Στην κλήρωση θα μπαίνουν οι δικαιούχοι για τα ποσά που καταναλώνουν μέσω της κάρτας τους και αντιστοιχούν στο επιπλέον του υποχρεωτικού 50%. Παράλληλα, στελέχη των υπουργείων Εθνικής Οικονομίας και Εργασίας βρίσκονται σε διαπραγματεύσεις με τις τράπεζες προκειμένου να προβλεφθούν στο πλαίσιο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και επιπλέον κίνητρα για την κατανάλωση όσο το δυνατόν υψηλότερου ποσού από το προβλεπόμενο.

Η νέα αυτή διαδικασία δεν αναμένεται να αλλάξει τον χρόνο καταβολής των επιδομάτων. Αυτό που θα πρέπει να κάνουν οι δικαιούχοι είναι να πάνε στην τράπεζα που διαθέτουν λογαριασμό και να ζητήσουν την έκδοση της σχετικής κάρτας. Αν δε, κάποιος επιθυμούν να κάνουν χρήση και νέων τεχνολογιών, όπως π.χ. ψηφιακά πορτοφόλια κ.λπ., αυτό δεν θα αποκλείεται, αλλά δεν θα μπορεί η τράπεζα να υποχρεώνει τον δικαιούχο για κάτι τέτοιο.

Σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες, δεν θα υπάρχουν περιορισμοί στο πού θα μπορεί ο δικαιούχος να καταναλώσει το ποσό, με μοναδική εξαίρεση τον τζόγο, ενώ το συνολικό ποσό θα μετράει για το κτίσιμο του αφορολογήτου ορίου.

«Καμπανάκι» για τον τουρισμό σε Μύκονο και Σαντορίνη

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Παρά το γεγονός πως ο ελληνικός τουρισμός φέτος οδεύει για νέο ρεκόρ σε επίπεδο εισπράξεων, οι πρώτες ενδείξεις διάβρωσης του βαθμού ικανοποίησης των ξένων επισκεπτών της Μυκόνου και της Σαντορίνης είναι γεγονός, όπως καταγράφονται σε σχετικά πανευρωπαϊκή έρευνα. Το γεγονός αυτό έχει επίπτωση και στην τιμολογιακή πολιτική των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, καθώς η μέση διανυκτέρευση στη Μύκονο εμφανίζει υποχώρηση τιμής της τάξης του 7% το δίμηνο Ιουνίου - Ιουλίου σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό διάστημα.

Ωστόσο, το πλήγμα στον βαθμό ικανοποίησης δεν προέρχεται από τον επιμέρους δείκτη για τα ξενοδοχεία, αλλά από αυτόν για το προϊόν και τις υπηρεσίες που προσφέρει συνολικά ο προορισμός, γεγονός που παραπέμπει στην ανάγκη επανασχεδιασμού του ελληνικού τουριστικού προϊόντος ειδικά στη Μύκονο, όπου ο χαρακτήρας του νησιού εμφανίζει σημάδια αλλοίωσης από την υπερεκμετάλλευση, εξηγούν πηγές της ελληνικής τουριστικής βιομηχανίας.

Οι υψηλές τιμές, σε συνδυασμό με τον μεγάλο αριθμό τουριστών που φιλοξενεί κάθε χρόνο το νησί, αλλά και φαινόμενα συνωστισμού σε παραλίες, κέντρα διασκέδασης και εστίασης, όπως και το έντονο κυκλοφοριακό πρόβλημα που καταγράφεται τα τελευταία χρόνια, ενοχποιούνται επίσης για την κάμψη του βαθμού ικανοποίησης από το τουριστικό προϊόν της Μυκόνου. Όπως και το πρόβλημα της έλλειψης υποδομών και γενικότερης λειτουργίας των προορισμών που αποτελούν αρμοδιότητες της τοπικής αυτοδιοίκησης

και της πολιτείας. Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω είναι βέβαια και οι μειωμένες για φέτος πληρότητες των ξενοδοχείων στη Μύκονο. Η έρευνα κρούει τον κώδωνα του κινδύνου και για άλλους προορισμούς που εμφανίζουν φαινόμενα υπερσυγκέντρωσης επισκεπτών σε σημεία και εποχές του χρόνου και ελλείψεις σε υποδομές και κατάλληλες πολιτικές διαχείρισης του προορισμού.

Σύμφωνα με δεδομένα που συ-

Ενδείξεις μείωσης του βαθμού ικανοποίησης των τουριστών στα δύο δημοφιλή νησιά καταγράφονται σε πανευρωπαϊκή έρευνα.

γκέντρωσε έως και τις 8 Αυγούστου η εξειδικευμένη στον τουρισμό εταιρεία ερευνών Mabrian, για διαμονές που πραγματοποιήθηκαν κατά την περίοδο 1 Ιουνίου έως και 31 Ιουλίου, ο δείκτης ικανοποίησης από τα ξενοδοχεία στη Μύκονο αυξήθηκε κατά 4% στο 82, αλλά ο δείκτης ικανοποίησης από το προϊόν υποχώρησε κατά 1% στο 74, όπως και ο δείκτης που προσμετρά το αίσθημα ασφάλειας, ο οποίος υποχώρησε κατά 1% στο 98. Ο δείκτης ικανοποίησης από τον καιρό αυξήθηκε κατά 5% στο 86. Την ίδια ώρα, η μέση τιμή διανυκτέρευσης σε δίκλινο δωμάτιο χωρίς πρωινό κατά τη διάρκεια της εβδομάδας —εξαιρουμένων δηλαδή των Σαββατοκύριακων— σε πεντάστερο ξενοδοχείο υποχώρησε κατά 7% στα 562 ευρώ, σύμφωνα

Μειωμένες είναι οι πληρότητες των ξενοδοχείων στη Μύκονο, ενώ η μέση διανυκτέρευση εμφανίζει υποχώρηση τιμής της τάξης του 7% το δίμηνο Ιουνίου - Ιουλίου σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό διάστημα.

με τα στοιχεία της Mabrian. Η αντίστοιχη τιμή για ξενοδοχεία τεσσάρων αστέρων αυξήθηκε πάντως κατά 2% στα 367 ευρώ, ενώ αυτή για τα τριών αστέρων καταλύματα υποχώρησε 2% στα 249 ευρώ.

Καλύτερες εμφανίζονται οι αντοχές της Σαντορίνης. Ο δείκτης ικανοποίησης από τα ξενοδοχεία αυξήθηκε 1% στις 80 μονάδες, ενώ αμετάβλητοι παρέμειναν οι δείκτες ασφαλείας και κλίματος στο 98 και 88 αντίστοιχα. Ωστόσο, ο δείκτης ικανοποίησης από το τουριστικό προϊόν εν γένει υποχώρησε κατά 8% στις 77 μονάδες. Την ίδια ώρα, η μέση τιμή διανυκτέρευσης σε πεντάστερο ξενοδοχείο αυξήθηκε κατά 5% στα 570 ευρώ, σύμφωνα με τα στοιχεία της Mabrian. Η αντίστοιχη τιμή για

ξενοδοχεία τεσσάρων αστέρων μειώθηκε κατά 1% στα 360 ευρώ, ενώ αυτή για τα τριών αστέρων καταλύματα αυξήθηκε 3% στα 228 ευρώ.

Τα πρώτα σημάδια ύφεσης του τουρισμού στη Μύκονο και τη Σαντορίνη αποτυπώνονται και στον μειωμένο προγραμματισμό θέσεων από τις μεγάλες αεροπορικές εταιρείες για την περίοδο Μαρτίου - Οκτωβρίου, διάστημα κατά το οποίο σημειώνεται η συντριπτική πλειονότητα των ταξιδιωτικών εισπράξεων και αφίξεων.

Σύμφωνα με στοιχεία του Ινστιτούτου του Συνδέσμου Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων, για το συγκεκριμένο διάστημα ο προγραμματισμός θέσεων για τη Μύκονο δείχνει μείωση 11,9% σε σύγκριση με

το αντίστοιχο περυσινό διάστημα. Στη Σαντορίνη, όπου πέρυσι καταγράφηκαν αεροπορικές αφίξεις-ρεκόρ, η μείωση στις προγραμματισμένες αεροπορικές θέσεις είναι ακόμη μεγαλύτερη, της τάξης του 17,4%. Οι μειώσεις αυτές έρχονται τη στιγμή που συνολικά στη χώρα ο προγραμματισμός των αεροπορικών θέσεων είναι αυξημένος κατά 6,4% φέτος, με την Αθήνα πρωταγωνίστρια με άνοδο 18,3%.

«Επενδυτές και ξενοδόχοι, αν θέλουν να διασφαλίσουν τις οικονομικές τους επιδόσεις σε βάθος χρόνου, θα πρέπει να φροντίσουν όχι μόνο την εύρυθμη λειτουργία των επιχειρήσεών τους, αλλά του συνόλου του προορισμού», σημειώνει σχολιάζοντας τα ευρήματα της έρευνας της Mabrian ο επικεφαλής

της συμβουλευτικής εταιρείας στρατηγικής τουριστικού μάρκετινγκ Mindhaus, Θεόφιλος Κυριασούλης.

Πώς μπορούν να το κάνουν αυτό; «Είτε με μεμονωμένες δράσεις και αναλαμβάνοντας έναν ηγετικό και υπεύθυνο ρόλο στην ανάπτυξη ενός προορισμού, ιδιαίτερα αν πρόκειται για μεγάλο μεγέθους επενδύσεις, είτε με την ενεργό συμμετοχή τους σε οργανισμούς διαχείρισης και προώθησης προορισμού, που πρόκειται να συσταθούν βάσει του νόμου 4875 του 2021. Εναλλακτικά, πιθανόν να μη δουν τις αποδόσεις που περίμεναν και είχαν υπολογίσει», προειδοποιεί. Προφανώς, προσθέτει, «η κεντρική διοίκηση αλλά και η τοπική αυτοδιοίκηση έχουν εξίσου μεγάλο, αν όχι μεγαλύτερο, μερίδιο ευθύνης από την παρακολούθηση των τουριστικών δεδομένων και τη χάραξη στρατηγικής μέσω των οργανισμών διαχείρισης και προώθησης προορισμού έως τον σωστό σχεδιασμό, εκσυγχρονισμό και τη λειτουργία των υποδομών».

Θα πρέπει να σημειωθεί πως η δυναμική του ελληνικού τουρισμού φέτος φαίνεται πως επεκτείνεται ακόμη και πέραν του Οκτωβρίου. Συγκεκριμένα, ο CEO της TUI, του μεγαλύτερου tour operator της Ευρώπης, Σερμπάστιαν Εμπελ, κατά τη διάρκεια παρουσίασης των αποτελεσμάτων εξαμήνου του ομίλου του αυτή την εβδομάδα, αποκάλυψε πως αξιολογεί το ενδεχόμενο να επεκτείνει τις πωλήσεις τουριστικών πακέτων και ως εκ τούτου και των πτήσεων του αεροπορικού βραχίονα του ομίλου για την Ελλάδα καθώς και τα μέσα Νοεμβρίου, καθώς διαπιστώνεται σημαντική ζήτηση για πολλούς ελληνικούς προορισμούς κατά το φθινόπωρο.

Ερχεται βαρύς χειμώνας για τα νοικοκυριά

Ενέργεια, τρόφιμα, κόστος χρήματος και καιρικές συνθήκες θα κρίνουν το ύψος των «χειμερινών» επιβαρύνσεων

Οι βασικοί παράγοντες της ακρίβειας

■ Χειμώνας 2022-2023 ■ Σημερινές τιμές

Τιμή ηλεκτρικής ενέργειας

210 ευρώ / MWh

στην περίοδο
Δεκεμβρίου 2022 -
Φεβρουαρίου 2023

96 ευρώ / MWh

στο διάστημα
1-12 Αυγούστου

Διεθνής τιμή πετρελαίου (τύπου Μπρεντ)

78-82 δολ. / βαρέλι

στο διάστημα Δεκεμβρίου 2022 -
Φεβρουαρίου 2023

86-87 δολ. / βαρέλι

Τιμή φυσικού αερίου στο χρηματιστήριο του Αμστερνταμ

50-131 ευρώ / MWh

στο διάστημα Δεκεμβρίου 2022 -
Φεβρουαρίου 2023

35-40 ευρώ / MWh

Επιτόκιο ΕΚΤ

2%-3%

4,25%

Μέσο σταθμισμένο επιτόκιο δανείων

5,01%

τον Δεκέμβριο του 2022

6,14%

τον Ιούνιο του 2023

Μέσο σταθμισμένο επιτόκιο στεγαστικών δανείων

4,4%

τον Δεκέμβριο του 2022

4,8%

τον Ιούνιο του 2023

Δείκτης τιμών καταναλωτή

110-112

μονάδες

114-115

μονάδες ή 4,5%
υψηλότερος

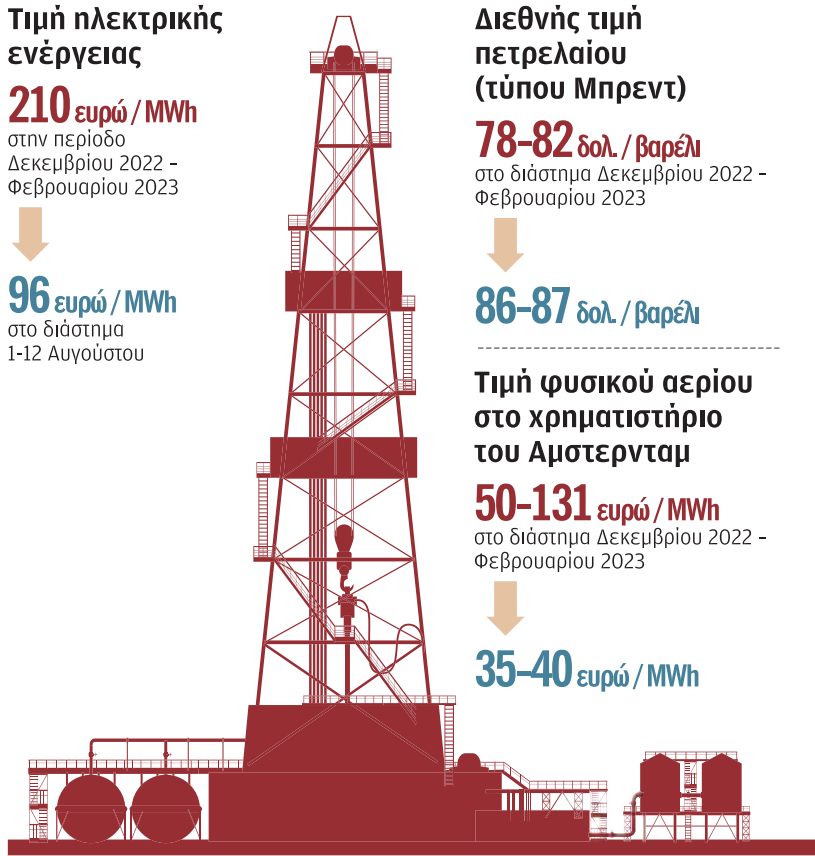
Δείκτης τιμών τροφίμων

128

μονάδες ή 7,5%
υψηλότερος

119

μονάδες

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Του **ΘΑΝΟΥ ΤΣΙΠΟΥ**

Πόσο θα κοστίζουν φέτος τον χειμώνα το ηλεκτρικό ρεύμα, το φυσικό αέριο και το πετρέλαιο; Θα συνεχιστεί το ράλι στις τιμές των τροφίμων, που έχει φέρει τα είδη πρώτης ανάγκης να πωλούνται ακόμη και 60% ακριβότερα σε σχέση με τα προ διετίας επίπεδα; Θα πιάσουν... ταβάνι τα επιτόκια δανεισμού; Και ποιες θα είναι οι καιρικές συνθήκες που θα επικρατήσουν φέτος στη χώρα; Θα επαναληφθεί ο περυσινός ήπιος χειμώνας που κράτησε χαμηλά τις καταναλώσεις των ενεργειακών προϊόντων, «προστατευόμενος» το εισόδημα των νοικοκυριών; Ο χειμώνας 2023-2024 θα είναι γεμάτος από αβεβαιότητες αλλά και διαφορετικά δεδομένα σε σχέση με τον αντίστοιχο περυσινό.

Δεδομένο 1ο: Όλα θα είναι πολύ ακριβότερα σε σχέση με πέρυσι, ακόμη και το... χρήμα. Όπως και αν εξελιχθεί ο πληθωρισμός, το βέβαιο είναι ότι οποιοδήποτε προϊόν και οποιαδήποτε υπηρεσία θα κοστίζουν ακριβότερα.

Δεδομένο 2ο: Δεν θα υπάρχουν τα δημοσιονομικά περιθώρια του περυσινού χειμώνα. Τόσο ο προϋπολογισμός του 2023 όσο και ο αντίστοιχος του 2024 είναι πολύ «στριμωγμένοι», ενώ

τόσο οι επίσημοι θεσμοί όσο και οι αγορές παρακολουθούν στενά την Ελλάδα ζητώντας να τηρηθούν οι δεσμεύσεις για επιστροφή στα πρωτογενή πλεονάσματα.

Δεδομένο 3ο: Η Ευρώπη έχει αλλάξει ρητορική σε σχέση με πέρυσι. Βλέποντας τις αγορές να πιέζουν μέσω των αποδόσεων των ομολόγων για μέτρα βελτίωσης της βιωσιμότητας του χρέους, ζητάει με τη σειρά της από τις

Όπως και αν εξελιχθεί ο πληθωρισμός, το βέβαιο είναι ότι οποιοδήποτε προϊόν και οποιαδήποτε υπηρεσία θα κοστίζουν ακριβότερα.

κυβερνήσεις των χωρών-μελών να περιορίσουν τα μέτρα στήριξης και, αν χρειαστεί να παρατείνουν κάποια από αυτά, να γίνει με τρόπο απολύτως στοχευμένο ώστε να υποστηρικθούν μόνο τα ευάλωτα νοικοκυριά. Όλα αυτά συνηγούνται στο ότι ο φετινός χειμώνας μπορεί να είναι δυσκολότερος από τον αντίστοιχο περυσινό για τα νοικοκυριά, κα-

θώς ακόμη και αυτοί που έχουν δει αύξηση στο εισόδημά τους, αυτή δεν καλύπτει το αυξημένο κόστος ζωής.

Τέσσερα είναι τα βασικά μέτωπα από τις εξελίξεις, στα οποία θα κριθεί και το τελικό κόστος που θα κληθεί να σηκώσει κάθε νοικοκυριό μέσα στον φετινό χειμώνα:

1. Το ενεργειακό μέτωπο. Οι απότομες αυξήσεις των τελευταίων εβδομάδων έδειξαν ότι δύσκολα μπορεί να... ποντάρει κάποιος στη διατήρηση των χαμηλών τιμών επί μακρόν. Η διεθνής τιμή του πετρελαίου μέσα σε λίγες εβδομάδες σκαρφάλωσε από τα 72 στα 87 δολάρια. Πρακτικά, αν η χειμερινή περίοδος ξεκινούσε σήμερα, ένα λίτρο πετρελαίου θέρμανσης θα κόστιζε ακόμη και πάνω από 1,4-1,45 ευρώ το λίτρο, δηλαδή περισσότερο από ό,τι έκλεισε η περυσινή χρονιά. Αντίστοιχα, η τιμή του φυσικού αερίου ανέβηκε κατά 40% μέσα σε δύο 24ωρα (πλέον κινείται πάνω από τα 36-37 ευρώ ανά μεγαβάτώρα) ενώ τα παράγωγα δείχνουν περαιτέρω άνοδο για τους επόμενους μήνες. Οσον αφορά την ηλεκτρική ενέργεια, η τιμή κινείται τις τελευταίες εβδομάδες στην περιοχή των 100-120 ευρώ ανά μεγαβάτώρα, αλλά το τελικό κόστος για τον καταναλωτή θα

εξαρτηθεί και από άλλους παράγοντες όπως η πολιτική παρέμβαση που θα ακολουθήσει το κράτος. Προς το παρόν, το καλύτερο σενάριο προβλέπει ότι θα πληρώνουμε το ρεύμα τουλάχιστον 30% ακριβότερα σε σύγκριση με τα προ κρίσης επίπεδα.

2. Το μέτωπο των τροφίμων. Τα περισσότερα βασικά είδη διατροφής πωλούνται τουλάχιστον 30% ακριβότερα σε σχέση με τα προ διετίας επίπεδα. Μεταξύ των προϊόντων με τις μεγαλύτερες ανατιμήσεις στη διετία είναι η ζάχαρη με ποσοστό 62,46%, το ελαιόλαδο με 51,39%, οι πατάτες με ποσοστό 46,55%, το αλεύρι και τα δημητριακά με ποσοστό 39,08%, ενώ στο +32% είναι και το ψωμί. Προς το παρόν, δεν υπάρχει καμία ένδειξη σταθεροποίησης των τιμών. Το αντίθετο: Ο πληθωρισμός ιδίως στο κομμάτι των τροφίμων εξακολουθεί και «τρέχει» με διψήφιο ποσοστό. Θα υπάρξει αποκλιμάκωση από το φθινόπωρο (και για τεχνικούς λόγους αφού οι φετινές τιμές θα συγκρίνονται με τις ολόενα και υψηλότερες περυσινές), αλλά η ακρίβεια θα γίνεται ολόενα και μεγαλύτερη.

3. Το κόστος του χρήματος. Ο φετινός χειμώνας, είτε προχωρήσει η ΕΚΤ σε νέα αύξηση επιτοκίων τον Σεπτέμβριο είτε όχι,

θα μας βρει με το υψηλότερο κόστος χρήματος των τελευταίων 10ετιών. Μπορεί οι δόσεις των ενήμερων στεγαστικών δανείων να έχουν «παγώσει» στα επίπεδα του περασμένου Μαρτίου, ωστόσο οι δόσεις όλων των δανείων (σ.σ. δεν έχουν «παγώσει» όλα τα δάνεια) είναι υψηλότερες σε σχέση με τις αντίστοιχες περυσινές. Ενδεικτικό ότι το μέσο επιτόκιο όλων των δανείων με βάση τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος βρίσκεται αυτή τη στιγμή στο 6,14% έναντι 5,01% τον περασμένο Δεκέμβριο. Στις δεκαταθήμες, η αύξηση είναι σαφώς μικρότερη: 0,37% τον Ιούνιο από 0,09% τον περασμένο Δεκέμβριο.

4. Οι καιρικές συνθήκες. Είναι βασικός αστάθμητος παράγοντας. Όπως φάνηκε και φέτος το καλοκαίρι, αρκούσαν μερικές ημέρες καύσωνα για να «χτυπηθεί» το ΑΕΠ είτε μέσα από την αύξηση του ενεργειακού κόστους είτε από την απώλεια ωρών εργασίας. Ο χειμώνας του 2022-2023 χαρακτηρίστηκε από ήπιες καιρικές συνθήκες. Μένει να φανεί αν θα γίνει το ίδιο και φέτος. Στο ενδεχόμενο επιδείνωσης των καιρικών συνθηκών, θα υπάρξει αύξηση του ενεργειακού κόστους όχι από το σκέλος των τιμών, αλλά από το σκέλος του όγκου της κατανάλωσης.

Ηλεκτρικό ρεύμα

Με ενεργό τον μηχανισμό εξισορρόπησης των τιμών ηλεκτρικού ρεύματος, η Λιανική της Κιλοβατώρας αναμένεται ότι θα κινηθεί στην περιοχή των 15 λεπτών μέχρι το τέλος του χρόνου. Από το νέο έτος, θα εξαρτηθεί από τις συνθήκες στην αγορά. Χωρίς οριζόντια κρατική επιδότηση, η τιμή χονδρικής θα πρέπει να πέσει κάτω από τα 100 ευρώ για να μην υπάρξει επιβάρυνση σε σχέση με τα σημερινά επίπεδα.

7

δισ. ευρώ το πρωτογενές πλεόνασμα που πρέπει να παρθεί στη διετία 2023-2024, από 2,5 δισ. ευρώ στη διετία 2022-2023.

Φυσικό αέριο

Παρά τη μεγάλη πτώση της χρηματιστηριακής τιμής του φυσικού αερίου -πέρυσι έφτασε και στα 120-130 ευρώ ανά μεγαβάτώρα μέσα στον χειμώνα και αυτή τη στιγμή είναι στην περιοχή των 40 ευρώ-, η τιμή λιανικής δεν είναι δεδομένο ότι θα είναι φέτος χαμηλότερη. Αυτή τη στιγμή η κιλοβατώρα πωλείται προς 7-8 λεπτά (σαφώς ακριβότερα σε σχέση με τα προ κρίσης επίπεδα), ενώ είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα λειψουν φέτος οι οριζόντιες επιδοτήσεις που δόθηκαν πέρυσι.

30

εκατ. ευρώ ημερησίως μπορεί να κοστίζουν στα νοικοκυριά οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες του χειμώνα λόγω αύξησης της ενεργειακής κατανάλωσης.

Πετρέλαιο

Η περυσινή χειμερινή σεζόν έκλεισε με το πετρέλαιο θέρμανσης στο 1,25 ευρώ λόγω και της οριζόντιας επιδότησης που δόθηκε από το κράτος. Φέτος, αν η τιμή του πετρελαίου παραμείνει στα σημερινά επίπεδα, ένα λίτρο θα κοστίζει πάνω από 1,4 ευρώ χωρίς την κρατική επιδότηση.

Μικρά τα περιθώρια για νέα μέτρα στήριξης

Διαφορετικά θα είναι τον φετινό χειμώνα τα δεδομένα και όσον αφορά τα περιθώρια του κρατικού παρεμβατισμού για την αντιμετώπιση των όποιων προβλημάτων προκύψουν. Ο χειμώνας της περιόδου 2022-2023 εξελίχθηκε στη βάση δύο κρατικών προϋπολογισμών, κατά την εκτέλεση των οποίων υπήρχε ενεργή η λεγόμενη ρήτρα διαφυγής. Αυτό πρακτικά σήμαινε περισσότερη ελευθερία κινήσεων για το οικονομικό επιτελείο όσον αφορά το ύψος των πρωτογενών πλεονασμάτων. Αντίθετα, ο φετινός χειμώνας θα «αγγίξει» δύο προϋπολογισμούς που πρέπει να φέρουν -αθροιστικά- πρωτογενή πλεονάσματα άνω των 7 δισ. ευρώ (περίπου 2,5 δισ. ευρώ στον φετινό προϋπολογισμό και τουλάχιστον 4,5 δισ. ευρώ στον προϋπολογισμό του 2024), κάτι που προφανώς στενεύει τα περιθώρια κινήσεων. Αν λοιπόν οι δύο προϋπολογισμοί που εμπλέκονταν με τον περυσινό χειμώνα (2022 και 2023) έπρεπε να αποτυπώσουν πλεονάσματα 2,5 δισ. ευρώ (σ.σ. μπδέν το 2022 και 2,5 δισ. ευρώ

το 2023), στον φετινό χειμώνα ο πήχυς έχει ανέβει κατά περίπου 4,5 δισ. ευρώ παραπάνω (2,5 δισ. ευρώ στον προϋπολογισμό του 2023 και 4,5 δισ. ευρώ στον προϋπολογισμό του 2024).

Αυτό σημαίνει αυτομάτως και λιγότερα περιθώρια για μέτρα

Η παραγωγή πλεονάσματος μεταξύ 0,7%-1% είναι γραμμένη στην... πέτρα, καθώς διακυβεύεται η επενδυτική βαθμίδα.

στήριξης. Ηδη, στο οικονομικό επιτελείο μετρούν και την τελευταία εξέλιξη που έχει δημοσιονομική επίπτωση προκειμένου να διαπιστώσουν αν υπάρχει περιθώριο για πρόσθετα μέτρα στήριξης εντός του 2023. Η παραγωγή πρωτογενούς πλεονάσματος στην περιοχή του 0,7%-1% είναι γραμμένη στην... πέτρα, καθώς

Το οικονομικό επιτελείο αναζητά πρόσθετους πόρους που θα επιτρέψουν στην κυβέρνηση να ανακοινώσει -πιθανότατα στη ΔΕΘ- την περαιτέρω επέκταση του market pass ώστε να καλυφθεί και το δ' τρίμηνο της χρονιάς,

μεταξύ άλλων διακυβεύεται και η ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας. Έτσι, δεδομένου ότι έχει ήδη κατατεθεί συμπληρωματικός προϋπολογισμός 700 εκατ. ευρώ για να χρηματοδοτηθεί το τρίμηνο market pass, αλλά και οι αυξημένες λειτουργικές δαπάνες του Δημοσίου, αναζητούνται οι πρόσθετοι πόροι που

θα επιτρέψουν στην κυβέρνηση να ανακοινώσει -πιθανότατα στη ΔΕΘ- την περαιτέρω επέκταση του market pass, ώστε να καλυφθεί και το δ' τρίμηνο της χρονιάς, η χρηματοδότηση του επιδόματος θέρμανσης, αλλά και η έκτακτη οικονομική ενίσχυση στους συνταξιούχους που δεν θα πάρουν αύξηση από

Στα 1.449 ευρώ ο μέσος επιπλέον φόρος για τα εισοδήματα του 2022

Από 1.226 ευρώ πέρυσι – Μηδενικό εκκαθαριστικό ή επιστροφή για το 65%

Του **ΠΡΟΚΟΠΗ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ**

Με **91%** των φορολογουμένων να έχουν υποβάλει τη φορολογική δήλωσή τους για τα εισοδήματα που εισέπραξαν το προηγούμενο έτος οδεύει προς το τέλος η σχετική διαδικασία, με την αυλαία να πέφτει το μεσημέρι της 31ης Αυγούστου.

Από την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων της ΑΑΔΕ προκύπτει ότι ο μέσος φόρος είναι αυξημένος σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, γεγονός που οφείλεται στην αύξηση των εισοδημάτων, όπως υποστηρίζουν πηγές του υπουργείου Οικονομικών.

Συγκεκριμένα, ο μέσος επιπλέον φόρος έχει φθάσει τα 1.449 ευρώ έναντι 1.226 ευρώ πέρυσι και όπως όλα δείχνουν θα αυξηθεί περαιτέρω με την ολοκλήρωση της εκκαθάρισης των δηλώσεων.

Επίσης προκύπτει ότι το 65% των φορολογουμένων δεν καταβάλλει επιπλέον φόρο στο ελληνικό Δημόσιο, καθώς περίπου 3,83 εκατ. φορολογούμενοι ή διαφορετικά το 64,43% είτε έχει λάβει μηδενικό εκκαθαριστικό είτε έχει επιστροφή φόρου.

Σημειώνεται ότι όσοι φορολογούμενοι υποβάλουν τις δηλώσεις τους στα τέλη Αυγούστου θα πρέπει να πληρώσουν διπλή δόση (του Αυγούστου και του Ιουλίου). Η τελευταία δόση θα καταβληθεί στα τέλη Φεβρουαρίου. Υπενθυμίζεται ότι η παροχή έκπτωσης 3% έχει χαθεί για όσους δεν υπέβαλαν τη δήλωσή τους μέχρι τα τέλη Ιουλίου. Από τα στοιχεία της ΑΑΔΕ προκύπτει ότι μέχρι στιγμής έχουν υποβληθεί 5.945.364 φορολογικές δηλώσεις σε σύνολο 6.500.000 δηλώσεων.

- Το 48,16% των φορολογουμένων δεν πληρώνει επιπλέον φόρο στο ελληνικό

Σε σύνολο 5.945.364 δηλώσεων οι 2.863.287 είναι μηδενικές, δηλαδή μία στις δύο.

Μέχρι σήμερα έχει υποβάλει δήλωση το 91% των φορολογουμένων – Στις 31 Αυγούστου εκπνέει η προθεσμία.

Δημόσιο. Συγκεκριμένα, σε σύνολο 5.945.364 δηλώσεων οι 2.863.287 είναι μηδενικές, δηλαδή μία στις δύο.

- Για το 16,27% των φορολογικών δηλώσεων προέκυψε επιστροφή φόρου που κατά μέσον όρο φθάνει τα 396 ευρώ. Με βάση τα στοιχεία της ΑΑΔΕ, επιστροφή φόρου δικαιούνται 967.310 φορολογούμενοι, εκ των οποίων οι 674.360 έχουν ήδη λάβει την επιστροφή και συγκεκριμένα τους έχουν πι-

στωθεί συνολικά 161 εκατ. ευρώ. Σημειώνεται ότι όσοι δεν έχουν οφειλές στο Δημόσιο ή στον ΕΦΚΑ και ποσά για συμπληρισμούς, λαμβάνουν άμεσα την επιστροφή φόρου που δικαιούνται.

- Το 35,57% των φορολογουμένων καλείται να πληρώσει επιπλέον φόρο για τα εισοδήματα που απέκτησε το προηγούμενο έτος. Συγκεκριμένα, για 2.114.765 δηλώσεις το αποτέλεσμα της εκκαθάρισης είναι αρνητικό, με το συνολικό ποσό του φόρου να ανέρχεται σε 3,05 δισ. ευρώ. Ο μέσος φόρος γι' αυτές τις δηλώσεις ανέρχεται στα 1.449 ευρώ.

Για όσους φορολογούμενους προκύψει κρεωστικό εκκαθαριστικό έχουν τη δυνατότητα να αποπληρώσουν τον φόρο με διάφορους τρόπους και σε περισσότερες από 8 δόσεις που παρέ-

χει το υπουργείο Οικονομικών. Η νομοθεσία παρέχει τη δυνατότητα στους οφειλότες του Δημοσίου να κάνουν χρήση της πάγιας ρύθμισης του υπουργείου Οικονομικών. Η πάγια ρύθμιση προσφέρει έως 24 δόσεις, οι οποίες όμως είναι έντοκες. Το επιτόκιο φθάνει στο 4,5% για τις 12 δόσεις και πάνω από το 6% για τις 24 δόσεις. Για την ένταξη στη ρύθμιση δεν χρειάζεται να έχει καταστεί ληξιπρόθεσμη καμία δόση της οφειλής του εκκαθαριστικού. Η αίτηση για την υπαγωγή στη ρύθμιση πρέπει να συμπληρωθεί και να υποβληθεί ηλεκτρονικά μαζί με τη σχετική υπεύθυνη δήλωση. Επίσης, οι φορολογούμενοι μπορούν να κάνουν χρήση των πιστωτικών καρτών τους και να αποπληρώσουν τον φόρο που τους αναλογεί σε 12 άτοκες δόσεις.

«Παράθυρο» για μετρημένες παροχές στη ΔΕΘ λόγω υπεραπόδοσης εσόδων

Συνεχίστηκε και τον Ιούλιο η υπεραπόδοση των φορολογικών εσόδων, κάτι που σημαίνει ότι οι στόχοι του Προγράμματος Σταθερότητας είναι μάλλον εξασφαλισμένοι, ενώ είναι πιθανό να δημιουργηθεί και δημοσιονομικός χώρος για κάποιες μετρημένες – παροχές ενόψει και των εξαγγελιών του πρωθυπουργού στη ΔΕΘ.

Συγκεκριμένα, τα φορολογικά έσοδα το επτάμηνο Ιανουαρίου - Ιουλίου ήταν 33,768 δισ. ευρώ, αυξημένα κατά 2,347 δισ. ευρώ ή 7,5% έναντι του στόχου που είχε περιληφθεί στην εισηγτική έκθεση του προϋπολογισμού 2023.

Τμήμα αυτής της αύξησης, 470 εκατ. ευρώ περίπου, αφορά την παράταση της προθεσμίας πληρωμής των τελών κυκλοφορίας μέχρι το τέλος Φεβρουαρίου 2023, ενώ είχε εκτιμηθεί ότι αυτό το ποσό θα εισπραττόταν κατά τον μήνα Δεκέμβριο 2022. Το υπόλοιπο ποσό της υπερεκτέλεσης προέρχεται από την καλύτερη απόδοση των φόρων εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων του προηγούμενου έτους που εισπράχθηκαν σε δόσεις μέχρι και το τέλος Φεβρουαρίου 2023, αλλά και από την καλύτερη απόδοση στην εισπραξη των φόρων του τρέχοντος έτους.

Ειδικά τον Ιούλιο τα έσοδα από φόρους ανήλθαν σε 6,554 δισ. ευρώ, αυξημένα κατά 193 εκατ. ευρώ ή 3% έναντι του στόχου. Σε θετική πορεία είναι και το πρωτογενές αποτέλεσμα του προϋπολογισμού. Το 7μηνο διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα ύψους 3,555 δισ. ευρώ, έναντι στόχου για πρωτογενές πλεόνασμα 1,830 δισ. ευρώ – και με πρωτογενές έλλειμμα 1,161 δισ. ευρώ για την ίδια περίοδο το 2022.

Αυτό το αποτέλεσμα πάντως δεν οφείλεται τόσο στα έσοδα όσο στις μειωμένες δαπάνες της περιόδου.

Σε ό,τι αφορά τα έσοδα, να μεν τα φορολογικά ήταν αυξη-

μένα έναντι του στόχου, αλλά τα καθαρά έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού ήταν μειωμένα κατά 541 εκατ. ευρώ ή 1,4% έναντι του στόχου που έχει περιληφθεί για το αντίστοιχο διάστημα στην εισηγτική έκθεση του προϋπολογισμού 2023.

Οι λόγοι αυτής της υποεκτέλεσης είναι οι κάτωθι:

α) Δεν εισπράχθηκε το τίμημα, ύψους 1,496 δισ. ευρώ, για την παραχώρηση του δικαιώματος χρήσης και εκμετάλλευσης του αυτοκινητοδρόμου της Εγνατίας Οδού και τριών κάθετων οδικών αξόνων της, για χρονική περίοδο 35 ετών, που είχε προβλεφθεί ότι θα εισπραχθεί κατά τον μήνα Ιούνιο, καθόσον η σχετική διαδικασία για την έγκριση

Τα φορολογικά έσοδα στο 7μηνο ήταν αυξημένα κατά 2,347 δισ. ευρώ έναντι του στόχου.

της σύμβασης είναι σε εξέλιξη. β) Δεν εισπράχθηκε δόση από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας ύψους 1,718 δισ. ευρώ που είχε προβλεφθεί ότι θα εισπραχθεί κατά τον μήνα Ιούλιο.

Αντίθετα, στις υπόλοιπες κατηγορίες εσόδων σημειώθηκε υπερεκτέλεση που οφείλεται κυρίως: α) στα αυξημένα φορολογικά έσοδα του επταμήνου και β) στην εισπραξη ποσού 603 εκατ. ευρώ από ΑΝΦAs, που δεν είχε προβλεφθεί στην εισηγτική έκθεση του προϋπολογισμού 2023.

Οι δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού για την περίοδο Ιανουαρίου - Ιουλίου ανήλθαν σε 38,583 δισ. ευρώ, μειωμένες κατά 1,423 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου. Αυτό οφείλεται κυρίως στον ετεροχρονισμό δαπανών εξοπλιστικών προγραμμάτων.

ΕΙΡΗΝΗ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ

Ηλεκτρονικός φάκελος ακινήτου από 1ης Νοεμβρίου

Την 1η Νοεμβρίου τίθεται σε πλήρη παραγωγική λειτουργία ο ηλεκτρονικός φάκελος ακινήτου, όπου θα είναι συγκεντρωμένα όλα τα απαραίτητα δικαιολογητικά για τη μεταβίβαση των ακινήτων. Ωστόσο, σε πρώτη φάση και μέχρι να επεκταθεί το κτηματολόγιο σε όλη την επικράτεια οι μεταβιβάσεις θα αφορούν μόνο ακίνητα που βρίσκονται σε περιοχές που έχουν κτηματογραφηθεί και λειτουργεί κτηματολογικό γραφείο. Έτσι λοιπόν οι συμβολαιογράφοι θα μπορούν να αντλούν τα απαραίτητα δικαιολογητικά και να ολοκληρώνουν σε σύντομο хро-

νικό διάστημα τα σχετικά συμβόλαια, χωρίς να χρειάζεται να περιμένουν από τους δήμους, την εφορία ή άλλους φορείς του ελληνικού Δημοσίου να τα εκδώσουν. Ειδικότερα:

- Οι συμβολαιογράφοι εισέρχονται στην πλατφόρμα, αφού του αυθεντικοποιηθούν με τη χρήση των προσωπικών τους κωδικών-διαπιστευτηρίων της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων Δημοσίας Διοίκησης και του Taxisnet και κατόπιν με τη χρήση των κωδικών-διαπιστευτηρίων του Μητρώου Συμβολαιογράφου, προκειμένου να πιστοποιηθεί

η ιδιότητά τους για τη χρήση της πλατφόρμας. Παράλληλα και οι συμβαλλόμενοι (αγοραστές και πωλητές) εισέρχονται στην πλατφόρμα με τη χρήση των προσωπικών τους κωδικών.

- Ο συμβολαιογράφος με την εισοδό του στην ηλεκτρονική πλατφόρμα υποβάλλει αίτημα μεταβίβασης εισάγοντας τους ΑΦΜ του αγοραστή και του πωλητή. Κατόπιν προσκαλεί τα συμβαλλόμενα μέρη μέσω της πλατφόρμας ώστε να αποδεχτούν το αίτημα μεταβίβασης και να παράσχουν τις αναγκαίες εξουσιοδοτήσεις.
- Ο πωλητής εισέρχεται στην

πλατφόρμα και κατόπιν στο αίτημα μεταβίβασης που δημιουργήσε ο συμβολαιογράφος, ώστε να επιλέξει το ακίνητο που θα μεταβιβασθεί και παράλληλα να εξουσιοδοτήσει τον συμβολαιογράφο για να προβεί στη συλλογή εγγράφων και πληροφοριών και σε όλες τις αναγκαίες ενέργειες για τον σκοπό της σύνταξης της συμβολαιογραφικής πράξης.- Ο αγοραστής αμέσως μετά εισέρχεται στην πλατφόρμα ώστε να αποδεχθεί την πρόσκληση και να εξουσιοδοτήσει τον συμβολαιογράφο να προβεί στη συλλογή των εγγράφων.

Σε θετική πορεία είναι και το πρωτογενές αποτέλεσμα του προϋπολογισμού. Το 7μηνο διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα ύψους 3,555 δισ. ευρώ, έναντι στόχου για πρωτογενές πλεόνασμα 1,830 δισ. ευρώ.

79.000 Έλληνες συγκαταλέγονται στη λίστα των εκατομμυριούχων της UBS

Ουραγός μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών του μεσογειακού Νότου όσον αφορά στον κατά κεφαλήν πλούτο είναι η Ελλάδα. Υστερεί τόσο σε όρους μέσης αξίας ανά ενήλικα, όσο και σε αριθμό εκατομμυριούχων σε σχέση με την Ιταλία και την Ισπανία. Ωστόσο, σε αντίθεση με τα άλλα ευρωπαϊκά κράτη του Νότου, η Ελλάδα εμφάνισε πέρυσι μείωση των οικονομικών ανισοτήτων. Μάλιστα, το εύρος της περιουσιακής ανισότητας μεταξύ του πληθυσμού στην Ελλάδα είναι σημαντικά χαμηλότερο από αυτό που υφίσταται στις χώρες του ευρωπαϊκού Βορρά, όπως η Γερμανία.

Πρόκειται για ευρήματα της 14ης έκδοσης της έκθεσης Global Wealth Report της UBS, που φέτος συνοψίζεται από την Credit Suisse μετά την εξαγορά της τελευταίας από την πρώην. Τα στοιχεία για τον ευρω-

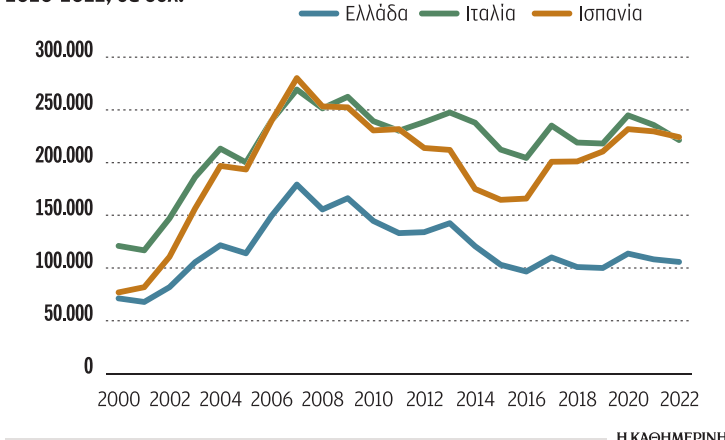
Στα 96.800 ευρώ η μέση αξία της περιουσίας κάθε ενήλικου στη χώρα, σύμφωνα με την έκθεση Global Wealth Report.

παϊκό Νότο έδειξαν ότι η Ελλάδα μαζί με την Ιταλία έχουν ανακάμψει από το πλήγμα της πανδημίας και το πραγματικό ΑΕΠ έφτασε ή και ξεπέρασε το 2022 τα επίπεδα του 2019. Σύμφωνα με την έκθεση, οι εκατομμυριούχοι (σε δολάρια ΗΠΑ) στην Ελλάδα ανέρχονται σε 79.000 άτομα, έναντι περίπου 1,3 εκατ. στην Ιταλία και στην Ισπανία.

Επίσης, εκτιμάται ότι στο τέλος του 2022 ο πλούτος ανά ενήλικο ήταν 105.724 δολάρια ΗΠΑ

Πλούτος ανά ενήλικο

2020-2022, σε δολ.

(96.837,90 ευρώ) στην Ελλάδα, 221.370 δολάρια στην Ιταλία και 224.209 δολάρια στην Ισπανία. Από το 2000 έως το 2022, ο πλούτος ανά ενήλικο αυξήθηκε με

μέσο ετήσιο ρυθμό 1,8% στην Ελλάδα, 2,8% στην Ιταλία και 5,0% στην Ισπανία, διευρύνοντας το χάσμα του πλούτου μεταξύ της Ελλάδας και των υπο-

λοίπων χωρών. Σε δολάρια ΗΠΑ, ο πλούτος ανά ενήλικο μειώθηκε σε κάθε χώρα το 2022 και ειδικότερα κατά 2,3% στην Ελλάδα, 6,1% στην Ιταλία και 2,4% στην Ισπανία. Ωστόσο, σε ευρώ, ο πλούτος ανά ενήλικο αυξήθηκε κατά 3,7% τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ισπανία, ενώ μειώθηκε ελάχιστα στην Ιταλία κατά 0,3%. Η διαφορά στην αποτίμηση μεταξή αμερικανικού και ευρωπαϊκού νομίσματος προέρχεται από την ανατίμηση του πρώτου έναντι του δεύτερου.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, η έκθεση δείχνει ότι ο συνολικός καθαρός ιδιωτικός πλούτος μειώθηκε κατά 11,3 τρισ. δολάρια ΗΠΑ (-2,4%) σε 454,4 τρισ. στο τέλος του 2022. Ο πλούτος ανά ενήλικο μειώθηκε επίσης κατά 3.198 δολάρια (-3,6%), στα 84.718 δολάρια ανά ενήλικο.

Και εδώ, μεγάλο μέρος αυτής της μείωσης προέρχεται από την ανατίμηση του δολαρίου έναντι πολλών άλλων νομισμάτων. Τα χρηματοοικονομικά assets, όπως μετοχές και ομόλογα, συνέβαλαν περισσότερο στη μείωση του πλούτου το 2022, ενώ τα μη χρηματοοικονομικά assets (κυρίως ακίνητα) παρέμειναν ανθεκτικά, παρά την ταχεία αύξηση των επιτοκίων.

Ο αριθμός των εκατομμυριούχων σε δολάρια παγκοσμίως μειώθηκε κατά 3,5 εκατομμύρια το 2022 σε 59,4 εκατ. πρόσωπα. Αυτός ο αριθμός, ωστόσο, δεν λαμβάνει υπόψη 4,4 εκατ. «εκατομμυριούχους του πληθωρισμού» που δεν θα πληρούσαν πλέον τις προϋποθέσεις εάν το όριο των εκατομμυριούχων προσαρμοζόταν για τον πληθωρισμό το 2022.

ΗΛΙΑΣ Γ. ΜΠΕΛΛΟΣ

Διαμάχη Κρεμλίνου - Τράπεζας Ρωσίας για την πτώση του ρουβλίου

Διαφωνούν κάθετα για τα αίτια αποδυνάμωσης του ρωσικού νομίσματος

Συγκρούσεις και εντάσεις στους κόλπους των ρωσικών αρχών δημιουργούν τα προβλήματα της ρωσικής οικονομίας, οι διαφορετικές απόψεις των ιθυνόντων και οι πρόσφατες αποφάσεις νομισματικής πολιτικής.

Σε μια προσπάθεια να ανακόψει τον πληθωρισμό που το τελευταίο τρίμηνο κυμαίνεται κατά μέσον όρο στο 7,6%, η Τράπεζα της Ρωσίας προχώρησε την Τρίτη σε μια αιφνιδιαστική και θεαματική αύξηση των επιτοκίων κατά 350 μονάδες βάσης στο πλαίσιο έκτακτης συνεδρίασης, φθάνοντας έτσι το κόστος δανεισμού στο 12%.

Ήταν παράλληλα μια προσπάθεια να σταματήσει τη συνεχή διολίσθηση του ρωσικού νομίσματος, που είχε ήδη υπερβεί τα 100 ρούβλια προς ένα δολάριο. Είχε προηγηθεί δήλωση του Μαξίμ Ορέσκιν, προσωπικού οικονομικού συμβούλου του Ρώσου προέδρου, που σε άρθρο του σε ρωσική εφημερίδα είχε αποδώσει την επιτάχυνση του πληθωρισμού και την πτώση του νομίσματος στην «άκρως χαλαρή νομισματική πολιτική» που τηρεί εδώ και μήνες η Τράπεζα της Ρωσίας. Υποστήριζε μάλιστα πως η Τράπεζα της Ρωσίας «διαθέτει όλα τα αναγκαία εργαλεία για να εξομαλύνει την κατάσταση».

Την προηγούμενη εβδομάδα η κεντρική τράπεζα ανακοίνωσε ότι διακόπτει μέχρι το 2024 τις παρεμβάσεις της στην αγορά συναλλάγματος, και συγκεκριμένα τις αγορές σκληρών νομισμάτων, για να περιορίσει την στάθμια του νομίσματος. Η κίνηση απεδείχθη ατελέσφορη, καθώς δεν κατόρθωσε να ανακόψει την υποχώρηση του ρουβλίου. Οι πωλήσεις ξένων νομισμάτων είναι μια πολιτική στην οποία καταφεύγει συχνά η Ρωσία προκειμένου να εξισορροπήσει τη μείωση των εισοδημάτων από τις εξαγωγές πετρελαίου και φυσικού αερίου. Νωρίτερα, όμως, είχε αποδώσει την εκτόξευση του πληθωρισμού

Η πτώση του νομίσματος οφείλεται στην «άκρως χαλαρή νομισματική πολιτική» που τηρεί εδώ και μήνες η Τράπεζα της Ρωσίας, υποστηρίζει το Κρεμλίνο. Η δραματική μείωση του πλεονάσματος τρεχουσών συναλλαγών βρίσκεται πίσω από την εκτόξευση του πληθωρισμού και την πτώση του ρουβλίου, λέει από την πλευρά της η Τράπεζα της Ρωσίας.

Το ρούβλι έχει μπει σε έναν φαύλο κύκλο και θα εξακολουθήσει να υποχωρεί, λένε αναλυτές.

και την πτώση του νομίσματος στη συρρίκνωση του πλεονάσματος τρεχουσών συναλλαγών, που στη διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του έτους μειώθηκε κατά περισσότερο από 85%. Με διαφορά λίγων ωρών, όμως, ο Ανατόλι Ακσάκοφ, εισηγητής επιτροπής της Δούμα για θέματα χρηματογρών, είχε δηλώσει πως «η ισοτιμία του ρωσικού νομίσματος είναι υπό τον έλεγχο του κράτους». Έχοντας συντονίσει τα μέτρα για την αναδιάρθρωση της ρωσικής οικονομίας και επιτυγχάνοντας να ελαχιστοποιήσει τις επιπτώ-

σεις από την εντεινόμενη οικονομική απομόνωση της Μόσχας και τις κυρώσεις της Δύσης, το Κρεμλίνο και η Τράπεζα της Ρωσίας φαίνεται να οδεύουν προς μετωπική σύγκρουση καθώς διαφωνούν κάθετα ως προς τα αίτια της πτώσης του νομίσματος. Σύμφωνα με την Αγκάθα Νεμπάρε, υπεύθυνη διεθνών προβλέψεων στην Economist Intelligence Unit, είναι εύστοχη η εκτίμηση της κεντρικής τράπεζας πως η δραματική μείωση του πλεονάσματος τρεχουσών συναλλαγών της Ρωσίας είναι ο καθοριστικός παράγοντας που οδηγεί σε άνοδο του πληθωρισμού. Μιλώντας στο CNBC η εν λόγω οικονομολόγος τόνισε πως «αιτία είναι οι κυρώσεις της Δύσης που πλήττουν τα έσοδα της Ρωσίας από τις πωλήσεις υδρογονανθράκων και παράλληλα οδηγούν σε αύξηση του κόστους των εισαγωγών». Η ίδια εκτιμά πως

«το ρούβλι έχει μπει σε έναν φαύλο κύκλο και θα εξακολουθήσει να υποχωρεί».

Αμέσως μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, τον Φεβρουάριο του 2022, το ρούβλι σημείωσε δραματική πτώση, με την ισοτιμία του να διαμορφώνεται στα 130 προς ένα δολάριο. Στη συνέχεια η κεντρική τράπεζα κατέφυγε σε περιορισμούς στις κινήσεις κεφαλαίου και πέτυχε να σταθεροποιήσει το νόμισμα σε επίπεδα ανάμεσα στα 50 με 60 ρούβλια προς ένα δολάριο. Εκτοτε, όμως, χαλάρωσε τους περιορισμούς για να στηρίξει την οικονομία, με αποτέλεσμα να επιστρέψει το νόμισμα σε πτωτική πορεία. Σύμφωνα με τη Στεφάνι Κένεντι, οικονομολόγο στην Julius Baer, πιθανότερη διέξοδος τώρα για την Τράπεζα της Ρωσίας θα είναι να επανέλθουν αυστηρότεροι περιορισμοί στις κινήσεις κεφαλαίου.

Το Πεκίνο υπόσχεται αναπτυξιακά μέτρα, αλλά οι επενδυτές δεν πείθονται

Δύο ημέρες μετά τη δημοσιοποίηση απογοητευτικών στοιχείων για την κινεζική οικονομία κι ενώ οι επενδυτές εγκαταλείπουν μαζικά τους κινεζικούς τίτλους, ο Κινέζος πρωθυπουργός, Λι Κιαγκ, υπόσχεται εκ νέου πως θα καταβληθεί κάθε προσπάθεια για να επιτύχει η χώρα τους στόχους της για την ανάπτυξη.

Μιλώντας σε συνεδρίαση του Συμβουλίου του Κράτους, ο κ. Λι τάχθηκε υπέρ της τόνωσης της εγχώριας ζήτησης και της ενθάρρυνσης της κατανάλωσης. Δήλωσε ότι πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για να συνδυασθεί «οργανικά» η ανάπτυξη με την εθνική ασφάλεια και να στηριχθεί συνολικά η επιχειρηματικότητα στη χώρα. Οι επενδυτές δεν φαίνεται, πάντως, να πείθονται από τις νέες υποσχέσεις, δεδομένου ότι τον περασμένο μήνα το Πεκίνο υποσχέθηκε δυναμική στήριξη της οικονομίας χωρίς, όμως, να έχει υλοποιήσει έως τώρα την υπόσχεσή του. Την ανησυχία ενέτειναν, άλλωστε, τα τελευταία στοιχεία που δόθηκαν στη δημοσιότητα και φέρουν τη

βιομηχανική παραγωγή και τις λιανικές πωλήσεις να επιβραδύνονται τον Ιούλιο. Προστίθεται, έτσι, περαιτέρω στοιχείο που ολοκληρώνουν την εικόνα μιας ασθμαίνουσας οικονομίας, σε συνεχή προσπάθεια για ανάκαμψη από την ύφεση της πανδημίας. Λίγες ώρες νωρίτερα, η Λαϊκή Τράπεζα της Κίνας είχε προχωρήσει στη δεύτερη μέσα σε τρεις μήνες μείωση του βασικού επιτοκίου δανεισμού. Πέραν της χαλάρωσης της νομισματικής πολιτικής με σκοπό την ενθάρρυνση του δανεισμού, το Πεκίνο έχει έως τώρα αρκестεί στο να ανακινώσει μέτρα για την προώθηση των πωλήσεων αυτοκινήτων και τις αγορές οικιακών ηλεκτρικών συσκευών. Έχει επίσης χαλαρώσει ορισμένους από τους περιορισμούς που διέπουν τις αγορές ακινήτων και έχει υποσχεθεί στήριξη στον ιδιωτικό τομέα. Δεν έχει, ωστόσο, προβεί σε επιθετικά μέτρα στήριξης της οικονομίας ανάλογα εκείνων που επιστράτευσε σε παλιότερες οικονομικές κρίσεις. CNBC

«Αλμυρό» το εισιτήριο των αμερικανικών μουσείων

Της **ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΣΚΑΡΑΚΗ**

Τα προβλήματα που έφερε η πανδημία του κορωνοϊού τα τελευταία χρόνια και ο αυξανόμενος πληθωρισμός «χτύπησαν» και την πόρτα των μουσείων των ΗΠΑ. Για παράδειγμα, το κοινό στο μουσείο Γκούγκενχάιμ της Νέας Υόρκης είναι μειωμένο σε σύγκριση με το παρελθόν. Συγκεκριμένα, ο αριθμός των μελών του –μια άλλοτε αξιόπιστη πηγή εσόδων– έχει μειωθεί σχεδόν κατά 16% από το 2019, ενώ η προσέλευση τον Ιούνιο μειώθηκε κατά 26% (από 89.600 σε 65.900 επισκέπτες) για το ίδιο χρονικό διάστημα. Όπως αναφέρει πρόσφατο ρεπορτάζ των New York Times, αυτές που έχουν αυξηθεί είναι οι δαπάνες λειτουργίας του ιδρύματος, από το μισθολογικό κόστος μέχρι τη θέρμανση και τη μεταφορά έργων τέχνης. Οι υπεύθυνοι του μουσείου δήλωσαν ότι οι επιλογές για ελαφρύνσεις ήταν περιορισμένες έπειτα από τρία χρόνια διαχείρισης της δημοσιονομικής κρίσης κατά την πανδημία. Και έτσι την Τρίτη, το Γκούγκενχάιμ αύξησε την τιμή των εισιτηρίων για ενήλικους από τα 25 στα 30 δολάρια (27 ευρώ), τιμή που αποτελεί πλέον τη νέα κανονικότητα στα μεγάλα μουσεία.

το 2015», εξήγησε η εκπρόσωπος του Γκούγκενχάιμ, Σάρα Φοξ. «Οι νέες τιμές ευθυγραμμίζονται με αυτές της μουσειακής κοινότητας στη Νέα Υόρκη και θα βοηθήσουν στην υποστήριξη των λειτουργικών δαπανών του μουσείου». Η τάση ξεκίνησε τον περασμένο Ιούλιο, όταν το Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης αύξησε κατά 5 δολάρια την τιμή του εισιτηρίου για ενήλικους, δηλαδή στα 30 δολάρια. Ακολούθησαν και άλλα, όπως το Μουσείο Τέχνης της Φιλαδέλφειας και το Μουσείο Αμερικανικής Τέχνης Γουίτνι, με το Ινστιτούτο Τέχνης του Σικάγου να

Το Γκούγκενχάιμ αύξησε την τιμή των εισιτηρίων για ενήλικους από τα 25 στα 30 δολάρια (27 ευρώ), τιμή που αποτελεί πλέον τη νέα κανονικότητα στα μεγάλα μουσεία.

έχει τώρα ένα από τα πιο ακριβά εισιτήρια – 32 δολάρια για τους επισκέπτες εκτός της πολιτείας του Ιλινόι. Η Ιβ Τζέφερς, διευθύνουσα σύμβουλος του Ινστιτούτου, δήλωσε ότι η επισκεψιμότητα παραμένει 25% χαμηλότερη από τα ποσοστά προ της πανδημίας, με 1,2 εκατομμύριο επισκέπτες το πιο πρόσφατο οικονομικό έτος. «Η αύξηση είναι απαραίτητη για να παραμείνουμε ένα ίδρυμα παγκόσμιας κλάσης», τόνισε η ίδια στους Times.

Οι υπεύθυνοι των μουσείων κοιτάζουν πάντα την οικονομική χαμπύλη: «Όταν η τιμή ανεβαίνει, η προσέλευση μειώνεται».

Είχαν προηγηθεί οι αυξήσεις στις τιμές του εισιτηρίου στο Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης, στο Μουσείο Αμερικανικής Τέχνης Γουίτνι και σε άλλα, πριν ακολουθήσει το εικονιζόμενο Γκούγκενχάιμ.

Το πρόβλημα της φθηνής βενζίνης στο Ιράν

Την ώρα που δυτικές κυβερνήσεις αγωνίζονται να θέσουν υπό έλεγχο τις τιμές των καυσίμων, η πηγεσία του Ιράν αντιμετωπίζει πολύ διαφορετικό πρόβλημα, διότι η βενζίνη εκεί είναι πολύ φθηνή. Οι εκτεταμένες κρατικές επιδοτήσεις, όπως αναφέρει σχετικά σε δημοσίευσμά της η εφημερίδα Financial Times, διασφαλίζουν ότι οι τιμές στο Ιράν θα ξεκινούν από μόλις 3 σεντ το λίτρο (0,03 δολάριο), όταν στις ΗΠΑ κοστίζει 1,10 δολ. και 1,88 δολ. στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Το πλούσιο σε πετρέλαιο Ιράν ανταγωνίζεται τη Λιβύη και τη Βενεζουέλα, η οποία έχει αποδεδειγμένα αποθέματα πετρελαίου μεγαλύτερα από τη Σαουδική Αραβία. Σήμερα, όμως, ένα ολοένα διευρυνόμενο χάσμα μεταξύ της προσφοράς, η οποία περιορίζεται από την εγχώρια ικανότητα διύλισης, και της αυξανόμενης ζήτησης ανάγκασε τις ιρανικές αρχές να αξιοποιήσουν τα στρατηγικά τους αποθέματα και να εισαγάγουν βενζίνη για πρώτη φορά ύστερα από δέκα χρόνια. Και αυτό συμβαίνει σε μια δύσκολη στιγμή για τον πρόεδρο της χώρας, Ιμπραχίμ Ραΐσι, και τη σκληροπυρηνική κυβέρνησή του, η οποία καταβάλλει προσπάθειες προκειμένου να ανασυγκροτήσει μια οικονομία που πλήττεται από τις συνέπειες των αμερικανικών κυρώσεων.

Το καθεστώς φοβάται, επίσης, πως θα αντιδράσουν οι πολίτες στην πρώτη επέτειο από τη δολοφονία της 22χρο-

Οι εκτεταμένες κρατικές επιδοτήσεις διασφαλίζουν ότι οι τιμές στο Ιράν θα ξεκινούν από μόλις 3 σεντ το λίτρο (0,03 δολάριο), όταν στις ΗΠΑ κοστίζει 1,10 δολ. και 1,88 δολ. στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Εχει περισσότερο πετρέλαιο από τη Σαουδική Αραβία, ωστόσο εισάγει βενζίνη, καθώς η εγχώρια ικανότητα διύλισης δεν αρκεί.

νης Κουρδοϊρανής Μαχσά Αμινί τον Σεπτέμβριο, η οποία συνελήφθη διότι δεν είχε συμμορφωθεί με τους κανόνες της κιτζίμπ. Ο θάνατός της επλήθε ενώ βρισκόταν υπό κράτηση, έγινε σύμβολο για τις διεκδικήσεις των γυναικών στο

Ιράν και πυροδότησε μαζικές διαδηλώσεις, που λάμβαναν χώρα επί μήνες.

Ιρανοί είπαν ότι η ζήτηση διυλισμένων καυσίμων έχει αυξηθεί κατά ένα πέμπτο από τον Μάρτιο, αλλά τα όρια στην ικανότητα διύλισης εμπόδισαν τη χώρα να μετατρέψει επιπλέον ποσότητα αργού σε παράγωγα τέτοια που χρησιμοποιούνται στα αυτοκίνητα. Κι ενώ η κυβέρνηση του Ιράν προκαλεί σοβαρή βλάβη, εισάγοντας καύσιμα σε τιμές αγοράς και στη συνέχεια πωλώντας τα σε πολύ χαμηλότερη τιμή, εντείνονται οι πιέσεις ώστε να δοθεί ένα τέλος στην πολύ φθηνή βενζίνη, στην οποία οι άνθρωποι έχουν συννηθεί πολλά χρόνια.

ΑΝΑΛΥΣΗ

«Βλέπουν» ομαλή προσγείωση της αμερικανικής οικονομίας

Των ΧΑΟΥΑΡΝΤ ΣΝΑΪΝΤΕΡ και ΙΝΤΡΑΝΤΙΠ ΓΚΟΣ / REUTERS

Πριν από ένα χρόνο, πολλοί στις ΗΠΑ είχαν πεισθεί ότι η χώρα τελεί σε ύφεση ή σύντομα θα περιπέσει σε αυτήν. Στα δύο πρώτα τρίμηνα του 2022 είχε συρρικνωθεί η οικονομική παραγωγή των ΗΠΑ με ετήσιο ρυθμό 1,6% από τον Ιανουάριο έως τον Μάρτιο και με ετήσιο ρυθμό 0,6% από τον Απρίλιο έως τον Ιούνιο. Σύμφωνα με έναν κοινό, αν και όχι τεχνικά ακριβή, ορισμό, η χώρα είχε ήδη εισέλθει σε ύφεση. Και γιατί να μην το κάνει; Η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ (Fed) προχωρούσε σε ταχεία αύξηση επιτοκίων, οι επενδύσεις στη στέγαση κλονίζονταν και η επικρατούσα αντίληψη ήταν ότι

Η ανεργία παραμένει σε χαμηλά επίπεδα, στο 3,5%, και οι καταναλωτές συνεχίζουν να ξοδεύουν.

και άλλοι κλάδοι θα αποδυναμώνονταν, όπως και οι καταναλωτικές δαπάνες και η αγορά εργασίας. «Ο συνδυασμός πολλών παραγόντων ταυτόχρονα οδήγησε σε επιβράδυνση της δυναμικής της οικονομίας πιο γρήγορα από ό,τι περιμέναμε προηγουμένως», δήλωσε ο Μάικλ Γκάπεν, προϊστάμενος οικονομολόγος στην Bank of America, σε ανάλυση του Ιουλίου 2022. «Πλέον, προβλέπουμε μια ήπια ύφεση για την οικονομία των ΗΠΑ φέτος. Εκτός από την εξασθένηση της προηγούμενης δημοσιονομικής στήριξης, οι πληθωριστικοί κραδασμοί έχουν μειώσει την πραγματική αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών πιο έντονα από ό,τι προβλέπαμε προηγουμένως, και

οι οικονομικές συνθήκες έχουν γίνει αισθητά πιο σκληρές, διότι η Fed άλλαξε ρυθμό και επισπεύδει τη σύσφιγξη». Σήμερα βλέπουμε ότι η ανεργία τον Ιούλιο στο 3,5% είναι ουσιαστικά σε χαμηλότερα επίπεδα από το σημείο εκείνο που πολλοί αναλυτές περίμεναν ότι θα αρχίσει να αυξάνεται, οι καταναλωτές συνεχίζουν να ξοδεύουν και οι προβλέψεις αναθεωρήθηκαν.

Οι δημοσκοπήσεις του ειδοσκοπικού πρακτορείου Ρότερς με συμμετοχή οικονομολόγων κατά το παρελθόν έτος είχαν δείξει ότι ο κίνδυνος ύφεσης αυξήθηκε από 25% τον Απρίλιο του 2022, μήνα μετά την πρώτη αύξηση των επιτοκίων του τρέχοντος κύκλου σύσφιγξης της Fed, στο 65% τον Οκτώβριο.

Η πιο πρόσφατη μέτρηση είναι 55%. «Τα δεδομένα μάς έκαναν να επανεκτιμήσουμε την προηγούμενη άποψή μας για επικείμενη ύφεση, η οποία είχε ήδη μετακινηθεί προς το 2024», έγραψε σε αναφορά του προ ημερών ο Γκάπεν. «Αναθεωρούμε τις προοπτικές μας υπέρ μιας “ήπιας προσγείωσης”, όπου η ανάπτυξη υποχωρεί κάτω από την τάση της το 2024, αλλά παραμένει θετική καθ’ όλη τη διάρκεια του». Ανάμεσα σε όσους επανεξέτασαν τις εκτιμήσεις τους για την ύφεση της αμερικανικής οικονομίας συγκαταλέγονται και τα στελέχη της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ. Πάντως, οι αξιωματούχοι της τράπεζας, που αποφασίζουν για την πολιτική της και οι προβλέψεις τους εκδίδονται σε τριμηνιαία βάση και είναι ανεξάρτητες από την άποψη του προσωπικού, δεν έδειξαν ποτέ συρρίκνωση του ΑΕΠ των ΗΠΑ σε ετήσια βάση.

Πιέσεις στα κρατικά ομόλογα από την αύξηση των επιτοκίων

Μεγάλη άνοδος των αποδόσεων των αμερικανικών και ευρωπαϊκών τίτλων

Στα υψηλότερα επίπεδα των τελευταίων 15 ετών εκτοξεύονται πλέον οι αποδόσεις του αμερικανικού χρέους αλλά και των κρατικών ομολόγων ανά τον κόσμο, καθώς οι αντοχές της αμερικανικής οικονομίας αλλά και πολλών ανεπτυγμένων οικονομιών προϊδεάζουν για νέες αυξήσεις επιτοκίων από τις μεγάλες κεντρικές τράπεζες. Αυτό προδίδουν, άλλωστε, και τα πρακτικά από την τελευταία συνεδρίαση της Federal Reserve, που φέρουν ορισμένα στελέχη της ομοσπονδιακής τράπεζας των ΗΠΑ να εκφράζουν ανησυχία για τον επίμονο υψηλό πληθωρισμό.

Ο δείκτης του Bloomberg που παρακολουθεί τις αποδόσεις των κρατικών ομολόγων σε διεθνές επίπεδο σημείωσε την Πέμπτη άνοδο, φτάνοντας στο 3,3%, καταγράφοντας το υψηλότερο επίπεδό του από τον Αύγουστο του 2008. Σημειώνοντας άνοδο κατά έξι μονάδες βάσης, η απόδοση του δεκαετούς ομολόγου του αμερικανικού δημοσίου έφτασε στο 4,31% και υπολείπεται κατά τρεις μ.β. από το ρεκόρ του περασμένου Οκτωβρίου, που ήταν και το υψηλότερο από το 2007. Ακόμη και οι αποδόσεις των προστατευόμενων από τον πληθωρισμό δεκαετών, των γνωστών ως TIPS, σημείωσαν άνοδο στο 1,99% καταγράφοντας το υψηλότερο επίπεδο από το 2009.

Όπως προδίδουν τα πρακτικά από τη συνεδρίαση της Fed τον Ιούλιο, τα περισσότερα στελέχη της ομοσπονδιακής τράπεζας των ΗΠΑ εξέφρασαν ανησυχία για τον «σημαντικό κίνδυνο για περαιτέρω άνοδο του πληθωρισμού» και προειδοποίησαν πως «ίσως να απαιτείται περαιτέρω στροφή σε περιοριστική νομισματική πολιτική».

Η πτώση των ομολόγων του αμερικανικού δημοσίου, που έχει

Ο δείκτης του Bloomberg που παρακολουθεί τις αποδόσεις των κρατικών ομολόγων σε διεθνές επίπεδο σημείωσε χθες άνοδο, φτάνοντας στο 3,3%, καταγράφοντας το υψηλότερο επίπεδό του από τον Αύγουστο του 2008.

Περαιτέρω αύξηση των επιτοκίων από τη Fed θα οδηγήσει την οικονομία των ΗΠΑ σε ύφεση, εκτιμούν αναλυτές.

συμπαράσχει και το χρέος άλλων ανεπτυγμένων οικονομιών, αντανakλά και την εκτίμηση ότι περαιτέρω άνοδος των επιτοκίων από τη Fed θα οδηγήσει την οικονομία σε ύφεση. Και όπως προκύπτει από τα πρακτικά του Ιουλίου, τον κίνδυνο αυτόν επισημάναν όσα στελέχη δήλωσαν επιφυλακτικοί σε ό,τι αφορά το κατά πόσον χρειάζονται νέες αυξήσεις επιτοκίων. Ως εκ τούτου, ορισμένοι οικονομολόγοι και αναλυτές επιμένουν ότι η Fed δεν πρόκειται να προχωρήσει σε νέες αυξήσεις επιτοκίων. Μιλώντας

στους Financial Times, η Νάνσι Βάντεν Χούτεν, κορυφαία οικονομολόγος της Oxford Economics με ειδικότητα στην αμερικανική οικονομία, τόνισε πως «δεν έχουν αποφασιστεί» νέες αυξήσεις επιτοκίων και επανέλαβε την εκτίμησή της ότι η Fed έχει ολοκληρώσει την επιθετική στροφή της σε περιοριστική νομισματική πολιτική. Την ίδια στιγμή, πάντως, στην ίδια ανοδική πορεία βρίσκονται και οι αποδόσεις του χρέους των χωρών της Ευρωζώνης, καθώς επικρατεί η εντύπωση πως και η EKT θα διατηρήσει το κόστος του δανεισμού σε υψηλά επίπεδα και πιθανώς θα το αυξήσει περαιτέρω. Παράγοντες της αγοράς δίνουν πιθανότητες 70% να προχωρήσει η EKT σε νέα αύξηση κατά 25 μ.β. στη συνεδρίαση του Σεπτεμβρίου. Έτσι οι αποδόσεις των δεκαετών ομολόγων του γερμανικού δημοσίου, των γνωστών ως bunds, σημείωσαν χθες άνοδο κατά 5 μ.β. φτάνο-

ντας στο 2,7%, και αγγίζουν τα υψηλότερα επίπεδα των τελευταίων πέντε μηνών στα οποία εκτοξεύθηκαν μέσα στην εβδομάδα. Στο μεταξύ, η απόδοση των ιταλικών δεκαετών σημείωσε επίσης άνοδο κατά 5 μ.β. φτάνοντας στο 4,41%, με την απόκλιση από την απόδοση των γερμανικών bunds, κοινώς το spread, να φτάνει πλέον στις 175 μ.β. καταγράφοντας το υψηλότερο επίπεδο ενός και πλέον μήνα. Σημειώτεον ότι η Τράπεζα της Νορβηγίας προχώρησε σε αύξηση των επιτοκίων της νορβηγικής κορώνας κατά 25 μ.β. και προετοίμασε την αγορά για νέα ισόποση αύξηση τον Σεπτέμβριο. Τη μεγαλύτερη άνοδο, και συγκεκριμένα κατά 10 μ.β., σημείωσαν οι αποδόσεις των δεκαετών της Αυστραλίας και της Νέας Ζηλανδίας, που εκτοξεύθηκαν πάνω από το 5% για πρώτη φορά μετά το 2011.

BLOOMBERG, REUTERS, FINANCIAL TIMES

Αλμα επενδύσεων στην Κίνα από τις χώρες του Κόλπου

Αυξήθηκαν πάνω από 1.000%, στα 5,3 δισ. δολ., σε έναν χρόνο – Ανησυχία στις ΗΠΑ

Οι πλούσιες σε πετρέλαιο μοναρχίες του Περσικού Κόλπου εμβαθύνουν τους οικονομικούς δεσμούς τους με την Κίνα, με φόντο την ανησυχία για το μέλλον της πολυετούς συνεργασίας τους στον τομέα της ασφάλειας με τις ΗΠΑ. Επτά μήνες αργότερα ο Κινέζος πρόεδρος Σι Τζινπίνγκ συμμετείχε στην πρώτη

τερου δεσμούς τους επόμενους μήνες είναι η προγραμματισμένη δημόσια εγγραφή του κολλοσού Syngenta Group, αξίας 9 δισ. δολαρίων στο Χρηματιστήριο της Σαγκάης. Σύμβουλοι της εταιρείας είχαν συζητήσεις με κρατικά ταμεία της Μέσης Ανατολής, συμπεριλαμβανομένων της επενδυτικής αρχής του Αμπου Ντάμι και του Ταμείου Δημοσίων Επενδύσεων της Σαουδικής Αραβίας, για να γίνουν ακρογωνιαίοι επενδυτές, είπαν άνθρωποι με γνώση του θέματος.

Η αξία των εξαγωγών και των επενδύσεων από εταιρείες του Κόλπου στην Κίνα έχει αυξηθεί περισσότερο από 1.000% από έτος σε έτος σε 5,3 δισ. δολάρια, σύμφωνα με στοιχεία που συγκέντρωσε το Bloomberg. Το κρατικό επενδυτικό ταμείο 280 δισ. δολαρίων του Αμπου Ντάμι, Mubadala Investment Co, εντίνει τις δραστηριότητές του στην Κίνα για να αναζητήσει επενδύσεις. Το Ντουμπάι σημείωσε άνοδο 24% στις κινεζικές εταιρείες που εγκαταστάθηκαν στην ελεύθερη ζώνη του για τα εμπορεύματα, ενώ αξιωματούχοι στο Ριάντ περιγράφουν την Κίνα ως έναν απαραίτητο εταίρο για

Το κρατικό επενδυτικό ταμείο 280 δισ. δολαρίων του Αμπου Ντάμι, Mubadala Investment Co, εντίνει τις δραστηριότητές του στην Κίνα για να αναζητήσει επενδύσεις, ενώ μια σειρά από κινεζικές εταιρείες έχουν κερδίσει συμβόλαια για τη φουτουριστική πόλη NEOM.

το Οραμα 2030 – το σχέδιο οικονομικού και κοινωνικού μετασχηματισμού πολλών τρις. δολαρίων του πρίγκιπα διαδόχου Μοχάμεντ μπιν Σαλμάν. Μια σειρά από κινεζικές εταιρείες έχουν κερδίσει συμβόλαια για τη φουτουριστική πόλη NEOM. Η διμερής σχέση, την ίδια ώρα, επεκτείνεται και εκτός οικονομίας. Στη σύνοδο κορυφής του Δεκεμβρίου, ο Σι προσφέρθηκε να μεσολαβήσει στις συνομιλίες μεταξύ του Ιράν και της Σαουδικής Αραβίας, που οδήγησε σε συμφωνία ορόσημο τον Μάρτιο και υπεγράφη στο Πεκίνο.

Στην Ουάσινγκτον εκφράζονται ήδη ανησυχίες ότι η αυξανόμενη επιρροή της Κίνας στη Μέση Ανατολή θα μπορούσε να πλήξει μακροπρόθεσμα τα αμερικανικά συμφέροντα. Ενώ οι ΗΠΑ παραμένουν ο κυρίαρχος στρατιωτικός εταίρος των κρατών του Κόλπου,

ο διοικητής της αμερικανικής κεντρικής διοίκησης (CENTCOM), στρατηγός Μάικλ Ερικ Κουρίλα, προειδοποίησε πρόσφατα το Κογκρέσο για συντονισμένες κινεζικές προσπάθειες να υπονομευθεί αυτό, επισημαίνοντας το άλμα στις εμπορικές και στρατιωτικές πωλήσεις του Πεκίνου στην περιοχή. Η δυσανεμία για την «ομπρέλα ασφαλείας» των ΗΠΑ που επικρατεί εδώ και τουλάχιστον 15 χρόνια στη Μέση Ανατολή, επιδεινώθηκε από αυτό που τα κράτη του Κόλπου θεωρούν απρόβλεπτες πολιτικές των ΗΠΑ στην περιοχή, λένε ερευνητές. Αξιωματούχοι του Κόλπου επιμένουν ότι δεν στοχεύουν να αντικαταστήσουν την Ουάσινγκτον με το Πεκίνο ως κύριο εταίρο τους, αλλά επιθυμούν ένα ευρύτερο σύνολο παγκόσμιων συμμάχων. «Νομίζω ότι όλοι είμαστε ικανοί να έχουμε πολλα-

πλές συνεργασίες και πολλαπλές δεσμεύσεις και οι ΗΠΑ κάνουν το ίδιο σε πολλές περιπτώσεις», είπε ο υπουργός Εξωτερικών της Σαουδικής Αραβίας, Φαϊσάλ μπιν Φαρχάν, σε συνέντευξη Τύπου με τον Αμερικανό ομόλογό του τον Ιούνιο, όταν ο Αντονι Μπλίνκεν επισκέφθηκε τη Σαουδική Αραβία. Η Κίνα υποστηρίζει την ίδια προσέγγιση. Τον περασμένο μήνα χιλιάδες επιχειρηματίες και κυβερνητικοί αξιωματούχοι από τον «Κόκκινο Δράκο» έφθασαν στο Ριάντ για τη μεγαλύτερη αραβοκινεζική επιχειρηματική συγκέντρωση. Η κυβέρνηση της Σαουδικής Αραβίας είπε ότι υπογράφηκαν μνημόνια συμφωνίας αξίας άνω των 10 δισ. δολαρίων. Μεταξύ αυτών, μια συμφωνία 5,6 δισ. δολαρίων που υπέγραψαν οι Σαουδάραβες για την ανάπτυξη αυτοκινητών με την κινεζική εταιρεία κατα-

σκευής ηλεκτρικών οχημάτων Human Horizons. Κλειδί για τη σχέση μεταξύ Κίνας και Κόλπου παραμένει φυσικά το εμπόριο, κυρίως πετρελαίου. Οι αμφίδρομες εμπορικές ροές μεταξύ Σαουδικής Αραβίας και Κίνας αυξήθηκαν στα 117 δισ. δολάρια πέρυσι από μόλις 834 εκατ. δολάρια πριν από τρεις δεκαετίες. Το διμερές εμπόριο ΗΑΕ - Κίνας έχει σχεδόν εκατονταπλασιαστεί στα 107 δισ. δολάρια το 2022 από 1,15 δισ. δολάρια το 1992, σύμφωνα με στοιχεία του Bloomberg. Τα ΗΑΕ ανέφεραν σε ανακοίνωσή τους ότι «το εμπόριο με την Κίνα θα συνεχίσει να αυξάνεται, όπως συμβαίνει με άλλους βασικούς οικονομικούς εταίρους». Στην τελευταία μεγάλη συμφωνία, η Σαουδική Αραβία υπέγραψε συμβόλαιο 3,6 δισ. δολαρίων για την αγορά του 10% της κινεζικής Rongsheng Petrochemical Co.

σύνοδο κορυφής Κίνας - Συμβουλίου Συνεργασίας του Κόλπου (ΣΣΚ) στο Ριάντ, οι οικονομικές συναλλαγές μεταξύ της δεύτερης μεγαλύτερης οικονομίας του κόσμου και χωρών όπως η Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα επεκτείνονται πέρα από την αγορά αργού, στην οποία το Πεκίνο κυριαρχούσε για χρόνια. Μια από τις συμφωνίες που θα μπορούσαν να επωφεληθούν από τους στενό-

Η Αργεντινή βρίσκεται ξανά στα πρόθυρα της κατάρρευσης

Υποτίμηση του πέσο κατά 18% και αύξηση των επιτοκίων στο 118%

Σε ακόμη έναν αγώνα επιβίωσης επιδίδεται η Αργεντινή μαζί με τους πολίτες της, για τους οποίους η οικονομική κρίση αποτελεί εδώ και πολλά χρόνια την κανονικότητα της ζωής στη χώρα. Αμέσως μετά την προσδοκητή πρωτιά του ακροδεξιού και άκρως φιλελεύθερου οικονομολόγου Χαβιέ Μιλέι στις προκριματικές εκλογές της Κυριακής, η κυβέρνηση της Αργεντινής υποτίμησε το νόμισμα κατά 18% έναντι του δολαρίου, ενώ προχώρησε σε αύξηση των επιτοκίων στο 118% σε μια απέλπιδα προσπάθεια να αποκαταστήσει την εμπιστοσύνη. Στη μαύρη αγορά ένα δολάριο αγοράζει πλέον 705 αργεντινικά πέσο, όταν η επίσημη ισοτιμία είναι 361 πέσο προς ένα δολάριο. Ετσι το μεγαλύτερο χαρτονόμισμα του αργεντινικού νομίσματος σε κυκλοφορία δεν υπερβαίνει σε αξία τα 3 δολάρια. Ο υπουργός Οικονομίας Σέρτζιο Μάσα, που αντιστάθηκε για καιρό στις πιέσεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου για υποτίμηση του νομίσματος, υπόσχεται να μην προχωρήσει σε νέα υποτίμηση πριν από τις εκλογές του Οκτωβρίου, αλλά οι αναλυτές εκτιμούν ότι δύσκολα θα τηρήσει τον λόγο του.

Η νέα υποτίμηση προκάλεσε σοκ στους καταναλωτές, καθώς οι εταιρείες ανέβασαν αυτομάτως τις τιμές των προϊόντων κατά διψήφια ποσοστά. Ειδικότερα, οι τιμές εισαγόμενων ειδών, όπως φορητών υπολογιστών και ηλεκτρονικών ειδών, εκτοξεύθηκαν εν μια νυκτί κατά 20%, καθώς τα καταστήματα προσπαθούν να αναπληρώσουν τις απώλειες από τη νέα υποτίμηση του νομίσματος. Ακόμη και πριν από αυτή την τελευταία υποτίμηση, μεγάλο μέρος του πληθυσμού της χώρας είχε περιέλθει σε

Η νέα υποτίμηση προκάλεσε σοκ στους καταναλωτές, καθώς οι εταιρείες ανέβασαν αυτομάτως τις τιμές των προϊόντων κατά διψήφια ποσοστά.

Με πληθωρισμό 116%, περίπου το 40% των Αργεντινών ζει κάτω από τα όρια της φτώχειας.

δεινή θέση. Με πληθωρισμό 116%, περίπου το 40% των Αργεντινών ζει κάτω από τα όρια της φτώχειας και όλα δείχνουν πως η οικονομία της Αργεντινής οδεύει ολοταχώς προς την ύφεση. Σε μια προσπάθεια να αποτρέψει περαιτέρω αυξήσεις των τιμών σε βασικά είδη διατροφής και είδη πρώτης ανάγκης, η κυβέρνηση κατέφυγε σε ακραία μέτρα. Ανακοίνωσε, μεταξύ άλλων, σχέδιο για την

προσωρινή αναστολή των εξαγωγών αργεντινικού βοδινού κρέατος σε πρώτη φάση για δύο εβδομάδες.

Η νέα υποτίμηση του νομίσματος εκτιμάται, πάντως, πως θα διευκολύνει τις συνομιλίες με το ΔΝΤ, καθώς υπήρξε επίμονο αίτημα των στελεχών του. Αυτός είναι ο στόχος του υπουργού Οικονομίας που αγωνίζεται να διασφαλίσει την τελική έγκριση του ΔΝΤ για την εκταμίευση της τελευταίας δόσης ύψους 7,5 δισ. δολ. από το δάνειο των 44 δισ. δολ. που έχει λάβει η χειμαζόμενη χώρα. Οικονομικοί αναλυτές παραμένουν, πάντως, εξαιρετικά απαισιόδοχοι σε ό,τι αφορά τη δυνατότητα της Αργεντινής να ξεπεράσει την τρέχουσα κρίση. Μιλώντας στους Finan-

cial Times ο Αλμπέρτο Ράμος, οικονομολόγος της Goldman Sachs, αρμόδιος για θέματα Λατινικής Αμερικής, τόνισε πως «φαίνεται πραγματικά απίθανο είτε ο Σέρτζιο Μάσα είτε οποιοσδήποτε άλλος να μπορέσει να διορθώσει την κατάσταση της οικονομίας σε εύλογο χρονικό διάστημα». Ο ίδιος εξηγεί ότι τα πράγματα έχουν επιδεινωθεί πάρα πολύ και «οι ανισορροπίες της οικονομίας είναι τόσο μεγάλες, ώστε πιθανώς να έχουμε χάσει τη δυνατότητα να διαχειριστούμε την προσαρμογή της». Λίγοι πιστεύουν, πάντως, πως το ΔΝΤ θα αφήσει την Αργεντινή να καταρρεύσει και επικρατεί η πεποίθηση πως το Ταμείο θα προχωρήσει σε εκταμίευση της τελευταίας δόσης.

«Απόβαση» Ιταλών τουριστών στην Αλβανία

Αν κάποιος προ τριακονταετίας προφήτευε πως θα ερχόταν μια στιγμή που οι Ιταλοί θα έκαναν διακοπές στην Αλβανία, ουδείς θα τον πίστευε – πόσο μάλλον, όταν πριν από 35 χρόνια οι Αλβανοί μαζικά και απελπισμένα έψαχναν ένα καλύτερο αύριο στην Ιταλία. Σήμερα, πάμπολλοι Ιταλοί και Ιταλίδες, Έλληνες και Ελληνίδες και άλλοι Ευρωπαίοι αναζητούν φθηνά θέρετρα στη γειτονική χώρα, που προσφέρει ωραίες παραλίες και καλή εξυπηρέτηση, όπως αναφέρουν ειδησεογραφικά πρακτορεία, όπως το Euronews και εφημερίδες όπως οι Financial Times.

Κι εκτός από τους απλούς Ιταλούς, που επισκέπτονται την Αλβανία, διότι το να παραθερίσουν στη χώρα τους είναι ακριβό, ακόμη και η Ιταλίδα πρωθυπουργός Τζόρτζια Μελόνι πραγματοποίησε μια αφιρnisιατική κατ' ιδίαν επίσκεψη στη χώρα αυτή την εβδομάδα. Συγκεκριμένα, διάλεξε ένα δρομολόγιο χαμηλού κόστους, σύμφωνα με δημοσίευμα των Financial Times, παίρνοντας ένα φέρι μποτ από την Απουλία στη νότια Ιταλία, όπου έκανε οικογενειακές διακοπές, και κατευθύνθηκε στο αλβανικό λιμάνι του Αυλώνα. Αφίζει να επισημανθεί πως η Αλβανία, μία από τις φτωχότερες χώρες της Ευρώπης, παλεύει επί δεκαετίες να αποτινάξει το στίγμα ενός κράτους διεφθαρμένου και με οργανωμένο έγκλημα, που υποχρέωσε εκατοντάδες χιλιάδες Αλβανούς σε μετανάστευση πριν από σχεδόν 35 χρόνια. Σήμερα, εντούτοις, απολαμβάνει μια οικονομική ανάκαμψη εν μέρει

Το οικονομικό δέλεαρ είναι σημαντικό για τους Ιταλούς. Σύμφωνα με τους Financial Times, από το Μπάρι στο Δυρράχιο το ταξίδι μετ' επιστροφής κοστίζει 100 ευρώ και μία εβδομάδα σε τετράκλινο δωμάτιο στους Αγίους Σαράντα 360 ευρώ.

Αναζητούν φθηνά θέρετρα στη γειτονική χώρα, που προσφέρει ωραίες παραλίες και καλή εξυπηρέτηση.

χάρis στην τουριστική έκρηξη. Τεράστιο δέλεαρ είναι οι μεσογειακές παραλίες της, στις οποίες η πρόσβαση και η διαμονή προσφέρονται σε ανταγωνιστικές τιμές, εξ ου και οι επιβάτες αεροπορικών εταιρειών προς την Αλβανία υπερδι-

πλασιάζτηκαν τον Ιούνιο σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους, σύμφωνα με την ACI Europe, την ευρωπαϊκή Ένωση Φορέων Εκμετάλλευσης Αεροδρομίων. Θετικά συνέβαλε και το ότι αερομεταφορές χαμηλού κόστους προσφέρουν πτήσεις προς τα αλβανικά αεροδρόμια. Αναφορικά τώρα με τις διανυκτερεύσεις, και αυτές αυξήθηκαν. Τα τελευταία στοιχεία της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας δείχνουν 261.000 διανυκτερεύσεις από ξένους τουρίστες στην Αλβανία το πρώτο τρίμηνο του 2023, ήτοι αυξημένες

κατά 152% από την ίδια περίοδο του 2019. Φυσικά, πολλοί παραθεριστές στην Αλβανία είναι Ιταλοί που έχουν αποφύγει τα εσωτερικά ταξίδια.

Κι εδώ έγκειται το παράδοξο. Οι ξένοι τουρίστες συνεχίζουν να συρρέουν στην Ιταλία και οι διεθνείς αφίξεις αυξάνονταν 43% τους πρώτους τέσσερις μήνες σε σύγκριση με την ίδια περίοδο το 2022, ενώ τα ταξίδια εσωτερικού μειώθηκαν κατά 20%-30% σε σύγκριση με πέρυσι σε ορισμένες περιοχές, σύμφωνα με την Ομοσπονδία Τουριστικών Επιχειρήσεων της Ιταλίας, Federturismo. Η πρόεδρος της ομοσπονδίας, Μαρίνα Λάλι, κρούει τον κώδωνα του κινδύνου για τη μείωση, ενώ το ιταλικό υπουργείο Οικονομικών δήλωσε ότι στηρίζει τους τουρίστες για να ενισχύσει το ΑΕΠ της χώρας. Πάντως, ο Αλβανός πρωθυπουργός Ενρί Ράμα, περιπαίζοντας την προτίμηση των χιλιάδων Ιταλών στη χώρα του, κάνει λόγο για «εισβολή», παραπέμποντας στο πώς συμπεριφέρθηκε η Ρώμη στην Αλβανία το 1939. Ο λόγος είναι προφανής για την επιλογή: από το Μπάρι στο Δυρράχιο το ταξίδι μετ' επιστροφής κοστίζει 100 ευρώ και μία εβδομάδα σε τετράκλινο δωμάτιο στους Αγίους Σαράντα 360 ευρώ, όπως αναφέρουν οι FT. Ωστόσο, το ζητούμενο και από τη Ρώμη και από τα Τίρανα δεν είναι ο τουρισμός να κάνει τις χώρες μεταξύ τους ανταγωνιστικές, αλλά να υπάρξει ένα πλαίσιο συνεργασίας οικονομικό και πολιτιστικό, φέρνοντας στο σήμερα τους δεσμούς που είχε δημιουργήσει η ρωμαϊκή Εγνατία Οδός.

Προειδοποίηση Fitch για κύμα υποβαθμίσεων αμερικανικών τραπεζών

Η κρίση των αμερικανικών τραπεζών δεν έχει λήξει, αλλά σοβεί. Ενώ την άνοιξη έπληξε τις περιφερειακές και σχετικά μικρές τράπεζες, τώρα ενδέχεται να μπει σε μια άλλη φάση και να συμπαράσφρει και μεγάλες τράπεζες, ακόμη και τη μεγαλύτερη τράπεζα των Ηνωμένων Πολιτειών, JPMorgan Chase.

Το συμπέρασμα προκύπτει από την προειδοποίηση που εξέδωσε ο οίκος πιστοληπτικής αξιολόγησης Fitch Ratings για πιθανό κύμα υποβαθμίσεων των αμερικανικών τραπεζών, συμπεριλαμβανομένων και των δύο μεγαλύτερων τραπεζών της υπερδύναμης. Εχει προηγηθεί η αρνητική εκτίμηση που εξέφρασε η Fitch τον Ιούνιο σε ό,τι αφορά την ευρωστία του συνόλου του αμερικανικού τραπεζικού κλάδου. Τότε υποβάθμισε μόνο το «περιβάλλον λειτουργίας» των αμερικανικών τραπεζών σε ΑΑ- από ΑΑ επικαλούμενη τις πιέσεις στην πιστοληπτική δυνατότητα των ΗΠΑ, τα κενά στο αμερικανικό ρυθμιστικό πλαίσιο που ήρθαν στην επιφάνεια τον Μάρτιο με τις πτωχεύσεις περιφερειακών τραπεζών και την αβεβαιότητα σε ό,τι αφορά τα επίπεδα των επιτοκίων. Ιδιαίτε- ρως το θέμα των επιτοκίων είναι καθοριστικό, καθώς μια παρατεταμένη περίοδος υψηλών επιτοκίων ενδέχεται να πλήξει την κερδοφορία των τραπεζών. Τον Ιούνιο, η πρώτη αυτή κρούση πέρασε, δεν προβληματίσε και δεν προκάλεσε υποβαθμίσεις τραπεζών. Στις αρχές του μήνα, ο εν λόγω οίκος υποβάθμισε συνολικά την πιστοληπτική δυνατότητα των ΗΠΑ επικαλούμενος τη δυσλειτουργία του πολιτικού συστήματος καθώς και το αυξανόμενο χρέος της μεγαλύτε-

ρης οικονομίας στον κόσμο. Ακολούθησε την περασμένη εβδομάδα υποβάθμιση 10 μικρών και μεσαίων αμερικανικών τραπεζών από τη Moody's, που παράλληλα προειδοποίησε πως ενδέχεται να υποβαθμίσει άλλες 17 αμερικανικές τράπεζες. Όπως τονίζουν, ωστόσο, στελέχη της Fitch, μία περαιτέρω υποβάθμιση του κλάδου κατά μία βαθμίδα θα την οδηγήσει σε επαναξιολόγηση και πιθανώς υποβάθμιση των 70 και πλέον αμερικανικών τραπεζών που παρακολουθεί. Μιλώντας στο αμερικανικό δίκτυο CNBC ο Κρις Γουόλφ, στέλεχος του εν λόγω οίκου πιστοληπτικής αξιολόγησης, τόνισε πως την περίπτωση

«Καρπανάκι» και για τις δύο μεγαλύτερες τράπεζες των Ηνωμένων Πολιτειών, JPMorgan Chase και Bank of America.

αυτή υπάρχει κίνδυνος να ακολουθήσουν σαρωτικές υποβαθμίσεις δεκάδων αμερικανικών τραπεζών, μεταξύ των οποίων και των δύο μεγαλύτερων τραπεζών των ΗΠΑ, των JPMorgan Chase και Bank of America. Η βαθμολογία των δύο αυτών τραπεζών αναμένεται να υποβαθμιστεί από το Α+ στο ΑΑ- αλλά η Fitch θα αναγκαστεί να υποβαθμίσει πολλές άλλες μικρότερες τράπεζες, οι αθευότερες των οποίων ενδέχεται να χάσουν τη βαθμολογία επένδυσης και το χρέος τους να διολισθησει στην κατηγορία των ομολόγων-σκουπιδιών.

Η «τέλεια καταιγίδα» στις καλλιέργειες πορτοκαλιών

Ρεκόρ σημειώνουν τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης χυμού πορτοκαλιού λόγω της κακοκαιρίας σε Κεντρική και Νότια Αμερική και μιας επικίνδυνης ασθένειας των εσπεριδοειδών στις ΗΠΑ και δη στη Φλόριντα, όπως αναφέρει σε σχετικό δημοσίευμά του το αμερικανικό ενημερωτικό δίκτυο CNN. Η συνθήκη αυτή μεταφράζεται και σε υψηλότερες τιμές στο ραφί του σούπερ μάρκετ. Τις τελευταίες εβδομάδες, οι τιμές στην προθεσμιακή αγορά πορτοκαλοχυμού υπερέβησαν τα 3 δολάρια η λίβρα, όταν την ίδια περίοδο πέρυσι διαμορφώνονταν περίπου σε 1,81 δολάριο η λίβρα. Η αύξηση της τιμής προκλήθηκε από την περιορισμένη προσφορά εσπεριδοειδών από όλες τις χώρες παραγωγούς. «Είναι πραγματικά μια θλιβερή εξέλιξη και μοιάζει με την τέλεια καταιγίδα, η οποία αυτήν τη στιγμή πλήττει τον κλάδο», επισημαίνει ο Μπίλι Ρόμπερτς, υψηλόβαθμος αναλυτής τροφίμων και ποτών στην CoBank. Στη Φλόριντα, η οποία συνήθως παράγει το μεγαλύτερο μέρος του χυμού πορτοκαλιού που καταναλώνεται στην Αμερική, οι τυφώνες «Ιαν» και «Νικόλ» πέρυσι το φθινόπωρο, καθώς και μια όψιμη παγωνιά λίγο αργότερα είχαν ως αποτέλεσμα να καταστραφούν οι καλλιέργειες. Εν τω μεταξύ, αυτές ήδη υπέφεραν από την ασθένεια «πρασίνισμα των εσπεριδοειδών», που προκαλείται από έντομα που ρουφούν τους χυμούς των πορτοκαλιών. Τα δέντρα που έχουν προσβληθεί, παράγουν λιγότερα πορτοκάλια, χαμηλότερης ποιότητας και τελικά πεθαίνουν. Στα τέλη του περασμένου έτους, το υπουργείο Γεωργίας των ΗΠΑ προέβλεψε ότι τη σεζόν 2022-2023 η Φλόριντα αναμενόταν να παράγει 20 εκατομμύρια κιβώτια

πορτοκάλια, όπερ ισοδυναμεί με μείωση 51% από το προηγούμενο έτος και συνιστά τη μικρότερη ποσότητα που παρήχθη από την περίοδο 1936-1937.

Μέχρι τον Ιούλιο, οι προβλέψεις είχαν αναθεωρηθεί σε ακόμη πιο χαμηλά επίπεδα. Και τον εν λόγω μήνα το υπουργείο Γεωργίας των ΗΠΑ ανακοίνωσε ότι αναμένει η Φλόριντα να παράγει 15,9 εκατομμύρια κιβώτια το 2022-2023. Το «πρασίνισμα των εσπεριδοειδών» έχει αποδειχθεί το μέγιστο πρόβλημα των καλλιεργητών», σχολίασε ο Μάθιου Τζόινερ, διευθύνων σύμβουλος της Florida Citrus Mutual,

Πλήττονται από μια επικίνδυνη ασθένεια σε Κεντρική και Νότια Αμερική.

της μεγαλύτερης αγροτικής και εμπορικής ένωσης της πολιτείας. Ωστόσο, πρόσθεσε με έναν τόνο αισιοδοξίας πως «οι νέες μέθοδοι θεραπειών για την καταπολέμηση του "πρασινίσματος των εσπεριδοειδών" αποδεικνύονται αποτελεσματικές».

Εν τω μεταξύ, η Βραζιλία και το Μεξικό, μεγάλοι διεθνείς εξαγωγείς, αντιμετωπίζουν τα δικά τους προβλήματα λόγω κακοκαιρίας. «Η ίδια η παραγωγή πορτοκαλιού στη Βραζιλία αναμένεται να είναι λίγο χαμηλότερη», δήλωσε ο Μπίλι Ρόμπερτς και τόνισε: «Αυτές οι ποσότητες, που αναμένονται από τη Βραζιλία, νομίζω ότι έχουν προκαλέσει ανησυχία στον κλάδο». Καθώς η κατάσταση παρήμεινε κακή ή ακόμη και επιδεινώθηκε φέτος, οι έμποροι συμβιβάζονται με τη χαμηλή προσφορά.

Θα συνεχισθεί η άνοιξη στα ακίνητα της Ελλάδας

Αισιόδοξες εκτιμήσεις της συμβουλευτικής εταιρείας «Δανός/BNP Paribas»

Θετικές αναμένεται να παραμείνουν το προσεχές διάστημα οι προοπτικές για το σύνολο των κατηγοριών ακινήτων της ελληνικής κτηματαγοράς.

• **Ξενοδοχεία.** Σύμφωνα με έκθεση της συμβουλευτικής εταιρείας «Δανός/BNP Paribas» για το πρώτο τρίμηνο του 2023, στον τομέα των ξενοδοχείων αναμένονται περαιτέρω υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης λόγω των θετικών επιδόσεων του τουρισμού. Ως εκ τούτου, νέα έργα υλοποιούνται, όπως το ξενοδοχείο One&Only Aesthesis που αναπτύσσεται στα παλιά Αστέρια της Γλυφάδας η Grivalia Hospitality και αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες επενδύσεις στην Αθηναϊκή Ριβιέρα, με προϋπολογισμό 300 εκατ. ευρώ. Κατά τη Δανός/BNP Paribas, αυτή τη στιγμή στην Αθήνα, εξαιρουμένων των νέων αναπτύξεων στο Ελληνικό, κατασκευάζονται 1.400 νέα δωμάτια, ενώ 1.100 ακόμη βρίσκονται υπό ανακαίνιση, με τις νέες ξένες επωνυμίες της Αθήνας να περιλαμβάνουν, εκτός από την One&Only, τις Radisson, Brown Hotel και αυτές της Χίλτον (Conrad, Curio, Hampton).

• **Κατοικίες.** Περαιτέρω ανοδικές προοπτικές αναμένονται και για την αγορά κατοικίας, όπου κατά το β΄ τρίμηνο της χρονιάς η

Θετικές προοπτικές για ξενοδοχεία, κατοικίες, γραφεία, εμπορικά καταστήματα και logistics.

μέση ζητούμενη τιμή ενισχύθηκε κατά 14,7% και 11% στα νότια προάστια και το κέντρο της Αθήνας αντίστοιχα, σύμφωνα με το κτηματομεσιτικό δίκτυο Spitogatos. Ανοδο εμφάνισαν και τα ενοίκια το διάστημα Απριλίου - Ιουνίου, με τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μεταβολή (6,8%) να καταγράφεται στα νότια προάστια και να ακολουθούν οι βόρειες συνοικίες και

Κατά το β΄ τρίμηνο της χρονιάς η μέση ζητούμενη τιμή στις κατοικίες ενισχύθηκε κατά 14,7% και 11% στα νότια προάστια και το κέντρο της Αθήνας αντίστοιχα, σύμφωνα με το κτηματομεσιτικό δίκτυο Spitogatos.

το κέντρο της Αθήνας με 6,7% και 5,8% αντίστοιχα.

Στον τομέα της κατοικίας η μεγαλύτερη συναλλαγή που έχει καταγραφεί μέχρι σήμερα, και έχει αποκαλύψει η «Κ», αφορά ρετιρέ 320 τετραγωνικών μέτρων στην περιοχή των Ανακτόρων που άλλαξε χέρια, την περασμένη άνοιξη, προς 18 εκατ. ευρώ. Επίσης, έναντι τιμήματος 18,1 εκατ. ευρώ περιήλ-

θε στην κυριότητα ιδιώτη επενδυτή αγροτεμάχιο 300 στρεμμάτων στην Ερμιόνη της Πελοποννήσου.

• **Εμπορικά.** Στα πρώτες κατηγορίας ακίνητα λιανικής, κατά το πρώτο τρίμηνο, σύμφωνα με την έκθεση της «Δανός/BNP Paribas», το ποσοστό κενών χώρων μειώθηκε, σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, σε περίπου 1%, έχοντας αγγίξει το 5% τη διετία

2021-2022. Η συμβουλευτική εταιρεία ακινήτων εκτιμά ότι τα μισθώματα, που τοποθετούνται ανά μήνα και ανά τ.μ. σε περίπου 340 ευρώ, θα παραμείνουν σταθερά για τα ποιοτικά ακίνητα retail.

Σταθερή αναμένεται να είναι και η πορεία των αποδόσεων (5,75%-6% στην οδό Ερμού), ενώ το ποσοστό κενών χώρων εκτιμάται ότι θα υποχωρήσει περαιτέρω, σηματοδοτώντας την ισχυροποίηση της ζήτησης. Στα εμπορικά κέντρα η τιμή ενοικίασης ανά τετραγωνικό μέτρο τοποθετείται σε 40 ευρώ, περιορίζεται σε 13 ευρώ ανά τ.μ. στα σουπερ μάρκετ και ανέρχεται σε 22 ευρώ στις δεύτερης κατηγορίας εμπορικές οδούς, όπου το ποσοστό των κενών χώρων είναι 15%.

• **Logistics.** Οι εγκαταστάσεις αποθήκευσης και διανομής (logistics) διαθέτουν μεγάλο περιθώριο ανάπτυξης, με τη «Δανός/BNP Paribas» να προβλέπει περαιτέρω άνοδο των τιμών μίσθωσης για τους πρώτες κατηγορίας χώρους. Σήμερα το ενοίκιο διαμορφώνεται σε 5 ευρώ ανά τετραγωνικό μέτρο και μειώνεται σε 3,5 ευρώ ανά τ.μ. για δεύτερης κατηγορίας logistics. Αναμένεται ακόμη υποχώρηση αποδόσεων, τάση που καταγράφεται όταν υπάρχει ενισχυμένη ζήτηση και κατ'αντιστοιχία περιορισμένη προσφορά. Στη συγκεκριμένη κατηγορία ακινήτων, όπου το ποσοστό κενών χώρων τοποθετείται στο 6%, επενδύθηκαν το πρώτο τρίμηνο 50,4 εκατ. ευρώ.

Ορισμένες από τις μεγαλύτερες συναλλαγές του πρώτου τριμήνου περιλαμβάνουν την απόκτηση από την Prodea συγκροτήματος εμπορικών αποθηκών, 59.015 τ.μ. στον Ασπρόπυργο, προς 38,1 εκατ. ευρώ. Αλλά και η Trastor εξαγόρασε, προς 9,65 εκατ. ευρώ, το 100% της Πηλέας, που έχει στην ιδιοκτησία της υψηλής ενεργειακής απόδοσης συγκρότημα αποθήκευσης και διανομής, συνολικής επιφάνειας 22.234 τ.μ.

Δ. ΔΕΛ.

Αποζημιώσεις και για εξοχικά λόγω φυσικών καταστροφών

Εφάπαξ οικονομική ενίσχυση και για τις δευτερεύουσες κατοικίες, αλλά και απλοποίηση των διαδικασιών, προβλέπει νέα απόφαση του υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, που αφορά τις αποζημιώσεις των πληγέντων από φυσικές καταστροφές και πυρκαγιές. Σύμφωνα με την τροποποιητική απόφαση, προβλέπεται η καταβολή των εξής αποζημιώσεων:

• **Οικονομική ενίσχυση** 600 ευρώ σε κάθε νοικοκυριό για την κύρια κατοικία του εφόσον έχει πληγεί, για την κάλυψη των πρώτων αναγκών. Το ποσό προσαυξάνεται για τις πολύτεκνες οικογένειες και τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

• **Οικονομική ενίσχυση** ποσού έως 6.000 ευρώ ανά νοικοκυριό, για την επισκευή ή την αντικατάσταση της οικοσκευής της κύριας κατοικίας. Η ενίσχυση αυτή μειώνεται κατά 50% σε περίπτωση που αφορά αποζημίωση για τη δευτερεύουσα κατοικία.

• **Οικονομική ενίσχυση** ύψους 4.500 ευρώ σε άτομα που υπέστησαν αναπηρία (67%) από τραυματισμό λόγω της φυσικής καταστροφής. Επίσης προβλέπεται ότι στην περίπτωση που έχουν πραγματοποιηθεί αυτοψίες από τη Γενική Διεύθυνση Αποκατάστασης Επιπτώσεων Φυσικών Καταστροφών (ΓΔΑΕΦΚ) του υπουργείου, να μη γίνονται επιπλέον αυτοψίες από τις επιτροπές των δήμων για την ένταξη των οικογενειών στο πρόγραμμα ενίσχυσης. Με αυτόν τον τρόπο το υπουργείο εκτιμά

πως θα συντομευτεί ο χρόνος για την καταβολή των αποζημιώσεων στους πληγέντες.

Οι πολίτες, προκειμένου να αποζημιωθούν, αρκεί να συμπληρώσουν τα υποδείγματα δηλώσεων που προβλέπονται στην απόφαση ενσωματώνοντας σε αυτές σχετικές υπεύθυνες δηλώσεις έτσι ώστε να περιοριστεί η γραφειοκρατία. Οι δήμοι, από την πλευρά τους, έχουν την υποχρέωση να υποβάλουν στη ΓΔΑ-

Τι προβλέπει νέα απόφαση του υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας.

ΕΦΚ αίτημα επιχορήγησης εντός τριών μηνών από την ημερομηνία που εκδηλώθηκε η φυσική καταστροφή (έως τώρα η προθεσμία ήταν έξι μήνες). Η ΓΔΑΕΦΚ εφόσον εκδώσει απόφαση επιχορήγησης προς τον δήμο έχει στη συνέχεια τη δυνατότητα να διενεργεί δειγματοληπτικούς ελέγχους στα δικαιολογητικά που οι δικαιούχοι θα προσκομίσουν στους δήμους.

Το υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας ανακοίνωσε ότι το επόμενο χρονικό διάστημα θα προχωρήσει στην αναμόρφωση όλου του θεσμικού πλαισίου που αφορά τις φυσικές καταστροφές.

Οι πολίτες, προκειμένου να αποζημιωθούν, αρκεί να συμπληρώσουν τα υποδείγματα δηλώσεων που προβλέπονται στην απόφαση ενσωματώνοντας σε αυτές σχετικές υπεύθυνες δηλώσεις έτσι ώστε να περιοριστεί η γραφειοκρατία.

ΑΡΘΡΟ / Του ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ

Σύγκριση Αξιών Διαμερισμάτων ανά Επαρχία 2023

Σήμερα εγκαινιάζουμε μια πολύ μικρή σειρά άρθρων που σκοπό έχουν να εξετάσουν τις τιμές πώλησης κάνοντας μια απλή σύγκριση μεταξύ των επαρχιών. Στη συνέχεια της αρθρογραφίας θα επεκτείνουμε τη σύγκριση και μεταξύ χρονολογιών, προσπαθώντας να καταγράψουμε τις όποιες διαφοροποιήσεις παρατηρήθηκαν.

Πριν προχωρήσουμε, αναφέρω πως οι αναλύσεις αυτές βασίζονται σε πωλήσεις που καταγράφηκαν μέσω μεταβιβάσεων στο Ίζημα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας. Δεν περιλαμβάνονται καταθέσεις πωλητριών εγγράφων επειδή τα στοιχεία που καταγράφονται στις καταθέσεις αυτές δεν είναι πάντα ολοκληρωμένα ή χρήζουν επιβεβαίωσης. Τέλος αναφέρω πως οι πωλήσεις/μεταβιβάσεις αφορούν την περίοδο Ιανουαρίου – Αυγούστου 2023.

Ένα καυτό θέμα συζητήσεων ανάμεσα στον κόσμο αποτελεί το ύψος τιμών πώλησης διαμερισμάτων. Το διαμέρισμα ως μέσο στέγασης κυριαρχεί στις επιλογές των αγοραστών κυρίως λόγω των σχετικά χαμηλότερων απόλυτων τιμών πώλησης – χωρίς να ισχυρίζομαι ότι δεν υπάρχουν και πολλοί άλλοι λόγοι για τέτοιες επιλογές. Η κατοικία αποτελεί δεύτερη επιλογή και η αγορά οικοπέδου για σκοπούς ανέγερσης κατοικίας είναι πλέον τρίτη επιλογή.

Το πιο φθηνό διαμέρισμα στη Λεμεσό πουλήθηκε έναντι €55.000 ή €1.010/τ.μ. και το πιο ακριβό πουλήθηκε έναντι €3.000.000 ή €13.500/τ.μ. στη Γερμασόγεια.

Ποια ήταν η εικόνα λοιπόν των τιμών πώλησης διαμερισμάτων ανά επαρχία τους 7,5 μήνες του τρέχοντος έτους;

Όπως έχουμε πει σε διάφορες αρθρογραφίες, η φετινή χρονιά δεν είναι η καλύτερη για την επαρχία Λευκωσίας. Παρόλα αυτά πουλήθηκαν 436 διαμερίσματα διαφόρων μεγεθών και ποιοτήτων. Η μέση τιμή πώλησης ανήλθε στις €131.000 η οποία τιμή μεταφράζεται σε €1.590 ανά τετραγωνικό μέτρο. Το πιο φθηνό διαμέρισμα πουλήθηκε έναντι €31.000 ή €700/τ.μ. στον Παχύαμμο και το πιο ακριβό πουλήθηκε έναντι €595.000 ή €2.705/τ.μ. Η διάμεση τιμή ήταν στις €125.000.

Στην επαρχία Λεμεσού πουλήθηκαν 316 διαμερίσματα. Η μέση τιμή πώλησης ανήλθε στις

Το διαμέρισμα ως μέσο στέγασης κυριαρχεί στις επιλογές των αγοραστών κυρίως λόγω των σχετικά χαμηλότερων απόλυτων τιμών πώλησης.

€250.000 η οποία τιμή μεταφράζεται σε €2.645 ανά τετραγωνικό μέτρο. Το πιο φθηνό διαμέρισμα πουλήθηκε έναντι €55.000 ή €1.010/τ.μ. και το πιο ακριβό πουλήθηκε έναντι €3.000.000 ή €13.500/τ.μ. στη Γερμασόγεια. Η διάμεση τιμή ήταν στις €210.000.

Στην επαρχία Λάρνακας πουλήθηκαν 323 διαμερίσματα. Η μέση

τιμή πώλησης ανήλθε στις €108.500 η οποία τιμή μεταφράζεται σε €1.365 ανά τετραγωνικό μέτρο. Το πιο φθηνό διαμέρισμα πουλήθηκε έναντι €35.000 ή €2.190/τ.μ. και το πιο ακριβό πουλήθηκε έναντι €400.000 ή €4.000/τ.μ. Η διάμεση τιμή ήταν στις €110.000.

Στην επαρχία Πάφου πουλή-

θηκαν 339 διαμερίσματα. Η μέση τιμή πώλησης ανήλθε στις €119.700 η οποία τιμή μεταφράζεται σε €1.610 ανά τετραγωνικό μέτρο. Το πιο φθηνό διαμέρισμα πουλήθηκε έναντι €40.000 ή €1.180/τ.μ. και το πιο ακριβό πουλήθηκε έναντι €315.000 ή €3.425/τ.μ. Η διάμεση τιμή ήταν στις €120.000.

Στην επαρχία Αμμοχώστου πουλήθηκαν 114 διαμερίσματα. Η μέση τιμή πώλησης ανήλθε στις €99.100, η οποία τιμή μεταφράζεται σε €1.380 ανά τετραγωνικό μέτρο. Το πιο φθηνό διαμέρισμα πουλήθηκε έναντι €37.000 ή €735/τ.μ. και το πιο ακριβό πουλήθηκε έναντι €200.000 ή €1.355/τ.μ. Η διάμεση τιμή ήταν στις €95.000.

Καλό είναι να ξεκαθαρίσουμε στο μυαλό μας τη σχετικότητα του τι μπορεί να είναι φθηνό και τι ακριβό, όταν αναφερόμαστε σε απόλυτους αριθμούς ή σε τιμές ανά τετραγωνικό μέτρο. Δεν υπάρχει κατά ανάγκη σύζευξη των δύο.

Για παράδειγμα ενώ στη Λευκωσία το ακριβότερο διαμέρισμα σε απόλυτο αριθμό ήταν αυτό των €595.000, δεν ήταν το ακριβότερο σε τιμή ανά τετραγωνικό: το πιο ακριβό πουλήθηκε έναντι €3.115/τ.μ. Στη Λεμεσό τα δύο ταυτίστηκαν. Στη Λάρνακα το πιο ακριβό πουλήθηκε έναντι €4.435/τ.μ. και στην Πάφο έναντι €3.730/τ.μ. Τέλος στην Αμμόχωστο η αντίστοιχη επίδοση ήταν €2.700/τ.μ.

Άρα χρειάζεται μεγάλη προσοχή στο πώς αναλύονται και ερμηνεύονται τα στοιχεία. Καλή συνέχεια στις διακοπές σας!

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, CEO, APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

Η Μαρία Μενεγκίνι-Κάλλας με τον αρχιμουσικό Αντονίνο Βότο στο Ηρώδειο στις 5 Αυγούστου 1957. Η ματαιώση της πρεμιέρας, τέσσερις ημέρες νωρίτερα, είχε προκαλέσει πολιτική κρίση!

Τα άγνωστα χρόνια της Κάλλας

Το Ηρώδειο σημάδεψε την πορεία της ντίβας στην κλασική μουσική και την τραυματική σχέση της με την Ελλάδα

Της **ΜΑΡΩΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ**

Το πρώτο της συμβόλαιο με την Εθνική Λυρική Σκηνή έχει ημερομηνία 20 Ιουνίου 1940. Η δεκαεπτάχρονη υψίφωνος που προσελήφθη λίγους μήνες πριν από την κήρυξη του Ελληνοϊταλικού Πολέμου υπέγραψε ως Μαριάννα Καλογεροπούλου. Το πλήρες όνομά της ήταν Άννα Μαρία Σοφία Καικιλία. Μαίρη για τους φίλους της, ακόμη κι όταν μεταμορφώθηκε στην ντίβα Μαρία Κάλλας.

Γεννήθηκε στις 2 Δεκεμβρίου 1923 στη Νέα Υόρκη από μετανάστες γονείς. Ανήμερα τα γενέθλιά της, αλλά με διαφορά ενός αιώνα, η Εθνική Λυρική Σκηνή (ΕΛΣ) θα παρουσιάσει στην αίθουσα «Σταύρος Νιάρχος» το ντοκιμαντέρ «Μαίρη, Μαριάννα, Μαρία – τα άγνωστα ελληνικά χρόνια της Κάλλας» (γύρισμα του οποίου έχει παρακολουθήσει η «Κ»), που αφηγείται αυτή τη διαδρομή από το 1937, όταν ήρθε με τη μητέρα της στην Αθήνα, έως το 1945, όταν μόνη της επέστρεψε στη Νέα Υόρκη. Η επαφή της Κάλλας με την Ελλάδα σφραγίστηκε εκείνη την οκταετία, και καθοριστικό ρόλο στη σχέση της με την πατρίδα της –στοργική αλλά και τραυματική– έπαιξε ένα από τα πιο φημισμένα αρχαία θέατρα της Αθήνας, το Ηρώδειο. Εκεί εμφανίστηκε ως νεαρή πρωταγωνίστρια δύο μήνες πριν από το τέλος της Κατοχής, τον Αύγουστο του 1944. Εκεί επέστρεψε επεισθετικά το 1957 για ένα ρεσιτάλ. Γι' αυτό και το μεγάλο Γκαλά Οπερας της Λυρικής στις 16 Σεπτεμβρίου δεν θα μπορούσε να γίνει αλλού παρά στο θέατρο που τη σημάδεψε, με τις άριες που εκείνη ανέδειξε χάρη στην ερμηνεία της. Ποια ήταν, όμως, η Κάλλας που ανέβηκε εκείνη την εποχή στη σκηνή του Ηρώδειου;

Στο τέλος της δεκαετίας του '30, όταν η Divina Greca πρωτοέφτα-

σε στην Ελλάδα, ήταν ακόμη μια κάπως στρουμπουλή έφηβη, με δύσκολες οικογενειακές σχέσεις. Η Μαίρη Καλογεροπούλου ξεκίνησε μαθήματα τραγουδιού στο Εθνικό Ωδείο το 1937 και το 1939 συνάντησε τη θρυλική Ισπανίδα υψίφωνο Ελβίρα ντε Ιντάλγκο, η οποία έγινε δασκάλα της.

Ένα χρόνο αργότερα, η Ιντάλγκο πρότεινε στον Κωστή Μπασιτιά, φωτισμένο διευθυντή της νεοϊδρυθείσας Λυρικής Σκηνής και του Εθνικού (τότε Βασιλικού) Θεάτρου, να προσλάβει τη μαθήτριά της στη Λυρική ως χορωδό, ώστε να καταφέρει να συνεχίσει τη μελέτη της. Μέσα στα δύσκολα χρόνια του πολέμου, η νεαρότατη σοπράνο δοκίμαστηκε στη Λυρική, «αυτό το φυτώριο στο οποίο καλλιεργούνται κι ανθίζουν οι ωραιές φωνές και τα νέα ελληνικά talenta» («Αθηναϊκά Νέα», 28.8.1942 - Εικονικό Εκπαι-

Η ελληνική σταδιοδρομία της από το 1940 έως το 1945 είναι ελάχιστα γνωστή, όμως η περίοδος αυτή υπήρξε καθοριστική για την καριέρα της.

δευτικό Μουσείο της ΕΛΣ).

Η ελληνική σταδιοδρομία της Κάλλας από το 1940 έως το 1945 είναι ελάχιστα γνωστή και με λιγοστά τεκμήρια –η «Κ» παρουσιάζει σήμερα μερικές σπάνιες φωτογραφίες της εποχής–, όμως η περίοδος αυτή υπήρξε καθοριστική για την επόμενη φάση της καριέρας της, μια και σε αυτά τα χρόνια απέκτησε την εκπαίδευση και τη σκηνική εμπειρία για να ανοίξει αργότερα τα φτερά της. Ένα χρόνο πριν εγκαταλείψει την Αθήνα

Ιστορική φωτογραφία από το Ωδείο Ηρώδου Αττικού το 1944, από την παράσταση της όπερας «Ο πρωτομάστορας» του Μανώλη Καλομοίρη. Βλέπουμε την κατάσταση του ίδιου του μνημείου, αλλά και το πολυπληθές κοινό, λίγους μήνες πριν από την αποχώρηση των γερμανικών δυνάμεων κατοχής.

Ηρώδειο, 1944. Η νεαρή Μαρία Κάλλας (Καλογεροπούλου) ως Λεονώρα στον «Φιντέλιο» και, δεξιά, ως Σμαράγδα με τον Χριστόφορο Αθηναίο στον ρόλο του Αρχοντα, στην παράσταση «Ο πρωτομάστορας» του Καλομοίρη.

για τη Νέα Υόρκη, τον Ιούλιο του 1944, η Μαρία Καλογεροπούλου ερμήνευσε στο ρωμαϊκό ωδείο τη Σμαράγδα στην όπερα του Μανώλη Καλομοίρη «Ο πρωτομάστο-

ρας» σε μουσική διεύθυνση του συνθέτη και σκηνοθεσία Σωκράτη Καραντινού. Λίγες ημέρες αργότερα, τον Αύγουστο του 1944, τραγούδησε τον ρόλο της Λεονώρας

στον «Φιντέλιο» του Μπετόβεν σε μουσική διεύθυνση Χανς Χέρνερ και σκηνοθεσία Οσκαρ Βάλεκ. Με την υπογραφή «Φάφνερ», η «Καθημερινή» δημοσίευσε στις 18 Αυγούστου 1944 την εξής κριτική: «Η Μαρία Καλογεροπούλου ερμήνευσε το ρόλο της Λεονώρας με όλο το συγκρατημένο πάθος που επιβάλλεται με θερμή και απόλυτη κατανόηση. Είναι ένα μεγάλο ταλέντο που αν διορθώσει μερικές ανομοιογένειες στη φωνή της και μερικές ανωμαλίες στην άρθρωση της θα φτάσει πολύ ψηλά» (Πολύβιος Μαρσάν, «Μαρία Κάλλας. Η ελληνική σταδιοδρομία της»).

Η αλλαγή

Περίπου μία δεκαετία αργότερα, τον Αύγουστο του 1957, όλα είχαν αλλάξει. Η σπουδαία και διάσημη πια υψίφωνος Μαρία Μενεγκίνι-Κάλλας έπειτα από μακρόχρονη

Ωδείο Ηρώδου Αττικού την 1η και την 5η Αυγούστου, αλλά αργά το απόγευμα της πρεμιέρας δήλωσε ότι αδυνατούσε να τραγουδήσει λόγω ασθένειας. Στην πραγματικότητα ήταν συντετριμμένη από την κακή υποδοχή. Ο ίδιος λέει στο ντοκιμαντέρ της ΕΛΣ ότι το ξενοδοχείο «Μεγάλη Βρεταννία» είχε γεμίσει με αστυνομία, καθώς υπήρξαν απειλές για βομβιστική επίθεση. «Υπάρχει σημείωμα του Κωστή Μπασιτιά που διηγείται την επίσκεψη του υπουργού Προεδρίας Κωνσταντίνου Τσάτσου στη «Μεγάλη Βρεταννία» για να μεταπείσει ώστε να δώσει το ρεσιτάλ. «Ξέρετε ότι υπάρχει κίνδυνος να πέσει η κυβέρνηση, αν δεν τραγουδήσετε απόψε;» τη ρώτησε. Κι εκείνη απάντησε, «Ξέρετε πως αν τραγουδήσω απόψε, θα πέσει η Κάλλας;» αναφέρει.

Τελικά εμφανίστηκε στο Ηρώδειο στις 5 Αυγούστου και θριάμβευσε μπροστά σε 4.000 άτομα. Στο ιστορικό ρεσιτάλ του 1957, τραγούδησε άριες από τον «Τριστάνο και Ιζόλδη» του Ρίχαρντ Βάγκνερ, τη «Δύναμη του πεπρωμένου» και τον «Τροβατόρε» του Τζουζέπε Βέρντι, τη «Λουτσία ντι Λαμερμούρ» του Γκαετάνο Ντονιτσέτι και τον «Αμλετ» του Αμπρουάζ Τομά σε μουσική διεύθυνση του Αντονίνο Βότο. «Ματαιώς θα αναζητήσουμε στην προσφορά της Κάλλας το εντυπωσιακό στοιχείο, την επιδεικτική παραφορά ή το χονδροκομμένο μπρίο. Να την ακούς είναι μια καθαρή πνευματική απόλαυση. Όλα, φωνητική προσφορά, εκφραστικό κάλλος, συνειδησις δραματικής στιγμής, αίσθημα αναλογιών μαζί κι ένα γούστο άψογο, όλα είναι αρμονία, με μία λέξη: μουσική!» έγραψε ο Μ. Δούνιας στην «Καθημερινή» για εκείνη την εμφάνιση. Οι λάτρες της ντίβας θα άκουγαν ξανά τη φωνή της στην Επίδαυρο, στον θρίαμβό της «Νόρμα», το καλοκαίρι του 1960.

Το μεγάλο Γκαλά Οπερας της Λυρικής, στις 16 Σεπτεμβρίου, θα γίνει στο θέατρο που τη σημάδεψε, με τις άριες που εκείνη ανέδειξε χάρη στην ερμηνεία της.

απουσία δέχτηκε να επιστρέψει στην πατρίδα της και στο Ηρώδειο για να «ανοίξει» το σχετικά νεοσύστατο Φεστιβάλ Αθηνών με ένα ρεσιτάλ. Όμως τα πράγματα δεν πήγαν καλά και βρέθηκε στο επίκεντρο προσωπικής επίθεσης από τον αντιπολιτευόμενο Τύπο για την αμοιβή της.

Όπως περιγράφει ο Γιάννης Ν. Μπαστιάς στο βιβλίο «Κωστής Μπαστιάς. Δημοσιογραφία - Θέατρο - Λογοτεχνία» (εκδ. Καστανιώτη), η Κάλλας θα εμφανιζόταν στο

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

20-26.8.23

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Θερινό σινεμά: L'Innocent

Συνεχίζονται οι προβολές της Κινηματογραφικής Λέσχης Λάρνακας με την ταινία «L'Innocent» του Λουί Γκαρέλ, την οποία όχι μόνο σκηνοθετεί αλλά έχει γράψει και πρωταγωνιστεί. Πρόκειται για μια ταινία αγνής διασκέδασης με πνευματώδεις διαλόγους και εφευρετικό σενάριο, υποψήφια για 11 βραβεία Σεζάρ. Τετάρτη 23 Αυγούστου, έναρξη προβολής 8:30 μ.μ. Μουσείο Πιερίδη, Ζήνωνος Κιτιέως 4, Λάρνακα. Θα ακολουθήσει 15λεπτη συζήτηση της ταινίας. Είσοδος ελεύθερη. Πληροφορίες τηλέφωνο 99434793.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Ο David Garfield στην Κύπρο

Στην Κύπρο έρχεται ο πιανίστας της jazz-funk, soul και της pop μουσικής, David Garfield, για μια σειρά τριών συναυλιών αυτό τον Αύγουστο. Ο καταξιωμένος πιανίστας, συνθέτης και παραγωγός είναι αναγνωρισμένος για τις συνεργασίες του με ονόματα όπως οι George Benson, Smokey Robinson, Willie Bobo, Tom Scott, Boz Scaggs, Manhattan Transfer, Eros Ramazzotti, Natalie Cole και Freddie Hubbard, Michael Bolton, The Temptations, Cher, Spinal Tap και Van Morrison - μεταξύ άλλων. Ο David Garfield θα ξεκινήσει την περιοδεία του στο Sarah's Jazz Club στη Λευκωσία στις 29 Αυγούστου, και θα συνεχίσει τις εμφανίσεις του στο Savino Live στη Λάρνακα στις 30 Αυγούστου. Στις 31 Αυγούστου θα καταλήξει στο Κύκλος Live στη Λεμεσό. Επί σκηνής θα τον συνοδεύσουν οι Κύπριοι μουσικοί Αλέξης Κάσινος στην ηλεκτρική κιθάρα, ο Ανδρέας Ροδοσθένους στο μπάσο και ο Ρόδος Παναγιώτου στα ντραμς. Τρίτη 29 Αυγούστου - Λευκωσία - Sarah's Jazz Club, Τετάρτη 30 Αυγούστου - Λάρνακα - Savino Live, Πέμπτη 31 Αυγούστου - Λεμεσός - Kiklos Live, ώρα έναρξης συναυλιών 9:30 μ.μ. Κράτηση τραπέζιού απαραίτητη: Sarah's Jazz Club, Λευκωσία: 95147711, Savino live, Λάρνακα: 99426011, Kiklos Live, Λεμεσός: 25107230. Πληροφορίες: 99498642.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Στον ίδιο τόπο

Η περιοδική έκθεση με τίτλο «Στον Ίδιο Τόπο» στο Κυπριακό Μουσείο στη Λευκωσία συνεχίζεται και θα διαρκέσει μέχρι τις 10 Σεπτεμβρίου. Μέσα από μια ενόπτια 86 υδατογραφιών, τοποθετημένων πλάι στα αντικείμενα με τα οποία σχετίζονται, η ζωγράφος προσεγγίζει τη μόνιμη συλλογή του Μουσείου με ιδιαίτερη ευαισθησία, καθοδηγούμενη από τους τόπους εύρεσης των αρχαίων εκθεμάτων. Οι υδατογραφίες προβάλλουν τη φυσική, αρχαιολογική και ιστορική διάσταση κάθε τόπου, ως μια υπενθύμιση της σημαντικότητας και μοναδικότητας των φυσικών στοιχείων του νησιού και του πόσο αυτά αποτελούν καθοριστικό παράγοντα για την κατανόηση τόσο του παρελθόντος όσο και του παρόντος. Κυπριακό Μουσείο, Μουσείου 1, Λευκωσία. Πληροφορίες τηλεφώνω 22865854. Είσοδος ελεύθερη.

ΥΠΟΒΟΛΕΙΟ

Του ΒΑΣΙΛΗ ΑΓΓΕΛΙΚΟΠΟΥΛΟΥ

Η ανησυχία για την Πολιτική Ανασφάλεια • που κοντεύει να βγάλει κέρατα την τελευταία διετία • δεν οφείλεται μόνο στην αναστατασματοποίηση της αστυνομίας ως προς την πρόληψη και αποτροπή παρανομιών, βιαιοτήτων και εγκλημάτων. • Εχουμε και την κατάσταση εκείνη στην οποία η κυβέρνηση φαίνεται πως δεν δίνει και πολλή σημασία, παρόλο που απασχολεί καθημερινά τα δελτία ειδήσεων: • «Ο ύποπτος (ή κατηγορούμενος) που συνελήφθη (ή αναζητείται) για το χθεσινό έγκλημα είναι ήδη υπόδικος και για άλλα που έχει διαπράξει στο παρελθόν και για τα οποία δεν έχει ακόμη δικαστεί» • - και έτσι «κυκλοφορούσε ελεύθερος» (να διαπράξει και νέα). • Ή, το ακόμη εξοργιστικότερο, ότι • «ο εν λόγω έχει βαρύ ποινικό μπρῶτο, έχει όχι κατηγορίες αλλά καταδίκες στην πλάτη του ή και φυλακίσεις ακόμα», • τις οποίες όμως φρόντισαν να «τις λήξουν» πολύ πριν από την ώρα τους διάφορες νομοθετικές ή δικαστικές τσιριμόνιες, τσιριτζάντζουλες, δόθεν τάχα μου «δικαιωματικές» προοδευτικές και επί γονάτου «εναρμονίσεις του ελληνικού Δικαίου με τα γενικώς ισχύοντα στην Ευρώπη». • Πρόσφατο παράδειγμα, ο συλληφθείς Έλληνας στα κροατοκυλιγκάνικα επεισόδια με σωρεία εγκληματικών πράξεων από το παρελθόν στην καμπούρα του • - «και που παρ' όλ' αυτά κυκλοφορούσε ελεύθερος». • Ή οι έξι Πακιστανοί που προ καιρού συνελήφθησαν για τη δολοφονία ομοεθνούς τους, οι οποίοι αποδείχτηκε ότι ήταν δις και τρις καταδικασμένοι για εγκληματικές πράξεις - «και που παρ' όλ' αυτά κυκλοφορούσαν ελεύθεροι» • η αφορόπτη, η αδιανόητη εσωδός. • Συνελδόντι ειπείν, αυτή η ανησυχία των πολιτών για τη δημόσια και ιδιωτική τους ασφάλεια έχει δύο όψεις: • μία αστυνομική (επικίνδυνης όπως αποδεικνύεται ανοργανωσίας, αλλά και συνήθους δημοσιοϋπαλληλικής αβελτηρίας, • γενικά χαρακτηριστικά και του βαθύς, και του ρηκού κράτους μας) • και μία νομική-δικαστική όψη, με «δικαιωματικές» -για τον εγκληματία όχι για το θύμα- «ρυθμίσεις», • διαχρονικός άλλως αυτό, τόσο της τσιπρικής διακυβέρνησης, όσο και των η.Τοι. (προ Τσίπρα) και των μ.Τοι. κυβερνήσεων. • Καθότι ο «δικαιωματισμός», ενδημική ασθένεια της σύγχρονης Δύσης, • μεταδίδεται σαν ψώρα σε κράτη της πλάκας και του δίδην. • Τι του λείπει του ψωριάρη, φούντα με μαργαριτάρη. • Όλοι σχεδόν οι σχολιαστές ραδιοσταθμών και εφημερίδων τους οποίους παρακολουθώ και εκτιμώ στήριξαν • ή και εγκυμώσαν ευθαρσώς και ευθέως • την απόφαση της υπουργού Πολιτισμού Λίνας Μενδώνη να εξώσει το συνδικαλιστικό όργανο των αρχαιολόγων που εργάζονται στο ΥΠΠΟ από το νεοκλασικό κτίριο στον Κεραμεικό που του είχε παραχωρηθεί πριν από 40 χρόνια επί πρωτοΠασόκ. • Είναι γνωστά τα καζάντια του συλλόγου αυτού - η στάση του στο ναυάγιο της Πύλου ήταν το αποκορύφωμα. • Το Υποβολείο απλώς θεωρεί υποχρέωσή του να προσυπογράψει και αυτό • μετά λόγου γνώσεως δεκαετιών • την απόφαση της υπουργού - και του πρωθυπουργού βεβαίως. • Επιτέλους, μια πράπουσα αντίδραση στην ασοδοσία. Μιας και αναφερθήκαμε στην περίοδο της τσιπρικής διακυβέρνησης • -τι αρχαίες ιστορίες ανακαλεί από το «Χρονοντούλαπο της Ιστορίας» η αθλιότης της μνήμης- • διάβασα τελευταία, και οφείλω να πω ότι δεν γνωρίζω αν το έμαθα τώρα ή αν το ήξερα και το είχα ξεχάσει, πως ο χαρισματικός ηγέτης είχε φροντίσει να χάρισει και τα κλοπιμαία -έως και το ποσό των 120.000 ευρώ- στους απαστενώνες που εισέπρατταν συντάξεις θανόντων γονέων επί σειρά των, ή και δεκαετιών, μετά τον θάνατό τους • νομοθέτημα που να μην έχει πια καταργηθεί, αλλά... παραμένει πάντα εν ισχύ ως «η ευνοϊκότερη νομοθετική ρύθμιση» • - πώς τη λέν' αυτή τη «δικαιωματική» ιεροποίηση παρελθουσών νομοθετικών σθουινών - ίνα μη τι βορβορωδέστερον είνην.

ΘΕΑΤΡΟ

Φεστιβάλ ANTI-ΣΚΗΝΟ

Το 7ο Υπαιθριο Φεστιβάλ Θεάτρου και Παραστατικών Τεχνών ANTI-ΣΚΗΝΟ έρχεται, στην μεγαλύτερη του εκδοχή για ακόμη μία χρονιά στον Κάτω Πύργο Τυλληρίας από τις 24 έως τις 26 Αυγούστου. Το πρόγραμμα του φετινού Φεστιβάλ ANTI-ΣΚΗΝΟ καλεί μικρούς και μεγάλους να γίνουν ένα με τη φύση και την επιβλητική γαλήνη του απολαμβάνοντας τρεις μέρες γεμάτες θέατρο, μουσική, τέχνη, καλλιτεχνικές συζητήσεις και ευχάριστες συναντήσεις και γνωριμίες με καλλιτέχνες και ανθρώπους της πολιτιστικής ψυχαγωγικής βιομηχανίας. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει εργαστήρια για εφήβους και παιδιά, θεατρικές παραστάσεις, μουσικές βραδιές, περφόρμανς, παραστάσεις stand up comedy και ποικίλες δραστηριότητες γνωριμίας καλλιτεχνών με τους επισκέπτες. Σημαντικές είναι οι δραστηριότητες που δίνουν βήμα σε νέους καλλιτέχνες. Για τη μετάβαση στον χώρο του Φεστιβάλ, στον Κάτω Πύργο Τυλληρίας υπάρχει πρόνοια για μεταφορά του κοινού από τη Λευκωσία με λεωφορεία από την πλατεία Σολωμού, την Πέμπτη και την Παρασκευή, στις 12:30 και στις 2:30 μ.μ., καθώς και από τον χώρο του Φεστιβάλ στη Λευκωσία την Κυριακή στις 6:00 π.μ. και τη Δευτέρα στις 4:15 και 6:00 π.μ. Κάτω Πύργος Τυλληρίας, Κοινοτικό Πάρκο, 24-26 Αυγούστου. Για περισσότερες λεπτομέρειες για το πρόγραμμα του φεστιβάλ επισκεφθείτε την ιστοσελίδα <https://linktr.ee/antiskinofestival> και το τηλέφωνο 97 680073.

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Ο Τσετσέ» του Λουίτζι Πιραντέλλο

Η θεατρική ομάδα «Σόλο για Τρεις» στο πλαίσιο της Πολιτιστικής Αποκέντρωσης του υφυπουργείου Πολιτισμού ανεβάζει την παράσταση «Ο Τσετσέ» του Λουίτζι Πιραντέλλο σε σκηνοθεσία Μαρίας Μανναρίδου Καραερά και σε πρωτότυπη μετάφραση της Τερέζας Ευριπίδου σε παγκύπρια πρώτη παράσταση. Το κεντρικό πρόσωπο του έργου είναι ένας νεαρός bon viveur που διάγει έναν έκλυτο βίο. Τα ενδιαφέροντά του περιστρέφονται, κατά κύριο λόγο, γύρω από την εξασφάλιση των χρημάτων με δόλια μέσα, αλλά και τη διασπάθισή τους και κατά δεύτερο λόγο γύρω από τις γυναίκες της αριστοκρατίας, όπου βρίσκεται αναμειγνύμενος. Το κείμενο είναι πλούσιο σε λογοπαίγνια, ενώ οι ευφρείς ατάκες διαδέχονται η μία

την άλλη. Η παράσταση περιοδεύει σε κοινότυπες της Κύπρου μέχρι τον Σεπτέμβριο. Συμμετέχουν οι ηθοποιοί Βασίλης Παφίτης, Σαββίνα Γεωργίου και Δημήτρης Αντωνίου. Παραστάσεις στο Κέντρο Νεότητας Ορούντας στις 20 Αυγούστου, ώρα 8:00 μ.μ. Στο Αμφιθέατρο Κωστής Δαμιανού στο Μισερό, στις 22 Αυγούστου, ώρα 8:00 μ.μ. Στην πλατεία της εκκλησίας στην Περιστέρωνα στις 28 Αυγούστου και στο Προαύλιο Απείπειου Γυμνασίου Αγρού, στις 7:30 μ.μ. την 1η Σεπτεμβρίου. Επίσης, παραστάσεις θα δοθούν στο Θέατρο Χώρα στη Λευκωσία τον Σεπτέμβριο, ως ακολούθως: 10 και 11 Σεπτεμβρίου, 16 και 19 Σεπτεμβρίου, ώρα έναρξης παραστάσεων, 8:30 μ.μ. Πληροφορίες τηλεφώνω 96147809.

ΕΚΘΕΣΗ

Κυριακή Κώστα: Head & hand: Akamantis

Το νέο πρότζεκτ της Κυριακής Κώστα «Head & Hand: Akamantis», σε επιμέλεια Ευαγόρα Βανέζη και Μόνικας Ασημένιου αναπτύσσεται και εξελίσσεται μέσα από την επίκληση στη μνήμη, σε ιστορίες και μύθους της περιοχής της Πόλης Χρυσοχούς. Το ερωτικό στοιχείο και το πώς αυτό εκφράζεται μέσα από τους μύθους της περιοχής κατέχει εδώ πρωταρχική σημασία, ενώ το νερό -το κατεξοκνή στοιχείο του ερευνητικού πεδίου της καλλιτεχνίδος- συνδέει τις ιστορίες με την υλική υπόσταση

των πραγμάτων. Οι μύθοι της περιοχής είναι πολλοί, με πιο διαδεδομένο αυτόν της αφρογένησης Αφροδίτης, που θέ-

λειτουργεί ως πηγή της περιοχής Ακάμα, απ' όπου ανάβλυζε καθαρό και δροσερό νερό. Εκεί ήταν που ο Άδωνις ερωτεύτηκε τη θεά μόλις ήπια το νερό της πηγής. Αυτή η ξαφνική αλχημεία του έρωτα είναι που δίνει το έναυσμα στο εν λόγω πρότζεκτ. Διάρκεια έκθεσης έως 27 Οκτωβρίου 2023. Ξενοδοχείο Άνασσα και Τοπικό Αρχαιολογικό Μουσείο Μάριου-Αρσινόης, Πόλη Χρυσοχούς.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Πρωτεύουσα θα γενώ και δη πολιτιστική

Λάρνακα, Λεμεσός και Λευκωσία έχουν ξεκινήσει να εργάζονται για το χρίσμα της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης για το 2030 και σε αυτόν τον αγώνα φαίνεται να θέλουν να τρέξουν και ο Δήμος Ύψωνα και ο Δήμος Αγίας Νάπας. Οι τρεις μεγαλύτερες πόλεις έχουν αρχίσει τους σχεδιασμούς τους και συμπληρώνουν σιγά-σιγά τα απαραίτητα στοιχεία που πρέπει να συμπεριληφθούν στον φάκελο διενδίκησης (bid book), έκτασης 60 σελίδων που είναι απαντήσεις σε 38 ερωτήσεις. Ως γνωστό η πρώτη κυπριακή πόλη που διεκδίκησε και έλαβε το χρίσμα είναι η Πάφος, που ανακηρύχθηκε Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης το 2017, κάνοντας όλους μας χαρούμενους, γιατί θεωρήσαμε ότι ήταν μία καλή ευκαιρία για την πόλη της Πάφου να αντιμετωπίσει σταδιακά την πολιτιστική της ξηρασία... κάτι που τελικά δεν επετεύχθη και οι ευθύνες βαραι-

νουν τον Δήμο Πάφου, που όλο εξαγγέλλει Πολιτιστικά Ταμεία και Οργανισμούς και ακόμα δεν έχουμε δει τίποτα.

Ανεξαρτήτως της δουλειάς που κάνουν σε κάθε πόλη οι άνθρωποι των οργανισμών ή τι θέλουν να κάνουν οι Δήμοι Ύψωνα και Αγίας Νάπας θεωρώ ότι πρωτίστως θα πρέπει να δουν το παράδειγμα Πάφος 2017 και πώς εκείνη η εμπειρία εν τέλει εξυπνέτησε τον απώτερο στόχο, που είναι η πολιτιστική αναβάθμιση της πόλης που αναλαμβάνει τον ρόλο της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας. Τι αφήνει πίσω του ο Θεσμός μακροπρόθεσμα, πώς η τοπική κοινωνία ωφελείται σε ευρεία κλίμακα και κυρίως πώς το πολιτιστικό αποτέλεσμα και οι υποδομές αγκαλιάζονται από τους τοπικούς αξιωματούχους;

Οπωσδήποτε στην Πάφο έγιναν σπουδαία πράγματα το 2017, η πόλη για έναν χρόνο έζησε και είδε ενδιαφέρουσες δραστηριότητες,

φιλοξενήθηκαν ωραία πράγματα, τι έμεινε όμως έκτοτε ως αποτύπωμα; Πώς οι κάτοικοι της Πάφου επωφελήθηκαν από τον πολιτιστικό οργανισμό ενός ολόκληρου χρόνου; Και πώς οι τοπικοί άρχοντες και κυρίως ο δήμαρχος Πάφου θέλησαν να συντηρήσουν ό,τι στήθηκε; Βασικό ζητούμενο λοιπόν είναι να γνωρίζουν οι άνθρωποι της πόλης τι θέλουν να αφήσουν το 2031 και μετά και όχι τι θα δείξουν κατά τη διάρκεια του 2030. Όλες οι πόλεις χρειάζονται ολοκληρωτικά λίφτινγκ, θέλουν αναδιάρθρωση των πολιτιστικών αποθεμάτων τους και δυναμισμό τους. Για την ώρα μόνο η Λάρνακα έχει αρχίσει να δείχνει κάποια κινητικότητα σχετικά, μιας και είναι η πρώτη που ξεκίνησε τις σχετικές διαδικασίες, έχοντας και τη στήριξη όλων των δημάρχων της επαρχίας, ήτοι Αραδίππου, Αθηνών, Δρομολαζιάς- Μενεού, Λιβαδιών και Λευκάρων. Η Λάρνακα λοιπόν έχει αρχίσει να δείχνει περίπου τι

θέλει να κάνει και πώς σχεδιάζει να κινηθεί, διοργανώνοντας μάλιστα και τις πρώτες τns εκδηλώσεις, που δεν θεωρώ πως είναι ενδεικτικές αυτού που πραγματικά θέλει να δείξει στο Bid book. Στο κατεξοκνή στοιχείο του οργανισμού βρίσκεται ο Σπύρος Πίσυνος και η Κέλυ Διαπούλη, δύο άνθρωποι που γνωρίζουν καλά τι εστί Πολιτιστική Πρωτεύουσα, ο πρώτος ήταν στο Πάφος 2017 και η δεύτερη πρόεδρος τον Ντίνο Λευκαρίτη. Η Λεμεσός έχει αρχίσει και αυτή να κινείται, έχοντας συστήσει τον Οργανισμό Πολιτιστικών Πρωτεύουσας της Ευρώπης - Λεμεσός 2030 Υποψήφια Πόλη, με πρόεδρο τον συμβούλιο τον δρ Ανδρέα Πίττα. Η Λεμεσός ακόμα δοκιμάζει τα νερά, μιλώντας με καλλιτέχνες και πολιτες και έχει στην ομάδα της ανθρώπους που αγαπούν την πόλη και την τέχνη γενικότερα, με εμπειρίες (Έλενα Αγαθοκλέους, Διομήδης Κουφτερός, Μαρί-

να Κακουλλά, με προεξάρχουσα τη συστηματική Ελεάνα Αλεξάνδρου. Σημαντική είναι φυσικά η παρουσία της Γεωργίας Ντέτσερ, η οποία έτρεξε με επιτυχία το Πάφος 2017. Η υποψηφιότητα της Λεμεσού έχει πολλούς θεσμούς που μπορεί να κινητοποιήσει για να ενισχύσουν το όραμα και αυτό είναι κάτι που οι άνθρωποι του Οργανισμού θα πρέπει θεωρώ να το επιδιώξουν πάσο θυσία.

Η Λευκωσία από τις μεγάλες πόλεις μπήκε λίγο αργά στο παιχνίδι της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας και ακόμα δεν έχει ξεδιπλώσει τα χαρτιά της, πλην του ότι στο ρόστερ μπαίνει ο οργανισμός Nicosia For Art υπό την καθοδήγηση του πρώην υφυπουργού Πολιτισμού Γιάννη Τουμαζή και τη δεδλωμένη στήριξη του Δήμου Λευκωσίας. Ο Γιάννης Τουμαζής είναι μεθοδικός και γνώστης των πολιτιστικών πραγματικοτήτων, με διεθνή ματιά και όραμα και η συμβολή του θεωρώ πως θα είναι

καθοριστική. Η Λευκωσία, ωστόσο, θα πρέπει να τρέξει και να μπχαθεί σε διάφορες ατραπούς, που μπορεί να επιβραδύνουν το βήμα της. Τα πλεονεκτήματα της Λευκωσίας, που είναι ουσιαστικά ο πολιτιστικός πνεύμονας της Κύπρου, μπορεί να είναι παράγοντες αρνητικοί, αν δεν προσεχθούν κάποια πράγματα, όπως τα μικροβασίλεια και οι εντός των τειχών κακοτοπιές.

Για τις υποψηφιότητες Ύψωνα και Αγίας Νάπας δεν έχω πολλά να πω. Για να μπουν δυναμικά στον χορό θα πρέπει να κάνουν πολλά και να αποφασίσουν ότι οι πόλεις τους θα αλλάξουν, αλλιώς είναι πολύ εύκολο απλώς να σταταληθούν πόροι και κόπος για το τίποτα.

Κλεινόντας, καλό είναι το χρίσμα, αλλά θα πρέπει να κοιτάμε πιο προστά... Η Πάφος του 2023 σε αυτό μπορεί να είναι μάθημα χρήσιμο.

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

Ζωές ανθρώπων που τους λείπει η κόρα

Ιστορίες ανάμεσα στη λογική και στο ξεστράτισμα του μυαλού

ΣΠΥΡΟΣ Α. ΒΡΕΤΤΟΣ
Η ψίχα
και άλλες ασπρόμαυρες ιστορίες
εκδ. ΜεΛάνι, σελ. 145

Της **ΖΩΗΣ ΚΑΡΑΜΗΤΡΟΥ**

Το μαλακό, εύπλαστο εσωτερικό του ψωμιού, αυτό που κρύβεται και προφυλάσσεται με τη σκληρή, εξωτερική, ξεροψημένη κόρα. Αυτό που σπάζοντας το καρβέλι φανερώνεται και προκαλεί τα δάκτυλα να φωλιάσουν και να τραβήξουν την απόλαυση. Η ψίχα του ψωμιού. Και οι ψυχές των ανθρώπων. Ακαταστάλακτες, εύπλαστες κι αυτές και μαλακές, αντιφατικές, γεμάτες μυστικά, ορίζουν την πραγματικότητα και πιο πολύ τη μνήμη των ανθρώπων. Αυτές τις ψυχές αποκαλύπτει ο Σπύρος Βρεττός στις έντεκα ιστορίες του, όπου σκέψεις και πράξεις ξεγυμνώνουν το λίγο της ύπαρξης όταν χάνει τα όρια, τον σωτήριο αυτοπεριορισμό.

Ο άνδρας της αδερφής της την περιτριγυρίζει. Δεν ενέδωσε, κι όμως την κατατρύχει η ενοχή και η αγωνία. Πόσα ήξερε η αδελφή της; Πόσα είδε η ίδια της η κόρη; Κι αφού δεν ενέδωσε τελικά τι έμεινε να δει, να μάθει το παιδί; Κι όμως εκείνη τη βασανίζει η

τυχόν γνώση, η κατάκριση, χρόνο μετά και μέσα στην άνοιξά της αυτό το κρίμα λάμπει στο μυαλό της. Ο νους της δεν μπορεί να ακούσει πια την καθησυχαστική φωνή του παιδιού της.

Απλώνει το χέρι, με την άνεση που του δίνει η θέση του ταμιά, κάπως πιο βαθιά στο συρτάρι. Εκμεταλλεύεται ένα ακλόνητο άλλοθι κι αρπάζει την ευκαιρία με ευκολία, με σιγουριά, με αυτοπεποίθηση. Θα κλονιστούν όλα αμέσως μόλις το μέσα του, αυτό που είναι ο ίδιος μέχρι εκείνη τη στιγμή, θα ξεσκωθεί ελεγκτικό, επικριτικό, γεμάτο αγωνία και μετάνοια.

Ο γιος του άνδρα της

Ένα παιδί. Να είχε ένα παιδί, να το αποκτούσε αμέσως μεγάλο, σαν τον γιο του άνδρα της. Ένα παιδί που θα την έσωζε από τις ακροβασίες του μυαλού της, από την άθλια σχέση με τους γονείς της, από την αδιάφορη σχέση με τον άνδρα της. Ένα παιδί, που θα το αποκτούσε αμέσως μεγάλο. Με τον γιο του άνδρα της.

Τον θαμπώνει και κολακεύεται. Τον φλερτάρει και ξεμωράίνεται. Τον αλαφρώνει από τα μετρητά του και συνέχεται. Και τότε ψάχνει τρόπους να σώσει ό,τι μπορεί. Τα χρήματα, τη σχέ-

Φτιάχνει συνέχεια καινούργια προφίλ με μανία. Υπάρχει στα κοινωνικά δίκτυα με χίλια δυο πρόσωπα, για να παρακολουθεί, να κατασκοπεύει, να εκθέτει, να τρομοκρατεί.

Τον θαμπώνει και κολακεύεται. Τον φλερτάρει και ξεμωράίνεται. Τον αλαφρώνει από τα μετρητά του και συνέχεται.

ση με τη γυναίκα του, την αξιοπρέπεια του όταν μπαίνει στα δικαστήρια, τη μνήμη του χεριού της πάνω στο πόδι του.

Καθώς, από τη θέση του μεσίτη, ξεναγεί τους υποψήφιους αγοραστές στο κτήμα, θα ανακαλύψει έναν νεκρό να τον κοιτάει. Ο κόσμος του εγκλήματος μπορεί και να ήθελε να του φορτώσει τον φόνο. Θα τον σώσει η σκέψη του που μόνο αυτή, κόντρα στον χρόνο, στην αλήθεια, στην πραγματικότητα, δεν σταματά και τον

κρύβει από όλους και όλα, σχεδόν και από αυτόν τον ίδιο.

Τον λένε Ισμαήλ, έρχεται κατατρεγμένος κι ανήμπορος, συντετριμμένος, ξένος για όλους και μόνος. Μονάχα για τη μάνα του, μονάχα για τη Χαναάν εκείνος είναι όλοι οι νεκροί της που άφησε, όλοι οι ζωντανοί που θα έρθουν, ο κόσμος της όλος.

Ένας λάκκος ανοιγμένος, έτοιμος, περιμένει να τον γεμίσει ένας νεκρός. Δεν θα είναι για εκείνον που θα τον ανακαλύψει μετά τον σεισμό, την κατεβασιά της πλαγιάς που τον πήρε μαζί του. Θα είναι τούτος ο λάκκος μόνο η αφορμή για να δει καθαρά τους ανθρώπους και τι είναι ικανοί να κάνουν. Τους ανθρώπους που γνωρίζει, που μιλάει, αυτούς που νιώθει κοντά του.

Φτιάχνει συνέχεια καινούργια προφίλ με μανία. Υπάρχει στα κοινωνικά δίκτυα με χίλια δυο

πρόσωπα, για να παρακολουθεί, να κατασκοπεύει, να εκθέτει, να τρομοκρατεί. Η εμμονή της την απομακρύνει από όλους. Από τον ίδιο της τον γιο που φεύγει. Δεν είναι παράνοια, είναι η απελπισμένη προσπάθειά της να ξεδιαλύνει το οικογενειακό παρελθόν, ανέλπιδα, μάταια.

Μοιράζονται όλη τους τη ζωή μαζί, μοιράζονται και τις δαγκωμάτιες στο μύλο. Της τάζει πως θα μοιραστούν και μακρινά ταξίδια, τάξιμο που δεν το πιστεύει, νιώθει να της χρωστάει τα λόγια, όχι τις πράξεις. Κι αφήνει το μύλο τελικά για πρώτη φορά με μία και μόνη δαγκωματιά.

Βγάζει τον σκύλο του βόλτα και παρακολουθεί τους καβγάδες του ζευγαριού. Παρακολουθεί και μέσα του να επαναλαμβάνονται οι δικοί του καβγάδες όταν ήταν ζευγάρι. Αποτρέπει την πτώση ενός παιδιού που είναι ο άθλιος

Οι ήρωες του Σπύρου Βρεττού προσπαθούν να τιθασεύσουν τραύματα, αναμνήσεις, ενοχές και διλήμματα.

εκβιασμός του ενός γονιού στον άλλον, μα νιώθει τη δική του πτώση, εσωτερική, αθόρυβη, σφοδρή.

Ένας φόνος ορφανός. Χωρίς φονιά. Μια κατηγορία, ένα θολωμένο μυαλό, ένα μαχαίρι και ψέματα. Όλα μπερδεύονται για να κρύψουν τον φόνο. Μα μόνο μέχρι να λειτουργήσει η συνείδηση και να βάλει μπροστά την ανάγκη της βούλησής για αλήθεια. Μονάχα αλήθεια. Ισορροπίες επικίνδυνες ανάμεσα στη λογική, στην αντοχή και στο ξεστράτισμα του μυαλού. Στραβοπατήματα στις συμπεριφορές που φανερώνονται μονάχα για να σιγουρέψουν πόσο αντιφατική, ανεπαισθητή, επικίνδυνη μπορεί να αποδειχθεί η ανθρώπινη φύση. Ο Σπύρος Βρεττός με λιτότητα και ελλειπτικότητα δημιουργεί μικρές ιστορίες που κρύβουν όσα σοβαρά, ανέγγιχτα, ακατέργαστα στοιχειώνουν τους ήρωές του καθώς προσπαθούν να τιθασεύσουν τραύματα, αναμνήσεις, ενοχές και διλήμματα. Ανθρωποι που έχουν τον πόνο μπροστά στα μάτια τους κι όμως αρνούνται να τον αναγνωρίσουν για να μην τον νιώσουν, ενώ προσπαθούν να προστατευθούν από την ευαισθησία και τη σκληρότητα της προσπάθειας για αυτογνωσία. Είναι μονάχα ψίχα, τους λείπει η κόρα.

ENJOY YOUR WEEKENDS AT

MASTERS

tennis academy

Κρατήσεις Γηπέδων τα Σαββατοκύριακα στην Ακαδημία Masters Tennis Academy.

€ 20.00 την ώρα.

Περισσότερες πληροφορίες στο: 99631669, 99606689 και 22105929

#HellenicBankMASTERS

ΧΟΡΗΓΟΙ:

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

perrier

McDonald's

cable.net

Babolair

UNIVERSITY OF NICOSIA

ΕΡΤΕΡ FM

ΕΡΤΕΡ FM

ΕΡΤΕΡ FM

Electroline

POWERED BY

DEEJAY RADIO

29.5%

MIX FM 27.6%

ΚΛΙΚ FM 25.1%

ANT1 24.9%

SFERA 23.6%

No1 ΝΕΑΝΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ηλικίες 18-24 ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

DEEJAY 93.5 RADIO

Έρευνα ΣΠΚ: Ακροαματικότητα Μαρτίου - Μαΐου 2023

Γράφω για έναν ιδανικό αναγνώστη

Η Τέσα Χάντλεϊ μιλάει για τους ήρωές της, το πώς «κλέβει» από άλλους συγγραφείς, το αν οι άνδρες είναι απαραίτητοι

Συνέντευξη στη

ΒΑΛΙΑ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Η Τέσα Χάντλεϊ εξέδωσε το πρώτο βιβλίο της στα 46 της. Όπως λέει η ίδια, βρήκε αργά τη φωνή της. Όμως τι φωνή! Στο βιβλίο της «Αργά μέσα στη μέρα» (εκδόσεις Gutenberg) που μεταφράστηκε πρόσφατα στα ελληνικά από τους Αγγελο Αγγελίδη και Μαρία Αγγελίδου, υφαίνει πολυεπίπεδους χαρακτήρες που προσπαθούν να βρουν τον δρόμο τους όταν η ζωή τους φέρνει αντιμέτωπους με το αναπάντεχο. Η συγγραφέας μας μίλησε, μεταξύ άλλων, για το πώς «κλέβει» από άλλους συγγραφείς, τη νοημοσύνη του αναγνώστη και το αν οι άνδρες είναι απαραίτητοι. — Πώς αποφασίζετε πώς θα χτίσετε τους χαρακτήρες σας; Γράφετε για τους μπουρζουά διανοούμενους όπως λίγοι το έχουν καταφέρει. Τους χαρακτήρες σας, μπορεί να τους αγαπήσεις μπορεί να τους μισήσεις, θα καταλάβεις όμως γιατί πράττουν όπως πράττουν. Είναι βαθιά ανθρώπινοι κι ελαττωματικοί, αλλά ο πυρήνας τους είναι όμορφος και ιερός. Πώς τα καταφέρνετε;

— Η ιστορία ενός μυθιστορήματος (ή ενός διηγήματος) και οι χαρακτήρες φαίνεται να καταφύγουν στη φαντασία μου την ίδια στιγμή. Δεν δανείζομαι τους χαρακτήρες μου απευθείας από φίλους και συγγενείς, αλλά υποθέτω ότι

“

Πρέπει να νιώθεις ένα μικρό δέος για τους χαρακτήρες σου, την ολότητα τους, την πολυπλοκότητά τους, τον αγώνα τους. Πρέπει να τους δώσεις χώρο στη γραφή να αναπνεύσουν και να υπάρξουν.

είναι φτιαγμένοι από θραύσματα βγαλμένα από τη ζωή. Ο χαρακτήρας ξεκινάει ως «τύπος» — μετά βρίσκω το όνομά του: αυτό είναι πολύ σημαντικό. Και μετά αρχίζω να μπορώ να τον οραματίζομαι, να νιώθω την παρουσία του, να έχω εικόνα των σκέψεων, των ιδεών, της συμπεριφοράς του, του τρόπου με τον οποίο επηρεάζει τους άλλους. Υποθέτω ότι κάθε συγγραφέας που ανήκει στην

Α.ΡΗΦΟΤΟ / BERNIEBE BOUTISTA

«Έπειτα από πολλή περιπλάνηση, “γύρισα σπίτι”. Εβαλα το κλειδί στην πόρτα και άρχισα να γράφω για τους κόσμους και τους ανθρώπους που γνώριζα», λέει η Τέσα Χάντλεϊ, η οποία εξέδωσε το πρώτο της βιβλίο σε ηλικία 46 ετών.

Ισως είναι πιο δύσκολο να είσαι λευκός άνδρας συγγραφέας

— Διάβασα ότι γράφατε για χρόνια πριν εκδώσετε, αλλά πιστεύατε ότι δεν ήταν αρκετά καλό το αποτέλεσμα, καθώς δεν είχατε βρει ακόμη τη φωνή σας. Είμαι περίεργη για το πώς χτίζεσαι το ξεχωριστό ύφος κάποιου: αν αντιγράφεις και αντιγράφεις ξανά και ξανά, και κάποια στιγμή καταλήγεις στο αυθεντικό σου ύφος.

— Για χρόνια αποτύχωνα προσπαθώντας να γράψω μυθιστορήματα όπως οι συγγραφείς που θαύμαζα περισσότερο. Ήταν η εποχή των σπουδαίων λευκών νοτιοαφρικανών μυθιστοριογράφων, της Ναντίν Γκόντντιμερ και του Τζ. Μ. Κούττσι. Αλλά τότε ακουγόμουν ψεύτικη και κατά κάποιο τρόπο το ήξερα, ακόμη και όταν προσπαθούσα να το κρύψω. Ακουγόμουν σαν ένα παιδί που φορούσε ρούχα ενήλικων. Έπειτα από πολλή περιπλάνηση, «γύρισα σπίτι». Εβαλα το κλειδί στην πόρτα και άρχισα να γράφω για τους κόσμους

Για χρόνια αποτύχωνα προσπαθώντας να γράψω μυθιστορήματα όπως αυτοί που θαύμαζα περισσότερο.

και τους ανθρώπους που γνώριζα. Ωστόσο, νομίζω ότι έχετε τόσο δικίο, ότι η αντιγραφή είναι σε κάθε στάδιο ένα απαραίτητο μέρος της συγγραφής, δεν σταματά ποτέ εντελώς. Όταν κάθομαι τώρα να γράψω, έχω ανοικτό δίπλα μου ένα βιβλίο μιας από τις αγαπημένες μου συγγραφείς —ας πούμε της Ελίζαμπεθ Μπόουν ή της Ανίτα Μπρούκνερ ή της Ελίζαμπεθ Τέιλορ— και οι πρωτάσες τους μπορούν να απογειώσουν τις δικές μου πρωτάσες. Είναι σαν να βάζεις μπροστά τη γραφή, όπως βάζεις μπροστά ένα αυτοκίνητο.

Πρωταγωνιστούν πολυεπίπεδοι χαρακτήρες, που προσπαθούν να βρουν τον δρόμο τους.

— Ως γυναίκα συγγραφέας, έχετε ποτέ αισθανθεί ότι οι άνδρες του κλάδου σάς θεωρούν υποδεέστερη από αυτούς; Πρέπει ακόμη να αγωνιστούμε για τα δικαιώματά μας ή ο πόλεμος έχει τελειώσει; Κι αν ναι, ποιος έχασε; — Έχουμε μια μεγάλη παράδο-

ση γυναικών μυθιστοριογράφων στην αγγλική ιστορία, που ξεκινάει από την Τζέιν Οστιν, την Τζορτζ Ελιοτ, τη Σάρлот Μπροντέ. Αυτήν την ιστορική στιγμή, νομίζω ότι μπορεί να είναι πιο δύσκολο να είσαι άνδρας συγγραφέας, ιδιαίτερα λευκός άνδρας συγγραφέας. Με ρωτάτε για τον φεμινισμό: αυτά τα ερωτήματα είναι τόσο τεράστια που δεν έχουν ακριβώς απαντήσεις. Φυσικά αυτές οι μάχες δεν έχουν τελειώσει. Μου αρέσει να εξερευνώ στα μυθιστορήματά μου τις μεταβαλλόμενες και πολύπλοκες σχέσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών. Μου άρεσε να γράφω στο «Αργά μέσα στη μέρα» για το πώς ο Αλεξ υποτιμά τη δουλειά της Κριστίν. Αλλά δεν θέλω να κάνω τον Αλεξ κακό. Χρειάζομαστε και αυτούς τους σκληρούς άνδρες, με τις σκληρές κρίσεις τους — μερικές φορές η σκληρότητά τους είναι η αλήθεια. Αυτό είναι το σπουδαίο με το μυθιστόρημα. Μπορεί να κρατήσει

δύο αντίθετους τρόπους θέασης, δίπλα δίπλα, και να εισέλθει και στους δύο, χωρίς να χρειάζεται να διαλέξει ανάμεσά τους.

— Πώς μπορεί να κάνει κανείς τον γάμο να δουλέψει; Είμαστε περισσότερο ή λιγότερο συντηρητικοί σε σχέση με τη δεκαετία του '60;

— Στο τελευταίο μου μυθιστόρημα, το «Free Love», αντιμετώπισα μερικά από αυτά τα ερωτήματα, τοποθετώντας το στο 1967. Ήταν μια ιστορική στιγμή συναρπαστικής ριζοσπαστικής αμφισβήτησης των θεσμών της οικογένειας και του κράτους. Αλλά φυσικά, υπάρχει κάτι που πρέπει να ειπωθεί και για τον περιορισμό και την τάξη μέσα στις οικογενειακές σχέσεις. Στο μυθιστόρημα ελπίζω ότι δίνω χώρο και στις δύο δυνατότητες: την έξαψη της ελευθερίας από τους περσιτισμούς του γάμου, αλλά και το κόστος, τον κίνδυνο της εγωκεντρικότητας και του χάους,

αν ακολουθήσουμε τις επιθυμίες μιας στιγμής.

— Είναι οι άνδρες τυχαίοι στη ζωή; Τους χρειαζόμαστε; Εγώ νιώθω ότι κατά καιρούς είναι ένα βάρος και νομίζω ότι η Κριστίν το καταλαβαίνει στο τέλος.

— Εχω τρεις γιους και τρεις θετούς γιους (κι έναν σύζυγο!), οπότε αγαπώ τους άνδρες. Αλλά ναι, είναι πολύ σημαντικό να γράφουμε σε μια εποχή όπου μια γυναίκα σαν την Κριστίν, στο τέλος του βιβλίου της, μπορεί να βρει μεγαλύτερη ικανοποίηση στο στούντιό της, από αυτήν που θα έβρισκε επιστρέφοντας στον γάμο της. Η ολοκλήρωση μιας γυναίκας δεν εξαρτάται πλέον εξ ολοκλήρου από την έννοια ενός άνδρα, και αυτό είναι μια τεράστια απελευθέρωση. Ωστόσο, δεν είναι τοξικό ό,τι αφορά τους άνδρες. Αλλά μια συναρπαστική ιστορία. Μπορεί τελικά να χρειαστούμε αυτούς τους άνδρες μυθιστοριογράφους για να τη γράψουν.

Δημιουργώντας γέφυρες που ενώνουν

Μια «κατάθεση φιλίας και τεκμήριο αναγνώρισης της παρουσίας του Στέφανου Πεσμαζόγλου στην ακαδημαϊκή κοινότητα»

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΑΝΑΝΙΑΔΗΣ, ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΚΟΥΛΟΥΡΗ, ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ (επιμ.)
Εθνικισμός και ετερότητα. Τιμητικός τόμος για τον Στέφανο Πεσμαζόγλου
εκδ. Αλεξάνδρεια, 2022, σελ. 382

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ Α. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Ο Στέφανος Πεσμαζόγλου, ομότιμος καθηγητής του Παντείου, είναι ένας από τους πιο αναγνωρίσιμους διανοούμενους στην Ελλάδα εδώ και σχεδόν μισό αιώνα. Είναι επίσης αναγνωρίσιμη φιγούρα στους κύκλους Τούρκων, Βρετανών και άλλων διανοουμένων. Η αναγνώριση δεν οφείλεται μόνο στο εύρος και στη διάρκεια της συμμετοχής του στη δημόσια σφαίρα, αλλά και στα αισθήματα φιλίας που ο ίδιος εμπνέει. Το αισθάνεται κανείς αυτό πολύ σύντομα αφού τον συναντήσει. Ο τιμητικός τόμος για τον Πεσμαζόγλου είναι μια «κατάθεση

φιλίας και τεκμήριο αναγνώρισης της παρουσίας του στην ελληνική και διεθνή ακαδημαϊκή κοινότητα από τη δεκαετία του '70 μέχρι τις μέρες μας», όπως γράφουν οι επιμελητές του τόμου (Γ. Ανανιάδης, Χ. Κουλούρη, Σ. Παπαγεωργίου).

Ο Πεσμαζόγλου διακρίνεται από «κοσμοπολίτικη αλληλεγγύη» όχι μόνο προς τους συμπατριώτες του, αλλά και προς άλλους, μη Έλληνες, κατοίκους της Μεσογείου (Β. Robbins). Σωστή κρίση. Το πρώτο βιβλίο του, άλλωστε, αφορούσε τη νεοπαγή δημοκρατία στην Πορτογαλία και στην Ισπανία (1986), ενώ άλλο, δίτομο έργο του, αφορούσε τις αμοιβαίες εικόνες Τουρκίας και Ευρώπης (1993). Ταγμένος στην ανανεωτική Αριστερά, ο Πεσμαζόγλου δικαιούται τον ίδιο χαρακτηρισμό που ο Ν. Αλιβιζάτος αποδίδει στον Γ. Θεοτοκά ως έντιμο διανοούμενο που «είχε θέσει ως σκοπό της ζωής του να κατασκευάζει

«Η **νηκική** της πολιτικής ευθύνης στον Μερλό-Ποντί με κριτήριο όχι τις προθέσεις, αλλά τις πράξεις». Ένα από τα θέματα του τόμου.

γέφυρες που ενώνουν (...) όλους όσους συμμερίζονται τις θεμελιώδεις αξίες της σύγχρονης δημοκρατίας». Παρότι ο Πεσμαζόγλου καλλιέργησε διαφορετικές κοινω-

νικές επιστήμες, με βάση το έργο του αναγνωρίζεται καλύτερα ως ιστορικός των ιδεών και των νοσημάτων, είτε πρόκειται για αναλυτικές ιδέες (θεωρίες κέντρου - περιφέρειας) είτε για ιδεολογίες και κινήματα (εθνικισμός). Συχνά στο έργο του ο Πεσμαζόγλου εκκινώντας από μια πολύ συγκεκριμένη ιδέα, αναδεικνύει γενικότερα σύνολα ιδεών, αλλά και τις αποσιωπήμες τους. Αντιστοίχως, οι συγγραφείς του συλλογικού τόμου δεν σχολιάζουν το έργο του τιμώνου, αλλά παίρνουν μια ιδέα ή ένα σύνολο ιδεών, αναζητώντας γενικότερες διεργασίες. Είναι χαρακτηριστικά τα θέματα που αναλύουν: «Έλλην, Ρωμύος, Γραικός» (Σ. Ζουμπουλάκης), το ρήμα «ένι» (Α. Εμπειρίκος - Ν. Σιγάλας), η νεώτερη «Ελλάδα» σε βρετανικά βιβλία πριν και μετά το 1821 (Γ. Γιαννουλόπουλος), η εβραϊκή κοινότητα της Χαλκίδας τον 19ο αιώνα (Λ. Μπαλτσιώτης),

το έργο του βενιζελικού διανοητή και πολιτικού Α. Γ. Μπακάλμπαση (Σ. Τσιλένης - Κ. Δαφνιά), οι Τούρκοι στα ελληνικά εγχειρίδια του Δημοτικού (D. Demirözü), ο λόγος της ελληνικής Ακροδεξιάς για τον «Άλλο» (Β. Γεωργιάδου), ο αντισιμπισμός και ο φυλετικός λόγος ελληνικών ακροδεξιών οργανώσεων στον Μεσοπόλεμο (Δ. Παπαδημητρίου), διεθνείς και εγχώριες ιδέες και πρακτικές για την αποκατάσταση των προσφύγων στην Ελλάδα μετά το 1922 (Λ. Βεντούρα), η στάση της Ε.Ε. και της Ελλάδας απέναντι στους πρόσφυγες μεταξύ 1990-2018 (Δ. Χριστόπουλος), «μετανάστευση, ταυτότητα, ετερότητα και κυριαρχία» στη σύγχρονη κοινωνική θεωρία (Χ. Ηλιάδης), η φροντίδα του ξένου σε αντιδιαστολή με τη «μερικευτική αλληλεγγύη και αυτοπροστασία» στη διάρκεια της πανδημίας (Ε. Παπαταξιάρχης), οι κυρίαρχες ελληνικές στάσεις

στις διενέξεις για το Αιγαίο, την Κύπρο και τη Μακεδονία (Α. Ηρακλείδης), το επίσημο «αφήγημα» της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής από το 1991 έως σήμερα και η συμφωνία των Πρεσπών (Σ. Βαλντέν), η υπέρβαση του εθνικιστικού «υποδείγματος» στην Ελλάδα και στην Τουρκία (Η. Μήλλας), η ανασφαλής και διχασμένη ελληνική εθνική ταυτότητα (Θ. Λίποβατς) και η ηθική της πολιτικής ευθύνης στον Μερλό-Ποντί με κριτήριο, όχι τις προθέσεις, αλλά τις πράξεις (Γ. Φαράκλας). Πέραν αυτών, οι αναγνώστες του τόμου θα απολαύσουν την εικοσαετή συνέντευξη-ποταμίο των τιμώνου προς τους επιμελητές του τόμου.

* Ο κ. Δημήτρης Α. Σωτηρόπουλος είναι καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αθηνών και κύριος ερευνητής του ΕΛΙΑΜΕΠ.

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Του ΝΙΚΟΥ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΜΒΟΥΡΓΟ Έργα του 1923

Η Πινακοθήκη του Αμβούργου τιμά τα 100 χρόνια των Φίλων του Μουσείου με μία έκθεση στην οποία συγκεντρώνονται έργα φιλοτεχνημένα γύρω στο 1923, μια κρίσιμη χρονιά για τη Δημοκρατία της Βαϊμάρης. Παρουσιάζονται περί τα 60 έργα μοντέρνας τέχνης ειδικά επιλεγμένα ώστε να δείχνουν τα ζητήματα που απασχολούσαν τότε τους καλλιτέχνες και το πολιτικό κλίμα στη Γερμανία του 1923. Στη φωτογραφία, έργο του Ερνστ Λούντβιχ Κίρχνερ.

ΛΟΝΔΙΝΟ Σύγχρονη Αφρική

Εως τις 14 Ιανουαρίου θα παραμείνει ανοικτή η ομαδική έκθεση φωτογραφίας με θέμα την Αφρική στην Τέιτ Μόντερν του Λονδίνου. Παρουσιάζει καλλιτέχνες από όλες τις περιοχές της αφρικανικής ηπείρου με σκοπό να αποκαλύψει την ποικιλία και το εύρος των βλεμμάτων. Οι συμμετέχοντες προέρχονται επίσης από διαφορετικές γενιές και έχουν διαφορετικές αναφορές και βιώματα. Η Αφρική έχει πολλές κουλτούρες και διαφορετικές συλλογικές ταυτότητες.

ΜΙΝΤΛΑΝΤΣ Κατεδάφιση της Ιστορίας

Γνωστό ως «Λοξό Σπίτι» (Crooked House, όπως το ομώνυμο μυθιστόρημα της Αγκάθα Κρίστι), η διάσημη παμπ στα Δυτικά Μίντλαντς στην Αγγλία μετατράπηκε σε σωρό ερειπίων έπειτα από πυρκαγιά που κατέφαγε το εσωτερικό της. Επρόκειτο για ένα τουβλινο κτίριο του 18ου αι., που ήταν το σήμα κατατεθέν της περιοχής ως βρετανική εκκεντρικότητα. Η κατεδάφισή του προκάλεσε κύμα δι-αμαρτυριών και εκ των υστέρων αποκλήθηκε «λανθασμένη».

ΩΡΟΛΟΓΟΠΟΙΑ Ρούμπενς στον καρπό

Μια πυκνή σκηνή από διάσημο έργο του Ρούμπενς από το 1603, που ανήκει στις συλλογές του Λούβρου, είναι μέρος μιας νέας σειράς ρολογιών του ιστορικού ελβετικού οίκου ωρολογοποιίας Vacheron Constantin. Το καντράν του νέου ρολογιού καταλαμβάνεται εξ ολοκλήρου από τις μαχόμενες φιγούρες του Ρούμπενς, στο έργο του «Η μάχη του Ανγκιάρ». Το έργο δεν είναι σε κοινή θέα στο Λούβρο. Μπορεί κανείς να το δει κατόπιν συνεννοήσεως.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ Bjarke Ingels

Το αρχιτεκτονικό γραφείο Bjarke Ingels, που υπογράφει ως BIG, έχει ως βάση την Κοπεγχάγη και δραστηριότητα στη Νέα Υόρκη, θα σχεδιάσει πύργο κατοικιών στο Ελληνικό, προς την παραλία του Αγίου Κοσμά. Στην ιστοσελίδα του γραφείου (<https://big.dk/>) μπορεί να δει κανείς πολλά μεγάλα έργα που έχει αναλάβει σε όλον τον κόσμο σε διάφορες τυπολογίες κτιρίων. Στη φωτογραφία, το Skypark Business Center στο Λουξεμβούργο.

Etienne Carjat, «Αρθούρος Ρεμπρό», 1871. Φωτογραφία καρτ ντε βίζιτ.

Η νέα εποχή για το μουσείο της Βιβλιοθήκης της Γαλλίας

Εχει επιστρέψει —ανανεωμένο και ελκυστικό— το μουσείο με τις θαυμάσιες συλλογές μέσα στη Βιβλιοθήκη της Γαλλίας. Ανοικτό και πάλι στο κοινό, το μουσείο στεγάζεται στο περίφημο κτίριο «Ρισελιέ» στο Παρίσι, το οποίο θεωρείται το μεγαλύτερο ερευνητικό και πληροφοριακό κέντρο στον κόσμο σε θέματα τέχνης, αρχαιολογίας και κληρονομιάς. Η μόνιμη έκθεση του μουσείου της Βιβλιοθήκης είναι γεμάτη θησαυρούς από χειρόγραφα των αρχαίων και μεσαιωνικών χρόνων μέχρι σπάνιες και ιστορικές εκδόσεις του 19ου και του 20ού αιώνα, φωτογραφίες και πάσης φύσεως τεκμηρίων. Και μόνο η περιήγηση στις αίθουσες του μουσείου της Βιβλιοθήκης είναι ένα ταξίδι στον χρόνο και μια αισθητική εμπειρία, με την υπογραφή του αρχιτεκτονικού γραφείου Guicciardini & Magni με έδρα τη Φλωρεντία, που ανέλαβε τη μουσειογραφική μελέτη. Το νέο μουσείο της Βιβλιοθήκης της Γαλλίας πηγαίνει βαθιά πίσω στον χρόνο και προσφέρει ξεχωριστή εμπειρία γνώσης παρουσιάζοντας (επλεκτικά) σχεδόν 900 εκθέματα. Ορισμένα σπάνια εκθέματα, που συνδέονται με τη συγκρότηση της γαλλικής ταυτότητας, ελκύουν ιδιαίτερα την προσοχή όπως το Μεγάλο Κάμεο της Γαλλίας (ρωμαϊκό,

10ος αι. μ.Χ.) ή ο θρόνος του Νταγκομπέρ, από τους πρώιμους μεσαιωνικούς χρόνους. Οι επισκέπτες μπορούν να δουν από κοντά εικονογραφημένα χειρόγραφα και να παρακολουθήσουν τη διαδρομή της γνώσης και των εκδόσεων μέσα από σπάνια βιβλία, όπως τα «Απομνημονεύματα» του Καζανόβα ή το θεατρικό έργο του Βίκτορος Ουγκώ «Ρουί Μπλας». Αυτές οι σπάνιες και πρώτες εκδόσεις συνυπάρχουν στο μουσείο με χαρακτηριστικά από τον Ρέμπραντ έως τον Πικάσο, με φωτογραφίες από τον Φελίξ Ναντάρ έως τον Φρανκ Κάπρα, με πλήθος αντικειμένων ακόμη και κοστούμιών. Μέσα στο θαυμαστό Μέγαρο Ρισελιέ, που χτίστηκε πριν από 300 χρόνια, το μουσείο της Βιβλιοθήκης της Γαλλίας καταλαμβάνει ορισμένες από τις πιο ωραίες αίθουσες. Ο επισκέπτης ακολουθεί διαδρομή μέσα στην αλληλουχία των μεγαλοπρεπών αιθουσών ακολουθώντας χρονολογική αφήγηση των εκθεμάτων σε ένα χώρο 1.200 τ.μ. Τα πιο εύθραυστα και ευαίσθητα αντικείμενα βρίσκονται στην αίθουσα Μαζαρέν. Η εντύπωση από την περιήγηση είναι η καταιγιστική ποικιλία των εκθεμάτων, σχέδια, υδρόγειοι σφαίρες, παρτιτούρες, βιβλία, κοστούμια... η περιπέτεια του ανθρώπινου πνεύματος σε ένα μουσείο.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ

«Καλοκαιρινή νύχτα / τ' αστέρια ψελλίζουν / μεταξύ τους»

Διαβάζοντας Κομπάγιασι Ισσα πλάι στο κύμα. Ο,τι καλύτερο για τον κύριο Γκρι, ο οποίος μοιράζεται ακόμα μία φορά τους στίχους και τα χαϊκού που ξεχώρισε, αντλώντας από δύο εκδόσεις: «Μύγες και Βούδες», διγλωσση έκδοση, σε μετάφραση του Γιώργου Μπλάνα (εκδ. Γαβριηλίδης, 2002), και «Διακόσια εξήντα επτά χαϊκού», σε μετάφραση του Γιάννη Λειβαδά (εκδ. Κουκούτσι, 2017).

Λίγα, ελάχιστα λόγια για τον Κομπάγιασι Ισσα: γεννημένος το 1763, με το όνομα Κομπάγιασι Γιαταρό, νεκρός το 1827 ως Ισσα πλέον. Πέθανε εκεί όπου γεννήθηκε, στην αγροτική πόλη Κασιβάμπαρα, στην περιφέρεια Ναγκάνο της Ιαπωνίας, αφού όμως περιπλανήθηκε στην Ιαπωνία επί περίπου τριάντα έτη. Αγροτόπαιδο, μελέτησε το χαϊκού πλάι σε

«Μπορεί αυτός ο κόσμος να είναι ένα λάθος, αλλά οι κερασιές ανθίζουν».

μεγάλους δασκάλους και κατέκτησε την κορυφή. Βασικό του χαρακτηριστικό, κατά τον Μπλάνα: «Η φύση διαθέτει αρκετή αθωότητα, αλλά πολύ απέχει από την εικόνα ενός αφελούς παραδείσου».

«Η ζωή του ήταν τραγική», γράφει ο Γ. Λειβαδάς. «Μια διαρκής εναλλαγή πόνου και θανάτου, η οποία τον διαμόρφωσε ως βουδιστή μοναχό, ως περιπλανώμενο, ως μέθυστο, ως οικογενειάρχη, ως μνημείο τρυφερότητας, ως πεφωτισμένο εκφραστή της ποίησης».

Κομπάγιασι Ισσα: «Μην ξεχνάτε! Ταξιδεύουμε προς την Κόλαση απολαμβάνοντας τη θέα ανθισμένων λουλουδιών».

Συσχετίζοντάς τον με την πνευματικότητα της ιαπωνικής παράδοσης, ο Γ. Λειβαδάς γράφει: «Η ζωή μοιάζει με τα κύματα της θάλασσας, κανείς δεν γνωρίζει από πού ξεκινούν και πού ακριβώς τελειώνουν. Μια φουσαλίδα από τα κύματα εμφανίζεται και εξαφανίζεται στιγμιαία. (...) Ο άνθρωπος εμφανίζεται και χάνεται όπως μια φουσαλίδα: γι' αυτό ο ποιητής απέκτησε τέτοιο όνομα «Ισσα»: Δοχείο του εφήμερου». Ιδού και η στιχουργική του, πρώτα από τον Γ. Μπλάνα: * Άλλη μία ατέλειωτη μέρα: κάτι ανάμεσα σε άρωμα και κλανιά. * Μπορεί αυτός ο κόσμος να είναι ένα λάθος, αλλά οι κερασιές ανθίζουν. * Ο,τι ερπετό κι ασήμαντο της γης, ας τρέξει. Μας προσκαλεί το εφ-

μερο με όσες καμπάνες διαθέτει. * Πάψτε τα μικρά κλάματα. Τα έντομα, τ' αστέρια κι οι εραστές οφείλουν κάποτε να σβήνουν. * Κοιτάζω τα σκιακτρα και δειλιάζω: γερνάω. * Μην ξεχνάτε! Ταξιδεύουμε προς την Κόλαση απολαμβάνοντας τη θέα ανθισμένων λουλουδιών. Και τώρα, χαϊκού του Ισσα από τον Γ. Λειβαδά: * «Καλή σας χρονιά! / Λέω στην αγέραστη/ σκιά μου. * Κάτω από/ τον γαλαξία,/ η καλύβα μου. * Δροσίζεται όταν/ αλλάζει πουκάμισο/ το φίδι; * Οι πρόγονοί μου/ πηγαίνουν σαν εμένα/ στο πουθενά. * Γεννιέσαι, σε πλένουν,/ Πεθαίνεις, σε πλένουν./ Ανοσσία. * Καλοκαιρινή νύχτα/ τ' αστέρια ψελλίζουν/ μεταξύ τους.

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του **ΣΩΤΗΡΗ ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ**

Το κλιματιζόμενο καταφύγιο της διάψευσης

Αν συνεχίσουμε το τωρινό μοντέλο της οικονομικής ζωής σε λίγο δεν θα έχουμε πλνήτη να ζήσουμε. Αυτό το αναγνωρίζουμε. Γιατί συνεχίζουμε τη συμπαίγνια με τους ψυχοπαθητικούς οργανισμούς που υποστηρίζουν τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και φέρνουν την κλιματική αλλαγή; Διότι η νόμιμη αυταπάτη του βρέφους συνεχίζει μέσα μας και στην ενήλικη ζωή. Το βρέφος πιστεύει και όντως δικαιούται να είναι μια εξαίρεση, να μην υπόκειται στην αρχή της πραγματικότητας. Είναι στη φύση μας να διαφθειρόμαστε. Χωρίς αυτή την αναγνώριση θα καταγορούμε απλά τις πολυεθνικές για την κλιματική αλλαγή. Δεν θα αναλαμβάναμε την προσωπική μας ευθύνη.

Η αναγνώριση της συμπαίγνιας της ενοχής με τους ψυχοπαθητικούς οργανισμούς για την προαγωγή ιδιοτελών συμφερόντων μάς βοηθάει να καταλάβουμε την αποκαρδίωση, την κόπωση, την αίσθηση ότι κανείς δεν νοιάζεται για κανέναν, και την αυτοκτονική απόσυρση σε ένα «κλιματιζόμενο» καταφύγιο διάψευσης. Αναγνωρίζεται, όλο και πιο πολύ, ότι η απαιτούμενη επεξεργασία της ενοχής συμβαίνει σε ομάδες όπου το διωκτικό άγχος, που βιώνεται ως μη δυνάμενο να συγχωρεθεί, μπορεί να μετριασθεί από το ομαδικό νοιάξιμο (Weintrobe).

Αυτό το ομαδικό νοιάξιμο αναζητά ο Προμηθεύς Δεσμώτης. Ο Αισχύλος δημιούργησε ένα έργο Αποκάλυψης. Στο τέλος του Προμηθέα Δεσμώτη μάς βρίσκει η φρίκη. Η Γη σείεται από τους κεραυνούς του οργισμένου Δία. Ο Προμηθεύς και ο χορός των Ωκεανίδων γκρεμίζονται στα Τάρταρα, στις εσχατίες του Αδν. Ο Προμηθεύς σε όλο το έργο, δεμένος πάνω στον βράχο, στην ερμηιά του ανθρώπου, πάνω από την άβυσσο, καλεί όλον τον κόσμο να γίνει μάρτυρας της εμπειρίας του, να τον δει πως υποφέρει (88-96): Ω θεΐε αιθέρα, και ταχύπτερες πνοές των ανέμων,/ ω, πηγές των ποταμών, ω, των κυμάτων του πόντου/ αμέτρητο πάφλασμα, σα γέλιο φαιδρό. Και Γη/ μπτέρα των όλων' τον πανεπόπτη κύκλο του Ηλίου καλώ,/ Δέστε, θεός, από θεούς, πως πάσχω,/ Δέστε τι βά-

SHUTTERSTOCK

Απεικόνιση του μαρτυρίου του Προμηθέα σε αρχαίο αγγείο. Εχουμε κατακτήσει ως κοινωνία το δώρο της τεχνολογίας που μας δώρισε ο Προμηθεύς; Το πρόβλημα δεν είναι η τεχνολογία, αλλά η απαρτίωσή της.

Γιατί συνεχίζουμε τη συμπαίγνια με τους ψυχοπαθητικούς οργανισμούς που υποστηρίζουν τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και φέρνουν την κλιματική αλλαγή;

σανα μ' αφάνισαν,/ ποιον άθλο φορτώθηκα/ στον ατελείωτο να τελέσω τον χρόνο.../ (μτφρ. Κ. Μύρνης). Ο Προμηθεύς αναζητά το βλέμμα του άλλου για να δει τον εαυτό του ως υποκείμενο της εμπειρίας του. Ο Προμηθεύς του Αισχύλου είναι διχοτομημένος. Είναι αγαθοποιός, παντοδύναμος, καλός. Δεν θέλει να έχει καμία σχέση με τη βία, τα όπλα και τον πόλεμο, αν και είναι επαναστάτης. Στη συνέχεια χρησιμοποιώντας τα όπλα του Ηρακλή πραγματοποιείται η λύτρωση. Αίρεται η διχοτόμηση. Γίνεται η απαρτίωση. Ο Προμηθεύς μπορεί πλέον να φαντασθεί

την προσπάθεια, τη δοκιμασία και επωμίζεται τον αγώνα (Ποταμάνου). Η ουσία του τραγικού στον Αισχύλο συμπυκνώνεται σε δύο λέξεις: πάθος μάθος. Αυτός που αντέχει να υποφέρει μια εμπειρία, δεν την εκτρώνει, την κρατάει μέσα στον χρόνο, μαθαίνει από αυτή. Η άμυνα εναντίον της μάθησης από την εμπειρία είναι η παντογνωσία (αλαζονεία). Αυτήν την ύβρι διαπράττει ο Προμηθεύς. Ο τραγικός μετασχηματισμός του Προμηθέα συνεπάγεται την απαρτίωση της παντοδυναμίας. Ο Ηρακλής σκότωσε με ένα βέλος τον αετό του Προμηθέα και τον απελευθέρωσε. Ο Ζεύς παράγγειλε στον Προμηθέα να φορδαι ένα δακτυλίδι καμωμένο από το αστάλι των αλυσίδων του και από το κομμάτι του βράχου επάνω στον οποίο ήταν δεμένος. Έτσι, αστάλιнос δεσμός συνέχιζε να δένει τον Τίτανα με τον βράχο του. Η υπακοή δεν σημαίνει πα παράδοση σε μια τυραννική εξουσία, αλλά δέσμευση σε μια ομάδα. Ο Προμηθεύς εσωτερικεύει την παντοδυναμία του. Η ύβρις του είναι το ότι έδωσε στους ανθρώπους το δώρο που ακόμα δεν έχουν κατακτήσει. Εχουμε κα-

τακτήσει ως κοινωνία το δώρο της τεχνολογίας που μας δώρισε ο Προμηθεύς; Το πρόβλημα δεν είναι η τεχνολογία, αλλά η απαρτίωσή της.

Η αντίδραση στην τυραννία της εξουσίας εξανθρωπίζει τον άνθρωπο, του δίνει δύναμη για ζωή, πάθος για σκέψη, αυτοσεβασμό, σεβασμό του ναρκισσισμού του άλλου, ελευθερία και δικαιοσύνη. Οι κόρες του Ωκεανού σχηματίζουν έναν χορό που νοιάζεται με τρυφερότητα. Οι κραυγές του Προμηθέα αναπαριστούν την ανάγκη να υπερασπιζόμαστε και μαχητικά το δικαίωμα να είμαστε ζωντανοί. Ο Κένταυρος Χείρων υπέφερε πληγωμένος, αποκαμωμένος από ένα μαρτύριο αιώνιο, από το τραύμα που του είχε προκαλέσει ένα βέλος, και γι' αυτό ζητούσε να πεθάνει. Ως θάνατος που ήταν, έπρεπε να βρει κάποιον που θα αναδεχόταν την αθανασία του. Ο Προμηθεύς του έκανε αυτή τη χάρη, πήρε τη θέση του και έγινε θάνατος.

Μια καλή μπτέρα αισθάνεται τον εαυτό της στη θέση του μωρού της, κρατάει τον φόβο του θανάτου, το κάνει να νιώθει θάνατο. Σε όλη τη ζωή έχουμε ανάγκη να επικοινωνούμε με κάποιον που μας καταλαβαίνει. Χρειαζόμαστε άλλους να εξαρτιόμαστε, να δημιουργούμε έναν αμοιβαίο φροντιστικό πολιτισμό. Πρέπει να δρούμε και να αποκαλύπτουμε τον εαυτόν μας σε εμάς και στους άλλους. Να μην αφήνουμε να μας φοβίζουν και να μας παθητικοποιούν. Να αφήνουμε τον εαυτό μας ανοικτό, ένα φιλόξενο σπίτι, για τον ξένο, να μαθαίνουμε από τις νέες εμπειρίες. Με τις αποκρίσεις της η μπτέρα δίνει αξία επικοινωνίας στις αυθόρμητες εκφράσεις του βρέφους. Από την αρχή της ζωής αναπτύσσεται μια βασική ηθική, μια συμπάθεια με τον διπλανό μας, μια ικανότητα να αναγνωρίζουμε τις ομοιότητες με τον άλλον εαυτόν μας, παρά τις διαφορές μας. Αυτή τη βασική ηθική, την πολιτική ως νοιάξιμο της ομάδας, αναζητούμε σε ομάδες όπου μαζευόμαστε με επιθυμία να σκεφθούμε μαζί.

Ο Κ. Σωτήρης Μανωλόπουλος είναι ψυχαναλυτής.

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΗ ΧΡΥΣΑ ΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΥ

Η Χρύσα Χρονοπούλου είναι δρ Φιλοσοφίας και συγγραφέας. Ως καθηγήτρια φιλόλογος υπηρέτησε σε γυμνάσια και λύκεια. Ως επιστημονική συνεργάτις διδάξε στο ΕΚΠΑ γενική και ειδική διδακτική των φιλολογικών μαθημάτων. Έχει εκδώσει πολλά βιβλία, με τελευταίο το «Καλό δρόμο, Αρετή» (Αρμός). Η Αρετή, μια νεαρή από τα χωριά της Αρτας, οδηγείται σε κακοποινιτικό γάμο από τα αδέρφια της μετά τον θάνατο των γονιών της. Η μόνη ελπίδα της να ζήσει και να ξανακερδίσει τη χαμένη της αξιοπρέπεια είναι να φύγει χωρίς να ξέρει πού θα τη βγάλει η φυγή της.

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας;
Την «Ασπίδα του Αχιλλέα» του Γκλύκ Άϊλιφ και το «Στοιχίωμα της Αναγέννησης» του Ιωάννη Μήτσιου.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου;
Στην Ελλάδα, όπως και αλλού, ένας παλιός κόσμος πεθαίνει και κυοφορείται ένας καινούργιος. Αλλά για να επιβιώσει ο καινούργιος κόσμος και να καταξιώσει ιστορικά απαιτείται ομόνοια, συνεργασία, σύμπνοια προκειμένου να δικαιωθεί η ρήση: Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει.

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά;
«Ηροδότου Ιστορίαι».

Περιγράψτε την ιδανική αναγνωστική συνθήκη.
Χρειάζεται ψυχική και πνευματική ηρεμία για την καλύτερη προσέγγιση ενός βιβλίου.

Υπάρχουν βιβλία για τα οποία να νιώθετε ενοχές που σας άρεσαν;
Οχι, αντίθετα πήρα τόση ικανοποίηση από την ανάγνωσή τους, διδάχτηκα τόσο πολλά, που ένιωσα πως άνοιξαν και οι δικοί μου ορίζοντες για συγγραφή.

Τι είναι αυτό που σας συγκινεί περισσότερο σε ένα βιβλίο;

Η πρωτοτυπία του θέματος και η αμεσότητα της απόδοσής του. Αλλά και το θέμα να μην είναι πρωτότυπο, ο τρόπος γραφής, οι περιγραφές, οι εικόνες που δημιουργούνται, η ζωντάνια και η παραστατικότητα.

Ποιο είναι το επόμενο βιβλίο που θα διαβάσετε;
Ενα αστυνομικό μυθιστόρημα.

Ποια είναι η Αρετή, η ηρωίδα του βιβλίου σας;
Η Αρετή είναι η κάθε γυναίκα από την εποχή της ανδροκρατίας μέχρι σήμερα που δεν έχει δικαιώματα παρά μόνον υποχρεώσεις, στις οποίες πρέπει να ανταποκρίνεται με συνέπεια και να μη διαμαρτύρεται αν δεν αναγνωρίζεται η προσφορά της.

Από πού αντλεί δυνάμεις μια γυναίκα εκείνης της εποχής για να ξεφύγει από την κακή της μοίρα;
Από την ανάγκη για επιβίωση πρωταρχικά και στη συνέχεια από την ανάγκη για κοινωνική καταξίωση. Δεν υπάρχει μεγαλύτερη απαξίωση για τη γυναίκα να μην της αναγνωρίζεται ότι αυτή κυοφορεί και φέρνει στον κόσμο τη νέα ζωή, που είναι η μέγιστη προσφορά στην ανθρωπότητα.

Εμπειρία: **ΑΛΛΕΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ**

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΑΜΑΛΟΥΚΑΣ
Σκότωσε σαν τον Στίβεν Κινγκ
εκδ. Κέδρος, σελ. 346

Ο Δημήτρης Μαμαλούκας είναι μετρ της αστυνομικής δράσης. Συγγραφέας επτά μυθιστορημάτων, έχει εμπλουτίσει την ελληνική πεζογραφία με σελίδες συναρπαστικών περιπετειών που συχνά υπερβαίνουν τα στερεότυπα του αστυνομικού είδους (χαρακτηριστικό που τον κάνει να διαφέρει από τους περισσότερους Έλληνες αστυνομικούς μυθιστοριογράφους). Διαπλέκει έντεχνα πολιτικούς παράγοντες με κοινωνικές ορίζουσες, ιστορικά γεγονότα με σύγχρονες συγκυρίες, ιδεολογικές αναζητήσεις με ψυχολογικές περιπλοκές, δημιουργεί ατμόσφαιρα και πλάθει χαρακτήρες με υπαρκτό βάθος, όπως είναι το δίδυμο των ερασιτεχνών ντετέκτιβ Νικόλα Μίλανο και Γκαμπρέλε Αμπάτι στην άτυπη τριλογία «Η χαμένη βιβλιοθήκη του Δημητρίου Μόστρα» (2007), «Η μοναξιά της ασφάλτου» (2008) και «Ο κρυφός πυρήνας των Ερυθρών Ταξιαρχιών» (2016). Δεν είμαι αναγνώστρια του Στίβεν Κινγκ, γι' αυτό ενδεχομένως το νέο του μυθιστόρημα στο πρώτο μέρος δεν με συνεπάρε. Η σημασία που διαθέτουν οι πυ-

κνότερες διακειμενικές αναφορές στα βιβλία του διάσημου «βασιλιά του τρόμου» ίσως μου διαφεύγει. Μανιώδεις συλλέκτες των έργων του Στίβεν Κινγκ, οι πρωταγωνιστές του παραπέμπουν διαρκώς στα πιο γνωστά αλλά και στα πλέον άσημα γραπτά του, εμφανιζόντας έτσι τα νοσηρά συμπτώματα του ακαλίψτου πάθους που τους διέπει. Εχουν συρρικνώσει το σύμπαν τους σε ό,τι σχετίζεται με τον περιώνυμο συγγραφέα, τις ιστορίες, τους ήρωες και τις περιπέτειές τους' έχουν χαρακτηρες με υπαρκτό βάθος, όπως είναι το δίδυμο των ερασιτεχνών ντετέκτιβ Νικόλα Μίλανο και Γκαμπρέλε Αμπάτι στην άτυπη τριλογία «Η χαμένη βιβλιοθήκη του Δημητρίου Μόστρα» (2007), «Η μοναξιά της ασφάλτου» (2008) και «Ο κρυφός πυρήνας των Ερυθρών Ταξιαρχιών» (2016). Δεν είμαι αναγνώστρια του Στίβεν Κινγκ, γι' αυτό ενδεχομένως το νέο του μυθιστόρημα στο πρώτο μέρος δεν με συνεπάρε. Η σημασία που διαθέτουν οι πυ-

Ως προς το θέμα του, την ανεξέλεγκτη συλλεκτική μανία που δεν διστάζει να καταφύγει στο εγκλημα, το μυθιστόρημα μοιάζει με το παλαιότερο έργο του Δημήτρη Μαμαλούκα «Η χαμένη βιβλιοθήκη του Δημητρίου Μόστρα» (2007). Εκεί το πάθος συνδεόταν με την αναζήτηση των δυσευρετών κωδικών και των σπινών χειρογράφων από την πολύτιμη, και οριστικά χαμένη καθώς φαίνεται, συλλογή του Έλληνα φίλου του Καποδίστρια και βιβλιοφίλου του 19ου αιώνα, Δημητρίου Μόστρα. Μια μεγάλη διαφορά ωστόσο ανάμεσα στα δύο βιβλία έγκειται στο ότι το μυθιστόρημα εκείνο εκτυλισσόταν στη Ρώμη, την οποία ο συγγραφέας γνωρίζει εις βάθος, με αποτέλεσμα να πλάθει με επιτυχία την ατμόσφαιρα της Αιώνιας Πόλης. Δεν συμβαίνει το ίδιο με τη Νέα Υόρκη και το Λονδίνο, όπου εκτυλίσσεται η νέα του ιστορία, με αποτέλεσμα να απουσιάζει η ζωντάνια του

χώρου που αγκάλιαζε τους ήρωες της «Χαμένης βιβλιοθήκης». Όταν ωστόσο η δράση αρχίζει, ξαναβρίσκουμε τον γερό Έλληνα αστυνομικό μυθιστοριογράφο που ξέρει να συνεπαίρνει τον αναγνώστη με τις περιπέτειες των πρώων, τους θανάσιμους κινδύνους που διατρέχουν και τα απανάντεχα γυρίσματα της τύχης. Ποιος σκοτώνει τους φανατικούς συλλέκτες του Κινγκ και ποιος αφήνει ανάπλους αυτούς που πωλούν βιβλία τα οποία ο γκουρού τους έχει χαρίσει; Πάντοτε οι ιστορίες του Μαμαλούκα περιλαμβάνουν την παγίδευση του κεντρικού ήρωα άλλοτε σε χαράδρες κι άλλοτε σε αδιέξοδες υπογειες κρύπτες. Πώς θα κατορθώσει να διαφύγει ο Ρέι όταν όλες οι ελπίδες του έχουν χαθεί; Ο ήρωας γλιτώνει, όμως όπως συμβαίνει στα αστυνομικά του Μαμαλούκα πάντοτε κυριαρχεί η απώλεια και το κακό κερδίζει. (Και μια απορία: στη σκηνή δολοφονίας του παιλοβιβλιοπώλη, δεν αναγνωρίζει ο απειλούμενος στον μονολόγο του ποιος ετοιμάζεται να τον σκοτώσει έτσι ώστε να ειδοποιηθεί και ο αναγνώστης για να μην αισθανθεί εξαπατημένος; Ή η πληροφορία περιλαμβάνεται στην αναφορά στο έργο του Στίβεν Κινγκ «Ο,τι βρεις δικό σου»;)

ΨΗΦΙΑΚΗ

BIBΛΙΟΘΗΚΗ

από τη

ΣΥΛΛΟΓΙΚΟ
Θέλω να αλλάξω τον κόσμο
εκδ. Ίδρυμα Αλκίνοος Αρτεμίου, 2023

321 κείμενα. Χιλιάδες λέξεις, 153 πολύχρωμοι μακρυές, εκατοντάδες ζωγραφιές, από τα χέρια παιδιών και εφήβων, γεμάτες ελπίδα, αισιοδοξία, όνειρα, γεμάτες αγάπη και φως. Γεμάτες ιδέες για να αλλάξει αυτός ο κόσμος, γιατί θέλουμε ένα καλύτερο κόσμο όπου τα παιδιά δεν θα χρειάζονται να γίνουν υπερήρωες, δεν θα υποφέρουν. Αλλά, θα ζουν ανέμελα, θα παίζουν, θα γελάνε, θα μεγαλώνουν, θα γερνάνε. Το βιβλίο αυτό είναι αποτέλεσμα της δράσης του Ίδρυματος Αλκίνοος Αρτεμίου, το οποίο διοργανώνει δράσεις, εκδηλώσεις και μοιράζει στήριξη σε αυτούς που την έχουν ανάγκη. Ανάμεσα στις δράσεις αυτές και η έκδοση του βιβλίου αυτού με 321 κείμενα και 153 εικόνες. Για την προσπάθεια αυτή συνεργάστηκαν: Ο Κυπριακός Σύνδεσμος Παιδικού - Νεανικού Βιβλίου (ΚΣΠΝΒ) με τους εθελοντές του Ίδρυματος. Ο ΚΣΠΝΒ για τον σκοπό αυτό θεσμοθέτησε, από τον Δεκέμβριο 2021, ετήσιο μαθητικό διαγωνισμό. Ο διαγωνισμός αυτός αφορά παιδικό παραμύθι/μικρή ιστορία για μαθητές Δημοτικού, Γυμνασίου και Λυκείου με αθλοθέτη το Ίδρυμα Αλκίνοος Αρτεμίου, το οποίο θα αναλαμβάνει εξ ολοκλήρου κάθε χρόνο την έκδοση όλων των βραβευμένων, παραμυθιών/ ιστοριών/ διηγημάτων. Το Ίδρυμα Αλκίνοος Αρτεμίου, για παιδιά με ογκολογικές και αιματολογικές παθήσεις, συστάθηκε το 2021, εις μνήμη του Αλκίνοος Αρτεμίου, ο οποίος έχασε τη μάχη για τη ζωή στις 9 Δεκεμβρίου 2020 και έγινε αγάπη και φως. Η αποστολή του Ίδρυματος Αλκίνοος Αρτεμίου είναι να κάνει λίγο καλύτερη τη ζωή των παιδιών που νοσηλεύονται σε ογκολογικές - αιματολογικές κλινικές στην Κύπρο και το εξωτερικό, που παλεύουν για τη ζωή τους και γίνονται υπερήρωες, ενώ το μόνο που θέλουν είναι να είναι απλώς παιδιά. Παράλληλα σημαντική βοήθεια προσφέρεται και στους δικούς τους ανθρώπους ώστε να μπορούν να είναι δίπλα τους. Το ηλεκτρονικό βιβλίο διανέμεται δωρεάν και από την εφαρμογή Read Library. Επισκεφθείτε τον ιστότοπο read-library.com για πληροφορίες και περισσότερα βιβλία.

Ανδρονίκη Λασηθιωτάκη
lasithiotakisa@sprmedia.com

Ο μάεστρος Πάμπλο Μιέλγκο, η μέτζο σοπράνο Ναντίν Σιέρα και ο τενόρος Φραντσέσκο Ντεμούρο, που έκλεισαν το τριήμερο φεστιβάλ με γκαλά όπερας.

FESTIVAL CAP ROCAT/JOSÉ URBANO

Τρεις ημέρες, επτά αστέρια της μουσικής

Το φεστιβάλ «Καπ Ροκάτ» στη Μαγιόρκα εγκαινιάστηκε με μια κονσερτάντε της όπερας «Καβαλερία Ρουστικάνα» του Μασκάνι

Της **ΕΛΕΝΑΣ ΜΑΤΘΑΙΟΠΟΥΛΟΥ**

Ενα καινούργιο διεθνές μουσικό φεστιβάλ εξαιρετικής ποιότητας και προδιαγραφών εγκαινιάστηκε στις αρχές Αυγούστου στο Καπ Ροκάτ της Μαγιόρκας, μισή ώρα έξω από την πρωτεύουσα του νησιού. Ο πάκους δεν μπορούσε να στηθεί πιο ψηλά. Στο διάστημα ενός τριημέρου, συγκέντρωσε επτά από τα λαμπερότερα αστέρια όπερας και πιάνου, ικανοποιώντας έτσι τα γούστα ακόμη και του πιο απαιτητικού κοινού.

Την πρώτη βραδιά, 4 Αυγούστου, μια κονσερτάντε της όπερας «Καβαλερία Ρουστικάνα» του Μασκάνι ενθουσίασε το κοινό και ηχογραφήθηκε από τη διανογραφική εταιρεία Deutsche Grammophon για τον ιστότοπό της. Στην ονειρική διανομή συμμετείχαν η εκθαμβωτική Λεονή μέτζο Ελίνα Γκαράντσα (μετά τον θρίαμβό της στο «Πάρσιφαλ», στο Μπαϊρόιτ), ως Σαντούτσα, ο διακεκριμένος Αμερικανός τενόρος Μάικλ Φαμπιάνο για πρώτη φορά ως Τουρίντο, ο Ιταλός Λούκα Σάλσι, ένας από τους δύο κορυφαίους βαρύτονους στον κόσμο, ως Αλφιο, και η συμπατριώτισσά του σοπράνο Μαρία Αγκρέστα ως Λόλα.

Αν και μέτζο, η Ελίνα Γκαράντσα αγαπούσε αυτή την όπερα και τον ρόλο της Σαντούτσας από την αρχή των σπουδών της και ταυτίζεται με πολλές πτυχές αυτής της άτυχης ηρώδας. «Γιατί κι εγώ είμαι ντροπαλός και μάλλον ταπεινός άνθρωπος, τουλάχιστον όσον αφορά την Ελίνα – άλλο η Γκαράντσα! Η Καβαλερία διαρκεί μία ώρα και τέταρτο, και για 75 λεπτά η Σαντούτσα τραγουδάει συνεχώς, σε ολοένα πιο υψηλές ζώνες, όπως το περίφημο ντουέτο, που ανεβαίνει πολύ ψηλά. Αλλά για μένα, αυτό το ντουέτο και ο Πασχαλινός Ύμνος, στον οποίο ταυρίζεται η πλούσια φωνή μιας μέτζο, είναι από τις πιο ικανοποιητικές και απολαυστικές μουσικές που τραγουδώ», μας λέει.

Ο Μάικλ Φαμπιάνο επιχείρησε εδώ, με μεγάλη επιτυχία, για πρώτη φορά τον ρόλο του Τουρίντο ύστερα από προτροπή του Ηλία

Τζεμπτονιδι, καλλιτεχνικού διευθυντή του φεστιβάλ, ο οποίος είχε επίσης πείσει την Γκαράντσα, να τραγουδήσει για πρώτη φορά τη Σαντούτσα το 2018 στην Όπερα του Παρισιού, όπου ήταν τότε διευθυντής διανομών. Όπως εξηγεί ο ίδιος, «πάντα προσπαθώ να πάω το ρεπερτόριο και τις καριέρες τους ένα βήμα παραπέρα».

Το επόμενο βράδυ, στις 5 Αυγούστου, οι φωνές σίγησαν και το κοινό απήλαυσε τον εξαιρετικό πιανίστα Αρκάντι Βόλοντος, σε ένα ρεσιτάλ πιάνου φόρο τιμής για την εκατονταετηρίδα από τη γέννηση της κορυφαίας Ισπανίδας πιανίστριας Αλίσια ντε Λα-ρότσα, με πρόγραμμα από έργα Σκριάμπιν και του Καταλανού

Ο αρχιτέκτονας Αντόνιο Ομπραδόρ συνέλαβε την ιδέα δημιουργίας του φεστιβάλ το 2021, με σκοπό την πολιτισμική προβολή των Βαλεαρίδων Νήσων.

συνθέτη Φρεντερίκ Μομπού.

Το φεστιβάλ έκλεισε στις 6 Αυγούστου με μια συναυλία-γκαλά, στην οποία αρχικά θα συμμετείχαν μαζί δυο εξαιρετικές και δημοφιλείς σοπράνο: η Αφροαμερικανίδα Ναντίν Σιέρα (την οποία θα απολαύσουμε του χρόνου στο Ηρώδειο ως Βιολέτα στην «Τραβιάτα» της ΕΛΣ), και η Νοτιοαφρικανή συνάδελφος και στενή της φίλη Πρίτι Γέντε. Όμως, λόγω του πρόσφατου θανάτου της μητέρας της, η Γέντε αντικαταστάθηκε από τον γνωστό μας τενόρο Φραντσέσκο Ντεμούρο. Φόντο για τις εκδηλώσεις η μαγευτική θέα στη θάλασσα – με δυνατό αεράκι την πρώτη βραδιά.

Διθυραμβικά σχόλια

Η αντίδραση και τα σχόλια του κοινού και των κριτικών για το νεογέννητο φεστιβάλ ήταν διθυραμβικά – δικαίωση για το όραμα του ιδρυτή του, που δεν είναι άλλος από τον διεθνούς φή-

Το Καπ Ροκάτ, άλλοτε φρουριο και πλέον πολυτελές ξενοδοχείο, φιλοξένησε το φεστιβάλ. «Από την πρώτη στιγμή που αντίκρισα το Καπ Ροκάτ, σκέφτηκα ότι είναι ιδανικό σκηνικό για όπερα και συναυλίες», λέει ο Αντόνιο Ομπραδόρ.

μης Ισπανό αρχιτέκτονα Αντόνιο Ομπραδόρ, παθιασμένο λάτρη της μουσικής και της όπερας, και άνθρωπο με άψογο γούστο. «Η μουσική ήταν πάντα παρούσα σπίτι μας και αποτελούσε μέρος της καθημερινής μου ζωής από παιδί. Ετσι την αγάπησα με πάθος! Αργότερα ανακάλυψα και λάτρεψα και την όπερα».

Ο Ομπραδόρ συνέλαβε την ιδέα δημιουργίας του φεστιβάλ το 2021, με σκοπό την πολιτισμική προβολή των Βαλεαρίδων Νήσων και την προσφορά μοναδικών μουσικών εμπειριών στους λάτρεις της μουσικής και κυρίως της όπερας, ντόπιους και ξένους επισκέπτες.

Και πράγματι, η εμπειρία των επισκεπτών αυτού του φεστιβάλ είναι μοναδική απ' όλες τις απόψεις, μία από τις οποίες είναι το μαγικό σκηνικό του: το Hotel Cap Rocat, ένα υπερπολυτελές ξενοδοχείο κτισμένο μέσα σ' ένα μεσαιωνικό φρούριο με ακρόπολη στην

κορυφή, που περιβάλλει ολόκληρο το ακρωτήριο, βρίσκεται μέσα σε περιβαλλοντικά προστατευμένη ζώνη και περιτριγυρίζεται από άγρια φύση και υπέροχα τικουάζ νερά. Ο Ομπραδόρ ανάπιασε τον χώρο, μέσα στον οποίο δημιούργησε ένα από τα πιο καλόγουστα ξενοδοχεία της Ευρώπης.

«Από την πρώτη στιγμή που αντίκρισα το πρώην στρατιωτικό φρούριο του Καπ Ροκάτ, σκέφτηκα ότι είναι συγκλονιστικό μέρος για τη δημιουργία ενός ξενοδοχείου, αλλά και λόγω της μοναδικής αρχιτεκτονικής του, ιδανικό σκηνικό για όπερα και συναυλίες. Στη συνέχεια, η μεγαλύτερη πρόκληση ήταν να βρω τους κατάλληλους ανθρώπους για την υλοποίηση του οράματός μου, ανθρώπους παθιασμένους, όπως ο μάεστρος Πάμπλο Μιέλγκο, μουσικός διευθυντής της Συμφωνικής Ορχήστρας των Βαλεαρίδων Νήσων, και ο Ηλίας Τζεμπτονιδις, καλλιτεχνικός δι-

ευθυντής του Θεάτρου Σαν Κάρλο της Νάπολης. Και οι δύο αμέσως αντιλήφθηκαν τις δυνατότητες ενός τέτοιου πρότζεκτ, και μαζί το υλοποιήσαμε», μας λέει ο ίδιος.

Η προετοιμασία

Ο Ομπραδόρ και ο Τζεμπτονιδις γνώριστκαν το 2021, όταν ο τελευταίος συμμετείχε στην κριτική επιτροπή του φωνητικού διαγωνισμού Juan Pons και ο Ομπραδόρ τον προσκάλεσε σε δείπνο στο σπίτι του, μαζί με την κόρη του Μαρία (νυν διευθύντρια του φεστιβάλ) και τον Πάμπλο Μιέλγκο. «Εκεί μου εξήγησε το όραμά του για το Καπ Ροκάτ, ένα φρούριο που ονειρευόταν να μετατρέψει σε καλλιτεχνική οάση, και με

Ο καλλιτεχνικός διευθυντής Ηλίας Τζεμπτονιδις κάλεσε διακεκριμένους μονωδούς, όπως οι Ελίνα Γκαράντσα και Ναντίν Σιέρα.

ρώτησε εάν θα μ' ενδιέφερε να τον βοηθήσω να δημιουργήσει εκεί ένα φεστιβάλ», σημειώνει ο κ. Τζεμπτονιδις. «Είχε ήδη οργανώσει μια συναυλία την προηγούμενη σεζόν και του πρότεινα να οργανώσουμε άλλη μία το 2022, με star πρωταγωνίστρια την κορυφαία Καναδή σοπράνο Σόντρα Ραντβανοφσκι, ώστε να δω επιτόπου τις δυνατότητες για ένα κανονικό, ετήσιο φεστιβάλ. Και προς μεγάλη μου χαρά, όλα ήταν τέλεια οργανωμένα. Μετά αυτή την πρώτη επαφή και την επιτυχεστάτη συναυλία με τη Σόντρα, γνώρισα καλύτερα τον Αντόνιο και την οικογένειά του. Πρόκειται για οραματιστή που όχι μόνο υλοποιεί τα οράματά του, αλλά το κάνει στο έπακρο της τελειότητας. Ωστόσο, αυτός και η οικογένειά του δεν είναι μόνο τελειομανείς, αλλά και γενναίοι άνθρωποι, μεγάλοι άνθρωποι. Ετσι αποφασίσαμε να ενώσουμε τις δυνάμεις μας και να ξεκινήσουμε αυτή την καινούργια

περιπέτεια, στην οποία είμαι ευτυχής που συμμετέχω».

Ο Τζεμπτονιδις, από τους κορυφαίους διευθυντές διανομών στο οπερατικό στερέωμα, με λαμπρή προηγούμενη καριέρα στη Σκάλα του Μιλάνου και στην Όπερα του Παρισιού, κατόρθωσε να εξασφαλίσει τη συμμετοχή των μεγάλων star διότι διατηρεί ασυνήθιστα στενές προσωπικές σχέσεις με τους τραγουδιστές που συμμετέχουν σε παραγωγές του. «Πιστεύω ότι ένας καλός διευθυντής διανομών πρέπει να είναι ταυτόχρονα πατέρας και μητέρα των τραγουδιστών του. Εξυπακούεται ότι πρέπει να είσαι μεν απαιτητικός, αλλά συγχρόνως και πάρα, πάρα, πάρα πολύ τρυφερός μαζί τους. Διότι αυτό που καλούνται να κάνουν στη σκηνή είναι ασύλληπτα δύσκολο. Γι' αυτό πρέπει να βρεις τη σωστή ισορροπία μεταξύ των ρόλων του πατέρα και της μητέρας. Και για να το πετύχεις πρέπει να τους αγαπάς, να θέλεις να τους βοηθήσεις, να είσαι εκεί γι' αυτούς! Και αυτό αρχίζει από τη στιγμή που το αεροπλάνο τους θα προσγειωθεί στην πόλη σου. Από εκεί αρχίζει η παραγωγή σου. Από εκεί και πέρα, το περιβάλλον στο θέατρο πρέπει να είναι τέτοιο που να νιώθουν άνετα, ώστε τα ταλέντα με τα οποία τους έχει προικίσει ο Θεός, να ανθήσουν. Ετσι εξασφαλίζεται αυτό στο οποίο στοχεύω πάντα: η ποιότητα». Η ποιότητα ήταν σήμα κατατεθέν του Φεστιβάλ Καπ Ροκάτ. Με την αναμφισβήτητη σφραγίδα του ιδρυτή και του καλλιτεχνικού διευθυντή του, εκπλήρωσε με το παραπάνω τον σκοπό του ιδρυτικού οργανισμού του: της Madina Mayurqa Foundation και του Hotel Cap Rocat, που στοχεύει να τοποθετήσει τις Βαλεαρίδες Νήσους στην τροχιά των διεθνών μουσικών γίνεσθαι. Και αναρωτιέται κανείς: θα υπάρξει κάποιος Έλληνας οραματιστής ν' αξιοποιήσει για φεστιβάλ τέτοιων προδιαγραφών μέρη όπως η Μεσσηνία, η Κρήτη, η Κέρκυρα, η Χαλκιδική ή, ακόμη καλύτερα, κάποιο καινούργιο μέρος, όταν υπάρχουν οι κατάλληλοι άνθρωποι για να το υλοποιήσουν;

Ο Ουμιλιάνι και ο Μπέικερ στο σινεμά

Οι θρυλικές τζαζ μελωδίες του Ιταλού συνθέτη με τον Αμερικανό τρομπετίστα

Του ΓΙΑΝΝΗ ΜΟΥΓΓΟΛΙΑ

Στον ιταλικό κινηματογράφο ξεδιπλώθηκαν εξέχουσες μουσικές σελίδες της ιστορίας της 7ης Τέχνης παγκοσμίως, αφού συνθέτες όπως οι Μορικόνε, Ρότα, Πιτσιόνι, Τροβαϊόλι κ.ά. δημιούργησαν πλήθος υπέροχων σάουντρακ. Περίοπτη θέση έχει ο Πιέρο Ουμιλιάνι υπογράφοντας περισσότερα από 150 σάουντρακ. Ανάμεσά τους το «Sweden, Heaven and Hell» για το καλτ ντοκιμαντέρ του Λουίτζι Σκατίνι που αφορά τον μύθο της Σουηδίας, την ελευθερία της ζωής των κατοίκων της, που στη δεύτερη έκδοσή του (Ariel, 1969, επανέκδοση: Endless Happiness, 2021) περιλάμβανε για πρώτη φορά το «Mah-Na-Mah-Na», διάσημο θέμα του «Muppet Show» (1976) του Τζιμ Χένσον. Μια σύντομη, απλή, χαρούμενη, επικοινωνιακή μελωδία που καταγράφηκε στη μουσική μνήμη όλης της υφής, ακολουθώντας την κορυφή των τσαρτ, χρησιμοποιήθηκε σε διαφημίσεις, τηλεοπτικά σόου, ταινίες μέχρι το 2009. Στην ταινία συνόδευσε σκηνή όπου κορίτσια τρέχουν με γούνινα παλτό στο χιόνι μπαίνον-

τας στη σάουνα τυλιγμένες με πετσέτες (πρώτος τίτλος του κομματιού: «Viva la Sauna Svedese»). Ήταν υποδεέστερο ποιοτικά από τις άλλες συνθέσεις του υπέροχου σάουντρακ με ναυουριστικά θέματα, shake, εκρηκτικούς φανκ ρυθμούς, γερές δόσεις χαμόνι, κιθάρας, τζαζ πνευστών. Η τζαζ δεν κυριαρχεί ως διακριτό ύφος αλλά ως βάση της μουσικής ευαισθησίας του Ουμιλιάνι. Συντριπτικό μερίδιο όμως στην κινηματογραφική μουσική του συνθέτη είχε η τζαζ, που αποτυπώθηκε θαυμάσια στη συνεργασία του με τον Αμερικανό τρομπετίστα-συνθέτη Τσετ Μπέικερ. Όταν το 1958 στη Γαλλία κυκλοφορούσε το «Ascenseur pour l'échafaud» του Μάιλς Ντέιβις για την ταινία του Λουί Μαλ, ο Ουμιλιάνι έκανε το δισκογραφικό του ντεμπούτο-σάουντρακ, το πρώτο εξ ολοκλήρου τζαζ σάουντρακ στην Ιταλία για την πολυβραβευμένη κωμωδία «I Soliti Ignoti» (Ο κλέψας του κλέψαντος) του Μάριο Μονιτσέλι (δίσκος βινυλίου 45 στροφών, RCA Italiana). Είναι η μεταβατική περίοδος του ιταλικού σινεμά από τα αριστουργήματα του νεορεαλισμού και τις μεταπολεμικές ανη-

Το πασιγνώστο «Mah-Na-Mah-Na», το θέμα του «Muppet Show», πρωτοπαρουσιάστηκε σε σάουντρακ ντοκιμαντέρ.

συχίες στην απόλαυση της κωμωδίας. Συναρπαστικό σάουντρακ με πέντε διαφορετικά θέματα που δεν έχουν ως κοινό παρονομαστή ένα κύριο θέμα (συννηθισμένη αρχή των σάουντρακ), που μέσα από την αυτοσχεδιαστική τζαζ λειτουργία κάνει τους σπουδαίους ηθοποιούς Τοτό, Γκάσμαν, Μαστρογιάνι να αυτοσχεδιάσουν υποκριτικά και να αφουγκραστούν ιδανικά τον σουίγκ χαρακτήρα της μουσικής. Περιλαμβάνονται τα έξοχα «Blues for Gassmann (parte 1 & 2)», «Tema D'Amore» και «Finale» και ο 32χρο-

νος τότε Ουμιλιάνι συνεργάζεται με κορυφαίους Ιταλούς τζαζμέν και προσκεκλημένο τον 29χρονο Τσετ Μπέικερ. Πιάνο, βιμπράφωνο, τρομπέτες, σαξόφωνο, κλαρινέτο σε εξωστρεφές, εκφραστικό, συναισθηματικό κρεσέντο. Η πρώτη συνάντηση Ουμιλιάνι - Μπέικερ είχε προηγηθεί το 1957 στην ηχογράφιση της μουσικής του Ουμιλιάνι για την ταινία «Howlers of the Dock» (1960) του Λούτσιο Φούλτσι με τον Αντρίανο Τσελεντάνο, τη Μίνα και τον Μπέικερ (ηθοποιό και τραγουδιστή). Ο Μπέικερ αυτοσχεδίασε στα «Improvviso in Blues», «Furtivamente», που μαζί με το «Motorizzazione» εμπεριέχονται στη συλλογή-cd «Chet Baker - Italian Movies - Music by Piero Umiliani» (Liuto Records, 2000).

Ενα χρόνο μετά το επιτυχημένο «I Soliti Ignoti» ήρθε το σίκουελ «Audace Colpo dei Soliti Ignoti»

(Φιάσκο στο Μιλάνο) του Νάνι Λόι. Η ταινία χειρότερη, η τζαζ του Ουμιλιάνι μάλλον καλύτερη. Ο Μπέικερ απελευθερώνεται σχολιάζοντας τις εξάρσεις των Γκάσμαν, Μανφρέντι και ερμηνεύοντας υποδειγματικά τα «Relaxin' With Chet», «I Soliti Ignoti», «Tensione», «Alone In A Crowd», «Lyda» και η Βίκι Λουντοβίσι αποδίδει φωνητικά το «Non Ho L'erre... Però» σε ρυθμό τσα τσα αποδεικνύοντας την ευελιξία-πρωτοτυπία του Ουμιλιάνι να συνδυάσει bebop, swing και δημοφιλή τραγούδια. Το αριστουργηματικό σάουντρακ του Ουμιλιάνι για το μοντέρνο δικαστικό δράμα «Smog» του Φράνκο Ρόσι με τους Ενρίκο Μαρία Σαλέρνο, Ανί Ζιραντό, Ρενάτο Σαλβατόρι (1962, RCA Victor, επανέκδοση 2021, Alternative Fox) ήταν το αποκορύφωμα της συνεργασίας τους. Εμπνευσμένο,

Ο Πιέρο Ουμιλιάνι υπέγραψε περισσότερα από 150 σάουντρακ. Ανάμεσά τους το «Sweden, Heaven and Hell» για το καλτ ντοκιμαντέρ του Λουίτζι Σκατίνι για τη Σουηδία.

μυστηριώδες, ατμοσφαιρικό με μοντέρνες μελωδίες, εκλεπτυσμένη, παιχνιδιάρικη αίσθηση, λακωνική εκφραστικότητα, νουάρ φόρτιση, άρτια συνύπαρξη hard bop, swing και latin ρυθμών, με τον Μπέικερ να ενδύεται τον καλύτερο σολιστικό εαυτό του και το γεμάτο όγκους και λυρισμό παίξιμό του, συνοδευόμενος από μια 40μελή μπάντα (πνευστά, βιμπράφωνα, κιθάρα, ντραμς, έγχορδα). Ο Μπέικερ, που σημειωτέον δεν ήξερε να διαβάξει παρτιτούρες, απέδωσε με μελαγχολικό συναισθημα, δεξιοτεχνική τελειότητα και τη μαγεία της cool jazz τα «Smog», «Neapolitan Phantasy», «Thinking Blues», «California in the Summer» και το συγκλονιστικό, γεμάτο νεύρο και ενέργεια «Twilight at Los Angeles». Κορυφαία η σπάνια φωνητική ερμηνεία της τραγουδίστριας Ελεν Μέριλ, δεύτερης προσκεκλημένης του Ουμιλιάνι στο «Dawn» σε στίχους της. Τελευταία φορά συνέπραξαν στο «Intrigo A Los Angeles» (CAM, 1964) για την κατασκοπευτική ταινία του Ρομάνο Φερέρα, ένα από τα ωραιότερα, σπανιότερα σάουντρακ του Ουμιλιάνι.

Αυγουστιάτικο Φεγγάρι

Μουσική και Ποίηση

Για τον Έρωτα, τον Άνθρωπο και τη Ζωή
κάτω από το φως της Πανσελήνου

31.08
στις 8.30 μ.μ.

“Μικρή Ισλαμίνα”
Πάρκο Γλυπτικής Φύλλπου Γιαπώνη,
Φασσούλα

Είσοδος €15

Διοργανωτής:
KANALI E3

Στην εκδήλωση τραγουδούν
Κατερίνα Τσιρίδου, Αφεντούλα Ραζέλη, Νίκος Πρωτόπαπας, Δήμος Βουγιούκας

Απαγγέλλουν: Έλενα Χαλέτη και Μιχάλης Παπαευαγόρου

Επιμέλεια: Κωνσταντίνος Καρεμφύλλης
Παρουσίαση: Χάρις Πισσουρίου

Χορηγοί:

Στηρίζουν: Linos Winery, Sunfresh Bakeries, KEAN, Plus4Print,
Pefkos City Hotel και Νταραβέρι Meze House (Φασσούλα)

Πληροφορίες στο 25 820500 και στο www.kanali6.com.cy

ΠΡΩΤΗ ΠΑΣΑ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΛΟΓΙΔΗΣ
ΣΤΕΛΛΑ ΜΑΡΚΟΥ
ΑΝΤΡΕΑΣ ΓΙΩΡΓΑΛΛΑΣ

ΔΕΥΤΕΡΑ-ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
07:00 – 10:00

ΣΠΟΡ FM 95.0
ΑΥΤΟ ΑΚΟΥΣ!

Λευκά τοπία, μαύρο χιούμορ και δύο Οσκαρ

Το «*Fargo*» είναι ένα υβριδικό θρίλερ από την καλύτερη περίοδο των Κοέν

Fargo ★★★★★

ΔΡΑΜΑ (1996)

Σκηνοθεσία: Ιθαν και Τζόελ Κοέν

Ερμηνείες: Γουίλιαμ Μέισι,

Φράνσις ΜακΝτόρμαντ,

Στιβ Μπουσέμι

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Τα **αριστουργήματα** των αδελφών Κοέν συνεχίζουν να επανακυκλοφορούν αυτό το καλοκαίρι σε ψηφιακά αποκατεστημένες κόπιες. Σειρά αυτή την εβδομάδα παίρνει το βραβευμένο με δύο Οσκαρ «*Fargo*», έργο πρωτοποριακό το οποίο ενέπνευσε πάρα πολλούς κινηματογραφιστές τόσο σε αισθητικό όσο και σε σεναριακό επίπεδο. Στην καλυμμένη από χιόνια Μινεσότα, ένας στριμωγμένος οικονομικά πωλητής αυτοκινήτων (Γουίλιαμ Μέισι) οργανώνει την απαγωγή της συζύγου του προκειμένου να αποσπάσει τα λύτρα από τον πλούσιο πεθερό του. Η δουλειά, ωστόσο, ανατίθεται σε δύο ανεκδιήγητους εγκληματίες, οι οποίοι κάνουν τη μια γκάφα πίσω από την άλλη αφήνοντας πίσω τους πτώματα και χάος. Στο κατόπι τους σπεύδει μια έγκυος, αλλά τρομερά αποφασισμένη αστυνομικός (Φράνσις ΜακΝτόρμαντ), η οποία αναλαμβάνει να ξεδιαλύνει το μυστήριο.

Η ατμόσφαιρα

Στο απόγειο των δημιουργικών τους δυνάμεων, οι Κοέν συνθέτουν έναν μαγευτικό κινηματογραφικό καμβά ξεκινώντας από την ατμόσφαιρα. Οι παγωμένες μεσοδυτικές πολιτείες γίνονται το σκηνικό ενός υβριδικού θρίλερ, όπου το λευκό του χιονιού συνδυάζεται άψογα με τα ευρωγώνια πλάνα, τονίζοντας τη μικρότητα της ανθρώπινης μορφής. Οι περισσότεροι ήρωες της ταινίας άλλωστε μοιάζουν ανίσχυροι μπροστά στο φάσμα της

τυχαioτητας και της ασύμμετρης, παράλογης βίας που εξαπολύεται στα μέρη τους. Αυτό φυσικά δεν ισχύει για την αστυνομικό της Φράνσις ΜακΝτόρμαντ (πήρε το πρώτο Οσκαρ της για τον ρόλο), χαρακτήρα απολύτως πρωτοποριακό και μοναδικό στην ιστορία του σινεμά.

Κομμάτι της μοναδικότητας, συνολικά του φιλμ, είναι το στοιχείο του μαύρου χιούμορ, το οποίο επενδύει μια κατά τα

Το φιλμ **σατιρίζει** **ανελέπτα** **μια σειρά** **από στερεότυπα** **και καταστάσεις** **με τρόπο που σήμερα** **θα φάνταζε** **έως και προσβλητικός.**

άλλα πολύ δραματική ιστορία. Από τα πανέξυπνα λογοπαίγνια μέχρι τις εκφράσεις των προσώπων και τους ενίοτε σουρεαλιστικούς διαλόγους, οι Κοέν σατιρίζουν ανελέητα μια σειρά από στερεότυπα και καταστάσεις με τρόπο που σήμερα θα φάνταζε έως και προσβλητικός· στην πραγματικότητα πρόκειται για μια τολμηρή ματιά στον καθρέφτη της συντηρητικής Αμερικής αλλά και της ίδιας της ανθρώπινης φύσης, η οποία συχνά κρύβει τέρατα κάτω από την καλοβαλμένη επιφάνεια.

Τέλος δεν γίνεται να μη σταθούμε στις επίσης αξεχαστες ερμηνείες. Πέρα από εκείνη (την υπέροχη) της ΜακΝτόρμαντ, εξαιρετικοί είναι ακόμη οι δύο κακοποιοί του τρομερά νευρικού Στιβ Μπουσέμι και του ανατριχιαστικά ψυχρού Πίτερ Στόρμερ, όπως και ο πνιγμένος στο άγχος πρωταγωνιστής του Γουίλιαμ Μέισι.

Η **Φράνσις ΜακΝτόρμαντ** βραβεύθηκε με Οσκαρ για την ερμηνεία της στον ρόλο της (εγκύου) αστυνομικού που αναλαμβάνει να ξεδιαλύνει την υπόθεση.

HOME CINEMA

Ματιές στα παρασκήνια του «showtime» των Lakers

Η **κόντρα** των Λέικερς με τους Σέλτικς αναβιώνει στον δεύτερο κύκλο του «*Winning Time*», που προβάλλεται στο HBO (επάνω), ενώ το «*Αμστερνταμ*» του Ντέιβιντ Ο' Ράσελ (Disney+) μας ταξιδεύει στην Αμερική του Μεσοπολέμου.

Αμστερνταμ ★★

ΔΡΑΜΑ (2022)

Σκηνοθεσία: Ντέιβιντ Ο' Ράσελ

Ερμηνείες: Κρίστιαν Μπέιλ,

Μάργκο Ρόμπι

Από την πλατόρμα του Disney+ επιλέγουμε το πιο πρόσφατο φιλμ του βραβευμένου με Οσκαρ Ντέιβιντ Ο' Ράσελ. Βρισκόμαστε στη Νέα Υόρκη της δεκαετίας του 1930. Ο Μπερτ (Κρίστιαν Μπέιλ), γιατρός και βετεράνος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, μαθαίνει για την πιθανή δολοφονία του παλιού του συνταγματάρχη· μαζί με τον κολλητό του και συμπολεμιστή Χάρολντ (Τζον Ντ. Ουάσινγκτον) θα βελθούν να ξεσκεπάσουν τους ενόχους, ενώ σύντομα στο παιχνίδι θα μπει και η Βάλερι (Μάργκο Ρόμπι), μια καλή τους φίλη από τις μέρες που οι τρεις τους ζούσαν μαζί στο Αμστερνταμ. Ο Ο' Ράσελ μάς ταξιδεύει πίσω στην περίοδο του Μεσοπολέμου, για να ασχοληθεί με τις λιγότερο ή περισσότερο γνωστές πτυχές μιας επιχείρησης εκφασισμού της Αμερικής. Στο

πρώτο πλάνο, φυσικά, βρίσκεται η ιστορία φιλίας των τριών, καθώς και τα τραύματα—ορατά και αόρατα—που φέρει καθένας από αυτούς.

Winning Time (2ος κύκλος)

ΔΡΑΜΑ (2023)

Δημιουργός: Μαξ Μπόρενσταϊν

Ερμηνείες: Τζον Σ. Ράιλι, Κουίνσι

Αϊζάια, Αντριεν Μπρόντι

Η **απολαυστική** σειρά μυθοπλασίας του HBO (στην Ελλάδα από τη Vodafone TV), που περιγράφει την άνοδο της μπασκετικής αυτοκρατορίας των Los Angeles Lakers κατά τη δεκαετία του 1980, έχει επιστρέψει εδώ και λίγες εβδομάδες με τον δεύτερο κύκλο της.

Η ιστορία του Ερβιν «Μάτζικ» Τζόνσον, αλλά και του θυρλικού ιδιοκτήτη, Τζέρι Μπας, περνάει από την κατάκτηση του πρώτου πρωταθλήματος· η επόμενη χρονιά ξεκινά με προβλήματα τραυματισμών για τους αστέρες των Λέικερς, ενώ οι μισο-

τοί Σέλτικς του Λάρι Μπερντ παραμονεύουν για να αρπάξουν τα σκήπτρα. Ταυτόχρονα, οι ήρωές μας αντιμετωπίζουν προβλήματα και στην προσωπική τους ζωή, τα οποία δεν τους αφήνουν να αφοσιωθούν πλήρως στον στόχο τους.

Συνεχίζοντας όπως είχε κλείσει και την προηγούμενη σεζόν, η σειρά, που φέρει μεταξύ άλλων και τη δημιουργική υπογραφή του σπουδαίου Ανταμ Μακέι, δείχνει να ποντάρει στα ήδη δυνατά της χαρτιά: βίνατζ αισθητική—ίσως και υπέρ το δέον σε κάποιες περιπτώσεις—, ποπ αναφορές και, βέβαια, πολύ καλές ερμηνείες από ένα στερεότυπο καστ ηθοποιών. Το ίδιο το μπάσκετ υπάρχει φυσικά, ωστόσο αποτελεί απλώς ένα ακόμη στοιχείο σε μια πλοκή που ασχολείται κυρίως με την άνοδο και την πτώση των ειδώλων, τη σκιαγράφηση μιας εποχής πολύ διαφορετικής από τη σημερινή, αλλά και τον αμείλικτο αγώνα για κυριαρχία σε ένα εξαιρετικά ανταγωνιστικό περιβάλλον.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Του **ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ**

Ετερόκλητο πρόγραμμα, σώθηκε χάρη στον Βλαδίμηρο Συμεωνίδη

«**Από αυγή σε αυγή**» ήταν ο τίτλος της συναυλίας που πραγματοποιήσε η Συμφωνική Ορχήστρα του Δήμου Αθηναίων υπό τη διεύθυνση του Βλαδίσμιρ Σιμεωνίδη στο θέατρο «Ολύμπια» στις 27 Μαΐου. Ακούστηκαν το «Τραγούδι του πρωινού» του Ελγκαρ, η «Μάγισσα του μεσημεριού» του Ντβόρζακ, το «Πρελούδιο στο απομεινόμενο ενός φαύνου» του Ντεμπισί, οι «Νύχτες στους κήπους της Ισπανίας» του Ντε Φάγια και η «Νύχτα στο φαλακρό βουνό» του Μουσόργκσκι.

Οι τίτλοι των πέντε έργων καλύπτουν πράγματι όλο το εικοσιτετράωρο. Ωστόσο, από μουσική άποψη η μεταξύ τους σχέση είναι τόσο μικρή που δύσκολα θα έλεγε κανείς ότι συνιστούν πρόταση για συναυλία. Ετερόκλητα και με πολλές και μεταξύ τους διαφορετικές απαιτήσεις, τα έργα θέτουν επίσης σημαντικές προκλήσεις στην ορχήστρα. Επομένως το γεγονός ότι, παρά τα επιμέρους ζητήματα, συνολικά η βραδιά υπήρξε επιτυχημένη, πιστώνεται στους μουσικούς και στον Βλαδίσμιρ Σιμεωνίδη. Το σύντομο «Τραγούδι του πρωινού», αρχικά για βιολί και

πιάνο, εκδόθηκε το 1899 και ενορκηστρώθηκε από τον συνθέτη δύο χρόνια αργότερα. Είδος ελαφρού ακροάματος της εποχής, μελωδικό, ατμοσφαιρικό, χωρίς παραπέρα φιλοδοξίες, άνοιξε γλυκά τη βραδιά.

Τελειώς διαφορετικών απαιτήσεων είναι το συμφωνικό ποίημα «Η μάγισσα του μεσημεριού». Έργο της ωριμότητας του Ντβόρζακ, εμπνευσμένο από τη σλαβική μυθολογία, αποδίδει μέσα από τη μουσική με πειστικό τρόπο την τραγική υπόθεση, σύμφωνα με την οποία μια μητέρα πνίγει κατά λάθος το παιδί της στον αγώνα της να το γλιτώσει από τη «μά-

Εργα με **μεταξύ τους** **πολύ διαφορετικές** **απαιτήσεις, έθεσαν** **σημαντικές προκλήσεις** **στην ορχήστρα.**

γισσα του μεσημεριού». Εξοικειωμένη με το κεντροευρωπαϊκό ιδίωμα της μουσικής, η ορχήστρα έδωσε την ευκαιρία στον Σιμεωνίδη να διαπλάσει μια επιτυχημέ-

Η **Νεφέλη Μούσουρα** απέδωσε με δεξιοτεχνική άνεση τις «Νύχτες στους κήπους της Ισπανίας» του Ντε Φάγια.

νη ερμηνεία με έντονο θεατρικό στοιχείο, από την αθωότητα της πρώτης εικόνας έως την τρομακτική δραματική κατάδιωξη και την τραγική κατάληξη. Επιτυχη-

μένη υπήρξε η συνεισφορά των ξύλινων πνευστών. Η ακουστική της συγκεκριμένης αίθουσας ασφαλώς δεν ευνοεί τον ήχο των εγχόρδων, ο οποίος όμως, ανε-

ξάρτητα από αυτό, εξακολουθεί να είναι επιδεκτικός βελτίωσης.

Διαφορετικές απαιτήσεις έχει το ονειρικό «Πρελούδιο» του Ντεμπισί. Φλάουτο και άρπα, κρίσιμα

όργανα στο έργο αυτό, συνεργάστηκαν πολύ καλά, ενώ ο Σιμεωνίδης απέσπασε από τα έγκορδα τη διαφάνεια και τη φευγαλέα ατμόσφαιρα που αναμένει κανείς στην εμβληματική αυτή μουσική σελίδα.

Οι «Νύχτες» του Ντε Φάγια ασφαλώς οφείλουν αρκετά στην αισθητική και στη γραφή του Ντεμπισί. Στην ατμοσφαιρική αυτή τριμερή σύνθεση, σολίστ ήταν η πιανίστρια Νεφέλη Μούσουρα, που έπαιξε με σιγουριά και δεξιοτεχνική άνεση. Μετά την ευκαιρία που της έδωσε το έργο να ξεδιπλώσει τον λυρισμό της, εκτός προγράμματος η Μούσουρα απέδωσε με ταιριαστά φλογερό τρόπο τον «Τελετουργικό χορό της φωτιάς» από το μπαλέτο «Μάγος έρωτας» του ίδιου συνθέτη.

Η βραδιά ολοκληρώθηκε με τη «Νύχτα στο φαλακρό βουνό». Ο Σιμεωνίδης οδήγησε την ορχήστρα σε μια ακόμη ερμηνεία γεμάτη ένταση, πάντοτε με κυρίαρχο το αφηγηματικό δραματικό στοιχείο της μουσικής. Χάρη και στις επιτυχημένες σολιστικές συνεισφορές από τα ξύλινα και τα χάλκινα πνευστά, η βραδιά ολοκληρώθηκε με επιτυχία.

Η ευρωπαϊκή κολυμβήθρα των «ασώτων»

Τζόνι Ντεπ, Κέβιν Σπέισι και Γούντι Αλεν επιστρέφουν στην κινηματογραφική βιομηχανία της Γηραιάς Ηπείρου

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Η στιγμή που ο Τζόνι Ντεπ κατέβηκε από το αυτοκίνητο και πάτησε το πόδι του στο κόκκινο χαλί της Κρουαζέτ πριν από μερικούς μήνες, στο Φεστιβάλ Καννών, μπορεί να χαρακτηριστεί και ιστορική. Ένας κολιγουντιανός αστέρας, «εξορισμένος» επί μια τετραετία περίπου από τους κόλπους της κινηματογραφικής βιομηχανίας, επέστρεψε με δόξα και τιμές: η νέα ταινία του, το σχετικά μέτριο «Ζαν ντι Μπαρί» της Γαλλίδας Μαϊγουνέν, επιλέχθηκε όχι απλώς να συμμετάσχει αλλά να ανοίξει το Φεστιβάλ Καννών, σε μια κίνηση ξεκάθαρα συμβολική από μέρους του προέδρου, Τιερί Φρεμό. Δεν θα άφηνε κανέναν άλλο να του στερήσει το καλωσόρισμα του «ασώτου» πίσω στην κινηματογραφική οικογένεια.

Ο ίδιος ο Ντεπ, αν και ελαφρώς αμήχανος, έδειχνε ευτυχής. Υπέγραψε αμέτρητα αυτόγραφα και στάθηκε υπομονετικά ξανά και ξανά για σέλφι με τους θαυμαστές του που κρέμονταν από τα διαχωριστικά κάγκελα και τον αποθρώναν φωνάζοντας ρυθμικά το όνομά του. Όσοι σχεδίαζαν διαμαρτυρίες και αποδοκimasίες –γιατί σίγουρα υπήρχαν

και αυτοί– μάλλον αποθαρρύνθηκαν από τα δρακόντεια μέτρα ασφαλείας και τις (όχι και τόσο) διακριτικές προειδοποιήσεις των ανθρώπων του φεστιβάλ. Ο ήρωας ήταν ξανά στο βάθρο του. Πλέον μένει να δούμε αν η βιομηχανία, τα μεγάλα στούντιο δηλαδή, είναι από την πλευρά της έτοιμη να του δώσει λαμπερούς ρόλους σαν αυ-

«Το Χόλιγουντ βρίσκεται σε μια παράξενη, αστεία εποχή», έχει πει ο πρωταγωνιστής των δημοφιλέστατων «Πειρατών της Καραϊβικής».

τούς που εκτόξευσαν τη φήμη και τους τραπεζικούς λογαριασμούς του σε δυσθεώρητα ύψη. Ο ίδιος πάντως, ξανά στις Κάννες, δεν έδειξε ανυπόμονος για μια τέτοια προοπτική μιας και «(το Χόλιγουντ) βρίσκεται σε μια παράξενη, αστεία εποχή που όλοι λατρεύουν να είναι ο εαυτός τους, όμως δεν μπορούν να το κάνουν. Πρέπει να στοικνηθούν πίσω από τον μπροστινό τους», όπως δήλωσε χαρακτηριστικά.

Λέτε του χρόνου στις Κάννες το... τιμώμενο πρόσωπο να είναι ο Κέβιν Σπέισι; Ως γνωστόν, ο βραβευμένος με δύο Οσκαρ ηθοποιός, που βρίσκεται επίσης σε επαγγελματική «καραντίνα» από το 2017, κρίθηκε πρόσφατα αθώος από βρετανικό δικαστήριο σχετικά με εννέα κατηγορίες σεξουαλικής επίθεσης, ανάμεσα στις οποίες και δύο για απόπειρα βιασμού. Η συγκεκριμένη δίκη, που αφορούσε περιστατικά που φέρεται να έλαβαν χώρα ανάμεσα στο 2001 και στο 2013 στη Βρετανία, ήταν η τελευταία και έως τώρα η πιο κρίσιμη σε μια σειρά δικαστικών και μη αντιπαραθέσεων που ξεκίνησαν εις βάρος του Αμερικανού ηθοποιού, με πρώτη την υπόθεση του ηθοποιού Αντονι Ραπ. Ο άλλοτε συνοδοιπόρος του Σπέισι στο τηλεοπτικό «House of Cards» τον είχε κατηγορήσει για περιστατικό σεξουαλικής επίθεσης το οποίο φέρεται να έλαβε χώρα το 1986, όταν εκείνος ήταν μόλις 14 χρόνων. Η υπόθεση τελεσιδίκησε τον Οκτώβριο του 2022, με το δικαστήριο να αποφαιίνεται ότι η επίθεση δεν τεκμηριώνεται από πουθενά και επομένως οι κατηγορίες απορρίπτονται.

Στο μεταξύ, ωστόσο, είχε ανοίξει ο ασκός του Αιόλου. Περισσότεροι από 30 ακόμη άνδρες,

επώνυμα ή ανώνυμα, αποκάλυψαν διάφορες σεξουαλικού περιεχομένου απρεπείς συμπεριφορές του Κέβιν Σπέισι εναντίον τους. Οι πιο πολλοί ανέφεραν ότι ο ηθοποιός άγγιξε τα γεννητικά τους όργανα ή τους έκανε πειστικές σεξουαλικές προσεγγίσεις, ωστόσο σχεδόν καμία από αυτές τις υποθέσεις δεν έχει καταλήξει μέχρι στιγμής σε δικαστήριο και όλες ελάχιστες έφθασαν έως εκεί κατέπεσαν. Φυσικά, το γεγονός ότι τόσο πολλοί άνθρωποι, σε Αμερική και Ευρώπη, κατήγγειλαν τον Σπέισι δεν μπορεί να περάσει απαρατήρητο, ακόμη κι αν εκείνος προσώρας δεν έχει σοβαρές δικαστικές εκκρεμότητες.

Σε συνέντευξή του στο γερμανικό περιοδικό Zeiτ στα μέσα Ιουνίου, ο ίδιος ισχυρίστηκε ότι έχει ήδη επαγγελματικές προτάσεις, οι οποίες πρόκειται να δημοσιοποιηθούν «τη στιγμή που θα βγει η αθωωτική απόφαση». Είναι αμφίβολο όμως κατά πόσον αυτές οι προτάσεις θα είναι αντίστοιχες ενός «Ζαν ντι Μπαρί», κι αυτό διότι η δική του περίπτωση είναι αρκετά διαφορετική από εκείνη του Τζόνι Ντεπ. Θυμίζουμε ότι ο τελευταίος αντιμετώπισε κατηγορίες ενδοοικογενειακής βίας από την πρώην σύζυγό του Αμπερ Χερντ, οι οποίες τε-

λικά κατέπεσαν στην πιο πρόσφατη αμερικανική δίκη –είχε προηγηθεί άλλη μία στη Βρετανία, την οποία είχε χάσει–, για να ακολουθήσει η καλλιτεχνική «αποκατάσταση» στις Κάννες. Μέχρι στιγμής το κοινό μόνο θα «ακούσει» τον Σπέισι στη low budget ταινία «Control» του Τζιν Φαλέζ, στην οποία ο άλλοτε Φράνσις Αντεργουντ θα ερμηνεύ-

Η ταινία «Control», στην οποία συμμετέχει ο Κέβιν Σπέισι μόνο με τη φωνή του, θα βγει στις αίθουσες στις 15 Δεκεμβρίου.

σει τη φωνή ενός μοχθηρού συστήματος τεχνητής νοημοσύνης. Η ηχογράφηση του Σπέισι έγινε στο Λονδίνο, όσο η δίκη του ήταν σε εξέλιξη, και η ταινία θα βγει στις αίθουσες στις 15 Δεκεμβρίου.

Μια τέτοια επανόρθωση επίσης σε ευρωπαϊκό έδαφος ίσως αναζητάει και ο Γούντι Αλεν, ο οποίος θα παρουσιάσει στο επερχόμενο Φεστιβάλ Βενετίας το «Coupe de Chance», τη νέα εξ ολοκλήρου γαλλική ταινία του.

Ο 88χρονος σκηνοθέτης των τεσσάρων Οσκαρ αντιμετωπίζει τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερο σκεπτικισμό, αν όχι εκθρόνιση, στην πατρίδα του λόγω της παλιάς υπόθεσης της φερόμενης σεξουαλικής κακοποίησης της θετής κόρης του, Ντίλαν Φάρουου, όταν εκείνη ήταν μόλις επτά ετών, η οποία ήρθε ξανά το τελευταίο διάστημα στο προσκήνιο με ένα σχετικό ντοκιμαντέρ. Παρεμπιπτόντως στη Μόστρα φέτος θα βρεθεί ένας ακόμη «παρίας», ο Ρόμαν Πολάνσκι, με το σατιρικό «The Palace», το οποίο θα κάνει πρεμιέρα εκτός συναγωνισμού.

Η Ευρώπη λοιπόν μοιάζει πολύ πιο φιλόξενη για τους «ασώτους» του Χόλιγουντ –ίσως και για τον Κέβιν Σπέισι–, αφού η κεντρική βιομηχανία μάλλον διστάζει προς το παρόν να τους προσεγγίσει, ακόμη και στην περίπτωση του δημοφιλέστατου Τζέιμς Φράνκο. Οι ανάλογου περιεχομένου κατηγορίες ενάντια στον τελευταίο έχουν εδώ και καιρό αποσυρθεί, ωστόσο ο ίδιος έχει να παρουσιαστεί σε νέα ταινία από το 2019, ενώ τα πρότζεκτ που έχει αυτό τον καιρό στα скаριά («Kill the Czar», «The Long Home») αποτελούν ανεξάρτητες παραγωγές μικρού βεληνικού.

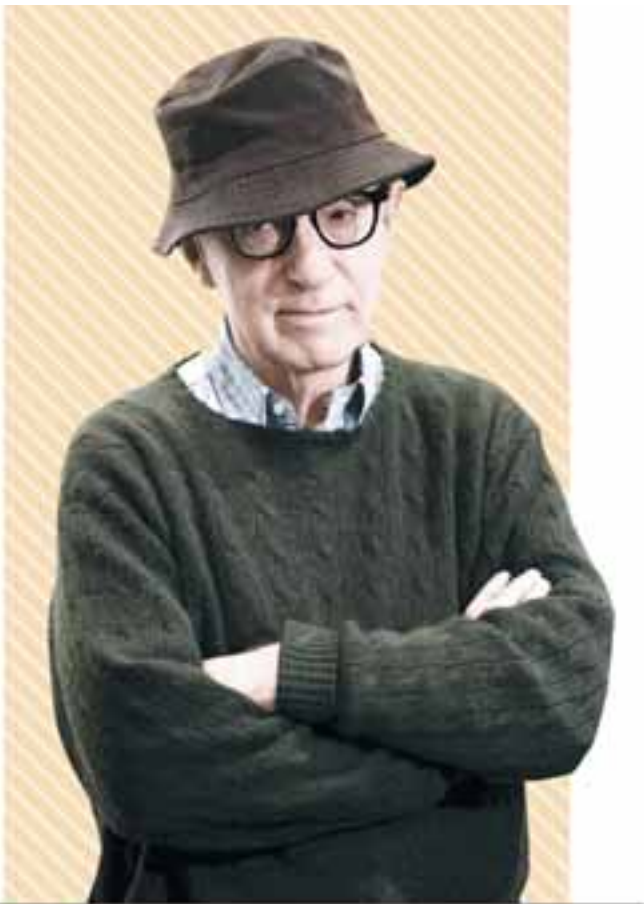
ΤΖΟΝΙ ΝΤΕΠ

Το 2016 πήρε διαζύγιο από την Αμπερ Χερντ, η οποία τον κατηγορήσε για κακοποιητική συμπεριφορά. Μετά τον αρχικό συμβιβασμό τους, επέστρεψαν το 2019 στα δικαστήρια με αλληλομηνύσεις. Το 2022 το δικαστήριο τον δίκαιωσε. Μεσολάβησε μια αγωγή του Ντεπ για συκοφαντική δυσφήμιση εναντίον της εφημερίδας Sun, την οποία έχασε.

ΚΕΒΙΝ ΣΠΕΪΣΙ

Οι δικαστικές περιπέτειες του Κέβιν Σπέισι ξεκίνησαν το 2017, έχοντας δεχθεί περισσότερες από 30 καταγγελίες για σεξουαλική παρενόχληση σε άνδρες και στις δύο όχθες του Ατλαντικού. Στη Δικαιοσύνη έφθασαν εννέα κατηγορίες, δύο από τις οποίες ήταν για απόπειρα βιασμού. Αθώωθηκε για όλες, με τον ίδιο να αντιμετωπίζει με δάκρυα στα μάτια τους δημοσιογράφους.

ΓΟΥΝΤΙ ΑΛΕΝ

Το 1992 η ηθοποιός Μία Φάρουου κατήγγειλε ότι ο σκηνοθέτης είχε κακοποιήσει σεξουαλικά την 7χρονη θετή κόρη τους, Ντίλαν. Οι έρευνες της εποχής δεν κατέληξαν πουθενά και ο Αλεν έχασε την επιμέλεια των παιδιών του. Η υπόθεση επανέρχεται κατά καιρούς στη δημοσιότητα, κάτι που έγινε και πρόσφατα με το ντοκιμαντέρ του 2021 «Allen v. Farrow».

ΑΠΩΣΗ

Ριγμένοι από το βάθρο. Και τώρα τι;

Της **ΒΙΒΙΑΝ ΣΤΕΡΓΙΟΥ***

Τις κατηγορίες εις βάρος του Γούντι Αλεν (του αρέσει όντως ν' αγγίζει παιδιά;) ελάχιστα τις έχω παρακολουθήσει. Βαριέμαι να βλέπω ισχυρούς άνδρες μπροστά από μικρόφωνα που τα κρατούν άλλοι άνδρες, σε εκπομπές με άνδρες ή σε φεστιβάλ ταινιών με διευθυντές, επιμελητές και βασικό σώμα κριτών άνδρες να λένε πόσο λυπούνται και πόσο έχουν αδικηθεί. Δεν ήθελα ν' ακούσω την εκδοχή του, μου αρκούσε ότι είχε πέσει από το κοινωνικό βάθρο (από το καλλιτεχνικό βάθρο είχε γλιστρήσει από καιρό κάνοντας τη μία προβλέψιμη ταινία μετά την άλλη) κι αρκούν στην χαρά των δικαστικών

Αν έχουν πάθει κάτι, αυτό είναι ένας μικρός εκθρονισμός, απλώς καλούνται να αποδείξουν την αξία τους. Οι γυναίκες στον εμετικά ανδροκρατούμενο χώρο του σινεμά κάθε μέρα το κάνουν αυτό.

και δικηγορικών εξόδων μιας τόσο μακροχρόνιας ιστορίας. Θα διαγράψω το «Βίκι Κριστίνα Μαρτσελόνα»; Το «Μανχάταν»; Οχι. Ποτέ. Αλλά μόνο στις πρώτες μου επαφές με την τέχνη

και το πώς παράγεται είχα σοκαριστεί που οι καλλιτέχνες είναι άνθρωποι και επομένως ικανοί για όλα τα ανθρώπινα, ψυχική βία, κακοποίηση, σεξουαλικές επιθέσεις σε παιδιά, σιχαμένα πάρτι κ.λπ. Ξέρουμε πια ότι η δεξιοτέχνη, το ταλέντο και η φιλοπονία στο γράψιμο ενός σεναρίου ή στο θεατρικό παίξιμο δεν συνδέονται με το να κάνουν το σωστό ή το καλό. Δεν χρειάζεται να συναναστρέφεται κανείς καλλιτέχνες για να πειστεί. Το κίνημα #MeToo πέτυχε σε αυτό, μείωσε την απόσταση μεταξύ της εικόνας που έχουν οι από μέσα με αυτόν των απέξω, θόλωσε τη λαμπερή αναπαράσταση του βραβευμένου ανδρός που τιμάται για τη συμβολή του

στο «Χ» πράγμα από το οποίο οι γυναίκες ήταν αποκλεισμένες για μερικούς αιώνες, με αποτέλεσμα να μην είναι εξίσου πλούσιες, δικτυωμένες, καλές και αναγνωρισμένες. Γνωστά όλ' αυτά. Οι δικαστικές αίθουσες, άλλωστε, δεν λειτουργούν στο κενό, αλλά εντός ενός συστήματος οικονομικών ιεραρχήσεων, προβάσεων, προκαταλήψεων και αποκλεισμών. Εκεί μέσα κρίνονται συγκεκριμένες πράξεις, δεν δικαιούται κανένα δικαστήριο να κάνει συνολική αποτίμηση της ζωής, της προσφοράς και της μοχθηρίας του προσώπου.

Ωστόσο, ο όρος κουλτούρα της ακύρωσης είναι παραπλανητικός. Δεν βλέπω πόσο ακυρωμένοι είναι τέλος πάντων όλοι

αυτοί οι ισχυροί άνδρες του σινεμά, όπως ο Ντεπ ή ο Σπέισι. Είναι στη θέση τους, συνεχίζουν παγκόσμιες περιοδείες, γυρίσματα, συνεργασίες κι έχουν πρόσβαση σε χρήμα και δημοσιότητα. Αν έχουν πάθει κάτι, αυτό είναι ένας μικρός εκθρονισμός, άλλωστε η εποχή δεν ευνοεί τα είδωλα. Δεν είναι αποκλεισμένοι, απλώς καλούνται να αποδείξουν την αξία τους, να κερδίσουν το έδαφος πάνω στο οποίο μπορούν να σταθούν και να μας μιλήσουν. Οι γυναίκες στον εμετικά ανδροκρατούμενο χώρο του σινεμά κάθε μέρα το κάνουν αυτό.

Όσα συμβαίνουν και θα συμβούν από 'δω και πέρα τα έχει δείξει εκπληκτικά η σειρά «Μπότζακ Χόρσμαν» (2014). Ο αρκετά

σιχαμένος και ξοφλημένος σταρ της αμερικανικής τηλεόρασης Μπότζακ βγάζει τα απομνημονεύματά του, φλυαρεί στην τηλεόραση, λέει την εκδοχή του σε περιβάλλοντα οικεία, που τον καλοδέχονται και τον εξυμνούν, αρκεί να δείξει λίγη ευαλωτότητα και πολλή μεταμέλεια. Οι προβολείς που τον φωτίζαν έχουν σβήσει, αλλά εκτός από το τεράστιο πλήγμα στον τεράστιο εγωισμό του, πόσο κακό μπορεί να είναι κάτι τέτοιο πραγματικά; Με λίγη βοήθεια από ισχυρούς φίλους σε κρίσιμες θέσεις θα επανακάμψει, θα χειροκροτηθεί, θα λάμψει, όχι στην κεντρική σκηνή, αλλά κάπου παραδίπλα.

* Η κ. Βιβιαν Στεργίου είναι συγγραφέας.

Κυριακή
27/8

γαστρονόμος
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΝΕΣ ΜΑΓΕΙΡΙΚΕΣ ΜΕ

ΨΑΡΙΑ

45
μοναδικές
συνταγές
με εποχικά
υλικά

